

DE OCCVLTIS LITERARVM NOTIS

SEV

ARTIS ANIMI SENSA occulte aliis significandi, aut ab aliis significata exp[redacted]nodandique

[redacted] dique

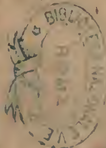
LIBRI IIII.

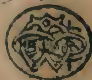
IO. BAPTISTA PORTA
NEAPOLITANO AVCTORE.

EXPLICANTVR AVTEM INTER cætera & veterum quoque scriptorum loca, hac de arte loquentia, indidemq; petita.

MONTISBELIGARDI
Apud Iacobum Foillet, Expensis Lazari Zetzneri.
M. D. XCIII.

T

fm
fi
mu
tc
pe
ca
nō
ce
ni
tu
ni
iu
re
in
te
au
lit

TYPOGRAPHVS LECTORIS. S.

Vltò maximum inter cuiuſque rei artifices imperitoſque diſcrimen eſſe: vel ipſa experientia, non contemnenda ijs in rebus, quæ in agendo faciendoue conſiſtunt magiſtra docemur. Hinc namq; & ædificaturi non ad ſartores ſutoreſuè confugimus: ſed ad cæmentarios, fabros lignarios, architectos, aliosque artium eam ad rem pertinentium gnaros: Et econtra veſtes aut calceamẽta empturi, faciendaue locaturi, nõ ad hos ſed ad illos nos cõferimus. Ac licet ijs qui animum non aduertunt, mechanicis tantum in artibus id obtinere videatur: in reliquis tamen omnibus quarum finis præcipuus eſt, aut actio aut operis cuiuſdam effectio, idem quoque locum habere, & monentibus viris doctis credimus, & in quibusdam nos ipſi pro ingenij tenuitate ſic ſat manifeſtò deprehendimus. Sunt autem eius etiam generis ars ciuilis & militaris, eo ipſo à veteribus hoc dictæ nomi-

ne. Nam & has & conſimiles alias certis præceptis comprehendi, certaque doceri diſcique methodo poſſe: non libri modo de ijsdem ſcripti, ſed & viri maximi tam veteres, quantum ſcimus audiuimusque, quàm recentiores multi multis illuſtriſsimisque docuerunt exemplis: quæ cum literatis cumprimis, quibus hæc eduntur, ſatis nota ſint, in medium nunc afferre opus nõ eſſe iudicamus. Eſt autem politicæ, militaris, aliarumque eius generis artium pars non minima: conſilia ea, quæ hoſtibus cum innotuerint, nobis obeſſe poſſunt, ijsdẽ occultare, atq; ita ſignificare poſſe amicis, ne vel tabellario improbo, vel ipſis mox hoſtibus, ſi forte ea, quib. concredita ſunt intercepta fuerint, vlla ratione innoteſcãt. Quãobrem & veteres & recentiores quidam viri prudẽtes eam in rẽ vt & alia ad animi ſecreta occulte ſignificanda, ſolertia aliquot excogitauere ſtratagemata. Qui autem plura magisque ingenioſa congeſſerit, excogitarit, ediderítque. Io. Baptiſta Portæ, viro doctiſſimo, hodierna die quantum ſciam extat nemo. Quam etiam ob cauſam, cum viderem libros eius de furtiuis literarum notis, vulgo de Ziferis inſcriptos à bonarum artium ſtudioſis magnopere expe

peti, eaque forma editos, vt alia potuerint multo commodiore minorisque parabili, in animum induxi, meo rursum eosdẽ prę-lo cõmittere. Postea quam autẽ rem ipsam aggressi sumus: quinq; hęc insuper à nobis dephẽsa sunt obtigereq;, de quib. te lector beneuole, commonendum duximus. Nã & de vtilitate horum librorum, præter ea quę auctor ipse eadem quoque de re tradidit, nonnulla adijcienda visa sunt: & titulus im mutandus: & mendæ castigandæ: & de quibusdam exemplis monendi incautiores: & viri cuiusdam bonarum literarum amantissimi obiter quædam inter perlegendum animaduersa, tabulæque his ex libris confectæ adijciendæ. Ad vtilitatem igitur quod attinet: Dominus Porta non vt alij, vnam atque alteram tantum artis huius rationem attigit: sed circiter 180. ea industria diligentiaq; pertractauit: vt non infinitis tantum partibus exuperârit hac in re alios: sed & viam rationemq; ostenderit, qua vestigia ipsius secuti, infinitos propemodum alios insuper quoq; modos excogitare possimus. Id quod nobis vno atque altero exemplo is cuius animaduersiones tabulasque edimus, ostendit. Nec Trithemiana Polygraphia cum

his Portæ libris vel methodi diligentia, vel generũ multitudine, vel explicationis quorundam perſpicuitate conferenda eſt: licet non ſine fructu operis vtriusque lectioné coniungi poſſe non eamus inficias. Ac ſanè ſi non alia, hac certè de cauſa rei militaris ciuilisque cũprimis prudentiæ ſtudioſis atque adeo omnibus ijs quib. ſecreta aliorum rimari animus, Porta perlegendus eſt. Quoniã in poteſtate quidem noſtra eſt, hac arte non vti: ſed ne aduerſarij hoſtes, alijq; eam vſurpent, prohibere non poſſumus. Atqui ſi qua euenerit de quo vtique rei militaris ciuilisq; ſtudioſis magnopere laborandũ, vt in manus noſtras eius generis hoſtilia ſtratagemata aliaue ſcripta perueniãt. Portæ auxilio eadem agnoſcere detegereque poterimus. Eſt enim & id ipſum quoque in ijs numerandum, quibus hi libri aliorum hac de re edita monumenta longiſſimè antecellunt: quod non ſolum inueniendorum huius generis ſtratagematum, ſed & vſurpatorũ ab alijs, quoad fieri poteſt, euoluendorũ rationé ſingulari induſtria ſolertiaque explicant. Quid quod veterũ ſcriptorum loca perquã multa hac de arte loquentia, aut ex eadẽ petita ſæpeq; numero ſatis obſcura quã manifeſtiſsima reddunt?

id

id quod rectis rerũ arbitris antiquitatisq; ſtudioſis omnib. procul dubio futurũ eſt lõgè gratiſsimum. Habebunt autẽ & mercatores & chimici alijq; quib. res ſuas tenebrarum inuolucris tegere cordi eſt, multò ampliorem hîc eius rei quã antehac ſegetẽ. Sed cũ ipſi ſeſe hi libri ſatis ſuperq; ſint cõmendaturi: relicta hac parte, de titulo à nobis immutato nũc pauca dicemus. Qua in re non diffitemur quidẽ, indicatũ nobis quàm grauib. ex auctoribus ponendi ſui occaſionem ſumpſerit D. Porta : quoniam tamen & furtiui tralatio minus grata lectoribus, & Ziferarum titulus haud neceſſarius, is deniq; qui nobis placuit, & acceptior futurus, & plenior viſus eſt : illius loco ſubſtituendum curauimus. De mendis hoc affirmare poſſumus : magnum hac noſtra editione ſublatum numerum. Id quod facile deprehendent, qui eam cum priore contulerint. Quod autem tertio loco de exemplis quibuſdam nos monituros diximus ita ſeſe res habet. Duorum namq; generum exempla afferre ſolet autor : aliena & ſua. Et quo ad aliena quidem, veterum puta ſcriptorum : communi omnium interpretum iure tutus videtur. Ij namque cuiusmodi inuenerint talia quoque

nec aliter adducere ſolent debentur. Id enim ni fieret, non interpretum ſed auctorum fungerentur munere, aut etiam falſariorum. Ea autem quæ ipſe confingit, interdum eiusmodi ſunt: vt alia omnino maluiſſemus. Sed cum lex Chriſtianæ charitatis meliorem in partem omnia interpretanda pręcipiat: non eam ob cauſa adducta iudicamus, vt quiſquam inde conſimilia audendi occaſionem arripiat: Sed vt ab improbis vſurpata agnoſcat, eosdemq; dehortetur atq; impediat. Ita namque & alijs quoque optimis quibusdam in libris multa recéſentur improba: nõ vt ea imitemur, ſed vt tantò maiore cautione vitare prohibereq; diſcamus. Et iter facturis deuia quoque loca periculoſa indicamus, ne alioquin eorundẽ ignari in diſpendiũ forte periculumue imprudentes incidant, aliosque eò properantes, & ipſi quoque dehortari poſſint. Vt vt certè res ſeſe habeat, tollere ea auſus non eſt is qui nos hac in editione adornanda iuuit: ne alienò in opere nimium ſibi permiſiſſe ſumpſiſſeq; videretur. Quamobrẽ incautiores etiã lectores atq; etiã hortatos volumus: vt ipſi quoque quid hac in re muneris ipſorum ſit diligenter cogitent, caueantque ne quæ bono ipſorũ eduntur, im-

imprudẽtia ſua ipſi ſibi in venenum perniciemq́; conuertant. Sed de his hactenus: ſupereſt vltimum commonitionis noſtræ mẽbrum: de ijs nimirum quę orę libri ſunt adſcriptæ, inq; fine adiectæ paucæ quædam animaduerſiones & ſchematiſmi, breuiter quoq; rationem vti reddamus. Ea namq́ue inter perlegendum materiæ huius quã difficillimę, facilioris intelligentiæ memoriæq́ue cauſa obiter is cuius opera vſi ſumus, cõſcripſit, liberaliterq́; poteſtatem fecit vnà cũ his libris edendi. Vt ſi qua forte poſsint, alijs quoq; ſint vſui: ſin autem doctioribus magisq́; abundantibus ocio aut D. Portæ aliter viſum, ab ijſdemq́; certiora deprehẽſa fuerint: hęc pro nõ ſcriptis auctore nõ inuito haberi poterunt. Quæ cum ita ſint, & lectores cuncta æqui boni conſulturos ſperamus: & D. quoq; Portam nos excuſatos habiturũ confidimus. Cum & iure vulgo iam à typographis recepto vſi ſimus: nec quicquam de cõſilio ipſius ob nimiam locorum diſtantiam ſuſcipere potuerimus.

Tu benigne lector & D. Porta quoq;
ſi velit, hac noſtra vtriuſq́; opera bono veſtro fruimini,
æternumq́ue
valete.

AD LECTORES

PRÆFATIO.

REQVIRENTI *mihi veterum in omni rerum genere quædam manu scripta monumenta: ut arcani quid & abditi inde depromerem: (ita me semper ad hæc propensum natura tulit) cum non semel contigisset in obscuras quasdam notas & characteres impingere; quibus scriptores dum legentibus inuidēt rerum cognitionem ex industria solēt sua scripta occultare: ea dimittere sæpenumero cogebar, ad quæ magis cupiditas animum accendebat. Verùm cum ea sit hominum conditio, ut quæ multum appetimus, eò ardentius appetamus, quò ad ea assequenda maior esse solet difficultas: ea de causa factum est, ut substinuerim non prius ab incœpto desistere, quam omnes eiusmodi notas, quæ occurrerant interpretarer. Nec voto fortunæ beneficium defuit. characterum enim significationem accuratius perquirenti, & in hoc non parum elaboranti, res ita fœliciter cessit, ut huic mox inquisitioni se-*

nisterio addictus, non paucas eiusmodi notas interpretarer: quòd cum de cætero aliquandiu eni xius quæsiuissem, ita profeci, vt collectis eiusmodi quamplurimis characteribus, cum multiplex esset ratio interpretandi, & multorum scriptorum collatione comprobata, de illis librum conscribere decreuerim. Sed quomodo id fieret, rectè primum neque ipse satis intelligebam. Quare circa initia, vt nonnulla ad hoc opportuna colligerem, quæ libro formam traderent, mihi labor fuit non medicus. Calamo demum nonnullas præceptiones, quæ se memoriæ statim offerebant commisi: ne in ijs perquirendis, quoties opus esset nimis elaborarem. Neque enim sperabam rerum varietate in tantum posse opus excrescere. Siquidem cum huic rei intentius operam nauarem (quid enim labor non efficit?) tantum profeci, vt breui allatas vndique epistolas huiusmodi notis scriptas amicis rogantibus interpretarer. Vnde eam de me apud eorum animos admirationem excitaui, vt non defuerint literarum imperiti, qui hoc mihi non aliundè, quàm ex arte magica, vel alicuius numinis afflatu prouenire existimarent: quod totum ratio contextus ex orthographiæ petita fontibus satis apertè indicabat. Sed vt videant, quibus regulis in his progrederer, quas collegeram per hos dies, dum animus grauio-

grauioribus curis feriatus, leuioribus his studijs incumbit, typis excudendum curare statueram. Verùm cogitans quam varijs hominum iudicijs & zoilorum obtrectationibus, qui sui ingenij acumen in aliorum laboribus solent experiri, illi exponerentur, qui libros in publicum emittunt: statui (lectores humanissimi) hoc opus tamdiu apud me reseruare, donec illud cum aliorum librorum classe, quorum nomina in nostræ Encyclopediæ indice protulimus, simul absolutum ederetur. Sed pluribus tandem rationibus necesse fuit consilium mutare. Cum enim huius operis fama vulgaretur, dum adhuc sub incude esset, partim amicorum non paucis efflagitationibus, quos magna iamdudum legendi operis cupido incesserat: & partim inuidorum motus impulsibus, qui eius rei, cum à nemine hactenus fuisset pertentata, honorem hunc nobis inuidebant, commodum duxi rem vlterius non differre, sed diligenter editionem festinare. Nos verò negotium hoc totum in duas partes diuidemus: scilicet occultè significare, & significata percipere, vni primum & secundum, alteri tertium & quartum librum dedimus. Signa, quibus significamus, vocalia, semiuocalia, & muta, quomodo fiant, ex veterum & recentiorum præceptionibus, visibilia, quæq; visum effugiant vniuerso primo libro conscripsimus. Scripta verò literis

charta

charta exaratis, & quæ interceptorem eludant quæ labore, quæq; minime interpretari possunt, postremo, quæ non solum intelligi, sed ne suspicionem quidem inferant secundo libro docuimus. Tertio quomodo interpretari scripta debeāt, exēpla duo apposuimus, vnde lector reliqua valeat interpretari. Demum quarto libro tabulas conscripsimus, quarum auxilio verba facilius quæsita reperiri possint, ne quid facilitatis & diligentiæ huic negocio deesse videretur.

IOAN. BAPTISTAE PORTAE NEAPOLITANI DE OCCVLTIS LITERARVM NOTIS, LIBER PRIMVS.

CAPVT I.

Quid ſint furtiuæ literarum notæ.

CCVLTAS ſeu furtiuas a notas politioris literaturę viri eas literas appellant. quæ artificio huiuſmodi cõfictæ ſunt, vt nõ poſſint ab alio, quàm ab eo, cui literę deſtinãtur, interpretari. Quod ſi rectè nobis animaduerſum fuerit, id nomen literis illis congruere plane videbimus, quas noſtrates vulgò b ZIFERAS nominant. Has igitur furtiuas literas ſi maiorum noſtrorum monumenta percurrentibus, licebit quicquam animo coniecturare, c nil aliud niſi notas eſſe dicemus, quibus vel occulté vel breuiter aliquid rei gnaris quibus rem exploratam volumus, manifeſtamus. Notas d verò appellamus, quòd literas, ſyllabas, & dictiones, (vt Iſidorus e ait) præfixis characteribus notent, & legentium animos ad ſignificationum notitiam reuocent, quò fit, f vt qui eas ſcribant, notarios appellamus. Quod ſi earum vſum perſpexerimus, his tãtum rebus eas inſeruire dicemus, cuiuſmodi ſunt g res ſacræ, occulta-

a 1. Definitio attributi.

b Zifere

c 2. Definitio integra ipſarum literarũ occultarum

d Nota quid.

e Etymol. 1. cap. 21

f Notarij. Primus ſinis occultatis.

g 1. Exemplũ in ſacris: de quo cap. 8. & 9.

h 3. Exemplum in scientijs rerum occultarum.

i Exemplum in re bellica, & alijs quibusuis rebus grauibus.

k Secundus finis scripturæ cuiusuis cõpendium: de quo cap 3.

rumque h rerũ scientiæ: siquidem ne à prophanis, nec dũ sacris illis mediocriter initiatis illæ violentur, neùe abdita detegãtur mysteria ea sępe ignorabilibus characteribus, & symbolicis quibuidã figuris à maioribus tegi, & occultari consueuerũt. In i arduis quoque rebus, magnisque negotijs, vt poté ciuitatum obsidionibus, arcium expugnationibus, pontificalium suffragiorum comitijs, in amoribus etiam, alijsque id genus ad securitatem vtemur. Quoties enim expedit regibus, eorum vicarijs absentibus, doli consciis, alijsue alijs in rebus occulta nostri animi consilia exponere, ne literæ ab exploratoribus, grassatoribus, præsidibus, qui oportunis locis dispositi adhibentur (longę enim Regum & Principum sunt manus) interceptæ, occulta illis consilia detegant, in maxima prę cipué temporum licẽtia, cum delicta vetare nemo audeat, ad earum vsum, vt nobis cautionem præstent, confugimus. Præterea k breuitatis causa inductæ sunt, vt puta si quid compendiosè scribendum sit, ne verborum, nominum que crebra repetitio in scribendo tædium afferat, vtque minori cũ labore posśit quicquid opus sit arctiùs comprehendi. Non immerito igitur in his notis excogitandis multorum diuexata sunt ingenia, quorum quam plura super ea re commenta suis locis prosequemur.

Capvt.

CAPVT. II.

Quod occultis seu furtiuis hisce notis vsi sunt, qui res sacras & occultas scientias scripserunt.

AEGIPTII [a] sacrorum antistites vt Cornelius Tacitus ait, veriti ne sacra locum inter prophana sortirétur, ænigmaticis illa quibusdam scalptu ris & characteribus contegebant, inuisibilia enim per visibilia rerum mysteria significantes, nefas arbitrabátur facilè nec ea literis committere, vt possint à communi & indigna plebe violari Vnde suis literis communes habebant, quas omnes perdiscerent, sed quas appellabant sacras, soli nouerant sacerdotes, à parentibus priuatim acceptas. [b] Apud AEthiopes etiam, quorum coloni fuisse videntur AEgiptij, ijsdem omnes vtebantur figuris, cuius generis literę hieroglypha grammata nuncupant, quòd ijs notis sacrarum rerum mysteria traderentur. [c] Chæremon etiã fuisse traditur, qui hieroglyphica scripserit. [d] Sunt tamen qui putent, [e] cum per animalium figuras sensus mentis AEgyptij effingerent, nondum vsitatissimam literarum & scripturæ rationem extitisse. Verùm sic mos hic scribendi antiquissimis téporibus inualuit, vt [f] vetustatis monumenta omnia in columnis, quæ in Mineruæ, aliorumque Deorum templis erant positæ, huiusmodis notis signarentur: cuiusmodi columnas multas fuisse ab Hermete Trismegisto inscriptas. [g] Iamblicus aliique testantur. Legitur etiam [h] Mercurius Deificam viam & anagogicam

a 1 Exempl. Aegiptioru sacerd. Ex s... cit Qua d... re rursum ... cap. 9.

b 2 Exempl. AEthiopũ. Qua de r... Diod. sicul. lib. 5

c 3 Exempl. seu testimo... nium potius Charemonis. De quo suid... de. ἱερο... γλυφικὰ

d Aliorum quorundam opinio.

e Polydor. virgil. de inventionibus rerum lib. 1. cap. 6. & Ammian. Marcellin. lib. ...

f 4 Exempl. seu testimonium inscriptionum ...

ad diuina hieroglyphicis literis perſcripſiſſe, quas poſtea in adytis AEgpytiæ vrbis, quam Soin dicunt, Bithis propheta inuentas, Ammoni Regi interpretatus eſt. In i obeliſcis quoque Seſoſtridis & *Semnoſernei, qui ex AEgypto in vrbem deuecti ſunt, per huiuſmodi notas rerum naturæ interpretationem adnotatam eſſe Plinius k & Strabo teſtatur. Vnde AEgyptiorũ Theologię ęnigmata propter obſcuritatem (Iamblicus ait) diuinę ſapientiæ muſa, vt ſoluantur, indigêre. Hi namque in huiuſmodi Myſtagogia vniuerſi naturam, ac Deorum architecturam imitati, myſticarum & latentium intelligentiarum quaſdam imagines ſymbolicis nutibus aperiunt, & antiquiſsima etiamnum vetuſtatis monumenta immanibus impreſſa ſaxis cernuntur, qualia me olim intepretari memini m In hanc ſententiam Lucanus doctiſsimè ita breuiter canit

Phœnices primi: famæ ſi creditur, auſi
Manſuram rudibus vocem ſignaſſe figuris,
Nondum flumineas Mẽphis contexere biblos
Nouerat, & ſaxis tãtum volucreſque, feræque,
Sculptaq; ſeruabant magicas animalia linguas.

Quoſdam ſibi etiam n Magos characteres effinxiſſe, & reperiſſe vidimus, quibus ſuàm ſcientiam ab vſu & vulgarium lectione vindicarent, vt quiſque in Honorio Thebano & aliis videre poterit. o Apuleius de his notis ſic meminit.

De opertis adyti profert quoſdã libros, ignotis literis prenotatos, partim figuris huiuſcemodi animalium concepti ſermonis cõpendioſa verba ſuggerentes, partim nodoſis, & in modum rotæ tortuoſis.

rundam.
g De myſteriis.
h 5 Exemplũ ſcriptorum Mercurij triſmegiſti
i 6 Exemplũ Obeliſcorum quorundam
* Semneſertei. Re.
k lib 36. cap 8. & ſeq. legatur & Angelus Bracha biblioth Vaticanæ emblem 6. & 11
l li. vltimo
m 7. Teſtimonium Lucani Pharſal 3. vers. 220.
n 8. Exemplũ notarum magicarum.
o 9 Teſtimonium Apuleii lib. 11 metamorph.

tuosis, capreolatimque condensis apicibus à curiositate prophanorum lectione munita.

CAPVT. III.

Haec de re rursus in cap. [illegible]

Quod his etiam notis scribunt, qui velint compendiose scribere.

VETERES[a] quoque, vt in scribendo celeritas in promptu esset, sibi vulgares notas quasdam præfigurarunt ex arbitrio, vt cum[b] in senatu adessent, illis vsi sic breuitatis causa scriberent, &[c] Ciceronis ætate ab anagnostis epistolæ & orationes scribebantur, vt ne verbum quidem excideret, & quicquid per contentionem in iudiciis dicerent, librarij complures, vel amanuenses exciperent eos autem his nominibus vocabant, quorum ministerio à manibus vtebantur, idque diuersis inter se partibus.[d] Apud Plutarchum etiam legimus ex Catonis orationibus illam, quam is in coniuratos Catilinæ contra Cæsaris sententiam habuit, hoc modo exceptam, & ad sua vsque tempora seruatá solam sic extare.[e] sic & senatorum sentẽtias, dum recitarentur breui scripto multa comprehendente, exceptas fuisse.[f] Nec solum in senatu sed etiam in scholis olim pleraque dictabantur discipulis excipienda, ita vt, licet incommodè, notulis tamen & lineamentis compendiosè scriberent. Et Suetonius refert[g] Titum quoque Vespasianum pluribus notis verba excipere velocissime solitum more notariorum.[h] Vt celeriter quoque verba comprehenderent nominum verborumque pri-

a 1. Genus Veterũ vsus notarum.
b 1. In Senatu.
c 1. Exemplum generalius.
d 2. Exemplum singulare.
e 3. Exemplum
f 2. In scholis
g Exemplum Titi.
h 11 genus Sigillorũ vsus.

mas literas notabant, vti nunc in monumentis historiarumque libris satis liquet. Sic C R ciuem romanum significabant O P opportere, A B V C ab vrbe condita, Sic PPPPESSSEVVVVVVVFFFF primus pater patriæ profectus est, secum salus sublata est, venit victor validus, vicit vires vrbis vestræ, ferro fame flamma frigore, vt apud Valerij Probi libellum de Romanorum notis interpretandis videre licet, quem multis postmodum notis Petrus Diaconus auctiorem reddidit. D I L I A etiam significari volebant, de isto lapide inuenies aurum, his etiam notis D T duntaxat denotatur.

Auctores quidam notarum.

Huiusmodi notas Ennius mille & centum induxit, Sed Romæ Tullius Tyro Ciceronis libertus in hunc modum figuras præpositionum adinuenit, & post hunc Persannius Pilargirus & Aquila libertus Mæcenatis alias addiderunt. Deinde Lucius Annæus Seneca coniuncto omnium, digestoque, & aucto numero opus effecit ad quinque millia prolatum.

In conuiuijs de effectu

Refert etiam AElianus Spartiatianus ad Constantinum Augustum de imperatore Geta lepidum & vrbanum commentum, quo in conuiuijs agendis vtebatur, quoties enim is vellet L. Luculli cœnas imitari, consuetudinem hanc in conuiuijs seruabat, vt notulis intelligi vellet pro apportandis ferculis. Nam sicubi in prandio exhiberi voluisset Pauos, Porcellos, Pisces, & Pernas sic apponebat PPPP, si Farcta, Fasianos, & Ficus, FFF scribebat. & pari literarum ordine alia varii generis edulia designabat.

x. Lit. inuẽto.

Augustum quoque apud Suetonium, cum per C S scribi antea consueuisset, tali charactere X breuitatis

causa

causa vsum legimus, quod ad nostram vsque ætatem vsu manauit,[m] eundemque Z characterem ex Græcis mutuatum fuisse, ne in scribendo duplex SS tædium afferret.[n] Erant & Romanorum prænomina notulis * præscripta, vt in nummis argẽteis, & antiquissimis marmoribus apparet, & Plutarchus, Sosipater, Donatus, & Priscianus testantur.[o] Quędam etiam scripturarum notæ apud celeberrimos scriptores inueniuntur: quarũ ad breuiter quippiam denotandum in scripturis plurimis est vsus; inter quas sunt Platonis notæ, si quidẽ is ad dogmata, peculiaresq; opiniones denotandas duplici XX vtebatur, duplicicq; περιεστιγμένον ad electiores quasdam sententias, ornatusq; verborum & asterisco ad dogmatum conuenientiã. Sic obelum istum ⟵ in verbis & [p] scientiis superfluè iteratis, siue falsitate notatis, vt quasi sagitta iugulet superflua, & falsa confodiat, veteres apposuerunt: & antigraphũ Ↄ vbi in translationibus diuersus sensus habetur, hoc etiã asterisco cum obelo ⟵✕ [q] Aristarchus in versibus vtebatur, qui nõ rectè suo ordine fuissent dispositi. Chrisanõ ☧ etiã ab omnibus ex arbitrio ad aliquid notandũ adiungitur. Sũt & alia, quæ in ethimologiis [r] Isidorus memoriæ prodidit. Nec minus in omnibus sciẽtiis videre licet,[s] vt in libris legum, vbi suorum verborũ notæ figurãtur. Apud veteres enim mos fuit, vt in peragendis causis rẽ certis literis denotarent, notas enim condemnationis, & absolutionis constituerunt, vt ab Asconio Pediano rectè animaduersum est, siquidem damnatus K litera denotabatur, absolutus verò A. Et de iudicio recuperatorio

m 2. lib. ᵉ in: aentio nexemplũ ad sigilla pertinens

* perscripta.

o 4 Genm.

Adsententiã virtutemque aut vitia, &c. scriptorũ indicanda. Vnde & sententiarum notas vocat Isidorus.

p Sententiis dicere voluisse arbitror.

Aristarchi mos.

r Li 1 ca. 10.

s 5. In istiu formulu.

Qua de re vide authores Probus Galtz. Manut: & Barn Brisson in lib for mul

in veterum notis & elogiis à notarum magistris sic scribi solitum est. QERETPIRDTQPDTDDPF. Quanti ea res erit, tantæ pecuniæ iudicium recuperatorium dabo, testibusque publicè duntaxat decem denunciandi potestatem faciã. Et ſ alij per ω supremam literam mille notabãt, per duo etiam KK calumniæ causa, per D M dolum malum, & per I E iudex esto. Sed has iuris notas ᵘ Iustinianus imperator postea à legum libris abolendas sanxit cum multi ingenio callidi per eas ignaros deciperent, vnde ad vitanda incommoda literas legibus inscribendas mandauit, ne amplius fraudes, ambagesque huiusmodi notæ inducerent, extant tamen adhuc hæ figuræ ⁋ & ff quarum altera paragraphos, altera digesta designat. Sunt & aliæ multæ quarum in libris legum maximus est vsus. Idem quoque in ˣ mathematicis præsertim astrologia, in qua etiamnum harum figurarum reliquiæ manent. Veteres enim astrologi, vel quòd suam disciplinam tanquàm diuinam & sacram vulgò occultare quæsierint, vel quòd cœlestia signa ab AEgyptiis (vnde ferunt eam primum manasse scientiam ob aëris obsequium) figura dignòscerentur, vt quòd breuiter scriberét illas induxerũt, suasque figurant ἀποδείξεις. Arietem enim & Taurum ♈ ♉ à cornibus tali charactere præfigurant, sic ♊ Geminos ab eorum amplexibus, Leonem Scorpionem & Capricornum à cauda pingunt ♌ ♏ ♑, à spica ♍ Virginem, à bilance ♎ Libram, & Sagittarium à sagitta ♐, nec dissimili ratione Saturnum à falce ♄ vel ab incuruitate, à sceptro ♃ Iouem, à claua vel sagitta ♂ Martem, à fulgore

ſ Io. Petr. Valerian hieroglis li. 37 pa. 373 & 374.

u Abolitio parum notarum Iac. Cuiac. d. ca. vlt. lib. 12. obser uat.

x Vl. In astrologia.

à fulgore & radijs ☉ Solem, à ſpeculo ♀ Venerem à caduceo ☿ Mercurium, à creſcentibus, & decreſcentibus cornibus ☽ Lunam. Sic & horum aſpectus, triplicitates, & octauæ ſphæræ configurationes notant.[y] Chymica quoq; ars ijs vtitur, vt obſcura & ſimplicia deſcribat, quæ non niſi à prudētum lectione vindicentur. Ammoniacum itaque ſalē chymici delta Δ litera notant, arſenicū ♌, ſic auripigmētum, & huiuſmodi reliqua, quæ ſuis modis recenſere ſuperuacanei laboris eſſet.[x] Nec muſici ſuis carent notulis, ad tempus ſiquidem menſuramque denotandam diuerſos excogitauêre characteres, vt in eorum libris planè videre eſt.[a] Erant & militares notæ apud veteres, in breuiculis enim, quibus militum nomina continebātur, propriæ erant, in quibus duces militum numerum, quot ex ijs ſupereſſent, quotq; in cladibus occubuiſſent inſpicerent, nam qui ſupererant T thau verſiculi initio notabantur, qui verò ceciderant thita, quaſi haberent per medium telum Martis ſignum.

y VII In chymicis.

x VIII. In muſicis.

a IX. In arte militari.

„ De thau, quod ſalutaris ſit nota, legitur in Ezechiele: Et ſcripſit thau ſuper frontes virorum gementium. Eoque modo θ thita damnationis & mortis erat nota.[b] Perſius ad id.

„ Et potis es nigrum vitio præfigere Thetam.

Si pueritiam denotare vellent, lamda litera λ veteres vtebantur, ſic & ad deſignandam ſtipendiorum largitionem propriæ erant notæ. Quare colligendum eſt, omnes ſcientias proprios ſibi characteres aſciuiſſe, quib. occultius, breuiusq; ſcientiarum materiæ traderentur.

b Satyra 4. & ibi Anton Foquel.

CAPVT IIII.

Quod his notis ſcribere præcipue ſolent, qui magna negotia tractant, quamq; earum cognitio vtilis ſemper, & neceſſaria extiterit.

a Veterum mos.

QVod in rebus neceſſarijs ijs notis a maiores vſi fuerint, clare inferius demonſtrabimus, cum modos referemus, quibus illi ſecreta tractaturi perſcriberent, nam vel alieno & ignoto idiomate loquebantur, vel diuerſis characteribus, diuerſisq; eorum tranſpoſitionibus, vt à C. Cæſare, ab Auguſto, & à Cicerone poſtmodum factum referemus. Sed primo b quantum harum notarum ars vtilis ſemper, neceſſariaq; extiterit, indicabimus, vt ijs, ſi qui ſunt, qui hanc memorabilem induſtriá ſenſa occultandi, & ad literarũ diuerſos ſonos, ſuę characterum notæ accommodentur, quaſi inutilem & vanam aſpernantur, & propterea in eá inuehũtur, obuiemus. Quid c enim vtilius profectò, præſtantiusq; eſſe poteſt, quàm magnis in rebus, quarum ſi occulta conſilia proderentur, maxima eſſent ſubeunda diſcrimina, ante ſibi quempiá cauere, vt non modo miſſæ literæ non intelligantur, ſed ne doli quidem ex ſe ſuſpitionem relinquant? quo fiet, vt ijs indetectis, & rerũ poſsit is pericula effugere, & ſui facile voti compos euadere? Sed ne interim tormenta locũ habeãt, vt veritas exigatur quo aſtu poſsit præcaueri, ne literæ intercipiãtur, poſt traditos nouos cõponendi modos, indicabimus, atq; alienas in ſe paratas fraudes ſic agnoſcere, vt fruſtratis ijs, facile poſsit ſe à damnis & inſi-

b Vtilitas & neceſsitas.

c Argumentum ab effectu.

insidijs omnibus eximere, quod quantum afferat momenti pro ipsa negotiorum qualitate extimabitur. Negotia huiusmodi permulta, magnaque esse possunt, cuiusmodi sunt res priuatæ, amantium, aliorumque, pontificum præterea comitia, hostium consilia, aliaque eius generis permulta, quorum innumeri poterunt casus euenire. Sed vt res exemplis comprobetur, non inopportunum existimo hoc in loco materiam ab historicis, tū Gręcis tum Latinis petere, à quibus facilè disci poterit, quantis fuerint in malis versati, qui in magnis rerū negotijs, in quibus oportebat cōsilia occultari, non ab ijs remedijs sibi cautionem quæsiuerunt, tum verò quanta cum dexteritate impunè res suas peregerunt, qui sibi præcauentes, ad eorū adminicula confugerant. Narrat itaque [d] Herodotus [e] Histiæū ad Persas, qui Sardibus commorabantur, quiq; de rebellione antea secum fuerant locuti, literas misisse, easq; tabellario cuidam Hermippo Artaniteo dedisse, verū euenisse, vt is literas, non quibus destinabantur, sed Artapherni redderet, quo factum est, vt Artaphernes dimisso nūcio, & Persarū responso relato, omne proditionis consilium detexerit, & de Persis postmodum supplicium sumpserit. Idem [f] fermè etiā Timoxeno Sicioneo contingit interceptis literis, quas ad Artabazū vulgatis characteribus scriptas dederat: siquidem cōuenerat inter utrunq; vt exiguus libellus telo suspensus ad constitutū locū emitteretur, cum itaq; sagittam Timoxenus dirigeret, vt Artabazo ciuitatē oppugnanti insidias significaret, frustrante ictu, humerū cuiusdā Potidæatæ percussit,

d Erat. seu lib. 6.

e 1. Exemplum contrarium contrarijq; euentus.

f 2 Exemplū contrarium.

ád quem ſaucium, cũ turba, vt aſſolet fieri, concurriſſet, ſubito reuulſa ſagitta, proditionis fraus detecta eſt, & grauiter in proditorem animaduerſum.

g 3. Exemplũ contrarium.

Nec g minus Tito & Tiberio Bruti filijs nõ occultati conſilij temeritas obfuit, quamuis culpa non in literis ſolum, ſed in negotiorum etiam oſtentatione videatur conſtitiſſe, poſtquam literę, quas ad Tarquinios de conſulibus trucidandis, deq; vrbe capienda legatis dederãt, detecta per ſeruum fraude, ad P. Valerij, qui & author publicæ libertatis fuerat, manus peruenerunt. Si pectoris enim arcanum inter animi potius ſepta ſimulatione, quàm in verborum & ſignorũ oſtentatione pòſuiſſẽt, & literę ignotis characteribus fuiſſent exaratæ, neq; fortaſſe euẽtus fruſtratus erat, * neq; illi pœnas capitali ſuplicio luiſſent.

* fuiſſet.

h 4 Exemplum, Paulò qmdem cautioris conſilij & ipſum tamen quoque triſtu euẽtus

h Paulo verò conſultior Suniator opibus inter Pœnos, authore Trogo, ſua tẽpeſtate primarius, quamquam nec eius conſiliũ cõprobauit euentus. is enim cum aduerſus Siculos à Carthaginẽſibus bellum inferretur, quod grauiter Annoni, qui exercitui præerat eſſet infenſus, literas ad Dionyſiũ miſit, nõ patrio, ſed gręco ſermone perſcriptas, quibus illi apparatũ, aduentũq; exercitus, & ducis legnitiẽ indicabat. Verùm euenit, vt ab Annone grę cæ linguæ nõ ignaro deprehenſis literis & Carthaginem remiſsis, proditionis conuictus, capitali pœna plecteretur.

i 5 Exemplũ contrarium contrariique euentus.

i Eadem ferme literarum temeritas effecit, vt non ſperatus euentus interimendi Macrini, ſed Antonini cædes Macrini conſilio patrata ſequeretur: Refert itaq; Herodianus Maternianũ, ſiue re vera id ex certis coniecturis aruſpicum & vatum acceperit, ſiue

Macrinum

Macrinũ perosus scripserit, Antonino per literas nunciasse, vt Macrinum, qui imperio insidiaretur, de medio tolleret, verum redditis literis Antonini neglegentia contigisse, vt ipse aurigandi studio intentus, literas Macrino legendas traderet, iubens vt si quid in ijs momenti esset, sibi postea renunciaret, is itaque percepto nuntio, qui ad suam perniciem tendebat, veritus Antonini sæuitiam, ne aliàs prius de ea re nuncius veniret, Martialem centurionem, qui fuerat à Principe iniuriis affectus, in eius necem destinauit, à quo paulò post pugione percussus & occisus est, quòd si literæ obscuriùs fuissét perscriptę, Macrinus de re fortasse, quia nō erat nihil veritus, nec epistolæ sententiám percipiens, Antonino literas reddidisset, eoque modo, neque nuncius in eum damnum vergisset, cui fuit alioquin vtilitatem allaturus. k Huc spectat & Carthaginensiũ clades à Romanis Claudij ductu, quæ eadem negligentia literarum prouenit, illata. Is enim consul interceptis hostium literis, cum Asdrubalem appropinquare cognouisset, castris sub legati custodiam relictis, cum exercitus parte Picinũ & Senam peruenit, vbi cum altero collega iunctis copiis propè Metaurum flumen Asdrubalem adortus, tam secundo prælio conflixit, vt ad sexaginta sex hostiũ millia ea die cæsa referantur. l Non disimile est his, quod Commodo Imperatori ab Herodiano eadem ex causa traditur euenisse: hic enim cum in libello, quales de phylira fiunt, quos ea nocte mortis supplicio addixerat, designasset, dumque in cubiculo deposuisset, neminem illuc ingressurum ratus, pusio quidam, qui illo delicatissimo

k 6. Exemplũ

l 7 Exemplum

catissimo erat oblectamēto inter balnea & crapulas occupato Cōmodo cubiculū ingressus, sumptū in manus libellum, foras eduxit, qui cum forte in Martiæ amicæ manus incidisset, agnito illa Commodi scripto, vbi funesta contineri* nouerat, acse primam peti, Lætumque & Electum subsequi, multo cum præterea futuram cædem, eos omnes conuocauit. hi veneno primum rem agere decernunt, verùm cum res ex voto minimè contigisset, in ipso postmodum cubiculo statim strangularunt, sic ille negligentiæ suæ pœnas dedit. Liquet ex his exemplis non parum scribentis, & eius ad quem scribitur interesse arcana tuto literis commiti, varij enim casus, diuersæque fortunæ solent contingere, quibus secreta consilia possunt in inimicorum notitiam peruenire, eoque modo nec res suos sortiri effectus, nec earum authores impunitos euadere. m Placet propterea tot exemplis postremum miri euentus adijcere,

*agnouit.

m 8 Exemplum mirum admodum.

quotus enim quisque existimasset tabellario, qui ad Dionysium proficiscebatur de Dione literas perferente, casum eiusmodi potuisse contingere? vt positas in sacculo literas, in quo & carnis frustū reponebatur, sopito tabellario per noctem in sylua, carnis odore lupum inuitatum, literas simul cum carne extraxisse, & mordicus asportasse, donec Dionis amici in ore lupi literas cognoscentes exciperent & legerent, remque omnem Dioni indicarent Sed longum esset singula per immēsum historiarum corpus diffusa exempla percensere, ex quibus clarum esse possit, quantum literas sine dolo scribētibus obfuerit, quantumq; ex aduerso profuerit

psuerit litteras occultatas fuisse." Nobis verò, qui hæc scribimus sæpenumero contingit in hoc amicis gratum officium præstare, dum interceptis huiusmodi dolosis literis, ijsque interpretatis, eos ab insidiis, quæ parabantur auertimus, quę alioquin facilè incurrissent. *n 9. Exemplum.*

CAPVT. V.

Diuisio occultarum seu furtiuarum notarum, & primo de vocalibus signis.

QVam vtilis, quamq; necessaria furtiuarum notarum ars semper extiterit, superiori sermone tradidimus, modos nũc occultè animum indicandi exponere, iã tempestiuũ videtur. Sed vt quę discreta sunt, facili ordinataq; serie procedant, primũ omniũ modorũ furtim significandi diuisionem statuemus, eamq; sic in partes secabimus, vt sua cuiq; tractatio reddatur, & accommodetur. Furtim igitur animũ indicandi modi, vel ex aratis in charta characterum notis, vel signis effinguntur. Signorum nos in præsens tractationẽ aggrediemur, eorũ præsertim, quæ memoria suggerit, quod vbi absoluerimus, ad nouos diuersosque characteres effingendos secundo libro procedemus. Signa igitur infinitis propemodũ modis, vel vt tempus locus & necessitas exiget, cõminisci possumus: ea [a] Vegetius rei militaris author trifariam diuidit, cuius nos partitione contenti, ad eas partes omnia signa referemus, quæ quantum momenti ad rẽ militarẽ afferant, eius verba declarãt. Nil magis (is ait) ad victoriam proficere, quàm *a lib. cap 1.*

monitis

monitis obtemperare signorum, cũ voce sola inter pugnantium tumultus, neque quid faciendũ, neq; à quo adstinendum sit, percipi posit. Antiquitus ergo gentium omnium vsu receptum est, vt b tribus signis, vocalib. nempe, semiuocalibus. & mutis in bello omnia significarent duces, quæ ille diuisis copijs cognosci iubet His signis occultè animũ cuiq; indicare possumus. Quare furori simile esse videtur sibi aliquem persuadere, tam circumspectum hominem esse posse vt se à furtiuo quouis scripto, abditaq; machinatione tueri possit, nam astans quilibet, vel procul distás loquitur, & factum nunciat, vt non solum a nemine percipiatur, sed ne sic quidem significari quippiá posse qui videat, existimet. Sed nunc ad rem accedamus & vocalia primum, mox reliqua signa prosequamur c Vocalia igitur signa dicuntur ea, quæ voce efferuntur, eaq; multiplices occultæ animi significationes exhibentur. Huius loci videntur esse d schemata, quib. sensus à proprio sermone, dum in occultiorem transfertur, obscurior fit, quę quamuis propriè ad Rhetorem spectent, ea nos tamen non vt ab oratore tractantur, sed vt ad præsentem materiá pertinere videntur, indicabimus. Harũ loquendi figurarum, etsi complura genera esse nõ ignoro, vt ab Aristotele, Cicerone, & Fabio primarijs artis dicendi authoribus est traditũ, eas tantũ nos solum attingemus, quæ frequentius hac in re solent euenire. e Omnium itaq; primum se offert ea transmutandi latini sermonis ratio, quá Gręci metaphoram. Latini translationé vocant, ea quoties materia grauioribus postulat verbis exornari,

b Signa 1. Vocalia 2. Semiuocalia 3. Muta.

1. c De vocalibus.

d 1. Schemata.

e. 1. Methaphora.

orato-

oratores dignitatis causa vtuntur, vt cum ipsa pariter assurgat oratio. f Verum nolunt huiusmodi figuras in oratione in longum duci, qui de ea facultate præcepta tradiderunt, contenti vt singularia verba translata solum suis locis tanquam gemmæ orationi aspergantur; nos verò, qui non ornatum orationis quærimus, sed obscuritatem, vtpotè qui non ea audientem, vel legentem delectet, g ambiimus, sed vt in scripto vel sermone consilia tegantur intendimus, tam longas esse præcipimus, vt vel tota oratio (nisi aliæ adhibeantur figuræ) in sola translatione consumatur. h Metaphoricus siue translatus loquendi modus erit, vt si quis materia de qua tractaturus est cum re alia collata, eius membra cum qua comparat, aptè ad rei partes exprimendas, de qua fit comparatio transportet, i vt exempli causa, nauis cum castris comparata, pugna cum nauigatione, nautæ cum militibus, procellæ cum hostibus, magister cum imperatore clauus cum militari prudentia, portus cum victoria, naufragiũ cum captiuitate aptè connectãtur, quare fingamus de castris vel de pugna sic velle nos dicere. k Nos in castris sumus, & iam pugnam cum hoste committimus; sed maximo timore angimur, quòd hostium vires, quæ iam fermè debilitatæ videbantur, cõualuerunt; satis itaq; firmis viribus indigemus: vt hostilem potentiam superemus; alium itaq; ad nos ducem, qui prudentior sit, nouumq; militum præsidium mitti oportet, alioquin facile erit, vt hostili manu oppressi superemur. Eam sententiam sic aptè per metaphoram exprimemus. l Nos in naui sumus, & iam naui-

f Vsus oratorum.

g Vsus huic præsenti autoris instituto cõueniẽs.

h Ratio seu modus.

i Exempla generalia.

k Exempla specialia [illegible] prima [illegible] nimirum sententia.

l Secunda pars ipse μετα[illegible] μα[illegible]

gationem suscepimus, verùm timore angimur, quòd procellæ, quas iam demitti putabamus, acrius videntur sæuire, satis igitur cautos nos esse oportet, vt aduersá ventorum vim sustinere possimus, alium itaque ad nos magistrum, qui regendo clauo aptior sit, nouosq; nautas habeamus necesse est, si volumus in portum deferri incolumes, alioquin perfacile erit, vt procellarum tempestatibus superati, naufragiũ patiamur. Ad huius exemplar, qui hac figura, sui sensus occultandi causa, vti voluerit, poterit suos sermones effingere.[m] Non procul ab hoc loquendi modo abest μετωνυμία. vel hyppallage. Est enim nominis pro nomine positio, vt pro eo, quo dicitur, causa ponatur per quá dicitur, [n]eo modo Vulcanum pro igne, Venerem pro coitu, Liberum & Cererem pro vinó & frugib. Martem pro bello, & sic de reliquis ponimus. Solet enim & hac figura nõnihil sermo obscurari, vt nõ facile ab omnibus percipiatur. Huic similis est.[o] Antonomasia, qua vtimur cum appellatiuũ nomen, vice proprij excellẽtiæ causa, ponimus: vt si Poetam pro Virgilio, Philosophum pro Aristotele, Vrbem pro Roma nominemus. Adhæc adijcitur [p]ἀλληγορία, quam inuersionem interpretamur, quę fit cum aliud, quàm verba innuunt, significamus, ac etiá interim contrarium, dum res non exprimitur, sed quadam similitudine implicatur.[q] Hæc figura quamuis cum metaphora quicquá commune habeat, eius tamen differens vsus esse solet. In metaphora enim vel vnum verbum satis est pro simili reponatur, quemadmodum oratores obseruant, non sic in allegoria, in qua verba omnia simul

m 2. Metonimia.

n Exempla.

o 3. Antonomasia.

p 4 Allegoria.

q Discrimẽ inter hanc & metaphoram.

mul commutantur. Verùm quando nos in longum translationem duci volumus, hac perinde, vt illa vtemur, eademq́ue fere apud nos allegoriæ erit ratio, quæ sit metaphoræ, [r] Huiusmodi fuit priscorum philosophorum, & poëtarum scribendi ratio: vtrique enim sacra Naturæ mysteria & naturā excellentia tractaturi, ne sua sensa à prophanis violarentur, serio fabularum inuolucris, quasi quodam velamento obduxerunt. In hunc modum Mercurij, Orphei, Musæi, Lini vetustissimorum poetarū & interdū Platonis scripta esse censemur: imò verò etiam plures Platoni plerunque allegoricum sensum exhibendum putant. Veluti illud est Timæi principio, Phætontem Solis filium fulmine terrā exussisse, quod ab interpretibus exponitur: vastū cometam natura solarem intollerabiles æstus concitauisse, hoc modo multis in locis ille fabulatur, in quibus aliter sensus haberi debet, quā verba videntur innuere fortè etiam incendia, quæ Moses diuinitus missa narrat. Hac ratione sunt interpretanda, quemadmodum apud Homerum, catena aurea; apud Maronē somni portæ, Iris Didoni capillum soluens, Cerberus triceps, & quæcunq; de inferis ab illo conficta sunt, allegoricos enim habent sensus. Sic & sapientes Chymistæ sua scripta hisce inuolucris contexerūt, veluti Hermetē, Gebrum, Raymundū, & veteres omnes Pythagoricos allocutos cōperimus. Sed si dictū paulò obscurius, quàm allegoriam deceat, [s] ænigma fiet, quod adeò intellectu difficile est, vt non nisi ab autore maximo cū labore posit sēsus elici. In hūc modū obscurè dicta Gell. putat veteres scriptos ap

r. Exempla no, ad autores.

1. 2. 3. 4. 5.

s. Aenigma.

t 1. Exemplũ. pellasse. t Horum exemplum illud afferam, quod à M. Varrone secundo libro de latino sermone ad Marcellum scriptum est, de Termino Deo, qui ne ipsi quidem Ioui cedere voluit. Verba sunt.

Semel minus ne, an bis minus sit, non sat scio.
An vtrunque eorum, vt quondam audiui ipsi
Dicier Ioui Regi noluit concedere.

u 2. Exẽplũ. u Sic Sphinx prætereuntibus de Homine ænigma proponebat in hanc sententiam, vt Ausonius ait.

Qui bipes, & quadrupes foret, & tripes omnia solus.

x 3. Exẽplũ. x Diogenes autor est Cleoborũ ænigmatum vatem extitisse, obscurasq; sententias ad tria millia versuum perscripsisse, ex quibus vnum illud ex commentarijs Pamphilæ depromitur. In quo de Anno ita scriptum est.

Est genitor, proles, cui sit bis sena, sed horum
Cuius triginta natæ, sed dispare forma.
Hæ niueis totæ, fuscis sed vultibus illæ.
Atq; immortales cũ sint, morientur ad vnũ.

y 4. Exẽplũ. y Proponitur & apud Maronem in Bucolicis à Damœta Menalcæ dubium in hęc verba.

Dic quibus in terris, & eris mihi magnus Apollo,
Treis pateat cœli spacium non amplius vlnas?

z 5. Exẽplũ. z Et à Menalca Damœtæ aliud in hunc modum.

Dic quibus in terris inscripti nomina regum
Nascantur flores, & Phyllida solus habeto.

a 6. Amphibolia. Huc spectat & verbi ambiguitas, quæ a Amphibolia dicitur, quæ fit, quoties verba duo vel plura habent significata. Chrysippus ambigua natura esse putat, quia ex eodẽ duo, vel plura accipi possunt.

sunt.[b] Huiusmodi schema vel vocibus singulis accidit, vel connexis.[c] Singulis si idem verbum plura significabit, vt MALVS, nauis arborem, fructum, & eum, qui est improbus, potest significare. Accidere potest non modo integro verbo, verùm etiam[d] diuiso, vt INGENS, vt duplex verbum esse posit, nomen, & præpositio. Euenit &[e] connexioni verbum, eoque modo maior ambiguitas oriri solet, cuiusmodi Appollinis Oraculo prolatum.

Aio te Æacida Romanos vincere posse.

Et aliud.

Quinquaginta vbi erant, centum inde occidit Achiles. Vnde per casus, per flexũ & collocationem, aliasque species, quas proferri superuacuũ est, ambiguitas poterit euenire.[f] Potest esse & Amphilobologia in obscuritate verborum vt sensus occultetur, & oratio ænigmati feré similis videatur: cuiusmodi sunt vatum, & poetarum scripta. Possem huc spectantia referre[g] Oraculorũ, &[h] Sibyllarũ vaticinia cõplura, quę ancipites sensus maximè obscuros retinent, vt vix sensus elici posit qué in modũ ædita sunt Apollinis respõsa, quæ ab Herodoto, recẽsentur, quo fit, vt prouerbio receptum sit, vt qui ita obscurè loquitur, Sibyllæ folium promere censeatur. Ænigmatibus etiam similia sunt[i] Pythagororeũ symbola, vetustisimis enim Pythagoræ discipulis & coæuis typo non vulgari neque communi dicendi mos fuit, propria .n. dogmata inter se seruantes, nemini ea prodita volebant: siquidem pręceptoris lege cautum erat, vt si quis non per symbola disseruisset, ridicula cũ

b Diuiso.

c 1. Integrorum siue singulorum verborum.

d 2. Diuisorũ verborũ.

e connexorũ.

f Amphibol in verb. obscurit.

g 1 Oracula Ethnica: de quibus vide Neandr. Chronsynod.

h 2. Sybyll. Vatic Eorũ quædam edidit olim Xystus Betuleius.

i 3 Symbola Pythag.

cta & anilia dicere céferetur. Sermones hos obscuros [k] Iamblicus in eius vita, & Plutarchus in libro de liberis educandis & in conuiualibus quęstionibus exponit, cuiusmodi sunt, quos recensebimus.

„Quæ nigrantes habent caudas gustari non oportere.

Quæ verba Pythagorei interpretantur, cum ijs hominibus cõsuetudinem ineundam non esse, quos morum deprauatio denigrat.

„Et ignem ferro cædi minimè oportere.

Hoc est furentem irritandum non esse, non enim decet iram augeri, cum potius illi, dum intumescit cedendum sit. Sic

„Ollæ vestigium ne obliteres.

Ollæ vestigium in cinere videtur, cinere ysus est pro puluere tabularum vbi mathematicæ demõstrationes conficiebãtur: quasi innuat, intellectualibus vti debere demonstrationibus, obliuisci verò corporeas & visibiles. Rursus.

„Nihil educes, quod vnguibus instructum aduncis sit. Vbi consulit homines benignos & dapsiles esse; non in retinendo tenaces; & reliqua quæ ab illo symbola perscripta sunt. Isque character [l] apud Græcos & Ægyptios occultandis diuinis & sacris aptissimus fuit. [m] Socrates etiam apud Platonẽ admonet, rerum sacrarum mysteria velãda esse, vt à plebeculæ indignitate seperentur. Plato alibi consulit, indignum prorsus ac fœdum esse, rerum occultarum mysteria populo aperiri, cum ab hominum genere illa pollutis manibus contrectentur, quæ ab hominibus tantũ philosophię sacris initiatis tractari fas sit. [n] Quamobrem à Macrobio

k lib 4. de vita & secta Pythag quos quasumus Portã vt publicos faciat. De Curterio namq; huius tubi addubitare cogimur: imò spem omnem propemodum deponere.

l 4 Sacr. Græc. & Aegypt.

m Monita vetera. Hac de re vide & Element Alexand. ςϱωμ. arte.

n Quamob-

crobio relatum est, Eleusinas Deas per somnum Numeio philosopho in lupanari prostitutas apparuisse, cum ille earum sacra interpretari ausus esset ita vt etiam à vulgo noscerentur : Vnde ille suam culpam somnio admonitus, agnouit, cũ percontanti causam, illæ irata fronte respondissent: Ab adyto veteris pudicitiæ abstractas, seque omnibus passim prostitutas eius culpa fuisse. Quod nec ° Hebræi in tractandis sacris legibus negligunt. Hactenus obscurandi sermonis modos edocuisse visi sumus, quamuis & alia schœmata, quę ad eam rem facere possunt, à rethoribus proponuntur, quæ nobis aliud agentibus prætermittere visum est. Verùm ne quid discentibus desideretur, quod ad sermonis obscuritatem faciat, alios obscurè loquendi modos obiter attingemus. p Ad hoc igitur spectabit alieni q idiomatis vsus, qui minime ijs cognitus sit, quibus rem nostram exploratam volumus r vt si latinus apud latinos barbaro sermone vtatur, & Italus hac tempestate Italis germanico, vel theutonico, seu gallico. s Huiusmodi Cæsar ad Ciceronẽ epistolam scripsit, non Romana lingua, sed Græca, ne ea, quæ scriberet, Gallis fortasse intercepta proderentur, quibus græcus sermo minime erat cognitus. Identidem vt supra dictum est t Suniator fecerat, qui & græco sermone ad Dionysium scribens, ne consilium suum de proditione Chartaginensibus pateret, epistolam concinnauit. Ex his scribendi emersit ratio, cuius significatio haberi non potest u nisi sermo vnus in alium transferatur, eiusmodi nonnulla scripta oblata, amicis sæpenumero rogãtibus detexi.

rem id fecerent, reperies apud Arnob lib 5. contra gentil. Euseb. πρὸ παρασκ. lib 1. Augustin de ciuit. D. lib 7 c. 3.

o 5. Hebræi.

p 2 Linguarum ops.

q ξενότης.

r Exempla generalia

s 1. Exẽplũ.

t 2. Exemplum.

u 3 modus tralata a lingua vnius lingua sententia in aliã, in qua itidem tamen ambigua nõ sc[...] sint ve[...] la tral[...] n[...] diuis[...]

exēplū apponemus, vt si aliquando inciderit, ita confictum esse non ignorent. Nos verba patrij sermonis intercisa vel duplicata in latinum conuertimus, quæ pristinæ linguæ reddita idem innuant, etiam permutata significatione. De hac re quoniã minus aptè latinæ interpretationis exemplum efferri potest, non indecens erit, nostri sermonis thema proponere.

Passer mai solitario in alcum tetto,

Transibo sed illi solita malus in aliquis, fastigiũ.

x 3 modus: cuius exēplū elegans germanicum extat in nuptiis Principis Iulsacensis.

xAliter quoque literis & picturis rei sensum exprimimus, sed quoniam latinum exemplum nõ suppetit, vulgare appõimus, si dicet quis Sempre Viva nos semper viuum pingimus, videlicet magis sedum, quod vulgò Sempre Viva dicitur: si autem Core & Sol, nos cor pingimus, musicisque rhombis, vel notulis apposita claue, sol confingemus, & reliqua huiusmodi, quæ quoniam apud vulgares circumferũtur, omittimus.

y 4. modus Lingua ut Germani vocant erithroseltica.

yVsurpatur hac tempestate locutio circulatoribus, tabernarjs, latronibus, & qui rudes homines dolis circũueniunt, valde familiaris, qui quàplurimis vocabulis vtuntur, à communi loquendi vsu alienis, ne intelligantur, quæ sibi magis propria esse existiment: in hunc modum multos, & pueros & seruos loqui videmus, dum fraudes alicui nectere conantur, vt doli suspicionem vix inferant.

z 5. modus ope Syllabarũ. a 1 modus μετάθεσις. b 2 & 3 modus ἐπένθεσις καὶ παραγωγή

zSunt & qui syllabas permutent, avt quæ vltima prima sit, & ex aduerso, vt si dicturi sint. Hostis Adest Cave Tibi dicant: Tishos Estad Vbca Biti, vel aliter vtcunque libuerit, transuertent. bAliter nonnulli dũ singulis syllabis ina-

inanes & inutiles interserũt, vti RAT, SIS, vt idem dicturi dicant aliter, HORAT STISSIS, ADRAT ESTRAT CASIS VERAT TISIS BISIS, & aliæ huiusmodi loquendi formulæ, quas cum in infinitum possint euariari, vtpotè tractatu indignas, prætereundas ducimus. Sed de tali significandi modo, qui per vocem effertur, iam satis dictum videtur. Nunc ad reliqua signa transeamus.

CAPVT VI.

Semiuocalia signa, quæ sint, & quomodo per ea animum indicare, & percipere possimus.

[a] PRoximum est vt de semiuocalibus signis verba faciamus, quæ nō parum ad rem nostram afferant adiumenti. Sic enim occultiùs, secretiusq; rei consciis proximè, vel longè distantibus animi concepta significabimus. [b] Semiuocalia itaq; signa Vegetius nominat ea, quæ aliter, quàm voce emitti solent: nempe duorum corporum se complodentium ictu, vel flatus spiritu ad instrumentum immisso. Cuius generis sunt [c] sonus campanæ, lyrę, buccinæ, vel tormenti bellici, & reliqua id genus omnium signa, quæ auribus percipiuntur. [d] Possumus autem eiusmodi signis, non res ipsas modò, verùm etiam verba per literas, quibus illa cōstruuntur significare, vtpotè si pulsatuum numeris suæ literæ eo ordine, quo sunt dispositæ reddātur, hoc verò effici poterit quouis instrumento, quo res aptius possit indicari. [e] Legitur patrum

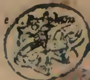
[a] II. Genus Sig. semiuoc.

[b] Quænam sint huius generis signa.

[c] Exemplum

[d] Ratio seu modus.

[e] Exemplum

nostro

noſtroru memoria, obſeſſam Nouariá cum indies magis ac magis rerum omnium inopia laboraret tormentorum ſclopis certo ordine & numero æditis, omnibus demum ſignificationibus factis ſu prema rerum pericula amicis expreſsiſſe, & matu ram opem imploraſſe, eoque inditio habito à ſocijs ciuitati fuiſſe ſubuentum. *f* Sic amici carcere occluſi, nec multum diſtantes, plagis inter ſe tacitè loqui poſſunt, & exaudiri, noctù præcipuè, & ſi domus continua eſt; percuſſa *g* enim parietis parte exiguo quouis ictu totus reſonat, ita *h* vt qui aures muro admouerit, vel *i* clauum fixum mordicus tenuerit etiam eminus, ritè plaga rum numerū excipiet. Idem etiam præſtat & *k* hasta; quamuis oblonga, ſi occluſis auribus mordicus teneatur, modo lyram tangat, ſic enim facilè fiet, vt qui ita haſtam teneat, emiſſum ſonū auribus percipiat. Ad hoc valent & parietibus *l* ænea vaſa ſuſpenſa, & *m* tympana ordine diſpoſita, vt pendentia amicis ad plagas reſonent. *n* Tripho Alexandrinus architectus Vitruuio referente hoſtibus in mœnia ingreſsis ea ratione patriæ periculum cauit, ſiquidem cum eorum irrumpentium vim per clamorem exaudiret, periclitāti vrbi aſtuto conſilio ſubuenit. *o* Poterit & quiſq; lyrá aliudue id genus in manibus habens, nunc *p* hypate, nunc parhypate, nunc nete, vel me ſe pulſans, nunc diapaſon, diapente, vel diateſſaron abſoluens, donec alphabeti literas neceſſarias abſoluerit, aſtantibus omnibus amicum de re certioré facere. De *q* rerum ſignificatione, quæ non

f 2. Exemplū Contigua
g In edibus contiguis.
h Ratio 1.
i 2.
k 3.
l 4.
m 5.
n Exemplum Triphonn.
o 3. Exemplū
p hypaten & ſic deinceps est enim oratio conciſa elliptica. ὑπάτην ſcilicet χορδὴν qua de Domine volente alibi pluribus.
q Rerum ſin

non fit per literas superfluum esse existimo quicquam dicere, cùm omnibus sit exploratum dari certarum rerum signa, quæ per sonos intelligantur. Hoc de semiuocalibus signis dixisse sufficiat. *gularum expressio per hoc genus signorum.*

CAPVT VII.

Muta signa, quæ sint, & quomodo per illa quicquam significare possimus, & primùm de corporis motu.

SVpereſt de ſignis, [a] quæ muta ſunt, ſermonem habere hanc enim inſtituti noſtri tertiam partem initio conſtituimus. Siquidem ſum pollicitus vocalibus & ſemiuocalibus muta ſigna adijcere. [b] Muta igitur ſigna appellamus, quòd tacitè, & ſine voce vel ſono rerum admoneant ſignificationes, viſu vel tactu quodammodo excepta. Hæc itaque rerum ſigna eſſe poſſunt [c] in nutibus capitis, in frontis ſilentio, vultus compoſitione, manuum & pedum motionibus, totius denique corporis repræſentatione, rerum preterea motionibus, & demonſtrationibus. Nutus in mutis pro ſermone habetur. & ex eorũ vultu, motuq; animorum perſpicitur voluntas, animalium enim voce carentium, ira, lætitia, alijq; affectus oculis & quibuſdam alijs corporis ſignis exprimũtur. Nec mirum aliquibus videri debet, cum ita ijs, quæ cum aliquo poſita ſunt motu, tantum valeant, vt etiam animi voluntatem repræſentent, pictura enim tacens opus eſt, & eiuſdem ſemper habitus: ſic intimos tamen demonſtrat affectus

a 3. Genus signa muta

b. Cur muta.

c Exempla.

vt ipſam vim dicendi nonnunquam ſuperare videatur. Huiuſmodi itaq; ſignorũ, [d] quoniam plura ſunt genera, quæ ſi in vnum colligenda eſſent, materia vt nimis longa, ſic magis cõfuſa videretur eam iccirco capitibus diſtinguemus, quorum ordo ſuis locis indicabitur, ſed primùm de [e] ſignis corporis loquamur: de capite igitur initium rectè auſpicabitur. [f] Caput (vt Fabius inquit) deiectum humilitatem, ſupinum arrogantiam, in latus inclinatum languorem, prædurum ac rigens feritatem quandam mentis oſtendit: [g] Sunt quoq; annuendi, renuendi, confirmandi, ſunt & verecundiæ, metus, admirationis, & indignationis nutus. [h] Vultu nunc ſupplices, nunc minaces, nunc blandos & mites, nunc hilares & erectos, nunc ſummiſſos & triſtes oſtendimus, nunc amorem, nunc odium, quibus ſignis tacito quodam naturæ indicio internos affectus, & animi noſtri voluntatem alijs ſignificamus, quo fit, vt eo indicandi modo ſæpe pro verbis vtamur, vnde Ouidius.

d Diuiſio huius generis ſignorum.

e Primum Genus Corporis.

f 1. Capitis poſitus.

g 2. Nutus.

h 3. Vultus.

„ Sæpe tacens vocem, verbaq; vultus habet.

[i] Sunt oculi, qui plurimum in ipſo vultu valent, & per eos maximè animus indicatur, vt citra motum & hilaritatem intumeſcant, & triſtitiæ nubilum oſtendant, horum lachrimis, & dolorem & triſtitiam mõſtrare poſſumus, & multis modis variantur in illis affectiones. Siquidem nunc motu intenti, nunc remiſsi, nunc ſuperbi & torui, nunc hilares & mites, nunc aſperi rigidi & extenti, nunc languidi ſtupidi & torpentes, nunc laſciui & mobiles, nunc natantes & voluptate affuſi, nunc limi & venerei poſcentes aliquid & pollicẽtes, vt actus volun-

i 4. Partes 1. Oculi.

voluntatis expoſcit. k Supercilij quoq; variantur indicia, nunc enim erecto, nunc compoſito multa demonſtrantur, nam oculos formãt aliquatenus, & fronti imperant, cum contrahuntur triſtitiam, cum adducuntur hilaritatem, cum remittuntur pudorem oſtendunt. Sunt in his annuendi, & remittendi notæ, cum remittuntur, & eleuantur. Ouidius hoc innuens, ait, *k 2. Supercilia*

„ Multa ſupercilio, multa loquare notis.

In his, Plinius ait, animi partem conſiſtere, faſtus indicare, & ſuperbiam alibi conceptaculum, hic ſedem habere: nil altius, nilue ſimul abruptius inuenit in corpore, vbi ſolitaria eſſet Sic ſupercilium attolli arrogantiam ſignificat, adduci faſtidium indicat, poni dicimus ſupercilium, cum à faſtu recedimus, deniq; ſemper ipſum ſupercilium pro faſtu & arrogantia ponitur: Vnde multa de ſupercilio prouerbia tracta ſunt, ab ipſis Naturæ ſignificationibus deſumpta. l Fronte enim multa præfigurantur, nam eam exporrigimus vel explicamus cum hilareſcimus, contrahimus autem cum ringimus, hoc eſt cum aliquid nobis moleſtum eſſe indicamus. Hanc quoq; Plinius triſtitiæ, hilaritatis, clemẽtiæ, & ſerenitatis indicem nominat. Vnde Terentius in triſtem. *l 3. Frons.*

„ Exporrige frontem.

Id eſt triſtitiam dimitte. m Genæ habent & quoddam his deſeruiens miniſterium: nam ſanguis ille, qui mentis habitu mouetur, cum verecundia cutem accipit, effunditur in ruborem, cum metu refugit, pallore frigeſcit, & tẽperatus mediũ quoddam ſerenum efficit. Faciem vel genam perfrica- *m 4. Genæ.*

mus, cum pudorem omnem depoſuiſſe videri volumus, velut abſterſo pudore manu. Hinc euenit, vt effrontes vocemus inuerecundos, vnde prouerbio Frontem perfricare dicuntur, qui pudore carent. n Naribus quoq; & labijs multa decenter oſtendimus, nares corrugamus inflamus & mouemus. Diducimus o labia & manibus reſupinamus, porrigimus, ſcindimus, aſtringimus, & diducimus vnde deriſus, contemptus, & faſtidium ijs ſignificare ſolemus. p Collum contrahitur & tenditur, q ſic & humeri: horum enim contractione breuiatur ceruix, vnde geſtum humilem & ſeruilem faciunt, atq; eos in adulationis, admirationis, & metus habitum fingere poſſumus. r Manus etiam vix dici poteſt quot motus habeant, nam etſi cæteræ partes, vt rectè loquantur adiuuant, hæ ipſæ primum loquũtur. his poſcimus, his pollicemur, vocamus, dimittimus, minamur, ſupplicamus, abhominamur, timemus, interrogamus, negamus, & annuimus. his gaudium, triſtitiam, dubitationem, confeſsionem, pœnitentiam, modum, copiam, numerum & tempus oſtendimus; eædem in demonſtrandis locis, atque perſonis aduerbiorum, atque pronominum obtinent vicem, vt in tanta per omnes gentes nationesque linguarum diuerſitate, hic mihi omnium hominum communis ſermo videatur. Contractis tribus digitis & pollice compreſsis, digito indice tantum explicato, in exprobrando & indicando (vnde ei nomen eſt) valet: & alleuata ac ſpectante humerum manu, paulũ inclinatus affirmat: verſus in terram & quaſi pronus, vrget. Eſtque inuerecundiæ actioni aptiſ-

n 5. Nares.
o 6 Labia.
p Secundum Collum.
q Tertium, Humeri.
r Quartum, Manus.

aptifsimus, quo quatuor primis leuiter in fummū coeuntib. digitis, non procul ab ore, aut pectore fertur ad nos manus, deinde prona, aut paululum prolata laxatur. Binis digitis diftinguimus, fed non inferto pollice, paulum tamen inferioribus intro fpectantibus, nec illis quidem tenfis, qui fupra funt. Parcè & timidè aliquid loquentibus funt breues geftus illi, cum manus leuiter pandata, qualis fouentium eft, paruis interuallis & fub affentientibus humeris mouetur. Admiratio conuenienti geftu illicò monftratur, quo manus modicè fupinata, ac per fingulos à minimo collecta digitos, redeunte flexu fimul explicatur, atq; conuertitur. Approbare, narrare, diftinguere, & aliquid fignificare volenti, pollici proximum digitum mediumq́; qua dexter eft, vnguem pollici fummo fuo iungens, remifsis cæteris apte accommodatur. Dum leuiter admiramur, & interim fubita indignatione pauefcimus & deprecamur, digitos cum fummi coierunt, & ad os referimus. Cum manum comprimimus, & pectori ad mouemus, pœnitentiæ, vel iræ fignum eft. Auerfo pollice demonftramus aliquid Cum digitum medium oftendimus, contemptum fupremum fignificamus, Diogenes hofpitibus quibufdam Demofthenem videre vrgentibus, non indice digito, fed medio porrecto demonftrauit, prauum virum innuens & effœminatum. Sic porrectione digiti medij quippiam obfcœnum fignificari innuit, cum ait infanos haberi, qui medium digitum porrigant. Vnde Iuuenalis.

„ Mandaret laqueum, mediumque often-
deret

deret vnguem.

Sunt & geſtus alij, videlicet aliqua poſcentes, vel minantes, præſertim ſi prius conſcium amicum feceris, quæ omnia proſequi propè infinitum videtur. De nutibus & ſignis, quæ in vultu exprimuntur, meminit Ouidius puellam admonens, quomodo animum epxreſſura, & ſecum præſente viro tacitè locutura ſit.

1 Vultus de quo & in 3.
Exemplum.

1Cùm premet ille torũ, vultu comes ipſa modeſto
Ibis: vt accumbes, clàm mihi tange pedem.
Me ſpecta, nutusq; meos, vultumq; loquacem:
Excipe furtiuas, & refer ipſa notas.
Verba ſupercilijs ſine voce loquentia dicam:
Verba leges digitis, verba notata mero.
Cùm tibi ſucurret Veneris laſciuia noſtræ,
Purpureas tenero pollice tange genas.
Si quid erit, de me tacita quod mente loquaris,
Pendeat extrema mollis ab aure manus.
Cùm tibi, quæ faciã, mea lux, dicamvè placebunt,
Verſetur digitis anulus vſq; tuis.
Tange manu menſam, tangũt quo more precãtes
Optabis meritò, cùm mala multa viro.

Digitorum motibus non ſolum res ſignificare, ſed etiam literas, quibus verba colliguntur, poſſumus. Quod ne præſens caput longius protrahatur in ſequens ſubijciemus.

Ca-

CAPVT. VIII.
Multa tacitis ambagibus posse indicari.

INter cætera, quæ facilè innumera excogitari possunt, a muta signa quædam noua recensere non pigebit, vt talium exemplorum similitudine; reliqua quisque possit comminisci, ex quibus illud est, b quod à Tarquinio factum proditur. Legitur itaque apud Liuium Tarquinij missum sine voce nūcium à filio interpretatū, fuit autem illud eiusmodi. Tarquinius Tarquinij filius Gabiorum principes interimendos sibi in animum inducens, cùm eos virtute expugnare nequiret, astum viribus potiorem in hunc modum excogitauit. Ad Gabios se contulit, parentisque simulatam sæuitiam conquestus, tanquam è patrijs telis elapsus & gladijs, nihil se vsquam inuenisse tutum, nisi apud hostes refert, ab eisq; opem aduersus patrē implorat: Verborum calliditate Gabinis ita persuasit, vt acerrimum in eius patrem odium alerent: fictis itaque & compositis blanditijs, adeò sibi primatum beneuolentiam conciliauit, vt potentia apud eos plurimum valeret. Paucis itaque post diebus Romam hominem patrem sciscitatum misit, quidnam sibi esset faciendum, is nuncij fidem veritus, nemini consilium proditum volens, senili caliditate in hunc modum sine voce respondit. In hortum ergo ędiū transit, & inambulās æditissima papauerum capita vita decussit, tum ea demonstratione facta nuncium dimisit, hic domum reuersus, nullum si-

a 2. Genus
b 1. Exēpla

bi responsum factum refert, verùm quod viderat, factum nunciat: adolescens dato signo, sanguinariũ patris responsum tacitis ambagibus percepit: Sic patris consiliũ secutus, Gabinorũ primores cri-
c2 Exẽplũ. minatus, aut exilio submouit, aut morte mulctauit. c Huic simile est, quod Herodotus tradit de Periandro Cypseli filio, qui cum præconẽ ad Thrasibulum misisset rogatum, qua ratione rebus tutò constitutis, ciuitatẽ optimè gubernaret, nullo dato vocali responso ex ijs, quæ sibi visa per nunciũ relata sunt (siquidẽ Thrasibulus satum ingressus editiores & super alias eminẽtes spicas resecauit, donec totã segetẽ æquaret) quid esset faciendum,
d3 Exẽplũ ex Thrasibuli sententia percepit, & executus est. d Legimus & Dario Persarum Regi à Scythis obsesso caduceatorem cũ muneribus, aue, rana, mure, & sagittis quinq; missum, quibus vt Gobria interprete significatum fuit, Persas nisi vt aues effecti in cœlũ euolassent, aut perinde vt ranæ in paludes prosiluissent, aut velut mures sub terram se abdi-
e4. Exẽplũ. dissent, Scytharum vim nequaquã euasuros, quin sagittis obruerentur. e Pari argumento Alexander lectis ab Ephestione Olympiadis literis, ne quod ijs scriptum erat cuiquam is postea temerè referret, quasi sigillo obsignaret, modestè taciteq; anu-
f5. Exẽplũ. lo eius ori admoto, silentiũ indicauit. f Non alienũ prorsus ab hoc loco esse videtur recensere, quod de Tamerlano Scytharum imperatore patrum nostrorum memoria ab historicis est proditum, quãuis res non sit adeo obscuris ambagibus inuoluta. Hic quidem ne diu in debellandis hostibus laboraret, numerosissimo fretus exercitu, vt populis,

quos

obſidebat, deditionem non in tertium diem, differendam ſignificaret, triplici tentorio vtebatur, primo die album tentorium oſtentabat, vt intelligerent obſeſsi, ſi ſe dederent, rem pacificè cum illis agendam, altero nigrum tendebat, quo animaduerſum volebat, iam ira commotum Tamerlanum eſſe, vt ſi in poſterum diem deditio differetur, iam non pace, ſed ſanguine & ciuium incendijs ageretur, quod tertio rubro tentorio poſtridie indicabat.

CAPVT IX.

Per notas Hieroglyphicas, atque per rerum animaliumque figuras tacitè ſermonem exprimi poſſe.

POSSVMVS etiam commodè aliter ſine loquela per rerum aminaliumque [b] figuras, quod voluerimus indicare, quæ ſingula interdum verba, nonnunquam integros ſenſus ſignificabunt: ſic vetuſtiſsimos Ægyptios ſcripſiſſe comperimus qui cognita omnium animalium natura, ex peculiari earum qualitate illorum imaginibus res ipſas repræſentabant, vnde illorum naturā exploratam habere oportebat, quorum conditionem, quę eſſent exprimenda, aliquo pacto imitari viderentur. Hoc erit exemplum: [c] Vt ſi ingratum quēpiam in eos, qui de ſe bene meriti ſunt, ſignificatū velimus, columbam depingemus, eius enim conditio, quāuis bilis expers ſit in vniuerſa animātiū,

[a] Tertij generis Species prima

[b] Signa Chaldaica quaſi literas vocat Imper Theod apud Caſſiorū Var. 3. Ep 51.

[c] 1 Exemplum.

peste, ab huius tamen morbi contagio non vacat vt in parentes ingratitudinis nota infamis esse nō debeat, quippe cum simul ac mas viribus firmior euasit, patrem à matris consortio pugna expellat, vt cum ea mox ipse coniugio misceatur. [d] Sic & Hippopotami, id est fluuialis equi, geminos vngues depingendo iniquitatem & ingratitudinem notabimus: hoc enim animal cùm per ætatis florem licuerit, patrem viribus experitur, quem si pugna superarit ac sibi cedere agnouerit, vita tantum concessa, patrem viribus experitur, quem si pugna superarit ac sibi cedere agnouerit, vita tantum concessa, patrem à matris coniugio arcet, quam sibi postea matrimonio coniungit, quod si victus pater minus permiserit cum matre concumbere, tum eum filius viribus & robore nixus impatienter interimit. [e] Vnde illud videtur emanasse, vt in Regum sceptris superius ciconia, inferius Hippotamus pingeretur, sic enim innuebatur vim iustitiæ parere, siquidem ciconia æquitatis ac pietatis symbolum, Hippotamus verò iniquitatis signum est. [f] Sic Ægyptij pro mundo serpentē reuolutum in caudam os habentem, eamque corrodentem ad exprimendam formam depingunt, [g] & annum per solem & lunam, qui tempus metiuntur, mensem per ramum, Deum per accipitrem indicant, & pro fato sydus, pro Luna & æquinoctijs cynocephalū, pro animi præstantia leonē, pro corde Ibim & pro rerum vicissitudine phœnicem delineant, sic & per Scarabæum draconē aliaq; animalia (vt Manethus autor est in naturaliū epithome, & Hecatheus libro primo de philosophia) reliquarum

d 2. Exemplum.

e 3. Exēplū.

f 4. Exemplum.

g 5. Exemplum.

rerum Aegyptij significationem præbent. [b] Ratio quare huiusmodi notas illi excogitassent, fuit, quemadmodũ dictũ est, ne indignis hominibus doctorum sensa proderentur, sic.n. vulgaribus hominũ ingenijs rerum intellectum vario rerũ tegmine, operimentoq; subtrahebant, ne nuda apertaq; rerũ expositio pateret, sed velut fabulosa tractarentur, vt quò magis ridicula viderẽtur, eò magis ipsa mysteria figurarũ nubilo operirẽtur, ac summatibus viris sapientia interprete nuda rerũ talium se natura præberet, ac veri arcani conscij rẽdderentur. De his extat Ori Apollinis liber de sacris & mysticis Ægyptiorum cęlaturis inscriptus, & * Petri Valeriani recens super eodem argumento liber editus. [i] Huc referri possunt [K] insignia, & demonstrationum commenta, quibus sæpe parietes, peristromata, lacunaria, fores, & clypei ornãtur, equitũ etiam capita dum hasta concurritur in festiuis ludis solẽt insigniri, vulgus cimeros, Alciatus vocat Emblemata, hæc enim tacitis rerum demonstrationibus quicquid velint exprimunt, quę comminisci mos est eos, qui familiæ suæ originem volunt præclaro aliquo facinore honestare, vel aliter alicuius rei significationẽ edere, quã tacitè cognitam velint. [l] Amphiaraum Thebano bello in clypeo dracone pictũ gestasse narrat Pyndarus. Statius Capaneum [m] hydrum, Polinicẽ verò [n] Spingem. [o] Plutarchus quoque, Pompeiũ magnum ensiferũ leonem pro insignibus depictũ habuisse huius modi veterũ imperatorũ numismata celaturas non paucas retinent. In Titi Vespasiani numismate Delphinus in anchora inuolutus spe-

[b] Ratio & causa harum notarum inuentarum.

* Io. Pierij

[i] Tertij generis species reliqua.

[K] Vnde aphorismos hieroglyphicos collectos conscriptosq; edidit Henr. Suualenberg.

[l] 1 Exẽplum de clypeis.

[m] 2.

[n] 3.

[o] 6. Sculptura t. annul. sig. 2 Numismatum.

ctatur, quasi innuat, tardè properandum neq; vbi præsertim tẽporis maturitate opus est, rem esse nimia festinatione intercidendã, neq; multa cunctatione in moras protrahendã, sed maturè seruata tẽporis mediocritate peragendã. Symboli congrua ratio est: per delphinũ siquidẽ festinatio designatur. hic. n. piscis omnium non modo piscium, verũetiam animantiũ velocissimè fertur, vt Aristoteles & plures testantur, per anchorã ex aduerso retentus, cursus mora intimatur, velocitas itaq; delphini anchorę firmitate cohibetur, & anchorę rursus mora delphini pernicitate moderatè excitatur. Eiusdẽ rei pari ratione Echeneis piscis missili telo contorta monumentũ dabit, velocitatẽ telũ exprimit, tarditatẽ remora indicabit, vtriusq; indicio velocitas cũ tarditate designabitur, quarũ altera, cum alterius adminiculo coniuncta non parum in reb. agẽdis afferunt emolumenti. p Romanis præterea mos fuit, vexillis, quæ ad bella gerebant, Minotaurũ depingere, ratio erat, vt quemadmodum Dedalus obscuris illũ labirinthi ambagibus inclusisset, ita omnes sibi ducũ cõsilia custodienda, & prodita authori obesse intelligerent. Vnde eius rei argumentum tali emblemate notabatur. q Verùm eiusmodi rerum commenta, non obscurè nimis tractari oportet, ne Apolline interprete semper indigeant, sed vt interdum etiã infimę plebeculæ expositæ esse possint, r Vnde picturæ sæpe verba ad interpretanda adiungi solent, ne nimis spectatorum intelligendi auiditatem picturæ obscuritas remoretur: huius loci sunt, quæ à Iouio in libello de insignibus tractantur.

p Alia species.

q Cautio.

r Mos inde petitus quidam.

CAPVT X.

Noctu igne, interdiu verò puluere posse significari.

a Translatio ad secundum genus.

[a] REstat nunc vt modum indicemus ecquid noctu igne & interdiu puluere rerum nostrarum edere significationem possimus. Neque [b] enim hoc occultandi genus parum vtilitatis in se continet, hac enim tempestate ad aliquid eminus significandum socij de rebus incidentibus indicium præbent. Id [c] autem duplici ratione potest euenire, siquidem, vel igne aliquid ex improuiso amicis conscijs demonstramus, vel quoties libuerit, etiamsi nulla præcesserit rei significandæ notitia, facum numeris literas ad res denotandas opportunas ostendimus, vt longè videntes numeros annotantes nunciata sentiant. [d] De primo modo legitur Medeam si Peliam occidisset, Argonautis promisisse è specula se noctu igne, die verò fumo illud nunciaturam, res itaque, cum ex voto succesßisset, lunæ votum persoluere simulantem, igne facto, accensis lampadibus subdio è fastigio, vt erat pollicita, significationem dedisse, talique nuncio excepto, Argonautas regiam inuasisse, occisisque custodibus voti illam compotem effectam. [e] Legitur & Magam occupato Parætonio, vt facem amicam sub vespera, atque iterum summo mane eandem tollerent, cum speculatoribus composuisse, eaque ratione significationem factam esse, vt nuncius eo vsque, vbi Clius est, processerit. [f] Amicis etiam extra

b Vtilitas huius generis.

c Diuisio.

d Primus modus eiusq. 1 Exemplū de quo Diod. Siculus l. 4.

e 2. Exēplū.

f 3 Exemplum.

ciuitatem degentibus, redditus, & annonæ qualitas prodente igne poteſt nunciari. Conſtat hac arte Annibalem (vt a Polybio proditum eſt) cum Agrigentini à Romanis obſiderentur, multis crebriſq; per noctem ignibus, intollerabilem exercitus famen indicaſſe, eaque de cauſa multos ex ſocijs annonæ penuria ad hoſtes defeciſſe. ᶜ Cum Sinone etiam Argiui pepigerunt, noctu, Troianis ſomno ſolutis ad Troiam accendentes face venientis claſsis ſignum daturos, vt eo accepto nuncio, Sinon equi laxatis clauſtris milites incluſos exponeret. Vnde Maro.

ᶜ 4. Exemplum.

„ Flammas cum regia puppis
„ Extulerat, fatiſque Deum defenſus iniquis
„ Incluſos vtero Danaos, & pinea furtim
„ Laxat clauſtra Sinon.

ᵇ Fuit & veteribus mos, qui etiamnum permanet, vt amicis extra ciuitatem commorantibus, fumo redditus, aliudùe ſignificaretur, vnde factum eſt, vt Amilcaris dolo Agrigentini inter inimicos perſequendum longius ab vrbe diſtracti in inſidiaria loca coniectis hoſtibus, incenſaque ſylua magnam cladem paterentur: ij ſiquidem fumo, quem à mœnibus ſurgere exiſtimabant, rati ſe à domeſticis reuocari, cum ſe conuerſo curſu ad vrbem reciperent, Amilcare duce inſequentibus Pœnis, qui prius fugerant, trucidati ſunt. ⁱ Poſſunt & ſi quid neceſſarium vrgeat, facum indicio literæ demonſtrari, quod à Polybio in codicibus manuſcriptis eſt traditum, eiuſmodi vſus vtilis multum eſſe poteſt, & hoc ſignificandi remediũ obſeſſæ vrbes, villæ, & arces, amantes etiam, vt

ᵇ 5. Exēplũ.

ⁱ Secundus modus vt videtur inuenit auctor eius generis quidam de ſcribitur à Cardano de ſubtil. l. 17.

vt tutius res suas nuncient, habebunt. Edendi signa, vel turrium fastigia, aliaue editiora huiusmodi loca, vt faces prospici possint, commodum præstabunt. k Scriptum itaque præ manibus habeatur, quod amicis nunciari oporteat, l literæ deinde bifariam seu trifariam diuidantur, vt vndenæ vel septenæ cuiusque partis sint: Si erunt septenę tum primæ singulis, alteræ binis, tertiæ ternis facibus demonstrentur. Potest & quadrifariam literarum numerus diuidi, vt libuerit: m verùm in earum ostensione, motus varietatem attendere debemus, nam vna semel erecta, vel ostensa A demonstrabit, eadem bis B, ter C, sic septies postremam primi ordinis G: postmodum binæ semel H, totidem bis, I, ter L indicabunt, sic & de reliquis eiusdem ordinis: Tum Q ternis semel, R ijsdem bis, demum S ter totidē intimabitur. n Quòd si in quatuor ordines alphabetum partiri velimus, vltimus quaternis facibus indicabitur, tum cuiusq; ordinis numerus minuendus sit, & ordo aliter distribuēdus: ratio autem, quæ dicta est, seruabitur, tunc conscij & facū numeros, & vices, quot illæ fuerint ostensæ, accuratè excipient, eaque ratione vel facilè significata percipient. o In hūc modum mulier é specula, quæ amantis cubiculum spectat, ternis luminibus quinquies ostensis, mox binis bis, tum ternis bis: Rursus verò vno semel, eodem quater, & postmodum quinquies, ternis deinde ter, postremo totidem quater, VIR ADEST, significabit. Sed hoc etiam aliter fieri potest multisque modis, quorum duos tantum, qui potiores sunt, recensebimus. Sit itaq; p primus huiusmodi, vt quid facilius

k Descriptio eiusdem.

l 1 & 2. rationis.

m Cautio.

n 3. rationis.

o 4. modus.

p 1. Ratio.

lius ostendatur. Alphabeti literæ quatuor in partes disgregentur, vt inferiori patet tabella.

ordines.

numeri ordinum	1	2	3	4
1	a	f	m	r
2	b	g	n	s
3	c	h	o	t
4	d	i	p	u
5	e	l	q	z

Nouem itaq; faces haberi oportet, quatuor à dextris, à sinistris quinq; disponãtur, quaternarius numerus sectionũ ordines, quinarius verò literarum cuiusq; ordinis indicabit, sic viginti notę erũt, quę minus necessariæ sunt omittantur. Literas igitur demonstranti, vtrinque faces attolli oportet, à dextris & à sinistris, vt si A velit ostendere, vnam à dextra facem ordinem literæ, alteram à læua numerum in quo litera collocatur, designantem erigat, sic etiam si B, vnam à dextra, à læua duas. Si C vnam itẽ à dextra, tres à sinistra, & in reliquis eodem modo. Exemplũ tale erit, vt si mulierẽ idem hoc modo significare velimus, quatuor primum à dextra faces, totidẽ à sinistra, duas deinde à dextra, *Exemplum.* quatuor à sinistra, tum quatuor à dextra, vnam à sinistra

ſiniſtra attolli oportet. Rurſus vnã à dextra, aliam à ſiniſtra, iterum vnam à dextra, quatuor à ſiniſtra, tertio quoq; vnã à dextra, quinq; à ſiniſtra, quatuor deinde à dextra, duas à ſiniſtra, ſic & poſtremo quatuor à dextra, tres à ſiniſtra, eaq; ratione VIR ADEST ſignificabit. Poſſumus & aliter vitandæ confuſionis gratia omnes alphabeti literas bis ternis facib. in hunc modũ demonſtrare. *2. Ratio.* Duo ſtatuantur locorum faſtigia, quæ ex æquo ſibi alphabeti notas partiantur, vt vndenas ſingula pronũcient, ternę cum ſingulis adhibeantur faces, quarũ vnaquæq; quaternas literas enũciet, quę pro motus qualitate diſtinguẽtur. Tres autẽ characterum ſtatuantur ordines, primum ordinẽ fax vna ſignificabit, ſecundum binæ, tertium ternæ: fax verò tertiæ, ternas tantum notas demonſtrabit, eoque modo numerus duarũ & viginti literarum exprimetur. Motuum diſcrimina, quib. cuiuſq; ordinis notæ demonſtrentur, tali modo confingemus. Erecta fax A, depreſſa B, in dextrum declinata C, in ſiniſtrum D ſignificabit: quaternas alias eodem modo indicabimus. Sic & tertias, vt binæ ſurſum erectæ E literam deſignent, ſummiſſæ F, & ſic de reliquis, & rurſus tertiæ ſublatæ K, depreſſæ L literam indicabunt. Idem fiet in vndenis alijs alio de loco demonſtrandis.

CAPVT XI.

De computo & loquela per digitorum geſtum, quo maiores ſupputarint, & in cautè loquendo vſi ſint.

a Quin... genus ſc... merandi... tio per ... tos veter... vſitata.

a NVnc per digitorũ flexũ cõputandi loquẽdiq; morem ex maiorum noſtrorum vſu libet hoc

ctum infiget. Viginti si impudici apicem inter no- 20.
dos indicis, & pollicis arctè apponet. Triginta 30.
si indicis & pollicis vngues mutuo coniuget am-
„ plexu: Vnde Hieronymus ait, trigenarium nu-
„ merum ad nuptias referri, nam & ipsa digito-
„ rum coniunctio: quasi molli osculo comple-
„ xans se & fæderans, maritum pingit & coniu-
„ gem. Idq; Apuleius in oratione pro Magia his
„ verbis insinuat. Si triginta annos per decem di-
„ xisses, posses videri pro computationis gestu er-
„ rasse, quos circulare debueras, digitos aperuisse.
Quadraginta verò si interiora pollicis dorso indi- 40.
cis super inducatur. Item quinquaginta si pollex 50.
curruatus instar græcæ literæ Γ ad palmā incline- 60.
tur. Et sexaginta si idem digitus itidem curuatus
indice circumflexo diligenter à fronte præcinga-
tur. Ideo hunc numerum ad viduas Hieronymus
referri dixit, quod in angustijs & calamitate posi-
tus esse videatur, dum pollex à superiori digito de
primitur. Septuaginta quoque si pollex in lon- 70.
gum extensus indicem supra circumflexum ad-
impleat, vngue illius duntaxat erecto trans me-
dium indicis arctum. Octoginta quoq; si index vt 80.
supra circumflexus pollice in longum tenso im-
pleatur, vngue videlicet illius in medium indicis
arctum admoto. Nonaginta etiam si indicis infle- 90.
xi vnguis radici erecti pollicis infigatur. Numerū
verò centenarium, qui voluerit indicare, in dextrū 100.
transferat, ijsdem vtendo digitis, quib. in læua ad
decem vsque ad centum vsus est. Proinde Nicear-
chus facetè in vetulam nimio plus viuacem, quæ
annorum ætate etiam ceruos superabat, ita ludit,

vt

vt iterum iam dextra annos ſcribat.

„ κράος ἀθρήσασ' ἐλάφου πλέον ἢ χερὶ λαιῇ
„ γῆρας ἀριθμεῖσθαι δεύτερον ἀρξαμένη.

hoc eſt

Quæ ceruos annis ſuperarit, quæq; ſiniſtra
Vitæ iterum cæptet communerare dies.

& Iuuenalis.

„ Atq; ſuos iam dextra computet annos

Idem ſacræ paginæ interpres centenarium numerum ad virginitatem refert, nam in læua nuptæ & viduæ notabantur, Ducenta igitur expreſſurus
200. eadem ratione vtetur, qua ad viginti ſignificandum vſus eſt. Sic & de reliquis ſentiendum eſt numeris vltra centenarium nonaginta, vt eodem procedatur ordine, quem à decem vſque ad no-
1000. naginta ſeruari debere diximus. Deinde mille etiam in dextra, eo modo, quo vnum in læua deſignabitur. Et deinceps bis mille in eadem quemadmodum duo in læua, ſic & in reliquis numeris multiplicato millenario ſtatuetur: donec ad nouem millia perueniatur, quo cum ventum ſit, tum myriada (quo nomine decem millia deſi-
0000. gnantur) læua medio pectori in ſupinum admota
0000. indicabit, digitis tantum in altum erectis. Quod ſi
0000. viginti millia eadem expanſa. Si verò triginta millia eadem prona ſed erecta, & pollice medij pectoris cartilagini appoſito denotabit. Sic quadraginta millia ſi eandem in vmbilicum erectam
0000. ſupinabit, exprimetur. Et poſtmodum quinqua-
0000. ginta ſi eiuſdem prona ſed erecta pollicem vmbilico

bilico imponet. Sexaginta deinde millia eadem prona læuum fœmur desuper comprehendet, denotabit. Mox septuaginta millia si supina fœmori superponetur. Octoginta dehinc millia si eadem prona fœmori superponetur. Tum nonaginta millia si lumbos pollice ad inguina conuerso comprehendet. At centum millia, & de hinc ducenta, vsque ad noningenta millia eodem, quo diximus ordine in dextra corporis parte notabuntur. Sed decies centena millia ambæ manus complicatæ in rectis inuicem digitis indicabunt. Hic est veterum computandi mos & inde prouenit, quod apud scriptores legenti sæpè fit obuiam, *f* vt in digitos mittere, pro eo eleganter etiam dicatur, quod est accuratè numerare. Diximus de supputandi modo, qui per digitos solet indicari, *g* superest nunc de loquendi ordine, qui per digitos etiam tradi potest, aliquid dicere. *h* Prima igitur alphabeti nota eodem modo, quo vnum digito demonstrari diximus designabitur. Secunda eo etiam modo, quo duo, sic & tertia ea ratione, qua tria: sic deinceps, vsque ad alteram & vigesimam, quæ alphabeti postrema est, per suum vnoquoq; elemento numerum denotato: eo ordine, quo in alphabeto illud dispositum sit. *i* Huiusmodi digitorũ flexu, & gesticulationũ solertiæ amans puellæ, cuius amore deperit, corã eius parentib. huiusmodi digitorum indicio sic loquitur. Primo tria, inde vnũ, mox vndeuiginti, postmodũ quinq; ostẽdit. Rursus vnũ diuisim, deinde sex, postea sexdecim, inde vnũ, tũ duodeuiginti, postmodũ sexdecĩ, postremo quinq; indicat, taliq; ordine

60000. 70000. 80000. 90000. 100000. 1000000

f In digitos mittere.

g Loquendi ratio per digitos.

h Primus modus.

i 1. Exemplum.

CAVE

k 2. Exemplū seu testimonium.

Cave A Fratre insinuat.[k] Huiusmodi notarum amantium Ouidius meminit.

l 3. Testimonium.

„ Nil opus est digitis per quos arcana loquaris.

[l] & alibi

„ Nec in digitis litera nulla fuit.

m 4. Exemplum.

[m] Huc refertur quod ab Ennio in quādam impudicam dicitur cuius nulla pars corporis ab impudico munere vacaret.

„ Quasi in choro pila ludens, datatim dat sese, & „ communem facit, alium tenet, aliis nutat, ali- „ bi manus est occupata, aliis peruellit pedem, a- „ liis dat anulum expectandum à labris, alium in- „ uocat, cum alio cantat, attamen aliis dat digito „ literas. & [n] Solomon ad idem. Annuit oculo, terit „ pede, digito loquitur. [o] Verum idem alia ratione haberi potest, vt ea quis facilius promptiusq; loqui discat, in græco alphabeto velit idem facere. Græci siquidem non quemadmodum latini paucis ad exprimendos numeros literis vtuntur & geminatis. Sed vniuerso alphabeto singulis notis quoslibet numeros indicant. [p] Sunt & alij aliter digitorum indicio sermonem fingentes, quod faciunt, dum corporis eas partes ostendunt, vel digitis contingunt, ad quas scribendas primum literæ exiguntur, quas rei nostræ exprimendæ, necessarias esse cognoscimus, donec totum id quod velimus expressum sit. Exemplum erit, vt si A indicare statuimus, Aures contingamus, similiter si B Barbam indicemus, sic Caput pro C, & de reliquis huiusmodi, vt Dentes, Epar, Frontem, Guttur. Humeros, Ilia, Linguam, Manum, Nasum, Oculos, Palatum, Quinque digitos, Renes, Supercilia, tempora, &

n 5. Testimonium.

o 2. modus.

p 3. modus.

ra, & Ventrem ostendimus pro ijs literis demonstrandis, quæ ijs inscribendis primæ requiruntur. q Potest & similiter scribi, vt scriptum occultetur, id fiet si clanculum, velut aliud agenti vino, vel alia quauis materia ad rem apta literæ ad id, quod volumus exprimendum, necessariæ protrahantur. r Docet hoc Naso.

q 4 Modus

r 1. Testimonium.

Hinc tibi multa licet sermone latentia recto
Dicere, quæ dici sentiat illa sibi,
Blanditiasq; leues tenui præscribere vino
Vt dominam in mensa se legat illa suam.

s. & Tibullus.

s 2. Testimonium.

Neu te decipiat nutu, digitoque liquorem.
Ne trahat, & mensæ ducat in orbe notas.

t Huiusmodi Paris Helenæ amoris sui significationem daturus, Menelao coram vino literas protrahit, vnde ipsa queritur in epistolis.

t 3. Exemplum seu Testimonium.

Orbe quoq; in mensæ legi sub nomine nostro,
Quod deducta mero litera fecit AMO.
Credere me tamen hoc oculo renuente negaui.
Hei mihi, iam didici sic quoq; posse loqui.

u Sed quis modorum omnium meminisse potest, cum infiniti ferè sint, vt hominum excogitantium ingenia? Neque enim sanæ mentis existimo, in hoc serio tempus contere. Sed redeamus ad rem, longius fortasse digressi sumus.

u Reliqui modi.

Capvt XII.

De literis clandestinis ex veterum scriptis.

a 7 Genus scripturæ: & hoc quidem in loco veterum.

b Diuisio.

c.1 Genus obscuritatis

d Prima species per notas quæ sine artificio deprehẽdi non possunt

e 1. Exẽplũ

f Aliorum opinio.

** lorum*

g Imo verò teris ipsis v.

QVoniam igitur eo paulatim ventum est, vt de ijs signis meminerimus, quæ scripto nostra consilia occultant, qui characteres appellantur, proximum est, vt eorum obscuritatẽ duplici modo partiamur.

b Scripti itaque obscuritas, aut ex literarum perplexitate, aut ex alia scribendi ratione proueniet, de characterum inuolucris secundo libro tractabitur: *c* nunc de obscuritate, quæ à scribendi modo inducitur, verba faciamus. *d* Non inutile igitur videtur fore rationem tradere, qua sic scribi possit vt nemini scriptum, nisi cũ voluerimus possit agnosci. Sed quia nonnulla veterũ in hunc modum cõmenta ab historicis memoriç prodita sunt, eorum prius in ea re vsum prosequamur. *e* Testis est Gellius in libris noctium Atticarum Lacedæmonas cũ ad imperatores suos scriberent, ne literç interceptę occulta hostibus consilia indicarent, hoc scripti genus ex industria excogitasse, *f* quamuis alij eius rei commentum ad Archimedem Syracusanum referant. Surculi duo teretes longiusculi, & torno perpoliti ęquabantur, vt par vtrique lõgitudo & latitudo esset: eorum alter imperatori ad bellum proficiscenti dabatur: alter domi penes magistratus diligenter seruabatur. Quoties itaq; vsus necessitas incidebat, *pagina, quanta rei satis erat, surculo circumuoluta, vt rotundum volumen efficeret, & oræ bene adiunctæ *g* in modũ lori aptè ligno cohærerẽt, ne rimæ interponerentur, tum in cha-

chartā sic circūuolutam literę à summo capite per transuersum ad imum in eo loro inscribebantur. Perscriptum inde lorum surculo prolixum, & angustum eximebatur, & ad imperatorem dabatur, Existimabant enim si in hostium manus illud forte interceptum incidisset, trūcatas literas, syllabas, dictionesq; & eorū partes lōgè distractas intuētes scriptum nequaquam percepturos. Nec spem frustrabatur euentus. Quoties enim illud in hostes incidebat, nihil in loro scriptum poterant coniectari: sed velut inconditè & frustra scriptum dimittebant: is verò, cui illud destinabatur, applicato loro, in eumque modum circumuoluta quo antea fuerat, cum scriberetur, ita vt cōtinuata scripti series sequeretur, nuncium agnoscebat. Huiusmodi scriptū σκυτάλην Græcè appellabāt. In hūc modū scriptam epistolam Lysandro ad Hellespontum allatam Plutarchus author est. Aliū quoq; ad hanc rem astū in veteri historia ab incerto Pœno, alioquin illustri, vt refert Gellius, excogitatum legimus, Herodotus tum idem à Demarato factum meminit. Is vt ille refert, Susis commorans, cum Xerē aduersus Græciam expeditionem * suscipere * statuētem accepisset, eam rem censuit Græcis nunciandam: sed occupatis per custodes itineribus, cum res aliter fieri nequiret, ne nuncius interceptus deprehenderetur, rem in hunc modum comminiscitur. Pugillaria noua accepit nondum cæra illita, inde literis de ligno exaratis regis consilium prodit, tabulā deinde, vt mos erat, cæra colliniuit, ne scriptura detecta sibi quid negotij apud viarum custodes exhibēret, eamque tabellā veluti

tebantur: vt & paulo ante notauimus.

h Scytala.

i 2. Exemplum atque modus.

k lib. 7 extremo & Iustin. lib. 2.

** suscipturum.

l Descriptio eiusmodi.

scripto vacuam domestico seruo perferendam tradidit verùm nulla prius commenti significatione facta, Lacedæmones, cum quid ea perlata sibi vellet, nequirent interpretari, nihil scriptũ intuentes, verùm rem (vt erat) non frustra factam suspicantes, Gorgo Cleomenis (vt ego accipio) filia, eadẽque Leonidæ vxor monẽte, detracta è pugillarib. cera, nunciũ accepere, Ex huiusmodi pugillarib, cæra illitis, in quibus scribi mos erat, literæ etymon datum Grammatici asseuerant, quod à litura literæ nomen deductum putent: quod à veteribus in cæratis hoc modo tabulis scribi soleret, & scriptũ postea deleri. „Fuit & alia imperscrutabilis techna barbarico astudigna, cuius Herodotus sub persona Histiæi authoris meminit. Is imperante Dario in terra Asia non ignobili loco natus, cum in Perside apud regẽ ageret, & Aristagoræ, vt ab eo deficeret, vellet furtiuo scripto nunciare, veritus, ne si non accuratè nuncium misisset, res prodita maximum sibi periculum afferret, huiusmodi astum comminiscitur. Seruo suo diu oculorum ægritudine laboranti capillum ex capite, tanquam medicari voluisset, deradit, & eius capiti leui attramento literarũ formas impresit, quibus idipsum, quod nunciare in animum induxerat, scriptum erat, secum deinde, donec capilli renascerentur, domi retinet, quod vbi factum est: illum ad Aristagoram dimittit, iubens cum ad eum venisset, illum admoneret, vt quemadmodum ille nuper fecerat, sibi caput deraderet, seruus cum ad Miletum ad Aristagoram venisset, domini iussus memór, Aristagoræ rem significat; ille rem frustra

m 3. Exemplum & modus.

non

non fore (vt erat) ratus, commissum exequitur, sic nuncium percepit.

CAPVT. XIII.

Furtiuæ literarum notæ, quibus maiores in scribendo vsi sint.

a EXpositis ijs, quæ de characteribus, qui sine artificio cerni non possunt, proximum est de ijs verba facere, qui per se sub visum cadent, alioquin technis impliciti. Sed quoniam hac in re nonnullos prisci modos inuenerunt, qui multum à nostri temporis dolis & inuolucris differũt, veterum primum huiusmodi scribendi rationem prosequemur, occultos mox nostri temporis scribendi modos in secundum librum differemus. b Maiores itaque cum res, vel tempus obscuritatem exigeret, varijs in scribendo ambagibus vsi sunt: testes sunt Suetonius & Gellius, qui hac scribendi ratione C. Cæsarem in epistolis ad C. Oppium, Cornelium Balbum, Ciceronem, & cæteros familiares, qui res eius domesticas, vt absentes curabant, vsum esse meminerunt. c Occultè scribendi modus hic erat vt literarum potestas commutaretur, & primas literas quarta quæque succedens indicaret, quò fiebat, vt scriptum sępissimè sine coagmentis syllabarum componeretur, ita vt inconditè literas positas putes, inter eos verò interpretandi clãdestinũ commerciũ erat: Res exẽplo dilucidior fiet. Pro A litera D ponebatur, E pro B, F pro C, & de reliquis in hunc modum, sic

a Secunda species.

b Mos maiorum.

c Prima ratio eiusdẽ per ἀντιστοιχείων.

in legendo sonus cuique suus, & potestas reddebatur, & occultè scriptum legebatur. Extat de hoc scribendo modo[d] Probi grammatici satis curiosus commentarius, in quo de occulta literarum significatione à C. Cæsare scriptarum pertractatur. Aliter verò literarum potestatem Augustus commutabat, cuius extat scriptum ad filium huiusmodi. Quia innumera incidunt assidue, quæ scribere alterutrũ & secreta esse oporteat, [e]habeamus inter nos notas si vis tales, vt quicquid scribendum sit, pro vnaquaque litera, succedẽtem scribamus hoc modo, vt pro A ponamus B, & C pro B, & de reliquis in hunc modum, & pro Z duplex AA, vt à nouissima ad primam duplicatá redeamus : hic fuit Augusto scriptum obscurandi modus.[f] Aliter Cicero, (vt aliquibus videtur) qui instar dictionarij librum conscripsit, in quo singulis verbis singulas notas, quibus illa significarentur præfixit. Tantaque erat notarum & verborum[g] copia, vt quęcunque latino sermone scribi possent, suis notis exprimerentur.[h] Vnde character hic M Mvndvm significabat, hic M Modvm, hic ij Hominem, & hic Ⅎ Tempvs, alius in hunc modum h' Syllabam alius verò sic Ɔ Accommodabat, huius generis reliqua erant, quæ in eo libro commentus ille fuit, quibus pro exprimendis occultè animi conceptis vterentur Nec defuerunt, ex priscis autoribus, [i]qui pro notis verba scriberent.

d De probi libro. cuius meminit A. gel. noct. Att. lib. 17 ca. 9.

e 2 ratio.

f 3 ratio.

g vbertas.

h De discrimine harum notarum monuimus in cap. 3.

i 4. ratio.

CAPVT. XIIII.

Antiquorum ſcribendi modos noſtra tempeſtate vanos & inutiles eſſe.

HAEc priſci commenta ad ſcriptum obuelandum inuenerunt,[a] verùm vt de ijs verba faciamus à ſcythala initium auſpicabimur. Quotus igitur quiſque noſtra tempeſtate erit, qui maximis & arduis in rebus, quæ deſiderant occultari, capitis ſui & fortunarum diſcrimen in ſcytale ſecuritatem reponendum tutò exiſtimabit, quin potius à quouis vel minimum curioſo id genus ſcripti artificium cenſeat facilè poſſe deprehendi? quis autem rurſus non intelligat, non alia ratione illud, quàm in eum modum, quo ſcriptum fuit compoſitum, debere interpretari? in ligno verò cum ſcriberetur circumuolutum non agnoſcat, quòd ſi digitis vel ſurculo æquatæ craſsitudinis complicetur, quis non videat iterum coeuntibus partibus ſtatim facillimè ſcriptum aperiri.?[b] Iam verò quàm vanum in pugillaribus ſcriptum ſit, videamus. Ego quidem meo iudicio exiſtimo in hunc modum moleſtius eſſe ſcribere, quàm cuiquam, qui vel mediocris iudicij ſit, latens ſcriptũ indagare, parumq; conferre hãc ſcribendi rationẽ noſtra ætate fuiſſe ſublatam, vt eò minus occulta fraus prodi poſsit, ſiquidem etiamſi nulla priſci moris noticia haberetur, certè rem ipſam ſupicio detegeret.[c] Sed neque illud ſatis tutũ eſſe poteſt, vt deraſis capillis capiti, inſcribantur literę, ſiquidem

[a] 1. de ſcytala

[b] 2. de pugillaribus ſeu tab. ceratis

[c] 3. de hiſtiæi ſtratagem. de quo rurſus in lib. 2. cap. 20.

ſudore, cui caput eſt obnoxium, facilè poſſunt aboleri, quod ſi acu etiam cutis perforetur, ne hoc quidem ſatis ad ſuſpicionem ſufficiet, ſi is, qui inſcriptionem gerit intercipitur, tum enim diligentiſsimà fit inquiſitio, metus & neceſsitas vigilantiam præſtant, nec prius ſatis ſibi factum putant, quã cũcta penitus, quib. veritas eruatur, exquiſierint, nũc pollicitationibus quæruntur illicita, nũc minis terror incutitur, quod ſi hæc parum proſint, ſupplicijs & tormentis res agitur, at ſi ne hoc quidẽ prodeſt, ne interim literæ furtim perferantur, non ſolum caligæ & ſoleæ perquiri ſolent, veſtes eximi, & ſuturæ diſſolui, ſed ne à viſcerib quidẽ perſcrutãdis abſtineatur, tantũ abeſt, vt illi ab inquiſitione intactũ caput relinquant. Sed hactenus de huiuſmodi literarũ velamẽto,[d] nunc ad notas, quib. ijdem vſi ſunt, verba conuertamus, de quib. ne ſermo nimis in longum in re ludiera protrahatur, nil eſt, quod dicam, niſi vaniſsimas eſſe, quęq́; vel à pueris poſsint facilè agnoſci: obſeruata .n. characterum poteſtate, qui ſæpius repetuntur, nemo eſt quin videat, parum conferre ad ſcripti obſcuritatem characterũ poteſtatẽ immutari neq; ſolum poteſtatem, ſed etiã figuram ſiquidem ne latens ſcriptum mentis inquiſitione eruatur, parui videtur referre characterem vel barbaricũ eſſe, vel aliam quamuis formam pro charactere depingi, modo compertum ſit, quo ſermone charta concinetur, isq́; ſermo interceptori minimè obſcurus exiſtat.[e] Sed vt de Ciceronis inuẽto loquamur quis eius laborem in eiuſmodi notis perquirendis citra nauſeã ſubibit, vt tot ſibi characteres effingat,

d 4. de notis quibus hac in re vſi sũt pleriq; veteres.

e 5. de notis Ciceronianis.

gat, quot rebus ſingulis, quæ vſu venire poſſunt, vt ſinguli aptentur ſufficiant, quibus quamuis tuto ſcribi poſsit, quomodo tamen paucis diebus, ne dicam horis idem conſcius interpretabitur, qui hunc verborum indicem retineat? Abeant igitur cum ſua vetuſtate tam copioſa veterum commenta, nos animi occulta conſilia ſcripto commiſſuri, nequaquam ijs tutos exiſtimabimus longe alios aſtus, longeque aliam vafritiem hæc ætas videtur expoſcere, in qua vel infantes nondum verba balbutire cognouimus, cum ſubdolæ mentis quædam ſigna, veluti malitiæ primitias ingerunt, quaſi à nutricis vberibus ſimul cum lacte illam ſuxiſſe, ne dicam à matris vtero contraxiſſe videantur, quare in vſum, qui velint hæc admittant, nos certè ſicubi res occultiſsimas neceſſario latebras expoſcit, pro rerum occaſione, illis nequaquam vitæ & fortunarum diſcrimen committendum ducimus, niſi res minoris eſſe videatur, vt in re occultanda nimis laboremus, cuiuſmodi igitur ad hæc aſtus ætas noſtra protulerit, nunc in medium proferamus.

Capvt XV.

Furtiuas literarum notas fieri, quæ cerni non possunt, tum earum ratio & vsus.

a μετάβασις methodi rationem indicans.

Diximus,[a] quę ad ſcriptum ſic operiendum, vt locus, in quo facta ſit inſcriptio, ſcriptum occulter, commenta priſcorum ætas induxit nunc inuiſibiles ſcribendi modos, quos eorum vice noſtra ſolertius indagauit videamus. Scribendi modum inuiſibilem nuncupamus, quod niſi ratio adhibeatur, qua ſcriptum indicetur, characteres intuētis omnino viſum effugient, ita vt is, cui ſcriptum deſtinatur, notas exponendi modum ab eo qui ſcripſit præcognitum habere oporteat. [b] Porrò hoc ſcripti genere, quoniam multum habet obſcuritatis, in maximi momenti rebus, quas non parum interſit occultari, potius quàm quouis alio vti expediet, præſertim ſi ſub eo ſcripti etiam perplexitas occultetur, quare ne quid omiſſum videatur, quod ad præſentem materiam poſſit pertinere, ea de re aliquot modos præſcribemus, quos è noſtris naturalis Magiæ antea experimento comprobatos, huc tranſtulimus, nihil enim ibi commiſſum eſt, quod verum antea non indicaſſet euētus, quos repetere hoc loco non inoportunum videtur, quorum quāuis aliqui etiam lippis & tonſoribus noti ſint, eos tamen exigente materia non præteribimus.[c] Fiunt itaq; literæ,[d] quæ interdiu deliteſcant, noctu verò luminis abſceſſu vel tenebris conſpicuæ fiant, quarū ſcriben-

b Commēdatio huius rationis.

c 1 Ratio ſeu modus.

d Subdiuiſio.

ſcribendarum ratio eſt huiuſmodi: *e* Nitedulæ ca- *e prima ratio.*
piantur, ex quibus humor ſtillatorijs vaſis accu-
ratius extrahatur, quemadmodum in Magia do-
cuimus, tum ea ex aqua graphicè ſupra chartam
notæ exarentur, qua in re ſi ſeduli fuerimus, ne-
quaquam interdiu characteres apparebunt, no-
ctu verò igneo colore nitentes videbuntur.
f Alij verò ſecus ſalicis corruptum aqua lignum *f ſecunda ratio*
diſtillant, & extracto liquore characteres deſcri-
bunt: licet hic ſcribendi modus à ſubtilitate po-
tius, quàm à facilitate & vtilitate commendan-
dus ſit, neque enim ſine faſtidio ſic res perfici po-
teſt, & facilè fit, vt opus laborem fruſtretur, nam
ſi ab intercipiente igni exponitur, ſtatim ſcri-
ptum detegitur. *g* Poſſumus verò aliter conſe- *g II. Modus.*
qui, *h* vt in alba charta, aliauè corporis parte in- *h prima ratio, de qua & alibi.*
ſcriptæ notæ deliteſcant, & cum opus fuerit de-
tegantur: Super brachium vel dorſum, aliudue
i membrum aceto vel vrina clanculum fiat inſcri- *i 2. ratio.*
ptio, eaque exiccetur, vt ne veſtigia quidem ap-
pareant: Vt verò ſcriptum exponatur, fuligo
vel combuſta papyrus exteratur, ſic enim lite-
ræ internitebunt. *k* Vel aliter ſi adipe vel ſepo, *k 3.4.5.6. ratio.*
aliouè pingui, vel gummi delineentur notæ, &
carbonis inde, vel combuſtæ chartæ pollis in-
ſpergatur, vt detegat. *l* Hoc fortaſſe aſtu (vt *l Exemplum*
m Polyanus græcus ait) Attalus victimæ inſcri-
ptione impreſſa vſus eſt, hic enim vt ſuos milites *m Stratagem lib. 4.*
ad fortiter agendum cum Gallis hoſtibus, qui
multo plures erant, impelleret, non parum re-
ferre arbitratus, ſi eorum animis indubitatæ vi-
ctoriæ fiduciam proponeret, ludicram rem, alio-

vtilem, huiuſmodi cum ſacrificaturo vate comminiſcitur. Ante cōflictus diem victoriam parat, tum Sudinus vates ſacra faciens, deos precatus libat, & victimam diſſecat, at Rex contrito gummi in dextram manum inſcribit Regis Victoria, inſcriptionem hanc à dextris ad ſiniſtra producēs, cumq; viſcera extrahentur, manum in calidiorem ac fungoſum locum ſupponit, abſtergitq; inſcriptionem. Sed vates reliquas partes percurrens, & ſua munera obiens, conuertit particulam, qua inſcriptio continebatur huiuſmodi, Regis victoria, hæc res vulgata ingenti cum militū gaudio plauſuq; excepta eſt, vt alacriores, promptioreſq; ad pugnā animos indicarent, ſic quaſi non dubiæ ſpe victoriæ adducti, ac pollicito numine freti, acriter pugnantes Gallos ſuperarunt. Sed ad rem redeamus. [n] Id etiam præſtabit lac ficulneum, ſi eo alba charta deſcribatur, & poſtmodum ab amico ſcriptum carbonis polline inſperſo confricetur, & detergatur: fit enim vt literæ ſtatim nigreſcāt. [o] Ad id etiam confert (vt Plinius refert) tithymali lac ad deſignādas notas, & ſuper illud inſperſus cinis ad detegēdas, eoq; modo multi, vt ille teſtatur, adulteras alloqui maluere, quàm codicillis [p] Cōfirmat hoc Ouidius admonens in arte amandi puellam quemadmodum cum amantibus tutò per ſcriptum colloquatur.

n 7. Ratio.

o 8. Ratio.

p Teſtimoniū

Tuta quoq; eſt, fallitq; oculos è lacte recenti
Littera, carbonis puluere tange, leges.
Fallet & humiduli, quæ fiet acumine lini,
Et feret occultas pura tabella notas.

q 9. Modus uq; multiplex.

[q] Literæ autem, quæ igne conſpicuæ fiunt, quamuis

uis ferè vulgatum sit, queadmodum efficiantur, earum tamen rationem hic tradere non videtur absurdum. Epistola ab eius rei, quæ scribitur, suspicione prorsus aliena sumatur, tum omissis spacijs minimè necessarijs, literæ, syllabæ, & dictio- 1.
nes oportunè humenti succo citrij, vel medicimali, vel cæpę, vel omnium ferè acrium succo iterum 2. 3.
delineentur: nā siccato humore inconspicuæ fiũt, & eæ tantum, quas solum atramentũ delineauit, apparebunt, cæterę delitescent, ita, vt qui legat tabellam inutiliter scriptam & vanā opinetur: at si pagina igni admota incaluerit, literarum rursus lineamenta clarissimè indicabit. Est & salis genus, 4.
quod ammoniacũ vocant, hoc contusum, & aquę immixtum literas quidem scribenti albas reddit, quæq; cum papyri colore vix internoscatur: verùm si admoueantur igni, nigræ apparebunt. Suc 5.
cus autē cerasorũ si calamo adhibeatur, viridi colo 6.
re, si cyclamini, ruffo literas designabit: sic varij fructuum succi, varios quoq; igne colores indicabũt. Hac ratione accepris, remissisq; amatoris tabellis, puellæ amantes sæpe parentum custodiā frustrantur. ⁿ Fiunt quoq; characteres, qui non nisi combusta papyro interniteant: Modus talis est: ⁿ 4 Modus
Literæ gummi, vel quouis salis genere, vel calce in papyro producantur, quæ cum per ignem apparere nequeant, combusta denigrataq; statim papyro characteres albicant. ∘ Fieri quoq; possunt ∘ Quintus modi ratio.
literæ, quæ nisi charta aquis mergatur, legi non possint, eas delineandi modus talis est: Alumen aqua dissoluitur, eoq; dissoluto characteres describuntur, qui cum siccescunt, conspici desinunt, vt

verò

verò legi poſsint, charta aquis immergitur, ſic immerſa characteres conſpicuos reddit. p Idem etiam aliter fit: In vitreis Chymiſtarum vaſis è calcantho humor diſtillatur, eoq; in papyro characteres formantur, & ſic fallent intuitum: Vt verò cerni poſsint in omphacitis gallæ aquam charta, vel in vinũ, in quo ea * inferuerit, mergitur. q Vt verò alibi magis quàm in charta ſcribi poſsit, hoc modo ſcriptum fiet, quod lactis cãdorem imitabitur: Lithargyrus primo teritur, tritus in fictile, vbi ſit aqua aceto commixta immittitur, & decoquitur, & per colum traijcitur, mox ſeruatur, tum in limonis citrigeri ſucco in lapide, vel aliqua corporis parte, vel alibi exarantur notæ, illæ ſiccato humore minime apparebũt: ſed vt legi poſsint, ea lithargyri aqua madefactæ, conſpicientur lactis candorem imitari. r Poteſt etiam epiſtola hoc modo concinnari, vt ea, quæ volumus latere, mediis inter verſus qui cernuntur ſpacijs ſcripta deliteſcant, cumq; opus ſit, abolitis, quæ prius apparebant, cerni poſsint. Modus hic erit: Stillatitio chalcãthi liquore (vel affuſa in illud feruenti aqua, dum illud ſolutum fatiſcat) ſuper papyrum arcana literarum lineamenta deſignentur, cum arefactæ ſint, illicò celantur, cæterum vt inane ſcriptum deleatur, hac ratione fiet. Combuſta palea, vel ſalicis carbones ſuper porphyreticũm marmor triturentur, tum omphacite galla in albo vino decoquatur, ſicque humore in ſpongiam attracto, vernaculus color ater obliteratus deliteſcet, priſtinus verò, qui delituerat, refricatus apparebit. s Fiet idem, ſi commune atramentum tantum aqua diluatur, quantum

p 1. Ratio.

* inferbuerit

q 6 Ratio ſeu modus.

r 7. Ratio ſeu modus Eiuſdemq; ſubdiuiſio & ratio 1.

s 2. Ratio.

tum illa occultandis literarum lineamentis ſatis ſit: eoque modo totum id, quod volumus latere, deſcribatur, tum atramentum ex carbonis, ſalicis, vel paleæ combuſtæ polline paretur, eoq́ ſuper albicans ſcriptum inania, quæ velimus deſcribantur. Huiuſmodi atramentum parum aut nihil à verò differt colore. Cæterum vt arcanum ſcriptum legi poſsit, vino in eadem galla decocto, ſpongia pagina detergitur: ſic quod prius apparebat ſcriptum, delitēſcet, quod verò cerni non poterat, indicabitur. Verum ſi libuerit characteres ſic deſignare, vt niſi lumen vel ſyderis vel candelæ interponatur, cerni non poſsint, in hunc modum fiet: Ceruſſa aliusvè color gummi liquefacto immiſcebitur, ex eaque immixtione materia chartæ concolor parabitur, vt nihil ab ea diſcernatur, tum qui nuncium ſit excepturus, charta oculis & lumini interpoſita, ſubobſcuras characterum formulas conſpiciet: ſit enim ratione optices, vt ea materia parum denſa, dum oppoſita externo lumini, impedit, quo minus vlteriores radij ad intuitum noſtrum perueniant, conſpicuam nobis lineamentorum vmbrā efficiat. Fieri etiam poteſt, vt nigra charta albos characteres cōſpicuos reddat: Ratio eſt hæc: Oui luteum albumenq́; commiſcentur, vt inſtar ſcriptorij atramēti liqueſcat, eo liquore literarum figurę in papyro protrahūtur & exiccātur, tū ſuper exiccatā chartā color ater inducitur, eaq́; iterū exiccata mittitur, verū vt literę conſpici poſsint, lato ferro chartę ſuperficies eraditur, ſic enim fiet, vt ſublato inde atra-

18. Ratio ſex[...] modus. (margin, beside "poterat, indicabitur. Verum ſi libuerit")

19 Ratio ſin[...] modus. (margin, beside "am nobis lineamentorum vmbrā efficiat. Fieri e-")

atramento, vbi literæ erant, earum albi coloris signa conspiciantur. x Maximè quoq; tutum fuerit ouo literas inscribere, quod sua non carebit fallacia: y Alumen & galla tunditur, pollis aceto immiscetur, donec atramenti instar liquescat, hoc modo parato liquore characteres super oui cortice designantur, & exiccantur: inde muriæ vel acri aceto imponitur illud, vbi cum quatriduum permanserit, postmodum eximitur, & exiccatur, ad amicum mittitur, tunc enim literæ amplius forjs non apparent: Vt verò is scriptum legat, igni illud admouebit, & tostum emendabit, sic intus characterum signa cōspiciet. Fit idē alia ratione: z Cæra ouum circumlinitur, in eaq; stylo ferreo literę delineantur ad corticem, tum humore ex aceto, & gallis comparato fatiscentes rimæ complentur, & exiccantur: per diem subinde ouum in aceto seruatur, mox ablata cæra ad conscium mittitur, at ille eo decocto & mundato, in peruio cortice & duro albumini impressos characteres inueniet. Sed quoniam ea, quæ obscuras characterum notas præcedere visa sunt, ad iustam metam produximus: proximum est, vt hoc clauso volumine, instantia, quæ nostri muneris magis propria sunt, secundo libro prosequamur.

x 10. Ratio seu modus

y 1. Eiusdem ratio.

z 2. Ratio.

Finis primi libri.

IOAN.

IOAN. BAPTISTAE PORTAE NEAPOLITANI DE OCCVLTIS SIVE FVRTIVIS LITERARVM NOTIS

LIBER SECVNDVS.

PROEMIVM.

Vid olim notæ & quorſum à maioribus earum vſus indu- a ἀνάμνησις
ctus ſit, primo volumine indi-
cauimus. Proximum nunc eſt
occultè ſcribendi, iiſque vten- 1.
di modos: vt tutò epiſtolis ar- 2.
cana committantur, tum ne illę 3.
intercipiantur proſequamur. b Huius voluminis 4.
materiam quatuor in partes diuidemus, eos pri- 6.
mum modos, qui artificiola legentes ſimulatione b Diuiſio.
deludent indicabimus: notarum deinde inuolucra, quæ non niſi magno cum labore interpretari poſsint ſuggeremus: mox ea proſequemur, quæ tãta doli perplexitate inuoluũtur, vt ne Oedipi quidem conatus non fruſtrentur: tum ad ea procedemus, quæ non modo perueſtigari nequeant, verùm etiam nullam doli, aut rei ſub adulterinis literis contentæ, ſuſpicionem relinquant: ſed vt alterius propoſiti ſcriptum negligendum præbeant. c Verùm dicet aliquis, quorſum in re tã friuola tantũ laboris impẽdiũ? Quotus.n.quiſq; tã rudis & obeſi ingenij erit, qui in his componendis, poſtquam huic negotio aliquandiu operam dederit, peritus non euadat, vt ad effingendos id c Obiectio.

scripto vacuam domestico seruo perferendam tra didit verùm nulla prius commenti significatione facta, Lacedæmones, cum quid ea perlata sibi vellet, nequirent interpretari, nihil scriptũ intuentes, verùm rem (vt erat) non frustra factam suspicantes, Gorgo Cleomenis (vt ego accipio) filia, eadẽque Leonidæ vxor monẽte, detracta è pugillarib. cera, nunciũ accepere, Ex huiusmodi pugillarib, cæra illitis, in quibus scribi mos erat, literæ etymon datum Grammatici asseuerant, quod à litura literæ nomen deductum putent: quod à veteribus in cæratis hoc modo tabulis scribi soleret, & scriptũ postea deleri. Fuit & alia imperscrutabilis techna barbarico astudigna, cuius Herodotus sub persona Histiæi authoris meminit. Is imperante Dario in terra Asia non ignobili loco natus, cum in Perside apud regẽ ageret, & Aristagoræ, vt ab eo deficeret, vellet furtiuo scripto nunciare, veritus, ne si non accuratè nuncium misisset, res prodita maximum sibi periculum afferret, huiusmodi astum comminiscitur. Seruo suo diu oculorum ægritudine laboranti capillum ex capite, tanquam medicari voluisset, deradit, & eius capiti leui attramento literarũ formas impresit, quibus idipsum, quod nunciare in animum induxerat, scriptum erat, secum deinde, donec capilli renascerentur, domi retinet, quod vbi factum est: illum ad Aristagoram dimittit, iubens cum ad eum venisset, illum admoneret, vt quemadmodum ille nuper fecerat, sibi caput deraderet, seruus cum ad Miletum ad Aristagoram venisset, domini iussus memor, Aristagoræ rem significat, ille rem frustra

m 3. Exemplum & modus.

non

non fore (vt erat) ratus, commiſſum exequitur, ſic nuncium percepit.

CAPVT. XIII.

Furtiuæ literarum notæ, quibus maiores in ſcribendo vſi ſint.

[a] EXpoſitis ijs, quæ de characteribus, qui ſine artificio cerni non poſſunt, proximum eſt de ijs verba facere, qui per ſe ſub viſum cadent, alioquin technis impliciti. Sed quoniam hac in re nonnullos priſci modos inuenerunt, qui multum à noſtri temporis dolis & inuolucris differũt, veterum primum huiuſmodi ſcribendi rationem proſequemur, occultos mox noſtri temporis ſcribendi modos in ſecundum librum differemus. [b] Maiores itaque cum res, vel tempus obſcuritatem exigeret, varijs in ſcribendo ambagibus vſi ſunt: teſtes ſunt Suetonius & Gellius, qui hac ſcribendi ratione C. Cæſarem in epiſtolis ad C. Oppium, Cornelium Balbum, Ciceronem, & cæteros familiares, qui res eius domeſticas, vt abſentes curabant, vſum eſſe meminerunt. [c] Occultè ſcribendi modus hic erat vt literarum poteſtas commutaretur, & primas literas quarta quæque ſuccedens indicaret, quò fiebat, vt ſcriptum ſępiſsimè ſine coagmentis ſyllabarum componeretur, ita vt inconditè literas poſitas putes, inter eos verò interpretandi clãdeſtinũ commerciũ erat: Res exẽplo dilucidior fiet. Pro A litera D ponebatur, E pro B, F pro C, & de reliquis in hunc modum, ſic

a Secunda species.

b Mos maiorum.

c Prima ratio eiusdẽ per ἀντιστοιχείωσιν.

in legendo sonus cuique suus, & potestas reddebatur, & occultè scriptum legebatur. Extat de hoc scribendo modo[d] Probi grammatici satis curiosus commentarius, in quo de occulta literarum significatione à C. Cæsare scriptarum pertractatur. Aliter verò literarum potestatem Augustus commutabat, cuius extat scriptum ad filium huiusmodi. Quia innumera incidunt assidue, quæ scribere alterutrũ & secreta esse oporteat, [e]habeamus inter nos notas si vis tales, vt quicquid scribendum sit, pro vnaquaque litera, succedẽtem scribamus hoc modo, vt pro A ponamus B, & C pro B, & de reliquis in hunc modum, & pro Z duplex AA, vt à nouissima ad primam duplicatã redeamus : hic fuit Augusto scriptum obscurandi modus.[f] Aliter Cicero, (vt aliquibus videtur) qui instar dictionarij librum conscripsit, in quo singulis verbis singulas notas, quibus illa significarentur præfixit. Tantaque erat notarum & verborum[g] copia, vt quęcunque latino sermone scribi possent, suis notis exprimerentur.[h] Vnde character hic M Mvndvm significabat, hic M Modvm, hic ij Hominem, & hic ⊦ Tempvs, alius in hunc modum h' Syllabam alius verò sic ɔ Accommodabat, huius generis reliqua erant, quæ in eo libro commentus ille fuit, quibus pro exprimendis occultè animi conceptis vterentur. Nec defuerunt, ex priscis autoribus, [i]qui pro notis verba scriberent.

[d] De probi libro cuius meminit A. gel. noct. Att. lib. 17 ca. 9.

[e] 2. ratio.

[f] 3. ratio.

[g] vbertas.

[h] De discrimine harum notarum mouimus in cap. 3.

[i] 4. ratio.

CAPVT. XIIII.

Antiquorum ſcribendi modos noſtra tempeſtate vanos & inutiles eſſe.

HAEc priſci commenta ad ſcriptum obuelandum inuenerunt,[a] verùm vt de ijs verba faciamus à ſcythala initium auſpicabimur. Quotus igitur quiſque noſtra tempeſtate erit, qui maximis & arduis in rebus, quæ deſiderant occultari, capitis ſui & fortunarum diſcrimen in ſcytale ſecuritatem reponendum tutò exiſtimabit, quin potius à quouis vel minimum curioſo id genus ſcripti artificium cenſeat facilè poſſe deprehendi? quis autem rurſus non intelligat, non alia ratione illud, quàm in eum modum, quo ſcriptum fuit compoſitum, debere interpretari? in ligno verò cum ſcriberetur circumuolutum non agnoſcat, quòd ſi digitis vel ſurculo æquatæ craſsitudinis complicetur, quis non videat iterum coeuntibus partibus ſtatim facillimè ſcriptum aperiri?[b] Iam verò quàm vanum in pugillaribus ſcriptum ſit, videamus. Ego quidem meo iudicio exiſtimo in hunc modum moleſtius eſſe ſcribere, quàm cuiquam, qui vel mediocris iudicij ſit, latens ſcriptũ indagare, parumq; conferre hãc ſcribendi rationẽ noſtra ætate fuiſſe ſublatam, vt eò minus occulta fraus prodi poſsit, ſiquidem etiamſi nulla priſci moris notitia haberetur, certè rem ipſam ſuſpicio detegeret.[c] Sed neque illud ſatis tutũ eſſe poteſt, vt deraſis capillis capiti, inſcribantur literę, ſiquidem

a 1. de ſcytala

b 2. de pugillaribus ſeu tab. ceratis

c 3. de hiſtiæi ſtratagem. te de quo turpinus in lib. 2. cap. 20.

sudore, cui caput est obnoxium, facilè possunt aboleri, quod si acu etiam cutis perforetur, ne hoc quidem satis ad suspicionem sufficiet, si is, qui inscriptionem gerit intercipitur, tum enim diligentissimâ fit inquisitio, metus & necessitas vigilantiam præstant, nec prius satis sibi factum putant, quá cũcta penitu ,quib. veritas eruatur, exquisierint, nũc pollicitationibus quæruntur illicita, nũc minis terror incutitur, quod si hæc parum prosint, supplicijs & tormentis res agitur, at si ne hoc quidé prodest, ne interim literæ furtim perferantur, non solum caligæ & soleæ perquiri solent, vestes eximi, & suturæ dissolui, sed ne à visceribus quidé perscrutãdis abstineatur, tantũ abest, vt illi ab inquisitione intactũ caput relinquant. Sed hactenus de huiusmodi literarũ velaméto,[d] nunc ad notas, quib. ijdem vsi sunt, verba conuertamus, de quib. ne sermo nimis in longum in re ludicra protrahatur, nil est, quod dicam, nisi vanissimas esse, queq; vel à pueris possint facilè agnosci: obseruata .n. characterum potestate, qui sæpius repetuntur, nemo est quin videat, parum conferre ad scripti obscuritatem characterũ potestaté immutari neq; solum potestatem, sed etiã figuram siquidem ne latens scriptum mentis inquisitione eruatur, parui videtur referre characterem vel barbaricũ esse, vel aliam quamuis formam pro charactere depingi, modo compertum sit, quo sermone charta concinetur, isq; sermo interceptori minimè obscurus existat.[e] Sed vt de Ciceronis inuẽto loquamur quis eius laborem in eiusmodi notis perquirendis citra nauseã subibit, vt tot sibi characteres effingat,

d 4. de notis quibus hac in re vsi sũt pleriq; veteres.

e 5. de notis ciceronianis.

gat, quot rebus singulis, quæ vsu venire possunt, vt singuli aptentur sufficiant, quibus quamuis tuto scribi posſit, quomodo tamen paucis diebus, ne dicam horis idem conſcius interpretabitur, qui hunc verborum indicem retineat? Abeant igitur cum sua vetuſtate tam copioſa veterum commenta, nos animi occulta conſilia ſcripto commiſſuri, nequaquam ijs tutos exiſtimabimus longe alios aſtus, longeque aliam vafritiem hæc ætas videtur expoſcere, in qua vel infantes nondum verba balbutire cognouimus, cum ſubdolæ mentis quædam ſigna, veluti malitiæ primitias ingerunt, quaſi à nutricis vberibus ſimul cum lacte illam ſuxiſſe, ne dicam à matris vtero contraxiſſe videantur, quare in vſum, qui velint hæc admittant, nos certè ſicubi res occultiſsimas neceſſario latebras expoſcit, pro rerum occaſione, illis nequaquam vitæ & fortunarum diſcrimen committendum ducimus, niſi res minoris eſſe videatur, vt in re occultanda nimis laboremus, cuiuſmodi igitur ad hæc aſtus ætas noſtra protulerit, nunc in medium proferamus.

fcribendarum ratio eſt huiuſmodi: *e* Nitedulæ capiantur, ex quibus humor ſtillatorijs vaſis accuratius extrahatur, quemadmodum in Magia docuimus, tum ea ex aqua graphicè ſupra chartam notæ exarentur, qua in re ſi ſeduli fuerimus, nequaquam interdiu characteres apparebunt, noctu verò igneo colore nitentes videbuntur. *f* Alij verò ſecus ſalicis corruptum aqua lignum diſtillant, & extracto liquore characteres deſcribunt: licet hic ſcribendi modus à ſubtilitate potius, quàm à facilitate & vtilitate commendandus ſit, neque enim ſine faſtidio ſic res perfici poteſt, & facilè fit, vt opus laborem fruſtretur, nam ſi ab intercipiente igni exponitur, ſtatim ſcriptum detegitur. *g* Poſſumus verò aliter conſequi, *h* vt in alba charta, aliauè corporis parte inſcriptæ notæ deliteſcant, & cum opus fuerit detegantur: Super brachium vel dorſum, aliuduè *i* membrum aceto vel vrina clanculum fiat inſcriptio, eaque exiccetur, vt ne veſtigia quidem appareant: Vt verò ſcriptum exponatur, fuligo vel combuſta papyrus exteratur, ſic enim literæ internitebunt. *k* Vel aliter ſi adipe vel ſepo, aliouè pingui, vel gummi delineentur notæ, & carbonis inde, vel combuſtæ chartæ pollis inſpergatur, vt detegat. *l* Hoc fortaſſe aſtu (vt *m* Polyanus græcus ait) Attalus victimæ inſcriptione impreſſa vſus eſt, hic enim vt ſuos milites ad fortiter agendum cum Gallis hoſtibus, qui multo plures erant, impelleret, non parum referre arbitratus, ſi eorum animis indubitatæ victoriæ fiduciam proponeret, ludicram rem, alioquin,

e prima ratio.
f ſecunda ratio
g 11. Modus.
h prima ratio, de qua & alibi.
i 2. ratio.
k 3.4.5 6. ratio.
l Exemplum
m Stratagem lib. 4.

vtilem, huiuſmodi cum ſacrificaturo vate commi niſcitur. Ante cōflictus diem victoriam parat, tum Sudinus vates ſacra faciens, deos precatus libat, & victimam diſſecat, at Rex contrito gummi in dextram manum inſcribit Regis Victoria, inſcriptionem hanc à dextris ad ſiniſtra producēs, cumq; viſcera extrahentur, manum in calidiorem ac fungoſum locum ſupponit, abſtergitq; inſcriptionem. Sed vates reliquas partes percurrens, & ſua munera obiens, conuertit particulam, qua inſcriptio continebatur huiuſmodi, Regis victoria, hæc res vulgata ingenti cum militū gaudio plauſuq; excepta eſt, vt alacriores, promptioreſq; ad pugnā animos indicarent, ſic quaſi non dubiæ ſpe victoriæ adducti, ac pollicito numine freti, acriter pugnantes Gallos ſuperarunt. Sed ad rem redeamus. [n] Id etiam præſtabit lac ficulneum, ſi eo alba charta deſcribatur, & poſtmodum ab amico ſcriptum carbonis polline inſperſo confricetur, & detergatur: fit enim vt literæ ſtatim nigreſcāt. [o] Ad id etiam confert (vt Plinius refert) tithymali lac ad deſignādas notas, & ſuper illud inſperſus cinis ad detegēdas, eoq; modo multi, vt ille teſtatur, adulteras alloqui maluere, quàm codicillis [p] Cōfirmat hoc Ouidius admonens in arte amandi puellam quemadmodum cum amantibus tutò per ſcriptum colloquatur.

n 7. Ratio.

o 8. Ratio.

p Teſtimoniū

Tuta quoq; eſt, fallitq; oculos è lacte recenti
Littera, carbonis puluere tange, leges.
Fallet & humiduli, quæ fiet acumine lini,
Et feret occultas pura tabella notas.

q 9. Modus eq. multiplex.

[q] Literæ autem, quæ igne conſpicuæ fiunt, quamnis

uis ferè vulgatum ſit, queadmodum efficiantur, earum tamen rationem hic tradere non videtur abſurdum. Epiſtola ab eius rei, quæ ſcribitur, ſuſpicione prorſus aliena ſumatur, tum omiſsis ſpacijs minimè neceſſarijs, literæ, ſyllabæ, & dictio- 1.
nes oportune humenti ſucco citrij, vel medicinali, 2.
li, vel cæpę, vel omnium ferè acrium ſucco iterum 3.
delineentur: nã ſiccato humore inconſpicuæ fiũt, & eæ tantum, quas ſolum atramentũ delineauit, apparebunt, cæterę deliteſcent, ita, vt qui legat tabellam inutiliter ſcriptam & vanã opinetur: at ſi pagina igni admota incaluerit, literarum rurſus lineamenta clariſsimè indicabit. Eſt & ſalis genus, 4.
quod ammoniacũ vocant, hoc contuſum, & aquę immixtum literas quidem ſcribenti albas reddit, quæq; cum papyri colore vix internoſcatur: verùm ſi admoueantur igni, nigræ apparebunt. Suc 5.
cus autẽ ceraſorũ ſi calamo adhibeatur, viridi colo 6.
re. ſi cyclamini, ruffo literas deſignabit: ſic varij fructuum ſucci, varios quoq; igne colores indicabũt. Hac ratione accepris, remiſsiſq; amatoris tabellis, puellæ amantes ſæpe parentum cuſtodiã fruſtrantur. [n] Fiunt quoq; characteres, qui non niſi combuſta papyro interniteant: Modus talis eſt: [n] 4 Modus
Literæ gummi, vel quouis ſalis genere, vel calce in papyro producantur, quæ cum per ignem apparere nequeant, combuſta denigrataq; ſtatim papyro characteres albicant. [o] Fieri quoq; poſſunt [o] Quintus mo-
literæ, quæ niſi charta aquis mergatur, legi non di ſ. ratio.
poſsint, eas delineandi modus talis eſt: Alumen aqua diſſoluitur, eoq; diſſoluto characteres deſcribuntur, qui cum ſicceſcunt, conſpici deſinunt, vt

verò

tum illa occultandis literarum lineamentis satis sit: eoque modo totum id, quod volumus latere, describatur, tum atramentum ex carbonis, salicis, vel paleæ combustæ polline paretur, eoq; super albicans scriptum inania, quæ velimus describantur. Huiusmodi atramentum parum aut nihil à verò differt colore. Cæterum vt arcanum scriptum legi possit, vino in eadem galla decocto, spongia pagina detergitur: sic quod prius apparebat scriptum, delitescet, quod verò cerni non poterat, indicabitur. Verum si libuerit characteres sic designare, vt nisi lumen vel syderis vel candelæ interponatur, cerni non possint, in hunc modum fiet: Cerussa aliusvè color gummi liquefacto immiscebitur, ex eaque immixtione materia chartæ concolor parabitur, vt nihil ab ea discernatur, tum qui nuncium sit excepturus, charta oculis & lumini interposita, sibobscuras characterum formulas conspiciet: fit enim ratione optices, vt ea materia parum densa, dum opposita externo lumini, impedit, quo minus vlteriores radij ad intuitum nostrum perueniant, conspicuam nobis lineamentorum vmbrā efficiat. Fieri etiam potest, vt nigra charta albos characteres cōspicuos reddat: Ratio est hæc: Oui luteum albumenq; commiscentur, vt instar scriptorij atramēti liquescat, eo liquore literarum figurę in papyro protrahūtur & exiccātur, tū super exiccatā chartā color ater inducitur, eaq; iterū exiccata mittitur, verū vt literę conspici possint, lato ferro chartę superficies eraditur, sic enim fiet, vt sublato inde atra-

18. Ratio seu modus.

19 Ratio seu modus.

IO'AN. BAPTISTAE PORTAE NEAPOLITANI DE OCCVLTIS SIVE FVRTIVIS LITERARVM NOTIS

LIBER SECVNDVS.

PROOEMIVM.

Vid olim notæ & quorſum à maioribus earum vſus indu- a νάμυηοις
ctus ſit, primo volumine indicauimus. Proximum nunc eſt occultè ſcribendi, ijſque vtendi modos: vt tutò epiſtolis arcana committantur, tum ne illę intercipiantur proſequamur. b Huius voluminis materiam quatuor in partes diuidemus, eos primum modos, qui artificioſa legentes ſimulatione deludent indicabimus: notarum deinde inuolucra, quæ non niſi magno cum labore interpretari poſsint ſuggeremus: mox ea proſequemur, quæ tāta doli perplexitate inuoluūtur, vt ne Oedipi quidem conatus non fruſtrentur: tum ad ea procedemus, quæ non modo perueſtigari nequeant, verùm etiam nullam doli, aut rei ſub adulterinis literis contentæ, ſuſpicionem relinquant: ſed vt alterius propoſiti ſcriptum negligendum præbeant. c Verùm dicet aliquis, quorſum in re tā friuola tantū laboris impēdiū? Quotus.n.quisq; tā rudis & obeſi ingenij erit, qui in his componendis, poſtquam huic negotio aliquandiu operam dederit, peritus non euadat, vt ad effingendos id

(Margin: 1. 2. 3. 4. 6. — b Diuiſio. — c Obiectio.)

genus nouos & diuersos scribendi modos sine magistro facilè idoneus non existat? qui prætereà tam multi esse poterunt, vt ijs, neq; volumen capiendis, neque quisque percensendis satis esse

a Solutio. videatur? a Non diffiteor nouas posse horum characterum figuras ex arbitrio quemlibet confingere, verùm non omnes eiusmodi erunt, vt & scribenti & interpretanti nauseam non pariant, at qui nos eos modos tradere conati sumus, quorum præte multiplices literarum characteres in omni ferè scribendi ratione, cum facilis erit vsus, tum verò facilior exemplum habentibus ad percipiendum interpretatio, eo enim penitus sublato, omnino perdifficile erit, vt scriptum legi posse nullo planè modo videatur, Sed quoniam innumeris penè modis hæ scribendi rationes possunt variari, nos ex ijs aliquas, quę insigniores visæ sunt attigisse satis erit, ad quarum exemplaria quiuis nouas & præstantiores poterit comminisci. Sed ne longius sermo protrahatur, ad eas pręceptiones oportunum fuerit accedere.

Capvt. I.

Quid sit occultis seu furtiuis literarum notis scribere.

NIl aliud furtiuis literarum notis animi sensa committere appellamus (quod in hoc volumine præcipuum intendimus) quàm eo scribendi vti artificio, vt quod per epistolam nunciare velimus

mus,ita occultemus, vt non alia ratione, quàm ea quæ à nobis inducta est possit interpretari, quo fit, vt huiusmodi scriptum nemini nisi amico, cui res nostras percipi volumus, facilè cognoscatur. [a] Huius verò artificij tria potissimum sunt genera, tria enim præcipuè accidunt literæ ordo,figura,& potestas:[b] quare alia scribēdi ratio ordinis permutatione obscuratur, vt si ROMA pro eo quod est AMOR scribatur. [c] Alia figuræ commutatione,vt si pro formis nostrarum literarum quiduis aliud ex arbitrio depingatur, & sua quæque literæ potestas forma exprimatur. [d] In hunc modum Esdras scriba & iuris peritus (vt Hieronymus in libri Regum præfatione testatur) cùm eum librum scriberet, in quo leges continebātur,nouis characteribus vsus est qui postea à Iudæis vsu recepti, omnibus temporum successione perspicui facti sunt, vt non alius apud Hebręos characteris vsus etiamnum perduret,quàm eorum, qui tunc nuper reperti,erāt obscuri.[e] Alia permutata figurarum potestate obscurior redditur,vt si pro vna Tyriorum litera, alia Palamedis, & pro Palamedis vna Simonidis Melici pariter alia reponatur, vel ex aduerso. Nam si [f] veterum monumentis fides habenda est, Tyrij apud Græcos literas induxerunt numero sexdecim,post hunc Palamedes quatuor, demum Simonides totidem adiunxisse traditur, ita vt omnes quatuor & viginti numerum absoluant. Hęc sunt præcipua occultè scribendi genera, verùm ex ijs multæ species emanāt,quæ pro diuersa eorum compositione variántur, nam & ordinis transpo-

a diuisio.

b. 1. Genus.

c 2. Genus.

d. Exemplū. De quo bellarmin Grammat. Hebrai. & quadam aliter paulò in Siclo Mōtani. & apud Angel Roch. biblioth. vaticana pag. 82.

e 3. Genus.

f Plin. lib. 5. cap 12. & lib. 7 cap 56 Tacit. Annal. 11. & ibi Lip. Lil. Girlad. de poet dial. 1. & c.

ſitio, figuræ forma, & poteſtatis functio multiplex eſſe poteſt, & ea ſimul poſita diuerſimá obſcurádi ſcripti perplexitatem efficiunt vnde tam multa, diuerſaque eſſe poſſunt genera, quàm varia excogitantium in omni tempore ingenia. Sed hæc ſuis locis inter legendum fient clariora, quare velle hic ea percenſere abſurdum eſſe exiſtimo. Nunc ad reliqua tranſeamus.

Capvt. II.

Quod per literarum tranſpoſitionem occultè ſcribi poßit.

a 1. Genus μετάθεσις ſeu potius generatim θέσις varia.

b 1. Modus tranſpoſitio μετάθεσις.

c ὑποδιαίρεσις ſeu ſubdiuiſio eiuſdem.

VT [a] igitur ad occultè ſcribendi modos accedamus, ratio poſcit, vt ab ordinis tranſpoſitione, & in hoc genere à ſimpliciſsimis & ſcriptu facillimis exordiamur, initijs enim ſimpliciora magis conuenire videntur, talique ordine omnes ad diſciplinas commodius prouehimur, vt primum cognitu facilia, mox aliquanto difficiliora, & minus ſimplicia diſcamus. [b] Quare inter cæteros talis ſcripturæ modos, qui ab huius rei non ignaris circumferuntur, hic primum occurrit, qui eo artificio contegitur, vt literæ certo ordine ſeruato, in ſcripto tranſponantur. [c] Huius generis duplex ratio eſſe poteſt, altera erit, quæ ſuſpicione prorſus carere videbitur, altera, quæ licet ſuſpicionem afferat, ſe tamen ſua obſcuritate tuebitur, niſi nimis curioſus interceptor, obſeruato literarum ordine, quomodo literarum nexus tranſferatur deprehendat. Prioris modi ratio hæc eſt.

Propoſito

d Propoſito primum veſtræ ſententiæ exemplo, vt tutius ſcribatur duæ ſtatim lineæ capiantur in quibus literæ collocentur, prima tum litera in ſuperiori verſu, proxima in inferiori, rurſus tertia in ſuperiori, quarta itẽ in inferiori alternatis vicibus reponantur, quoad tota ſpacia literis compleantur mox ijs perfectis binæ aliæ ſumantur lineæ, quæ pari modo literis occupentur, donec totus ſenſus expleatur, quo fiet, vt binæ extremæ linęe aliquando ambæ dimidiatæ remaneant. Hęc ſententia notata primum noſtris characteribus ſubijciatur exemplo. TVI PRIDEM ARDENTISSIMO AMORE INCENSVS SVM, VERVM SIGNIFICATIONEN ADHVC NVLLAM DEDI, HABITA RATIONE VERECVNDIÆ TVÆ, ET PARENTVM, QVARE NISI AMANTI SVBVENTVM SIT, TVA VICTVS SAEVITIA COGAR VITAM DIMITTERE. d 1 ratio.

Hæc verba ſi ad eam formam ſcripto committenda ſint, tranſpoſito literarum ordine tale ſcriptum indicabit.

t i r d m r e t s i o m r i c n u s m, e ù s g i i a i
n m d u n u p i e a d n i s m a o e n e s s u u
r m i n f c t o e a h c u l a d d h b t r t o e e e
u d æ u e p r n u q a e i i m n i u u l m e i, a i
a a i n u r c n i t æ, t a e t m, u r n s a a t s b e
n u s t, u ü c ü s u t a o a u t m i i t r
t m i t a i t s æ i i c g r i a d m t e e.

e Sed perplexius & inuolutum magis ſcriptũ erit, e 2. ratio.

ſi numerus verſuum adhuc duplicabitur, vt quatuor primum lineis conſtitutis, literæ eo ordine collocentur. vt prima primi verſus initio, proxima quarti tertia in fine primi, quarta in fine poſtremi, quinta deinde initio ſecundi verſus, ſexta initio tertij, ſeptima in calce ſecundi, octaua demum in calce tertij diſponatur, & idem poſtmodum ordo ſeruetur, vt ſubiecto exemplo res clarius ſuggeretur.

t m s r u u i m l h t e u n e n n u i i u e u o b
a d a s s i i r i r e o c m g i u d t e d p q i u s t
u m a r æ e r d n n i e n m t d i n a e u n o c e a u
i a u a b i t e a r e t r a i u e ſ r s o i e u a s e s m c a l a
i c æ t n t t m s s m t n n i m h t i u n m d p
u s o m r i a u u
c t u i t t a u
t i i t e a c s
a æ g d e m r i i

Sic variata ſemper literarum tranſpoſitione, complures inuolutos ſcribendi modos nanciſcemur, quos poterit quiſq; ſuo more inducere, nobis .n. hæc attingere videtur ſatis. f Fiet etiã aliter, vt eæ literæ in principio & medio tantũ deſignato ordine, vel principio & fine tantum, vel in principio medio & fine ſimul collocentur: non tamen facilè erit ad hoc ſignificantes ſemper dictiones ſuppetere, g atqui quoties id commodè fieri non poterit, non ab re erit, tale ſcriptum componere, vt nullũ verbum, quod aliquid ſignificet contineat, vt alienus interpres ignoti idiomatis opiniõe ambiguus teneatur, quod etſi ſuſpicione nõ carebit, artificij tamen nequaquã admonebitur, præſertim ſi epiſtola

f 2. modus ſeu potius ἐπὶ ὄψεσις.

g Nulla ſuppetente dictione ſignificante.

ſtola græci, vel barbari alicuius ſermonis, cuius cognitio interceptori futura non ſit, ſonum imitetur Exemplum ſubſcripti thematis ſubiiciam, vbi ſignificantes literæ in initio, medio, & finē collocantur.

CVM DIVTIVS INTER NEAPOLITANOS ET HOSTES PVGNATVM ESSET, SPE OMNI SE ABDICARE COACTI, RETRO ABIERVNT.

Cheurim driſu traſiberu ſin thimelior nicba peroſil iutla nos eliteteblah orſet erſip, vlogeon, aſtiu mes ſſett ſtepole olmin irſileſonimie asbidica rec oſtaric tir eſtur oab imenr vrnot.

CAPVT III.

Occulta literarum tranſpoſitione aliter ſine ſuſpicione interpretem deludi poſſe.

[a] PRoximum nunc eſt alios occultos ſcribendi modos, qui quodam verborum velamento obducti, interpretem artificioſa ſimulatione deludent, quod ad hāc partem videtur ſpectare proſequamur. Huiuſmodi ſunt lepida nonnulla epigrammata, aliaq; poetarum carmīna, quæ lectores dulci quodam artificio deludunt, quæ ne quid prætercam, quod ad rem facere poſſe videatur apponam: nam & hæc ſuum dolum habent, vt cum amicis liceat ſuauiter interdum ſic iocari, & interpretē velata verborum imagine ambiguū detinere, q iucunda vrbanitate non carebit. [b] Ad

a Secundus modus τῆς ἀπεμφάσεως

b Vaga huius modi infinita varietas.

hanc rem nullæ afferri, certæ præceptiones possunt, sed authorum exempla satis erit afferre, vt si quis in hanc formam ludere velit, ea imitetur, potest enim sibi quisque multiplicem sic iocandi rationem ex arbitrio confingere. In húc modum amicus ad amicum scribendo iocatur,

Ei. ratio.

En tibi mitto caput Veneris, ventremq; diAnæ
Latronis caput, & posteriora canE.

Quibus versibus salutationem mitti significatur per verbum Vale, cuius scribendi literæ primæ, mediæ, & vltimæ in dictionibus Veneris, diAnæ, Latronis, & canE requiruntur. Est & nonnullorũ labor huiusmodi versuum capitibus literas præfigere, quæ sententiam absoluant. Talia sunt Erythreæ Sybillæ, quæ græcè de venturo Christo circumferuntur carmina, quorum sententia latinè, ijsdem numeris ea ratione seruata, vtcunque fieri poterit, sic expressa est,

42. ratio. ἀκροστιχίς.

„Iudicij signum tellus sudore madescet,
„E cœlo rex aduenies per sæcla futurus,
„Scilicet in carne præsens, vt iudicet orbem.
„Vnde Deum cernent incredulus atq; fidelis,
„Celsum cum sanctis, æui iam termino in ipso.
„Sic animæ cum carne aderunt, quas iudicet ipse,
„Cum iacet incultus densis in vepribus orbis.
„Reijcient simulachra viri, cunctam quoque gazam,
„Exuret terras ignis, pontumque polumque,
„Inquirens tetri portas effringet Auerni.
„Sanctorum sedes, cunctæ lux libera carni

„Tra-

„ Tradetur: ſontes æterna flamma cremabit,
„ Occultos actus retegens, tum quiſq; loquetur.
„ Secreta, atq; Deus reſerabit pectora luci.
„ Tunc erit & luctus, ſtridebunt dentibus omnes,
„ Eripitur ſoli iubar, & chorus interit aſtris:
„ Soluetur cœlum lunaris ſplendor obibit,
„ Deijciet colles, valles extollet ab imo.
„ Non erit in rebus hominum ſublime, vel altum,
„ Iam æquantur campis montes, & cærula ponti,
„ Omnia ceſſabunt, tellus confracta peribit.
„ Sic pariter fontes torrentur, fluminaq; igni
„ Et tuba tunc ſonitum triſtem demittet ab alto.
„ Orbe gemẽs facinus miſerum, variosq; labores,
„ Tartareumq; Chaos monſtrabit terra dehiſcẽs.
„ Et coram hoc Domino reges ſiſtentur ad vnum.
„ Recidet è cœlo ignisq;, & ſulphuris amnis.

Hos verſus [e] Auguſtinus in libris de ciuitate Dei ſcriptos reliquit, quos à Flactiano clariſsimo viro græcè ſcriptos ſe accepiſſe tradit, in quorum capitibus ordinata ſingularum literarum ſerie hæc verba legebantur, *ἰησοῦς χριστὸς θεοῦ υἱὸς σωτήρ*, quod latinè eſt IESVS CHRISTVS DEI FILIVS SERVATOR. Verùm in ijs latinè vtcunq; redditis, hac de cauſa (vt Auguſtinus inquit) non potuit bene is ſenſus occurrere, quod in græco verſu *υ* initio dictionis poſita, in latino ſeruari nequiuit, nulla eſt enim latina dictio, quæ à tali litera inciperet, & ſententiæ congrueret, pari modo de cætero ad hanc rem peccatum eſt. Horum quoq; verborum græcè primæ literæ coniunctæ *ἰχθύς* efficiunt, id eſt Piſcis, quo nomine myſticè Chriſtus interpreta-

[e] lib 18 cap. 23. vbi viues Græcos adducit multò cõmodiores. Videatur & Did. Cou. Var. reſolut. lib. 4 cap 17. nu. 4 vbi ſi rectè obſeruaui Ciceronem huius verſionis authorem laudat.

tur, qui in huius mortalitatis abysso, velut in aquarum profunditate, viuus, hoc est expers peccati esse potuit. *f* Iocatur pari modo Plautus in argumentorum versibus, dum comœdiarum titulum in eam rationem sic exprimit AMPHITRVO.

f 2. Exemplũ ἀκροστιχίδων.

„ Amore captus Alcumenæ Iupiter.
„ Mutauit sese in formam eius coniugis,
„ Pro patria Amphitruo dum certat cũ hostibus,
„ Habitu Mercurius ei subseruit Sosiæ,
„ Is aduenientis seruom, & dominũ frustra habet,
„ Turbas vxori ciet Amphitruo, atq; inuicem
„ Raptant pro mœchis, Blepharo captus arbitrer,
„ Vter sit, non quit Amphitruo decernere,
„ Omnẽ rem noscũt, geminos Alcumena enititur.

In hunc modum itaq; literis furtim ingestis sensus occultatur. *g* Possunt & alio modo scripti literæ occultari, vt per initia dictionum dispergantur, quare totidem dictiones esse, quot literas necesse erit, eæ tamen quò magis rem seriam videbuntur innuere, eo minus suspicionis habebunt, vt quando hic scribendi modus facili interpretationi est obnoxius, simulatione muniatur. *h* Huiusmodi erit, si mulier amanti CAVE A FRATRE significatura sic scribit.

g 3. ratio seu potius alius modus τῆς στεγνόστος [sic]

h Exemplũ.

Carmina autem Vergilij erunt à Francisco recitata ante tuum. Regem Eusebium.

i Possunt & in eum modũ deligi verba, quæ opportunas scripti literas non primas, sed postremas, vel medias, semper tamen vnico seruato ordine ex arbitrio contineant. *k* Aliter Priapus qui simili ferè verborum ambage sententiam non literis sed syllabis celando, sic in fures PÆDICARE se velle minas ioca-

i 3. rationũ variatio.

k Alius modus per initiales.

iocatur.

PEnelopes primam, DIdonis prima sequatur,
Et primam CAni, syllaba prima REmi.
Quodque fit ex illis mihi tu deprensus in horto
Fur dabis, hac pœna culpa luenda tua est.

[l]Est alius scribédi modus, vt cum perlegeris te laudari, vel ritè ominari, easdem deinde dictiones si præpostere leges, contrarium percipies sensum. Adsunt cuiusdam versus.

l 1. Modu τῆς θέσεω παλινδρό μυς seu recu rentes.

Sors mala. non mala mens, fatum, non crimina vitæ,
Visere iusserunt te loca Thisiphones.
Suplicio tibi sit facilis, nec verbere multo
Tundere compellat te Dea Tisiphone.

Si autem conuersis dictionibus leges, dicet.

Tisiphone Dea te compellat tundere multo
Verbere, nec facilis sit tibi supplicio.
Tisiphones loca te iusserunt visere vitæ
Crimina, non fatum, mens mala, nõ mala sors.

Suppetunt in hanc rem plura exempla, quę ne pro lixior sim, prætermittam.[m] Sunt & alia transponédi genera, quæ quoniam obscuriora, & sine suspicione videntur, ea suis locis quemadmodum polliciti sumus, indicabimus,

m Reliquor. τῆς μετα θέσεως generum ἀποδει ξις

CAPVT IIII.

De occultis seu furtiuis characterum notis effingendis.

[a]DIximus de ijs scribendi modis, qui ordinis tráspositione interpreté artificiose deludũt, quod

a Secundum Genus mod rum explica tu difficilio rum.

quod ad primum membrum partitionis nostræ pertinere videtur. Proximum est iam illos prosequamur, qui non nisi maximo cum labore possunt interpretari.[b] Verùm antequam de illis verba faciamus, non absurdum erit (tametsi id nemini difficilè fortasse videatur) componendi, & scribẽdi huiusmodi characterum notas rationem tradere, quòd non tantum efficiam, quia existimẽ id aliter difficilè futurum, quantum vt demonstrẽ ad reliquas notas rectè effingendas hæc ipsa quæ nunc tradimus præcipuè desiderari, vt quod de vno characterum modo præscribimus, id & de cæteris perscriptum intelligatur. Quare exemplum in hoc simplici tantum scribendi modo præposuisse satis erit.[c] Scribendi itaque ratio quatuor in rebus præcipuè videtur consistere, figura, contextu, proportione, & facilitate, de quibus singulatim suo ordine dicemus.[d] Sed primum de characterum figuris, & lineamentorum ductibus dicamus. A itaque potestatem, si velimus occulta characteris figura exprimere, maiusculum græcum thita figurabitur in hunc modum ⊙. B talis character demõstrabit. Recta fiet linea, è cuius capite alia trãsuersa in dextrum producatur, & inferiori dimidiato minor sit, vel paulò minor, ita vt gamma inuersum videatur ꓶ, C huiusmodi erit, vt Z nostrũ maiusculum inuersum imitetur, hoc tamen discrimen erit,[e] quod huic quarta linea, quemadmodum prima ducta, tertiæ cohærebit Σ. D character diuaricatis cruribus, In fastigio coniunctis depictus demõstrabit,[f] ita vt græcæ literæ lamdæ simili sit. in cuius capite recta linea sursum ducatur, quæ

[b] προπαρασκευή

[c] Scribendi ratio consistit 1. in figura. 2. in contextu. 3. in proportione. 4. in interuallo. 5. facilitate.

[d] 1. Figurarum effictio.

[e] Quid si M dixerimus in latus reclinatum: seu Σίγμα recentiorum græcorum

[f] Quid si Ψιλὸν inuersum dixerimus.

quæ ſua longitudine corpori characteris adęquetur ſic χ. E duabus lineis tranſuerſis, & in ſumma coniunctis, quarum altera ſiniſtra craſsior, [g] altera paulo ſubtilior ſit, tali figura Λ exprimetur. F proximus character inuerſus, vt ſuperius lineæ hiatū habeant, & inferius coniungantur, deſignabit hoc modo V. [b] Pro G. iuſtæ rotunditatis circulus deſcribetur ſic O. In aſpirationis locum recta linea, quæ proximam figuram æqualiter pertranſeat, deſignabitur, & ſupernè & infernè excedat, & à tumore æqualiter vtrinque diſiungantur hoc pacto ⌽ Pro I duæ lineæ in longum ductæ, quarum capita alia tranſuerſa coniungat, vt nihil excedat, & longitudo latitudine duplo maior ſit, vt ſeruetur characteris decus, depingetur ſic ⌈⌊ L linea recta in cuius calce alia tranſuerſa in dextrum ducatur, vicem ſupplebit: ſed inferior linea, quemadmodum in reliquis characteribus dictum eſt, ſuperiori dimidiato minor ſit ɹ. M columna, è cuius medio duæ lineæ in dextrum producantur, quarum altera deorſum, altera ſurſum feratur, demonſtrabit hoc modo ӌ. N munus talis figura explebit. Recta linea depingatur è cuius pede alia tranſuerſa in dextrum à ſiniſtro ducatur vt T inuerſum eſſe videatur ⊥. O noſtrum C. inuerſum exprimet Ɔ. P proxima figura duplicata indicabit, ita tamen, vt alterius faſtigium alterius calcem comprehendat in hanc formam ʒ. Q græca litera delta inſtar triangularis formæ deſignabit Δ. Pro R noſtri S inuerſi figura depingetur Ƨ. Pro S noſtrum D inuerſum deſignabitur ſic ᗡ. T omega græcum inuer-

[g] Quid ſi V. inuerſum nũcupauerimus? Hac ἀντιστοιχείωσις eſt litera V. Cætera lectoribus eodē modo relinquo perpendēda.

[b] Et hæc litera O loco G poſita.

inuersum demonstrabit hoc modo ʊ Pro V recta linea in longum ducta depingetur, è cuius medio spacio aliæ duæ vtrinq; æqualiter hiantes in calce producantur huiusmodi ⅄. Pro X recta linea depingetur, e cuius fastigio altera transuersa in sinistrum producatur in hanc formam Γ. Z inuersa figura, quam I diximus indicari munere fungetur in hunc modum ⌉⌊∫. Hæc sunt quæ de literarum figura dicenda videbantur: i Proximum est, vt de contextu agamus, neque enim parum refert literarum contextum obseruari, vt in eadem dictione, quæ nexum desiderant, simul connectãtur: Huiusmodi contextus, siue nexus, ne ignoretur, id apud nos debet intelligi, quod est vnius literæ finis cum alterius initio societas. In hunc modum erit si ʌ cum V iungere velimus, N sic enim seruabitur rectè contextus, eodem modo ⊤ cũ Γ hoc exẽplo T sociabitur, ita vt vnius literę pars alterius initio detrahatur, modo id nõ incommodè fiat. k Potest & aliter nexus esse, nempe vt literarũ confinia tangantur, si pro duobus his ∫⌉⌊Ↄ. fiet contextus huiusmodi TD Quæ nexum & contextum amant, omnes characteres erunt, præter hos quatuor ⊖ O ⌽ Δ. l Literarum proportio in figurarum partibus, prominentijs, & interuallis posita est. Partes figurãrum æqua dimensione & crassitudine decentes esse debent. Prominentiæ in longitudine, quæ sursum & deorsum producuntur, excedens corpus literæ consistunt, excessus hic corporis quantitatem debet æquare. m Interualla considerantur in literarum & dictionum inter se distantijs, vt elementum ab elemento literæ

inter-

i 2. Cõtextus.

k 2. Ratio.

l 3. Proportio

m 4. Interuallum.

interpoſitione, verbum à verbo o literæ magnitudine iungantur. [a] Facilitas in characteribus debet eſſe, vt eorum formę ſimplicisſimæ ſint, ne nimia lineamentorum figuratione moleſtiam ſcribenti afferant. Quòd ſi initio nouorum characterum figuratio ſcribenti videbitur moleſta, parua cõſuetudine facilitas cõparabitur. Hæc in omnib. characterum figuris decenter ſeruanda ſunt, quæ potuiſſem omittere, niſi aliquid, quod ad ſcribẽdi exactã rationẽ ſpectat, prætermiſsũ eſſe videretur.

[a] 5. Facilitas

CAPVT V.

De ſimplici occultarum ſiue furtiuarum literarum modo.

[a] VT igitur ad ſcribendi modos veniamus, in quibus figuræ permutantur, [b] non immerito videtur initium hic etiam à ſimplicibus id genus ſcribendi modis, & facillimis ſumi debere: tùm vt diſcentibus, & adhuc rudibus in hac re ingenijs commodius conſulatur, [d] tùm etiam vt inde auſpicemur, vnde reliqua huiuſmodi inuenta quodamodo videntur prouenire. [e] Huius nominis ratio, quòd ſimplicem hunc ſcribendi modum appellem, ne illud temere videar induxiſſe, vnde ducta eſt apparet, quod ſic etiamnum rudes & in hac ſcribendi ratione parum exercitati ſcribere conſueſcant, ijq́ue ſcribendi modi inter id genus reliquos omnium primi occurrére ſolent. [f] Vel aliter adhuc ſimplices dicũtur quia ociosarũ, & inutilium literarum, vel dolorũ poſi-

a Prima ratio ſimplex. His primus modus paulò laborioſior. minus laborioſum tradet author in ca. 14

b Methodus.

c 1. ratio.

d 2 ratio.

e 1. Appellationis ratio.

f 2. cognitionis ratio.

g Descriptio. De enodatione autem in lib.3.cap.4.

poſitione defraudantur, nec fuco vel fallacijs contegũtur. g Hæc occulta ſcribendi ratio eſt huiuſmodi. Totius primum ſcripti ſentẽtia decernitur: mox furtiui omnes primorum elementorum characteres, quibus ſimplex ſcriptum occultemus, ſtatuuntur, vt ſua cuiq; literæ nota ſubſtituatur, tũ ijs ſuppoſitis ſubſtitutis, pro proprijs admittãtur, donec totum id quod velimus, in hunc modum perſcribatur. Res quamuis perſpicua ſit ex ſe, exẽplo tamen clarius indicabitur. Hęc itaq; verba ſtatuantur ea ſcripturæ ratione contegenda.

Post Mediam Noctem Hostes Aggredimini, Et Inite Bellvm, Qvia Hodie Dvx Belligerando Fortiter Cecidit, Ecce Depopvlabitvr Vrbs, Et Belli Finis Erit.

Cap

CAPVT. VI.

De dolis & fallacijs, quibus hæc ſcribendi ratio muniatur, vt ſcriptum difficilius interpretetur.

QVomodo ab ijs occultè ſcribi mos ſit, qui parum ſe adhuc in excogitandis hiſce notis exercuerint, dictum eſt, ſequitur vt nõnihil de fallacijs, quibus tale ſcriptum poteſt implicari, vt tutius ſcribi poſsit, & ſæpè interpretum conatus irritetur diſſeramus. Sed quia tales aſtus plures ferè eſſe poſſunt, quàm vt numero comprehendantur: nos aliquot ex his præcipuos attingemus, vt ijs propoſitis aliorum ingenijs nouos perquirendi anſam præbeamus. [b] Ex his itaque primum hoc artificio vtuntur magnates & eorum notarij, qui epiſtolas exarant, vt ſimplices has notas tenebris offundant, quominus inueſtigentur, nullis nanque interuallis dictiones diſtinguunt, ſed perpetuo contextu dictiones producunt, vt verborum fines & initia non niſi magno cũ labore dirimantur quæ res ſcriptũm magis obſcurare videtur. Verùm hunc ſcribendi modum iccirco coniunctum, & continuum appellamus, quod ſcriptum coniunctim, & continuè in chartæ latitudine procedit, vt tali patet exemplo.

[a] 2. Modus paulo intricatior.

[b] 3. Ratio ſeu modus continua dictionum connexio De cuius enodatione in li 5. cap. 9.

Perdita Svnt Bona, Mindarvs Interiit, Vres Strata Hvmi Est, Esvrivnt Tot, Qvod Svperfvere Vivi Praeterea Qvae Agenda Svnt Consvlito.

ʒʌƨʌпʊɵɑʎʟ ʊтɔıɵкпʟʌɵ ƨ
ʎɑпʟʊʌƨппʊʌƨʟ ɑɑʊƨɵʊ
ɵɸ ʎкпʌɑʊʌɑʎƨп ʎʟʊʊɔ
ʊʌ ʎɔʊɑʎʒʌƨv ʎʌƨʌʎпʎпʒ
ƨɵʌʊʌƨʌɵʌ ʎɵʌɵɵ ʌʟʎɵɑʎ
ɪʊƩɔɪɑʎʟпʊɔ

c 2. Modus. De cuius enodatione l.5. c.11.

His & cognata fraus esse potest, c dũ versuum series non continuatur, sed interualla verborum suis terminis minime distinguantur, & alia verba cum alijs miscentur, alia interciduntur, quod ex arbitrio ea tantum ratione, quæ commodior fiet, scriptum occultabit, vt si idem scribendum sit in hunc modum characteres dispo-nantur.

In

[d] In his etia adiectitiæ literæ suum locum sortien- tur. [e] Solent igitur ad hanc rem scribæ extra numerum primorum elementorum superfluos sibi characteres effingere, quos seriò inter scribendum vel initio dictionũ, vel in fine, vel ijs medijs interserant, vt eorũ ociosa adiectione interpretantium labor irritus reddatur, quare ex arte [f] *OSIOSAS* & *ADIECTITIAS* notas appellamus, quod non alia ratione, quàm Characterũ superfluitate interjectæ decipiant, vnde etiam *NVLLAE* appelãtur, quia nullã habẽt literę potestatẽ, nulloq; in dictione literæ funguntur officio. Hæc scribẽdi ratio pluribus modis obscurior fit. [g] Prima est, quòd talibus interiectis notis verus literarũ dictionis numerus irritatur. Altera quod sic ordinata vocalium & cõsonantium series (quam maximam esse necessariã inferius docebimus) auferetur. Tertia additur q, eæ crebro repetitæ vocales, & frequẽtes consonãtes existimẽtur. Huc accedit & alius dolus ex ignoratione initij, & finis dictionis inductus, prouenit

d 3 Modus literarum otiosarum adiectio seu notarum

e De huius modi caodatiõe l. 3. c. 12.

f Nota otiosa adiectitia nulla

g magna huiusmodi præ ceteris obscuritatis causa

1. 2. 3. 4.

enim hoc modo, vt interpres verbum ab ociosis literis auspicetur, & in easdem positas terminet. Ad hæc additur, quod interpres plurium literarum scripti, quàm in alphabeto sunt, opinione decipiatur, possunt & aliæ causæ esse, quas omittimus. His itaque rationibus sic potest scriptum implicari, vt non maximam interpreti, vel non parũ in hac arte exercitato interdum difficultatem pa-

h Exemplũ. riat, huius traditionis hoc erit exemplum. *h*

ƸϽƆƱ ʞΛΛЛOЯB ⅃ϽΣƱΛʞ ΦϽ
ᗡƱΛᗡ OEOOƧΛΛЛKЛ⅃⅃Л ΛƱE
Л⅃ЛƱΛΛTΛ⅃⅃ΛKƧΔΛ⅃ЛΘ ΦϽ
ΛЛΛXΛΛΓ XTΛ⅃⅃ЛΘΛƧΘ⅃ϽC
VϽƧƱЛƱΛƧI ΣΛΣЛΛЛƱΛΛFΣ
ΣIΛFΛΛƸϽƸ⅃⅃ΘΤЛƱΛƧ ⅄ƧΓᗡ
HΛƱƧTΛ⅃IЛVЛ⅃ЛᗡΛƧЛƱH

i 4. Modus detractio literarum superfluarum. *i* Ad hæc literarum, quibus carere possumus detractio accedit, huiusmodi literæ sunt Q X Z Y, sine quibus quidlibet etiam commodè scribi potest, Pro Q ponatur C V, pro X primæ literæ, quarum loco illa inducta est, assumantur C & S. Similiter pro Z duplici SS scribatur, pro Y nostrum I reponatur. Sunt & aliæ literæ quas data opera euitabimus,

mus,vt HBDFGPV, k pro quibus fugiendis ver- *k Cautio.*
ba etiam fugiemus, quibus notandis earum vsus
necessarius sit,earum vice alias dictiones,quæ tan
tundem valeant,adhibebimus ratio est: tum quia
id non admodum molestum erit, parcius enim
in scriptura solent euenire,tum etiam,vt interpre-
ti orthographiæ modum, qui in earum positione
obseruabitur, vt scriptum intelligi minus posʃit,
adimamus. Orthographia enim facilè potest sen- *l 5. Modus*
sus viam aperire. l Præterea non solum literarum *verborum*
sed verborum etiam breuitas ad hoc maximè cõ- *breuitas.*
mendatur, vt si alibi illud Horationum BREVIS
ESSE LABORO, OBSCVRVS FIO suã vim habet,
hic maximè quadrare videatur, m neq; solũ in ver- *m 6. Modus*
bis breuitas,sed in tota oratione amica sit, vt etiã *breuitas sen*
ne dũ vnica periodo,sed (si fieri posʃit) simplici ver *tentiarum.*
bo scripti sensus concludatur. Fiet .n. vt nullo mo- *De quo eua-*
do in tam breui scripto characterum potestatem *dando.i. l 3.*
interceptor posʃit experiri,& in verborum inda- *cap. 14.*
gatione quæ paucis illis characteribus aptari pos-
sint, ambiguus laboret, quare data opera expedi-
et, in eum modum characterum contextum di-
sponere, vt verborum significatus omnino sit am-
biguus, dum plura verba pari modo ad chara cte-
rũ figuras referri possunt. n Ad hoc valebit si præ-
ter orthographiæ contemptum sic perperam scri- *n 7 Modus*
betur, vt nec numerus, nec ordo literarum, nec ve- *regularum*
ra seruetur litera, cuiusmodi erit si INGNIS vel IN- *Grammati-*
GIS pro IGNIS scribatur, FILIPVS pro PHILIP *carum negle*
PVS, FVROS pro FVROR, & huiusmodi alia, ita vt *ctio.*
non orthographiæ modo, sed vulgatæ scripturæ
prorsus nescius, qui scripsit existimetur: o satius e- *o Ratio.*

nim est rudē scribā existimari, quàm deprehenso cōsilio negligentiæ pœnas luere, huiusmodi sunt multa veterū vocabula, quorū mos postea tēporū successione reiectus est. Eos .n. sæpenumero S p R, vt fit in *Labos*, & *Honos*, *Valesivs*, & *Fvsivs* pro *Labor* & *Honor*, *Valerivs* & *Fvrivs* vsos esse comperimus. Item T pro D, siquidem *Alexanter* pro *Alexander* scribebant, & *Cassantra* pro *Cassandra* & huiusmodi reliqua. O etiam pro V, vt in *Hecoba* pro *Hecvba*, & *Notrix* pro *Nvtrix* indicatur, & E in vsum pro I admisisse, vt *Menerva* pro *Minirva*. & *Leber* pro *Liber*, & alia huiusmodi multa.

p 8. Modus. p Huc pertinet vocalium & consonantiū, q̄ crebro scripto interueniunt, figuras duplices, triplices, & quadruplices, vel plurib. modis si libuerit formatas habere, vt modo vna, modo alia pro eadē figura variè vti possimus, & alienus interpres diuersarū figurarū, pro eadē literę positione decipiatur.

q 9 Modus. q Ad obscuritatē etiā id genus scripti cōfert monosyllabarū dictionum euitatio, cuiusmodi sunt Nos, Non, Nam, In, Et, Vt, a', e', i, o', & alia in hunc modū verba. Illa [illegible] quidem rariora sunt, possunt interpretē ad cogn[illegible]s literarū potestates non parū adiuuare.

r 10 Modus seu cautio. r [illegible] hoc etiam faciet, si ab eiusdē verbi repetiti[illegible]bimus, ne sæpius positū interpretē scrip[illegible] admonere. Quare ad vsum verborū eandē [illegible] tiū quoties necesse sit, confugiemus; [illegible] Nam semel dictū est, postmodum *Eni*[illegible], *Nam*, *Nanqve*, & reliquas dict[illegible] ve bis vice admittamus, & pro *Ciro* [illegible]

STATIM, CONFESTIM, & ILLICO, ſic & de reliquis.[s] Nec indecens* diciſarum dictionum aliquas notulas effingere, hinc enim & ſcribendi facilitas & promptitudo, & interpretandi difficultas comparabitur, ſiquidem & ſcriptum compendioſius erit, & interpretanti plus afferet obſcuritatis: huiuſmodi erit ſi talis nota & quę à nonnullis pro ET admittitur, quare eius notæ etiam vſus recipitur ſi ET ENIM, PLAENETA, & AMET ſcribẽdũ ſit hoc modo & ENIM, PLA & A & AM &, vt non modo initio ſed medio & fine dictionis illius vſus admittatur, ad cuius exemplar nos ſignificandæ cuiuſque dictionis partium gratia notas poterimus cõminiſci.[t] Huic ſimile erit, ſi pro ſigni ficãdis dictionibus, quę crebriores eſſe ſolent, primas tantum earum notas deſignabimus, quem in vſum multarum huiuſmodi dictionũ notæ, quib. vti poſſumus, decernentur. In hunc modum veteres multas notas induxiſſe comperimus, vt C. CAIVM & PP PATREM PATRIAE, & SC. SENATVS CONSVLTVM indicaret,[u] Ad obſcuritatem erit, ſi vernaculi ſermonis Itali, qui ſemper in vocalem deſinit, extrema vocalis interdum expungetur, vt verbum imperfectum maneat[x] huiuſmodi ſunt & reliqua, quę ad obſcurandum ſic ſcriptum valere poſſunt. Hactenus de ſimplici ſcribendi ratione in permutatis characteribus, eiuſque formis dictum eſt, nunc ad alios ſcribendi modos ſuccedamus.

s 11. Modus. integrarũ

t 12. Modus.

u 13. Modus.

x Reliqui.

Capvt VII.

De circulari ſcripto, cuiuſmodi illud ſit, & quæ inſtrumenti deſcriptio, quo in ſcribendo vti debemus.

a 1 Ratio circularis ſeu orbicularis: de cuius enodatione l. 3. cap. 15.

b Circularis cur dictus.

c Rotula præparatio.

d Materiæ delectus.

a Expoſitis ſimplicibus furtiuarum notarum formis, quantum ſatis eſſe viſum eſt, nunc aliam ſcribendi rationem, vt ad Rotæ ordinem ſcriptum diſponatur, proximum eſt attingam. b Hunc ſcribendi modum huius artis periti propterea quod ad Rotæ diſpoſitionem componatur, circularem nominant, ſiquidem diſpoſitis ad Rotã characteribus circularis charta ad literarum indicium rotatur. c Primum igitur antequam huius inſtrumenti proſequamur officium, quæ ad eius conſtructionem pertinent, præſcribere opere precium videtur. d Diligens itaque artifex eiuſmodi Rotam conſtructurus, tabulas quærat cupreas vel aurichalceas, vtraque enim materia facilè ductilis fit, & alia quauis magis idonea, nam ſi ex ferro confectæ ſint, ob ſuam duriciem aduerſus malleum contumaces minimè pertractari poterunt, ſi ex plumbo vel ſtanno contactu manus defædabunt, diuturnitatem præterea non habebunt, & facilè atteruntur ſi ex papyro leuiſsimæ cuique iniuriæ maximè erunt obnoxiæ, quauis præterea aeris permutatione facile exacta forma cõmutabitur, quæ illis in primis eſt neceſſaria. Hæc de inſtrumenti materia ſatis: e nũc qualis forma eſſe debeat ſupereſt indicemus. Ex hac igitur materia duæ laminæ diligẽter cõplanatæ & exequatæ cõparẽtur, in* cuius medio circini pes infigatur

e Forma eius delineatio pag. 92.

** forã inque alterius.*

gatur vagusq́;alter circũagẽdo rotundã lineã quę-sita futuri instrumẽti amplitudine describat. Mox circino contracto, adhærente eidem puncto pede alius circulus describatur, qui tantum à primo distet, quantum satis fore in scribendis numerorum characteribus videbitur. Rursus contracto circino ex eodem centro alia circumagatur linea tanto interuallo à superiori distans, quantum capiendis nostrorum elementorum characteribus satis esse censebitur. Mox eodem circini hiatu, mediæ alterius laminę puncto, altero circini pede infixo eiusdem quantitatis circulus describatur. Sub hoc deinde alter, astricto circino aliquanto, minor delineetur, vt circulari spacio, quod intra lineam est, characteres aptè accommodentur. Hoc facto laminæ partes, quæ circularem lineam excedunt, vndique exactissimè in orbicularem formam recidantur, exigua parte relicta, quæ denti indici assimiletur. In hanc formam minori parata lamina, intra primam contacto vtriusq́; puncto includatur, tenuissimo deinde terebello earum* puncta perforentur, tum axis eiusdem materiæ pertranseat, quo minor lamina ad maioris circularem lineam æquali vndiq; spacio coarctetur, vt parua rota versatilis huc illuc circumagatur, & alueo maioris laminæ firmiter inhæreat, ne facilè egrediatur, vt si circumuolueris, angustè potius, quàm largo hiatu spontè moueatur. Hoc facto vniuersum vtriusque circuli ambitum in quatuor æquas partes partiemur, & applicata bis ibi regula rectas lineas ad diametrum, quæ omnes circulos pertranseant, protrahemus. Verùm vt experia-

*centra.

mur an circuli recte facta sit partitio lineæ si se in pūcto laminæ intersecabunt, minimè erratū fuisse admonebunt, singulæ deinde quartæ quinas in partes æquales dissecentur,& puncto applicata re gula per omnes circulationes ducantur lineæ, ita vt vniuersus Rotæ vtriusque ambitus in viginti partes exactissimè dissecetur,& circumuoluta inferior rota,per omnes lineas ad amussim priori respondeat, vt nihil eius lineæ à superioribus distēt: alioquin opera frustrabitur. Hoc peracto singulis primæ intercapedinis areis singulas numerorum notas ab vno ad viginti progrediēdo,& vndelibet: inchoando collocabimus, postmodum inferiori circulo, qui primis areis est proximus, nostræ sic supponātur literæ seruato ordine, vt sua cuiq; numero reddatur litera,in eum modū vt A singularitatis notę subijciatur,B duplicitatis,& huiusmodi reliquę,exempta X litera, tum quia raro nobis est vsui,tum etiam quia (vt Quintilianus ait) ea carere potuimus,si non quæsiuissemus. Nā si eius vsus interdum acciderit,pro ea C & S vti poterimus,in quarum locū autore Augusto eius vsus succelsit: Antiquitus enim pro, ALEXANDER, ALECSANDER scribebatur, nos autem id postea fecimus, vt facilius ambitum partiremur, parum autem vel nihil refert,viginti ne,an vna,vel duę & viginti sint. Mox per inferiorē rotā ignoti charactere res asignatis areis,vt libuerit distribuentur,siquidē propter rotę volubilitatē nihil interest characterem hunc ignotū huic literæ potius, q̄ illi supponamus. f Hoc tamen animaduersione dignum est, vt tales notæ nusquam omnino diuersam figuram

f x. Cautio.

sed

ſed ferè eandem vbique præ ſe ferant: huiuſmodi erit, ſi characteres habētes hiatum ex vna parte rotæ non apponātur, hiatus enim, qui modo ſurſum aſcēdit, mox deuoluta rota, vel deorſum vel ad latus inclinabitur. Poſtremò vbilibet in interiori rota ſurrectus denticulus, vti monuimus aptabitur, vel inciſio, vel tenuis punctus, vel index quoquomodo aliter deſignabitur, qui initium demonſtret & rectæ vel falſæ ſcripturæ index futurus ſit. g Poteris, etiam, ſi, mauis, ex aduerſo ignotos characteres in immobili rota, noſtras verò literas in m[illegible]li collocare, quamuis, res quemadmodum [illegible]us, præſtare videatur. Firmata enim noſtrarum literarum rota, vbi quæque litera ſit, facilius notarius intelliget, & ſcriptū citius abſoluet: alioquin oculos circumducendo magis in quærendis elementis elaborabit: tametſi id etiam minimum intereſſe videatur. Huic dein de inſtrumento vbilibet manubrium ſupponetur, quo manibus illud aptè capi, tenerique poſsit, & abſolutum erit inſtrumentum. i Id tamen meminiſſe debes, quòd duo inſtrumenta eodem modo compoſita, & fabrefacta eſſe oportet, alterū enim rei conſcio, & peregrè eunti relinquetur, alterum domi continebitur. k Hactenus de inſtrumēti conſtructione, nunc vt res melius cognoſcatur & operis facilior in ære, vel ferro fiat imitatio, in pictura rem commodè exprimemus.

g Alia ratio

h Correctio

i Inſtrumenta bina ſimiliaque facienda.

k Delineatio

CAP.

CAPVT VIII.

Qua ratione ad ſcribendum inſtrumento vti poſſumus.

ARtificem ſuperius Rotæ compoſitionem admonuimus, ſequitur nunc, vt quo modo vti con-

conueniat, aptè indicemus. [a] In primis itaq; scriptum, breuiter quod sententiam contineat ob oculos ponatur, mox Rotæ denticulus sub A litera, vel qualibet cōstituatur, modo id absenti innotescat, litera inde necessaria per Rotę ambitum requiratur, ea inuenta characterem, quo vti deceat, suppositum indicabit, tum illū scriptor in tabellā suam referat. Aliam deinde literarum quęsiturus, Rotam à loco amoueat, vt spacium tantum vnum pertranseat, & pari ratione suppositum characterem in eius locum accipiat, eumq; in charta reponat, sic & pro tertia litera tertio Rotā à loco in proximam aream conuertat, hic semper ordo seruetur, donec totum scriptum absoluatur. [b] Verùm animaduertendum est, ne in Rotæ reuolutione spacium aliquod prætereatur, vt à primo ad tertium, vel mox ad quintū veniatur, sic enim & qui scribit, & qui nuncium accepturus est, facile decipietur. Vt verò absens scriptum posit interpretari indice Rotæ A supposito, vel alteri literæ, vnde notarius nuncium sumpserit, & debitis inde transitis spacijs, pro qualibet litera è characteris inuenti regione epistolam aucupabitur. [c] Nec prętereundum est in læuū non minus, quàm in dextrum Rotam posse circumferri, modo de ordine absens certior factus sit: Sed si nostræ elementorum figuræ in mobili Rota dispositæ sint, & ea in dextrū moueatur, idem erit ac si immobili essent, & illa retrograderetur. [d] Sciendum tamen est, qui tali instrumento vsurùs sit, eum posse more suo bina pertransire spacia, terna etiam si libuerit, nunc ante, nunc retro circumferendo rotam: [e] modo idem

[a] Primus modus.

[b] Cautio.

[c] 2 modus.

[d] 3 modus.

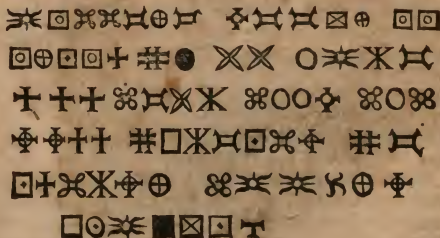
[e] Cautio.

idem ſemper ordo ſeruetur: vt trepidationis motum octauæ ſphæræ imitari videatur. Iſthæc, & ſi videntur minimi, vtpote nullius eſſe momenti, tamen quia poſſunt diſcentis animum ambiguitate remorari, placuit ſ exemplum tradere.

ſ Exemplum

Enodatio huius generis ſcripti traditur lib. 3. cap. 17.

Hostivm copiae deficivnt, tv enim hilaris esto, iam arde timorem, et armato milite irrvito.

Capvt IX.

An liceat experiri vtrum ſcribendo Rotam peccatum ſit.*

** rota circũ ducenda.*

CÆterum non parui momenti eſſe exiſtimo, nec cognitu indignum rationem tradere, qua cognoſci poſsit, an in ſcribendo erratũ ſit, poſſet enim

enim euenire, vt Rotæ, circulatione, vel ſpaciũ aliquod prætereatur, vel repetatur, vnde in errorem deueniri neceſſe eſt, vt non modo is, qui nuncium excipiat, ſed etiam qui ſcripſit, quid ſibi ſcriptum velit, non ſatis intelligat, quare vt ei rei obuietur, opportunum erit ſcire, quo pacto rectè ſcripturo conſulendum ſit, dum in ambiguo eſt, rectè ne, an perperam ſcriptum fuerit exaratum. Res eadem apud Arithmeticos nouenario & ſeptenario numero in multiplicando, & partiendo experitur, vt ſi error commiſſus ſit, eo modo palàm fiat. [e] Ratio talis erit: Characteres omnes, qui vniuerſo in ſcripto erunt poſiti, computabuntur, tum à toto numero (ſi Rota viginti areas cõtineat) vicena toties ſubtrahentur, quoties in illo comprehẽſa ſint, tum ſi minor numerus ſupererit, is in Rota quæratur, ad quem ſi index minoris Rotæ conuerſus ſit, nihil peccatum eſſe admonebimur: alioquin eius indicio facilè lapſus deprehendetur, niſi bis aut pluries erratum ſit, & quãtum de numero prius ſubtractum eſt, tantum poſtea ſuperaddatur, vt vnius numeri defectus, alterius ſuperfluitate penſetur. Res exemplo clarior fiet: [f] Si in toto ſcripto numerati characteres ad ternarium & ſeptuagenarium numerum perueniunt, ex hoc numero vicenis ter ſubtractis, quoties continentur, treſdecim ſuperſunt, hic nũmerus in Rota requiratur ſi ibi conſtiterit index, nihil peccatũ eſſe eius indicio demonſtrabitur, quare videndum erit, ne interior rota inde moueatur, vbi cum ſcriptum abſolueretur conſtiterat.

[e] *Examinis ratio.*

[f] *Exemplum*

CAP.

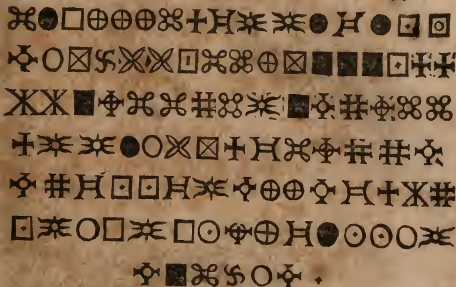
Capvt. X.

De dolis & fallacijs, quibus huiusmodi scriptum Rotæ indicio indissolubile fieri possit.

SEd videamus nunc ecquid scriptum inuolucris, quemadmodum superius de alio simplici occultè scribendi modo dictum est, occultari inuoluiq; posſit. Et ᵃ hoc primo in continuato scripto requiratur, nam si (quemadmodum in simplici scribendi modo dictum est) verborum nexus continuetur, sensus interpretis circa verborum fines, & initia remorabitur. Exemplum erit huiusmodi.

ᵃ Primus modus de Cuius enodatione li. 3. cap. 18.

QVAESTVS HOSTIS MAGNVS EST, ET QVAESTVS NOSTER NON MINVS EST, ISTI PLORANT, NOSTRI NON RIDENT, QVID FACIENDVM EST NVNCIATO.

ᵇSecundo in vacuis, adiectitijs, & ociosis literis quæramus. Duplici ergo ratione hoc scribēdi modo vti possumus. Possunt enim adiectitij & ociosi, characteres vel Rotæ limbo præter necessarium numerum nostrarum [illegible] rum accommodari, vt ea reuoluta illi pro vt[illegible]us admitantur: vel aliter extra Rotam annotari. Vtriusque vsus ratio ad scribendum diuersa est. Quare primum post huius instrumenti discrimen, quomodo ijs in Rota dispositis, postmodum qua ratione aliter vti conueniat docebimus. ᶜ Composita itaque instrumenti forma, qualem supra fore descripsimus, tot superfluas in inferiori Rota statuemus areas, quot pręter necessarias scripto notas adijcere velimus, vt si octo futuræ sint, cum nostrarum literarum bis decem characteribus spacia sint, erūt octo & viginti, tanto in superiori rota relicto interuallo, in quo nihil sit, quantum inutilibus notarum spacijs inferioris

b 2. modo. ὑποδιαίρεσις.

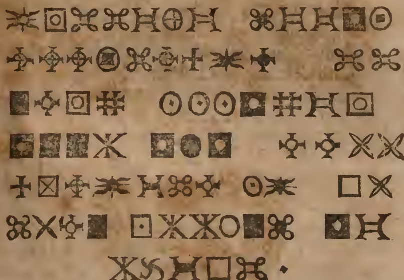
c 1 Ratio De cuius enodatione l. 3. c. 20.

respondeat, in ea tum totidem designati characteres spacia implebunt. Poterit id ex aduerso fieri, vt latini characteres inferius, & ignoti superius designentur, seruato tamen ordine, qui dictus est.

Huius artificij tabula expressa est, ea qui vsus fuerit, interpretem rei minimè conscium præter characterum obscuritatem, superfluis notarum figuris ambiguum remorabitur, vt facilius sit credere, nullo pacto, quod scriptum sit intellecturum quàm aliqua ratione id ipsum posse percipere, eius rei formam exemplo clarius indicabimus.

HOSTIVM COPIE DEFICIVNT, TV ENIM HILARIS ESTO, IAM ABDE TIMOREM, ET ARMATO MILITE IRRVITO.

d Quemadmodum vno modo hac ratione vti deceat indicauimus, altera eius vsus ratio est, vt superflui eiusdem characteres non aliter in scripto literis & syllabis passim interserantur, quàm in simplicissimo scribendi modo superius monuimus. *e* Sciendum itaque est obscuritatem augeri, si tales notæ ijsdẽ figuris, quæ aliter cohærere debuerant inserantur. *f* Ex earum enim cohęrẽtia

d 2. ratio cuius enodatione. lib. 3. cap. 11.

e αἰτιολογία.

f i causa

scripti interpretationem facilius nanciscimur. g Præterea si alibi disponantur, Rotæ reuolutione inhibebitur, quo minus, quod scriptum sit intelligatur, dum interpres ociosæ literæ potestatẽ frustra conatur aptare. h Huc accedit, quod in eadem characteris figura permutata potestate, & è conuerso neque consonantium, neque vocalium certa cognitio potest obseruari, ita vt si idem verbum repetendum sit, diuersis characteribus exprimatur, eaque ratione multo laboriosius, quàm in simplici scribendi modo fiebat, ociosorũ characterum cognitionem quisq; aucupetur. His de causis dificilius in hac ociosorum characterum positione interpreti scriptum efficietur. Ociosæ literæ tales erunt.

g 2. causa.

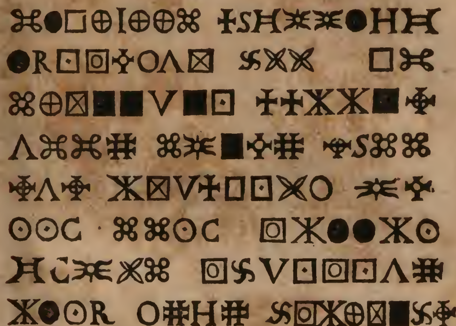
h 3. causa.

ISHRΛVC.

Qvæ-

i QVESTVS HOSTIS MAGNVS EST, ET QVESTVS NOSTER NON MINVS EST, HI PLORANT, ET HI NON RIDENT QVID FACIENDVM EST NVNCIATO. *i Exemplum per primam rotulam antea delineatam.*

k Nec ab re erit in Rotæ reuolutione ſpacia inæqualia pertrāſire, vt ſi modo in vno charactere ad k ſecundum tranſitum ſit in alio mox ad tertium, vel quartum, inde ex arbitrio tranſeatur. l Poterit etiam ſi libuerit, modo à ſiniſtro latere in dextrū, modo à dextro in ſiniſtrum tranſitus variari, eadē ratione in omnibus characteribus in Rota quærendis eſſe poterit, modo artificium abſenti amico palam fiat. Hæc vt ſuo loco videbimus ſolerti interpretum cura facilè inueſtigabūtur. m Sed huiuſmodi ſcripti alia ratio, quæ Oedipo, vel Apolline potius, quàm homine interprete indigebit nec

k 3. modus.

l 4. modus

m 2. mod. ordinis literarum in rota deſcriptarū.

indecorum erit tam ingeniosum inuentum obscuriori velamento obducere. Artificium tale erit: Nostrum alphabetum in Rota disponatur alio tamen, vt libuerit ordine, quàm vt cõmunis vsus induxit, vt ab alia quauis litera pro prima ordinis initium sumatur, & in aliam, quàm quæ in nostro alphabeto extrema est, alphabetum desinat, & de cætero prorsus literarum dispositio inuertatur. Ordo erit huiusmodi, DFSGBTCMHRLPNR QOAIEV. Ordo enim literarum talis scripti interpretandi, vt tertio libro dicetur, ibi modum præstabit, quo sublato omnino necesse est sensus perplexitas indissolubilis fiat. Huius Rotæ forma tali schemate proponetur.

CAPVT. XI.

Eodem Rotæ artificio quomodo aliter literis per tabulam expansis vti poßimus.

a OMitti poterat hoc planè, ſed ne quid prætermiſſum videri poſsit, non reticebo. Poteſt igitur

a 2. modus vtricatio- in ũ generali.

Rotæ artificium (si sphærico instrumento vti non libuerit) in planam tabulam, referri, quæ tabula præter obscuritates, quas Rota ingerebat, multiplices & perplexiores nobis scribendi modos importabit: Siquidẽ viginti characteres, qui nostris literis suppositi, volubilis ibi Rotæ limbum circumibant, hic omnes deorsum ducti à latere nostris literis adhærentes conspicientur, quæ rursus ibi literæ sub numeris suo ordine procedebant, hic & in tabulæ fronte pariter superpositis numeris in læuum transuersæ, & à latere characteribus adhærentes deorsum [illegible] ductæ protenduntur, quo fit, vt tabula fiat, qu[illegible] [illegible]rarum literarum, modo à prima, modo à secunda, modo à tertia sumpto initio, & de reliquis eodẽ modo, numerum à fronte & à latere pro versuum ordine ostenret, & literarum ordo in suis spacijs seruetur.

Descriptio.

Tabulæ huius forma
sic erit.

	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20
	a	b	c	d	e	f	g	h	i	l	m	n	o	p	q	r	s	t	u	z
	b	c	d	e	f	g	h	i	l	m	n	o	p	q	r	s	t	u	z	a
	c	d	e	f	g	h	i	l	m	n	o	p	q	r	s	t	u	ż	a	b
	d	e	f	g	h	i	l	m	n	o	p	q	r	s	t	u	z	a	b	c
	e	f	g	h	i	l	m	n	o	p	q	r	s	t	u	z	a	b	c	d
	f	g	h	i	l	m	n	o	p	q	r	s	t	u	z	a	b	c	d	e
	g	h	i	l	m	n	o	p	q	r	s	t	u	z	a	b	c	d	e	f
	h	i	l	m	n	o	p	q	r	s	t	u	z	a	b	c	d	e	f	g
	i	l	m	n	o	p	q	r	s	t	u	z	a	b	c	d	e	f	g	h
	l	m	n	o	p	q	r	s	t	u	z	a	b	c	d	e	f	g	h	i
	m	n	o	p	q	r	s	t	u	z	a	b	c	d	e	f	g	h	i	l
	n	o	p	q	r	s	t	u	z	a	b	c	d	e	f	g	h	i	l	m
	o	p	q	r	s	t	u	z	a	b	c	d	e	f	g	h	i	l	m	n
	p	q	r	s	t	u	z	a	b	c	d	e	f	g	h	i	l	m	n	o
	q	r	s	t	u	z	a	b	c	d	e	f	g	h	i	l	m	n	o	p
	r	s	t	u	z	a	b	c	d	e	f	g	h	i	l	m	n	o	p	q
	s	t	u	z	a	b	c	d	e	f	g	h	i	l	m	n	o	p	q	r
	t	u	z	a	b	c	d	e	f	g	h	i	l	m	n	o	p	q	r	s
	u	z	a	b	c	d	e	f	g	h	i	l	m	n	o	p	q	r	s	t
	z	a	b	c	d	e	f	g	h	i	l	m	n	o	p	q	r	s	t	v

e Vsus: quem addicere potuit adhibito exemplo supra posito.

e Huius schematis vsus talis erit: Initio prima litera scripti singularitati numero subiecta perquiretur, character deinde qui illi è regione erit annotabitur, mox altera in ordine sub duplicitatis numero coniūcta inquiretur, pro & ea pariter character è regione positus sumetur, sic & in tertia verborū litera, & in reliquis fiet, quęsito charactere opposito in tabula eiusdem ordinis, sic quartus pro quarta: donec pro vigesima litera scripti pariter ad vigesimum & nouissimum ordiné ventum sit, mox ad eundem ordinem numerorum reditus fiet, eoque modo animi sensa non aliter, quàm si Rotæ artificio scriptum sit, reponentur: tum amicus interpres eundem ordinem, quem diximus, in scribendo seruabit.

Capvt XII.

Quomodo quinque, quatuorue, vel tribus tantum notis quodlibet scribi posit.

a 1. Rom per quadrangula b 1. Methō per literas cōmunes.

a Iam vt ad reliqua transeamus,[b] ea nunc scribendi ratio se offert, qua solis quinque, quatuorue vel tribus tantum literis quodcunque scribi posit: quæ sua obscuritate non carebit, vt interpres vniuerso in scripto non nisi tres inspiciendo characteres omnem inuestigandi spem irritam faciat.[c] Duplici itaque hæc scribendi ratio fraude tegitur, notarum enim numerus & in scribendo duplicatur, & soli ijdem semper characteres cernentur.[d] Sed quoniam locus hic subiectam tabellam videtur postulare

c Commoditas huius methodi.

d 1. Rationis

stulare

ſtulare, ideo primo illam concinnabimus.[e] Quatuor itaque lineis, quæ ſuis finibus occurrant angulis rectis quadrangula exprimatur forma, quæ in latitudine longiùs ducta quinque, in longitudinem breuius quatuor lineis interſecetur, vt intra tabellam viginti areæ continendis literarum notis aptè comprehendantur, vt ſua vnicuique literæ area reddatur, foris verò è regione quinque literæ communes, ſeu mauis alij characteres ſuperponantur, à latere verò quatuor, & parata erit tabella: vt inferius indicabit exemplar.

e 1 modi tabella conficienda ratio.

f	A	B	C	D	DD	
	a	e	i	o	s	A
	b	f	l	p	t	B
	c	g	m	q	u	C
	d	h	n	r	x	D

g	A	B	C	D	E	
	A	e	i	o	s	A
	h	f	l	p	t	B
	c	g	m	q	u	C
	d	h	n	r	x	D

f 1 delineatio auctoris.
g 2. delineatio paulo elegantior, mathematicisq; vsitata.

Eius vſus talis erit ſcribere volenti[h] Scriptum ob oculos ponatur, litera deinde prima in area tabulæ vbicunq; ſit quęratur, mox è regione illius notæ ſupra, & è latere poſitæ annotentur, eo tamen ordine, vt primùm literæ, quæ ſuperius, poſtmodum quæ à latere repertæ ſint reponantur, aliter.n. ſcriptum fruſtrabitur, vt nec qui ſcripſerit intelligat, id fiet donec oēs ſcripti literę fuerint conſumptæ. Nec inutile erit vt ſi ſcripto dictiones nimis lōgæ euenient, ex arbitrio eius partes ſeiūgāt.

h Vſus.

Angu-

Angulares verò quatuor literæ si vno charactere siue à fronte, siue à latere posito discrimine signabuntur, occultius scriptum erit, vt interceptor rei nouitate magis ambiguus teneatur. Hoc igitur statuemus exemplum.

Patria Hostili Obsidione Laborat, Nec Prius Cives Arma Caperè Volunt, Quam Expugnabitur.

Dbaae bddcaa abddaeaebcacb cadaabeacaadcadac dbacba aabdad daaeb, cdb aaedbddcaecea acca ecbaeaaa ddccaa acaadbba ddbaecdacb eccdebdc ecaaccba eddbecbccd aaabcaebecdd.

i Methodus interpretandi huiusmodi scripta.

i Huiusmodi itaq; scriptum si quis velit interpretari, duabus literis vna de longitudine, altera de latitudine tabulæ acceptis, in communi angulo quęsita litera vera demonstrabitur, pari deinde modo ad cæterarum literarum inuestigationem procedatur, k Vt verò quatuor characterib. scribi possit, in tabulæ lōgitudine, vbi E fuerit, duplex D.D. accommodabitur, vt scriptū obscurius fiat. l At si tribus tantum characteribus scribendū sit, * quadrangulus efficiatur, qui pro re septena in latitudine, breuiq; in longitudine terna contineat spacia, supra mòx sic duplicatæ literæ disponantur AA, BB, CC, AB, AC, BC, CB, à latere verò singulares A, B, C, vel aliter vt placuerit. Sic characterum numerus in scribēdo augebitur. m Huiusmodi scripti perplexitate inuolutum Aristotelis de Magicis opusculū interpretati sumus, quod qui latinè reddidit, ex industria hac ratione contexit, ne intelligeretur. n Poteris etiam si mauis & aliter ijsdē tribus notis quicquid volueris scribere, sed huius instrumen-

k 2. modus.

l 3. modus.

** quadrangulum scilicet σχῆμα.*

m Exemplū.

n 2 modus per tabellæ applicationem.

strumenti primum exemplum, deinde vsum explicemus.° Bractea plũbea, vel aurichalcea, vel papyracea capiatur, in ea quadrangulus pariter designetur, per cuius lõgitudinem septenæ lineæ pertranseant, vt octona à fronte includantur * spacia, quæ singula vnam literam capiant, latitudo verò terna contineat, duabus lineis pari magnitudine intersecata. In hunc modum paratis areis A B C à dextri lateris fronte disponentur. Hæc bractea supra A literam fastigium habeat, quod vnius elementi capax sit, tum singula spacia singulæ literæ complebunt, quæ vna & viginti erunt: hoc tamen ordine, vt quæ vsitatior fuerit, ad primas literas à latere positas propius accedat, in hunc modum i e o a u s t r l c m n f d g p h b q x z. Sic parata erit bractea.

° Instrumēti seu tabellæ fabrica.

* solidia a Græcis nũcupari iam ante monuimus

·							
A	i	a	t	c	f	p	q
B	e	v	r	m	d	h	x
C	o	s	l	n	g	b	z

Ea sic vti poterimus. Primo punctus in charta præponatur, vnde scribendi initium sumendum sit, is deinde bracteæ fastigio supponatur, mox suprema chartæ linea ad summam tabulæ oram adæquata, quęsita litera in tabulę * area reperietur, in cuius locũ vna ex tribus notis, quæ illis è regione posita sit, substituatur, eaq; super spacium imminens illi ordini, in quo litera primum fuerat annotabitur. Idq; firmata tabella, ne huc, illuc feratur

* aream aliq nominare solent: itidem tralate causam illa malis colligere.

hos

(hoc.n. maximi refert) feliciter succedet. Tú vno notato charactere tabula antedicta rursus areola prominens illum occupabit, vt denuò alius pari ratione character in quæsitæ literæ eodem modo locum succedat, donec totũ id quod voluerimus, chartæ commissum sit. Ne verò dolus deprehendatur, characterum intercapedines oportunum erit ociosis characteribus impleri. r Vt verò scędulam amicus intelligat, idem modus seruabitur. s Id etiam aliter sic absq; tabella effici poterit. Circino tantum spacij tribus literis A B C assignabitur, quantum earum vnaquęq; vt maximum septenas literas certas assignandas suo quoq; ordine contineat, vt omnes vna & viginti sint, & quoties aliqua litera significanda sit, ea loco vni ex tribus illis literis assignato, denotabitur. Res quia minus obscura est, exemplo illam nõ putamus indigere.

r 1 Cautio. 2. Cau. 1 s modus.

Capvt XIII.

Scribendi ratio qua infinitis propemodum characteribus scriptum euariabitur.

IV Ratio. a 2. Quadrati methodus per notas b 1 Ratio huius methodi c Huius a priori discrimẽ. 1. & 2.

a Contrariæ autem dispositionis prædicto pręsens se habet scribendi modus, b si enim ibi characterum numeruus duplicabatur, c hîc ex aduerso dimidiatus euenit: rursus ibi tres, vel quatuor characteres vniuerso in scripto conspiciebantur, hic quadringenti, quot in tabula sunt diuersi, numerari possunt, raroq; accidit, vt bis character vnus in scripto repetatur, dum binæ literæ singulis characteribus exprimũtur. d Quare admodum arduum & difficilè puto, vt epistola absq; exem-

d Commoditas.

plari,

plari,quo ſcripta ſit,aliquo pacto interpretari poſſit. e Ratio verò cum facilis erit ſcribenti, tum facilior interpetanti videbitur. Sed antequam ſcribendi modum tradamus, f tabellam primò, qua ſcripturi ſumus conſtituemus. Quadratum itaq; tali latitudine diſponatur, vt vtriuſq; latera in vicenas partes poſsint diſſecari, vnde mutuò ex aduerſis partibus in ſe tranſuerſæ lineæ ducantur, vt quadringenta ſpacia comprehendat, quibus ſingulis, ſinguli characteres includantur, inde in fronte tabulæ noſtrum vnum alphabetum, alterum verò à latere deſcendens diſponatur, & parata erit tabula, cuius forma eſt hæc.

e Facilitas

f Tabellæ confectio.

Tabulæ cum omnibus characteribus plena deſcriptio.

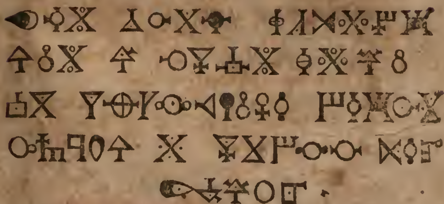
Ea

N	O	P	Q	R	S	T	V	Z	
									A
									B
									C
									D
									E
									F
									G
									H
									I
									L
									M
									N
									O
									P
									Q
									R
									S
									T
									V
									Z

Ea sic designata, pro binis epistolæ literis character in arca tabulæ positus, qui priori literæ subijcitur, & alteri è latere occurrit accipiatur: vel si ita libuerit è conuerso, vt alius character sit, re tamen amico explorata, idq; fiet donec tota sentētia perscripta sit. Vbi charta sic fuerit exarata, tam erit scripti affectata obscuritas, vt Delio insigni natatore opus sit, ne interpres in scripto, tanquam in mari mergatur & suffocetur. Sed exēplo res clarior fiet.

MVLTIS CLADIBVS VLTRO CITROQVE DATIS ET ACCEPTIS, VNIVERSA PENE CIVITAS OCCVPATA EST RELIQVA NON SCRIBAM. SED IN CONGRESSVM NOSTRVM RESERVABO.

Amicus interpres, quemadmodum, & vbique alias dictum est, eandem rationem seruabit, quam in scribendo debere esse præcepimus. Sed vt id facilius eueniat, gnomonis angulus inuento characteri, cuius crura oportunas literas hinc inde spectent applicetur. Vt verò characteres, cum opus fuerit, facilius inueniātur, & molestæ inquisitionis labor absit, nos omnes, quæ similes sunt fe-

Scripta eiusmodi interpretandi ratio.

Cōpendium.

rè, eodem ordine appoſuimus: quare eò interpres ſe conferat, quo notarum ſimilitudo traxerit. Neque verò tam ſimiles notas effecimus, quin aliqua parte inter ſe diſsimiles clariſsimè videantur: vt non niſi cæcus diſcrimen eſſe non videat. Quare admoto per totum ordinem indice, interpres facillimè characterem inueniet. Hinc paruo cũ labore ingenioſis patere poteſt, ecquid tota epiſtola, quamuis bene longa, vnico charactere comprehendi poſsit: quod fiet, ſi numerus toties dimidio diminutus fuerit, quoties opus ſit, vt fit in pariter pari, & in tabulam toties characteres reducantur: Quod equidem perfeciſſem, ni in immeſum opus creuiſſet, & faſtidiũ, in ſe præſertim minus ſuperſtitioſa legentibus fuiſſem allaturus: poterit tamen eas quiſque, cum libuerit componere. Huic ſimilis fit tabula gradibus formata, vt a primo gradu vbi A vſque ad vigeſimum, vbi Z ſit, indifferenter aſcendatur & deſcendatur, vt pariter omnis literarum combinatio poſsit euenire. Cuius rei figuram, vt minus neceſſariam prætermittendam duximus.

2 Ratio huius methodi.

Vl Ra. intricatior modorum difficiliorum.

Capvt. XIIII.

Varij ſcribendi modi, quibus omnes ferè vulgo vti ſolent, tum alij ad idem exemplum à nobis excogitati.

a 2. Modus ſimplicu rationu notarũ [illegible] arum [illegible] ſupra.

ATtentiorem a quæ hactenus ſcripſimus curam deſiderant: nunc quæ minori cum labore in vſum recipi poſsint, vt etiam vulgo præter vſitatos modos aliorum demonſtratione conſula

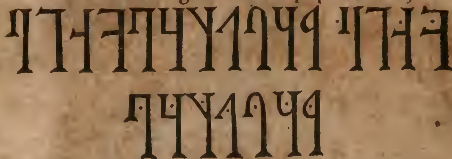
tur

tur, suggeremus, ad quorum vsum quoties opus sit, negotio moram non patiente, celeritatis, & facilitatis causa quilibet confugeret. *b* Sed primùm quibus modis vulgo vti solet, deinde quos ad id nos induximus, referemus. *c* In Agrippæ igitur occultæ philosophiæ libris traditur hic breuiter numerandi modus, quem cum ad occultanda animi nostri sensa oportunum existimarem, hic annectere non piguit. *d* Character vnus multarum poterit literarum fungi potestate, & alter diuersus semper ab altero spectabitur, quòd nisi quis doli fuerit conscius, non parum in interpretãdo elaborabit. *e* Scribẽdi modus talis erit: Characteres viginti vel plures reperiantur, qui si summo & imo, dextris & sinistris erectæ virgulæ adhæreant, eandẽ semper & figuram & potestatem retineant, & primũ in capite virgulæ depingemus, qui sinistram nostri corporis partem spectet, secundum dextram. tertium in calce virgulæ etiam ad sinistram, sed quartum ad dextram. Nos nunc quatuor perscribere contenti erimus, & subiecto exemplo rem clarius declaramus. Hi sunt characteres.

b ὑποδιαίρεσις.
c 1 modus.
d Cõmoditas eiusdem.
e Descriptio.

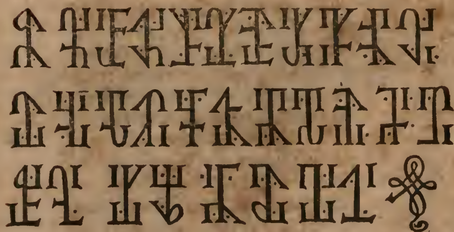
h c

a b c d e f g h i l m n o p q r s t u x y z

Scriptum iam* ſuperiori exemplo literarum numerum, in quartam partem deducemus hoc modo: erunt ergo triginta characteres.

*Exemplum. * Hoc eſt quatuor ſemper literis inter ſe connexis triginta characteribus i d totum exemplum ſcribemus.*

2. modus. Alius etiam tritus eſt ſcribendi modus, quo ruſtici, mulierculæ, & pueri etiam vtuntur. Duæ per chartæ longitudinem rectæ lineæ deſignantur, mox totidem per latitudinem ad angulos rectos tranſuerſæ, & iuſtis ſpatijs diſiunctæ, vt diuerſarum figurarum nouem areas conſtituat, per has omnes

omnes alphabeti noſtri literæ diſtribuantur, vt in aliquibus ternæ, in aliquibus verò binæ collocentur, & omnes vna & viginti ſint, vel ex arbitrio, quorum ordo vel ſuccesſiuus, vel interſitus ſit, nos verò intermixtum diſpoſuimus. Figura erit huiusmodi.

a l u	b m x	c n z
d o	e p	f q
g r	h s	i t

Tali propoſito ſchœmate eius areæ ſingulæ iuxta faciem, quam gerent depingentur, vt exemplum indicabit.

Sed quia earum ſingulæ ternas, vel binas literas pro earum diſtributione complectuntur, earum vnaquæque ſuo charactere punctis diſtincta pro ordine, quemadmodum collocata ſit, deſignabitur, vt ſi in charactere prima, collocetur, vnico tantum puncto diſcernatur, ſi ſecunda duplici, ſi tertia triplici. Res exemplo clarior fiet.

a b c d e f g h i l m

n o p q r s t u x z

b Origo & propagatio huius modi. ᵇHunc ſcribendi modum chabaliſtæ, ſacrarum literarum ſcriptores induxerunt, & nunc in omnibus ferè rebus vulgares homines vtuntur, vt per tabernas paſsim circumferatur, ne dum inter prophana locum habeat.ⁱ Eius vſus ab illis cōtractior magis obſcuratur, vt vni nomini vnicus character ſed implicatus reſpondere videatur, quod quia ad noſtram rationem minime videtur pertinere, prætermittimus.ᵏ Verùm nequid prætercam, pueris peculiarior & magis proprius ſcribēdi modus talis eſt, vt obſcuritas ſolum in vocalibus non expreſsis, ſed in p litera, tot lineis interſecta quot occultè vocalis ordinē demonſtrēt deſignatis: vt ſi A ſignificanda ſit, quæ prima vocalis eſt, p litera vnica linea in pede interſecta huiuſmodi p deſignetur: Si E, quæ ſecunda, eadē litera conſonans duabus lineis pari modo interſecetur.ˡ Aliter verò paſsim vulgus hoc ſcriptionis exēplo vtitur, dum præpoſtero alphabeti ordine literæ exprimuntur, vt q̄ vltima ſit, primæ poteſtatē habeat, & quę illā proxime præcedit, ſecundæ, & quæ tertia ab illa eſt, tertiæ, vt pro A, Z, pro B, X, pro C, V, & pro O, P, repōatur. His vulgᵒ paſsim modis vtitur.ᵐ Nos alios in eundem modum adijcimus, quorū vſum ſi amantes, vel alij alijs in rebus in epiſtolis admittant, tutius ſibi conſulant, vt illæ etiam intercepte paren-

i 4 modus.

k 5. modus ſeu 5. potius genus.

l 6 modus ſeu potius ἀντισοιχείωσις.

m Modi ab auctore excogitati.

parentibus vel alijs potius vanæ exiſtimentur, quàm animi conſilium detegāt.ⁿ Tres itaq;, quatuor, vel plures, ex noſtris literis, quibus in ſcribēdo rarius vtimur (cuiuſmodi ſunt HKQXYZ) inter ſyllabarum, & literarum coagmenta, & dictionum intercapedines interſerantur, vt nulla prorſus dictio vel ſyllaba ſit, quæ ocioſis literis vacet; ſic enim dictionum, verborumque ſenſus maxime perturbabitur: vt non ita facile, qui rei conſcius non ſit intelligat.ᵒ Huius rei erit exemplum.

VRVNTVR MISERO PRAECORDIA, ET NISI SVBVENTVM SIT, COGOR EMORI.

huxry quntkurh mhykiſxeqzrzo phxræx kcozrhdiax hext nhixzſi kshubuzqenthxzum ſxizt, cxhogzohr exmzorhix.

ᵖHuic affinis alius tutior modus eſt, vt aliquando ſcripti perplexitas ab amico ſine exemplo ſolui poſsit, quod non inutile erit, cum ſæpe accidat, vt quæ geſtentur, vel alicubi ſeruentur decidant, & amittantur, idque non parum obeſſe poſsit, ſi quando literæ, quæ ad eam formam ſcriptæ ſunt intercipiantur. Tria igitur, vel quatuor vel plura verba quærantur, quibus notandis oēs alphabeti literæ exigantur, quæ amicus abſens meminerit, vt inde diuerſam omnem obſcurorum characterum poteſtatem prima literarum elementa poſsint elicere, ea deinde deſignato in epiſtola loco, ſiue in fronte ſiue in calce conſtitutis notis ſcripta committantur, tū tota epiſtola ad eā characterum rationē cōcinetur.ᑫ Poteſt & hoc aliter perfici, vt totum alphabetum in epiſtola pu-

ctorum interpositione dissimulatis dictionibus reponatur: Hic scribendi astus inter cæteros nullo modo videtur contemnendus, vt interdum nouis scribendi modis, etiam amico de ijs non admonito vti possimus.

Caput. XV.

Quomodo aliter transposito literarum ordine scriptum indissolubile fiat.

a 1 Genus per clauem.

b 1. Modus

IAm[a] paulatim ad eos scribendi modos ventum est, in quibus credibilius erit interpretum curã frustrari, quàm quicquam proficere, quod tertio loco facturos huius lib. initio polliciti sumus.[b] Primum itaque se offert, vt hoc in literarũ transpositione, quæ hic aliter fiet, quam proximis dictum est capitibus exigatur. Hæc scribendi ratio sic se habet. Posita primum thematis sententia, duo, vel tria, vel quatuor ex arbitrio verba deligantur, quæ mediis inter versus scripti spaciis ita supponantur, vt horũ singulæ literæ epistolæ singulis æquatis interuallis occurrãt, quare oportebit versuum, & literarum spacia oportunè ad rei commoditaté distincta collocari, quod si earum dictionum notæ nostræ sententiæ literis numero non respondebunt, ea verba toties repetentur, donec possint adæquari. Si aliter enim fiet, numerorum notę pro singulis earum literis supponentur, quæ ordinem cuiusque literæ earum iuxta alphabeti dispositionem innuat. Charta deinde in qua scribendum sit, tot punctis iustis interuallis, & se recte intuentibus distincta designabitur, quot nostram senten-

tiam

tiam literæ complebunt, mox prima thematis litera primæ verborum, quibus ſcriptũ occultatur, accepto numero. quota in alphabeto fuerit, reſpõdenti punctorũ ordine reponatur, vt ſi noſtræ ſententiæ prima litera ſit A, vel B, verborum verò, quę extrinſecus ſumũtur prima pariter ſit C, vel D, quorũ altera tertio, altera quarto loco in alphabeti ordine collocatur illud A, vel B tertio ad earũ rationẽ, vel pari modo quarto puncti loco in charta diſponatur, idq; fiat donec totius epiſtolæ verba abſoluantur.[c] Aduertendum tamen eſt, vt rectus in ſcribendo ordo ſeruetur, vt vna litera, vel charactere poſito poſtmodum in numerandis literarũ ordinibus inde ſumatur initium, vbi nouiſsimus character relictus eſt, donec ad poſtremum verſus punctum peruentum ſit, tum relictis initio ſpaciis, retro vt ordinum numerus compleatur, redeundum eſt: hoc tamen cauebitur, vt occupata punctorum interualla prætereantur, ne iterum ſumerentur.[d] Verùm totum hoc ſubiecto exemplo clarius indicabitur. *c Cautio.* *d Exemplũ.*

POST BELLO MAXIMO ACERRIMOQVE CONFLATO, ET MVLTIS INSVLIS MARIS CAPTIS VEXATISQVE, EXTERNAS ET NOSTRAS REGIONES SVBIGERE CEPERVNT.

Hæc verba, vt in hoc modo ſcripto occultentur, talis ſententia pro claui ſtatuetur. CASTVM FODERAT LVCRETIA PECTVS, cui ſubiungatur ALGAZEL, vt barbarum nomen, vt non ita facilè menti occurrat.

POST PELLO MAXIMO ACERRIMOQVE

eastumfoderatlucretiapectu
CONFLATO, ET MVLTIS INSVLISMAR
salgazel, castumfoderatlucre
IS CAPTIS VEXATISQVE, EXTERNAS
tiapectusalgazelca, stumfode
ET NOSTRAS REGIONES SVBIGERECE
ratlucretiapectusalgazelcas
PERVNT.
tumfod.

e 2. modus. [e] Possunt & horum verborum cuiusq; literæ numeri in clauis locum (vt dictum est) facilitatis causa succedere.

POST BELLO MAXIMO ACERRIMO
3 1 17 18 19 11 6 13 4 5 16 1 18 10 19 3 16 5 18 9 1 14 5
QVE CONFLATO ET MVLTIS IN SVLIS
3 18 19 13 1 10 7 1 21 5 10 3 1 17 18 19 11 6 13 4 5 16 1 18 10 19
MARIS CAPTIS VEXATISQVE EX
3 16 5 18 9 1 14 5 3 18 19 17 1 10 7 1 21 5 10 3 1 17 18
TERNAS ET NOSTRAS REGIONES
19 11 6 13 14 5 16 1 18 10 19 3 16 5 18 9 1 14 5 3 18 19 17
SVBIGERECEPERVNT.
1 10 7 1 21 5 10 3 1 17 18 19 11 6 13 4.

Tum in hanc rationem centum & vndecim punctis constitutis, sic scriptum concinnabitur.

ia p o x . . . f l . : . . . . m . s . . i. o . . q .
. . . m . . a . . t . . . t . ; . . . u . . . . o o . ab . et
. . . . c . . e . . l c . : . . e . . . . l . . .
o . eo . m . . . . r . . . . t . . . r

Punctorum omnium spacia non impleuimus, vt eorum pariter & literarum rationem exemplo commodius redderemus. Hactenus enim hæc tantum verba scripta sunt.

POST BELLO MAXIMO ACERRIMOQVE CONFLATO Et. Verùm ne, quod reliquum eſt prætermittā, thema inferius integrum reponam. Ratio interpretandi. Cognito clauis themate in eandē formā amico interpreti facillime liquebit. Sed quoniam dictum eſt hanc rationem ſcripti aliter, quàm ſuperiora ſe habere, diſcrimen tale aſſignabitur, qui ibi curioſè obſeruatus, literarum ordo facile deprehendi poterat: clauis cum quo ſcriptum claudebatur, ſimul cum ſcripto erat, hîc verò aliter interpretem propè diuinum eſſe neceſſe eſt, vt rationem, qua ſcripto occultatur intelligat, aperiendi ſenſus claue tantum apud amicum ſeruata, quæ ſcriptionis formula pro clauis commutatione, ſemper commutabitur.

I a p o x a e q f l p r r u e x s i m n s n e i i o a l q a l t o m a r a e t s i s t t t i s e u n i e b o o t a b s e t c i r s c t n e e s e e i l c c i s o e u m m u r a l s r n o e c o p m t x t u r e g s g n n s u r.

CAPVT XVI.

Quomodo aliter claui vtendum ſit, ſine qua ſcriptum non poſſit aperiri.

a PRędicto affinis eſt hic alius ſcribēdi modus, qui inter cæteros alienus circūfertur: quem (quia parem aſtum præſeferre videtur.) hîc ex multis vnum duxi reponendum. Eſt * etiam adeo inuolutus: vt quamuis etiam furtiui ſcripti ſpecies non lateat, nequaquā ſit, q proprius eius cognoſcēdi modus intelligatur, fietq; potius, vt quò magis eius ꝯplexitatē quis explicare conetur,

a Tertius modus eum auctor hoc in loco explicādum duxerit.
** enim*

a Descriptio eiusdem. tur, eò magis interpretãdo ambiguus ferat.[b] Scribendi ratio talis est.[c] Tabella primo in hãc formã parabitur:[d] Vndecim per chartæ latitudinem sectiones accommodentur, quarum omnes elemẽtorum characteres in duas æquas partes diuisos contineat, quorum ordo ex arbitrio disponatur, modo nullum elementum pręteritum sit: modus tamen seruabitur, vt inferiores superioribus mutuò respondeant, mox horum ex latere per vndecim sectiones totius rursus alphabeti clauis disponatur, vt literæ duę & viginti collocentur:[e] poterunt tamen viginti esse modo numero pares sint, vt minus necessarię eximãtur, & quibus quoquomodo carere possimus careamus, vt quemadmodum superius factum est, & hîc fiat, quod si viginti erunt, tum sectiones decem fient,[f] poterunt & sectiones septem fieri, & literæ vna & viginti sint, vt ternas singulæ recipiant, siue binæ, siue ternæ huius alphabeti literæ sint, vel simul in eadem linea, siue superiori, siue inferiori coniungentur, vel quoquomodo in vtraq; linea disponentur.

b Tabella de lineatio.
c [illegible]
d 1. variatio.
e 2. variatio.
f 3. variatio.

LITE-

LITERÆ SCRIPTI

LITERÆ CLAVIS

AB	a	b	c	d	e	f	g	h	i	l	m
	n	o	p	q	r	s	t	v	x	y	z
CD	a	b	c	d	e	f	g	h	i	l	m
	z	n	o	p	q	r	s	t	v	x	y
EF	a	b	c	d	e	f	g	h	i	l	m
	y	z	n	o	p	q	r	s	t	v	x
GH	a	b	c	d	e	f	g	h	i	l	m
	x	y	z	n	o	p	q	r	s	t	v
IL	a	b	c	d	e	f	g	h	i	l	m
	v	x	y	z	n	o	p	q	r	s	t
MN	a	b	c	d	e	f	g	h	i	l	m
	t	v	x	y	z	n	o	p	q	r	s
OP	a	b	c	d	e	f	g	h	i	l	m
	s	t	v	x	y	z	n	o	p	q	r
QR	a	b	c	d	e	f	g	h	i	l	m
	r	s	t	v	x	y	z	n	o	p	q
ST	a	b	c	d	e	f	g	h	i	l	m
	q	r	s	t	v	x	y	z	n	o	p
VX	a	b	c	d	e	f	g	h	i	l	m
	p	q	r	s	t	v	x	y	z	n	o
YZ	a	b	c	d	e	f	g	h	i	l	m
	o	p	q	r	s	t	v	x	y	z	n

In

g Sententiæ perscriptio. g In hanc formam parata tabella, quæ amico cognita sit, verba extrinsecus, quæ scriptum aperiât, vt in superioribus factum est, vtrinq; nota capiantur. h Hęc quo magis ab hominum cognitione remota fuerint, tutiorem scripto cautionem præstabunt. Quare ad hæc fugienda sunt prouerbia, quę in ore vulgi versantur: ne si furtiui scripti species cognoscatur, modus inde pariter aliquo modo cognosci posśit. Huius loci est referre superioribus diebus in hûc modû missam epistolâ à sciolo quodam, qui Romę agebat, cum eius admiratione eadem hora, qua literas accepi, me fuisse interpretatû, cuius rei causa fortasse esse potuit, quod dictum index scripti hoc erat. Omnia Vincit Amor, quæ sententia prouerbij vice, nemini ferè non cognita est. Tabellæ itaq; huius, & indicis vsus sic se habet. Epistolæ verba in prima charta interpositis literarum spacijs per totû lineæ versum componantur, sic deinde & alij versus fiant, donec omne id quod scribendum est perficiatur, relictis tamen (vt in proximo capite admonitum est) iustis inter versus spacijs, quibus dictum ad eandem rationem inseri posśit. In hunc modum arca simul & claue parata, ea tali ratione occludetur: i Primum clauis prima litera in suo quæratur alphabeto, ea inuenta deinde scripti litera in illius sectione requiratur, pro ea tum, si superius posita sit, inferior, quæ mutuò occurrit ex aduerso, si superius inferior assumatur, ea sic chartæ commissa, in alijs pari modo procedetur, donec tota epistolæ sententia perfecta sit. Res exemplo clarior liquebit. Epistolæ verba sunt hæc.

h Cautio.

i Vsus.

Bella Fortissime Gesta Sunt Et

BELLIS PARTIM COMPOSITIS, PARTIM ETIAM CONFECTIS PAX EST SEQVVTA, SED HANC FELICITATEM DVCIS MORS TVRBAVIT.

Post hæc dictum index statuatur.

CASTVM FODERAT LVCRETIA PECTVS ALGAZEL.

Illud in hûc modum sub scripti verbis disponatur

BELLAFORTISSIMEGESTASVNTETB
castumfoderatlucretiapectus
ELLISPARTIMCOMPOSITIS PARTIM
algazelcastumfoderatlucreti
ETIAMCONFECTIS PAX EST SEQVVT
apectsusalgazelcastumfodera
ASEDHANCFELICITATEM DVCISMO
tlucretiapectusalgazelcast
RSTVRBAVIT.
umfoderatl.

Vt vero clauis scripto eximatur, proposito tabellæ indicio sic fiet. C prima litera indicis in secundo sui ordine inuenta, primam scripti literam, quæ B est, & pro ea suppositã N indicabit, tum hæc pro B obscuræ epistolæ reponatur: In hunc modum totum occultè scriptũ ex aperto elicietur: & hoc erit. Nroop ndmhtbfntt sxhdu fcch ve rrstxe eufgnp rgxichognl azaint rbtzp rlaqopftl dnf vda hyel dgq ltp nyiy syuusz dnmoz rlyufplcm icszrhnm.

k Modus hic quàm multiplicem scribendi varietatem suggerat lector poterit intueri, vt nunquam ferè pro eadem litera eundem characterem positum agnoscat, amicus in interpretando eundem modum (vt in multis dictum est) seruabit. *k Commoditas huius ratio.*

Scribendi

l Collatio huius rationis cum praecedente.

lScribendi hęc ratio cum proxima hoc commune habet, quòd dicto aliunde assumpto, vtraq; occluditur, in hoc verò differt, quòd illa proprias scripti literas, hæc verò non literarum positione, sed substitutione etiam obscuratur.

Capvt XVII.

Modus, quo dictio vna alteram significat.

a IV pars seu genus.

b Transitio.

c Methodi ratio.

d Vsus sequentis rationis.

e 3. Generis.

f 1. Ratio.

aSVperest nouissimum scribendi genus, quo scriptum præter difficultatem, qua se satis tueri possit suspicione etiam carebit, quod quarto loco polliciti sumus indicare. b Hoc absoluto, nil amplius erit, quò minus huius libri expectationi pro viribus satisfecisse videamur. c Quę pars quoniam inter cæteras maximè cautionem præstat, nõ immeritò ea nobis in hũc locũ reseruata, vt recto ordine processũ esse videatur. d Quare in arduis, maximisq; rerũ negotijs eius vsus præcipuè sibi locũ vendicabit, vbi scriptũ sua se obscuritate, & simulatione tuebitur. Id genus scripti, quemadmodũ e & aliæ res, plures sunt species, ex quibus nos aliquot, quæ præcipuę videbũtur apponemus. f Earum prima occurrit, quæ varijs fabulosisq; verbis inuoluitur, quippe cùm vocabula quædam amici sibi confixerint, tutò inuicem loquuntur, quod etsi literæ intercipiantur, quotquot ingenia fuerint, non solum tot applicabunt sensus, sed vnum tantum infinita quadrare faciet, & quanto subtilius inuestigabit, eò à re longius abibit. Nam de Appolline, Daphne, pharetris, corollis, & floribus enunciata,

ciata, de regibus, ciuitatibus, telis, arcubus, militibus, & laudibus intelliget: euenietque vt epistolá scriptá si quis reperiat, verbis delusus, multa, eaq; qui faciet, quę nunquam scriptor putauerat. Quare antequam vlterius progrediamur, exemplum edocebimus. Apollinem itaque Regem vocabo, Galliam Scorpionem, hostes caudam, musas pro militibus, pro decade vnitatem, & osculari pro interficere ponam. Iccirco si scripturi erimus.

„ Scito Regem consueto itinere ad suam se confer
„ re vrbem è Gallia longe, veritum hostium insi-
„ dias, ne prodatur. Noscit enim eos sibi fore infe-
„ stos.g Sceptrum náque perdere, ciuitatem depo-
„ pulari, & omnes in sui exitium conspirare. No-
„ naginta milites, qui castri portam custodiunt, ne
„ cabuntur: eaque primo capta facile traducto ex-
„ ercitu ac strato ponto arx capietur. Clasis enim
„ secundo vento concitata, magnaque vi remigan-
„ tum subibit portum: capientur mulieres, & ho
„ mines: & ciuitas funditus eruetur, vt nunquam
„ erigatur. Ipse autem meo nomine tabellarium
„ mactato.

g forte sentit namq; sese sceptrum perdidisse.

In talem formam conuertemus.

„ Scito Apollinem signorum ordine Leonem su-
„ bire, longe à Scorpione, suæ vim caude noscens.
„ Sensit enim alium sua lauro tempora præcinge-
„ re. & monte potiri. Osculabuntur tacitè noué
„ Musæ, quæ oendicibus præsunt: & facile ad fon
„ tem deuenient. Vnde monté totum perambula
„ bunt. Veniet enim rapaciũ auium turba secũda
„ aura: sic flores, herbasq; destruet: fons ita exare
„ scet, vt verear* an alius vsquam poeta labra pro-

**Neminem postrac Poetam eo labra prolsitarum*

,, fluat. Tu verò pro me tabellionem osculator.
h 2. ratio. Quid si forte non familiarum, & necessariarum rerum, videlicet Apollinis, fontis, musarum, vel similium meminisse intuẽtes faciat omnes de rei suspicione sollicitos, poterit idem ad familiares res traduci, vt minus dolum, vel fucum redoleant. Huiusmodi aliter exemplum.

,, Scito Marcelle dulcissime Fabricium Neapolim
,, venturum, longe à nemoribus, grassatores & fu
,, res timentem: cum bona sua hîc audiet subrepta
,, ancillulas amari, sic ad sorores & coniugem de-
,, uenturos. Multi enim superuenient: cum facilẽ rapinam audient: sic domus, coniux, & sorores dispergentur, vt nunquã amplius simul sint. Tu meo nomine tabellarium amato. Quotus autem erit quisque, qui si Castalij fontis, musarum, sororum, & coniugum mentionem factam audiet, putet præliorum, ciuitatum, & arcium expugnationes ibi recenseri? Quis enim humanorum cordium latebras apariat, & ea perspiciat quę sunt duo inuicem secretò collocuti, verbis non exprimentibus? scio equidem literas intercipient, sibi videre
i 3 ratio videri, dum talia perlegent, ibi somnia recenseri.
K Celebritas huius rationis. i Poterit si quis velit dictiones literarum elementisto vel signo describere, dummodo absens exemplum habet. k Hoc scribendi modo omnes fe
l 4 ratio. rè huius ætatis homines vtuntur. l Amantes etiam sæpe plurib. pręsentibus aut historiam, aut eorũ amorem narrant, ac alienis nominibus de se & amica loquuntur: ne eorum amores deprehendatur, Paris apud Ouidium in epistola ad Helenam hoc testatum reliquit.

Ah

Ah quoties aliquem narraui potus amorem,
Ad vultus referens ſingula verba tuos.
Indiciumq́; mei ficto ſub nomine feci,
Ille ego, ſi neſcis, verus amator eram.

Et alibi.

Neúe aliquis verbis odioſas afferat aures,
Quam potes ambiguis callidus abde notis.

Etiam alio vti poterimus occultandi modo adhunc vſitatiſsimo, cuius regula talis eſt. Eiusdem typi duo parentur libri: cuius* alterum amicus apud ſe, alterum nos domi contineamus, in hoc charta aliqua ex vniuerſo erit eligenda, in qua ſcribere volumus eiusque numeri prius conſciū amicū reddamus, vel dierū mēſis, & anni, vel alterius rei numero qua habita, vbi noſtram ſententiā breuiter perſtrinxerimus, in ſtatutis illius paginæ locis, ea vel ſimilia verba reperiemus: & tandiu paginas vel lineas permutabimus, donec totum ſcripto tali cōmutemus: quod vbi fecerimus, denuo à ſummo capite rem aggrediemur, & verbū eadē linea præcedens vel ſubſequens, vel numero diſtanis aliquo accipiamus, ac denuo ſcribemus, alia conſurget epiſtola, ſed diuerſæ ſententiæ. At cum ſine ordine, & ſine vera aliqua ſignificatione veniet, ſic eam accommodabimus. Multa inſeremus verba, vt ordine aliqua ſignificent, & vt ſuperuacua noſcatur ab amico, linea notabimus, vel ſigno aliquo in calce, vel inter duas parentheſes, accentu, maiuſcula in primis litera, vel aliquo ſigno: reliqna verò verba permutare poſſumus, tempora, numerum, caſus, perſonas, & genera peruertendo & accōmodando, vt congrua magis

m 5. ratio.
**quorum.*

consurgat oratio. Idq; tamdiu faciemus, dum totam consarciamus. Libri, quibus vti poterimus, verborum omnium generibus scateant, vti Cicerone. Plinio, Rodigino, Ouidio & cæteris similibus.

n Exemplũ. bus. n Sed exemplo res fiet clarior.

„ Africam absterreri clementia infantiũ audiui, fœ
„ minam indignam mulceri pœna generosissimã
„ iracundia flagellari, generositatem solam in pe-
„ riculis spectari. Augusti.
„ x vi. hora viii.

Si Plinium legimus octauo libro capite xvi. Basileæ ex officina Frobeniana impressum, id reperiemus sequentibus verbis peruertendo.

„ Vrbs eadem in supplices non (iratos) multorum
„ profugit, ea alloquitur verum cuique eorum vi
„ maxima tueturque (se) coacta potest capi.

Capvt. XVIII.

Modus quo vna oratio sub alia bracteis perforatis occultatur.

a 6. ratio. ** cuiquam.* *b forte is fenestrata conficietur lamina & s. l. e. f. e. d. o per f. p. 6. e. dispersis* *c Bractearũ confectio.*

a Alium quoque docebimus modum scribẽdi cautissimum, qui nec* cuique erit vestigabilis, nec videntem quenquam occultæ fraudis conscium reddet b qui fenestrata erit lamina, & interpositis literis, & syllabis & dictionibus ociosis scripti partes hinc inde dispergentur. c Ratio talis erit. Duæ ex ferro, vel ex stanno, vel plumbo, vel membrana bracteæ comparentur, quarum magnitudo pro scripti quantitate esse poterit. Quare expediet eam ad latæ chartæ magnitudinem æquari ne si prolixius scriptum futurum sit, eadem lamina sæpius

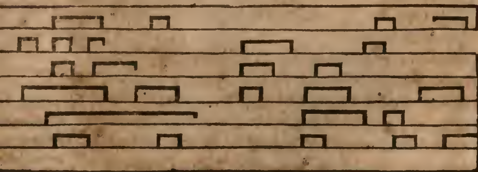
pius applicetur, eademq; ſemper ſpacij menſura
inter oportunas literas interſit. Vtraque igitur al-
tera alteri ſuppoſita, & firmiter inhærente, ne er-
ror ſit, binis per latitudinem literis deſignabitur,
inter quas iuxtą corporis magnitudinem lineæ
intercapedo ſit, quibus uis inter verſus ſpacijs.
Hoc facto lamina ex arbitrio paſsim incidatur, vt
tantum inſit vacuum, quantum ad continendas
ſimul oportuni ſcripti partes eſſe velimus. Hoc ta-
men inane ſpacium ſemper (vt ſignificatũ eſt) va-
riabitur, vt modo maius, modo minus, modo lite
râ vnâ, modo ſyllabam, modo dictionẽ, modo eas
plures capere poſsit, idq; fiat, quouſque ſic tota la
mina hinc inde vacuetur. Ea in hunc modũ forma
ta typographi vtuntur, dũ nigris impreſsis literis
alias rubri coloris inducũt, ne tota charta eo colo-
re occupetur. Vtraq; cõfecta lamina, altera retine
bitur altera penes amicum ſeruabitur. [d] Scripto *d Scripti ſeu*
itaque, quo anguſtius eſſe poterit confecto (bre- *literarum*
uitas .n. furtim ſcripturo maximè conuenit) bra- *præparatio.*
cteæ vſus talis erit. [e] Ea papyro ſuperpoſita & fir- *e Vſus laminæ.*
mata, per feneſtras & vacua literæ inſcribentur,
dum totum id, quod ſcribendũ ſit, illis poſitũ ſpa-
cijs abſoluatur. Scriptum ſublata lamina tale erit,
vt verba hinc inde diſperſa accipiantur. [e] Tũ earũ *e Literarum*
literarũ quæ caudatę, vel criſtatę fuerint, cuiuſmo *perfectio.*
di ſunt p & d lineamenta ſurſũ & deorſum protra
hentur. [f] Hoc peracto chartæ inania ocioſis literis
ſyllabis, & dictionibus complebuntur, ita tamen *f Spaciorum expletio.*
totius ſcripti neſcius fuerit, vt verba perfecta ſint
quæ, quò magis ſimulata erunt, eò vt aliud lon-
gè diuerſum dicere videantur, & eò meliora vi-

debuntur, quò minus suspicionis habebunt, quarotamdiu scriptum delebitur & accõmodabitur, dum totum perficiatur, vt congrua & continuata

Cautio. orationis structura esse videtur. Vt verò interpreti paginæ scriptum reddant, quatuor punctis, quę signatæ bracteæ finibus firmiter inhæreant, designentur. Sed vt exemplo res melius indicetur,

Exẽpium. nostri scripti verba subijciamus.

Militvm Infinitvs Est Exercitvs, Ac Prope Diem Inibvnt Bellvm, Exploratores Omnes Deprehensi Svnt, Capite Poenas Dedere. Apertę bracteæ forma hæc erit.

Commisso super eã scripto; sic epistolæ partes positis interu allis dispergentur.

Mili tu m infin
i t:s est exerc itus
ac prope diem ini
b nt be llum, ex plo rato
res omnes deprehen si su nt,
capite pœn as de dere.

Verum impletis ociosarũ literarum spacijs, in vtrunque sic prodibit oratio, duplicis orationis ex industria exemplum apposuimus, vt cõmodius liqueret, quilibet ad omnia ver-

ba

ba seruato etiam literarum nexu posse accommodari.
Gratæ *Mili* sie *tu*æ fuere literæ , presertim cum *infini* scriptus *est* ludus , quo se *exerc*et Titus noster familiaris , *ac prope* modum in *diem ini*micus , propterea ama *bunt b*ene i*llum* , si is ex*emplo* eorum , *rato*que modo *res omnes deprehen*det , at *si su*munt alij rem à summo *capite*, eum *pæni*tebit ill*as* amplius *deridere*.

vale. Idem aliter etiam sic.

Honor *Mili*tiæ *tu*us fuit Carolus pater , nam cum *infini* to *victus est* , cum minima *exerc*itu inu*itus* parte hostis fugit , *ac prope* vltimum *diem ini*urius peribit , necabunt *Bere* i*llum* ; atque *extemplo* puer *Arato* peribit, *res omnes deprehen*sæ bonæ *si su*nt , a*nt*e Sillam, & optimo *capite* non *pæni*tenti*as* amplius *decidere* sperabit. vale.

[i]Amicus verò interpres superposita bractea per se *i Legendi huiusmodi scri-* nestras occultatam sententiam conspiciet. Cuius *pta conser-* exemplum,vt in posterũ seruetur , ea amota alio *uandiq;* transuribet,[k]Poterit & hoc aliter fieri in constitu *K 7 (3 Generis* ta cuiusuis libri pagina magis oportuna , eæ tan- *ratio 1.* tũ literæ,syllabæ & dictiones,quæ primæ occurrunt.& ad id explicandum quod voluerimus necessaria sint eligantur: quousq; tota epistolæ sententia eliciatur,oleo,deinde e cera pellucida charta cõparetur,ea libri folio superposita,omnia selecta rũ partiũ emicantia spacia lineolis attramento ductis designentũr,* hæc * tamẽ charta mitti poterit. ** * atq; ita* [l]Quod si eam oleo vel cera pollutam mitti non li- *hæc* beat, eius loco alia capiatur, quæ sub eam firmi- ** inhærens.* ter inhærente * aliquo styllo ad indicandas literas *l 3 ratio.* comprimatur,& earum deinde signa atramento protrahãtur,Eã deinde interpres,vt diximus , vel

superposita. oleo vel cera pellucidam faciet quæ ſuppoſita * & firmata ſubiectas partes indicabit: Sic quod

m 3. ratio. ſignificatum eſt agnoſcetur.m Hoc etiá ante circino, vacua primum, deinde plena ſpacia dimetiente efficietur, vel aliter vt commodius fieri poterit.

Capvt XIX.

Abditiſsimus per ſynonyma, vel paria verba ſcribendi modus.

a 8. Genus. Tritheim. Polygraph.

a Inter cæteras ſcribendi technas, quæ in vſu eſſe ſolent, nequaquam contemnendæ ſubtilitatis cuiusdam abbatis Tritemij aſtus eſt, in quo abſoluendo ingens ferè totũ volumen ſimul abſoluit: cuius rationé, ne quid inſtituto operi deſit, à me prius cognitam, quã ab ipſo tractatam ſcire, nolui prætermittere:b Tum quia res negligi minimè digna viſa eſt, quod ad euitandam ſuſpicionem valeret: tum etiam quia id ipſum aliter nos & cõmodius, quàm ille ſumus proſequuti. cNam quẽadmodum is rem in religioſæ orationis formam redegit: ita nos in epiſtolæ modum magis oportunũ, quod minus præterea ſuſpicionis habebit, cõcinnauimus. Linearum præterea, punctorum, & aliorum ſignorum, quæ in epiſtolis fieri ſolent, alphabeta adiecimus, vt ſcriptum anguſtius eſſe poſſit; ne ſemper pro litera verbũ poneretur.d Verũ in hoc nobis tanto breuiorib. eſſe licuit, quanto pauciores ille id genus ſcribendi modos excogitauit. e Vt ad rẽ itaq; accedamus f Propoſito ſeriç epiſtolæ themate, cuius verba cõcinna tot numero ſint, quot à noſtro iudicio adiectis lineis, pũctis, alijsq; id ge-

b Cur auctor hic idem pertractet causa.

1. 2.

c Ratio ſtcũ de cauſa.

1. 2.

d Breuitatis excu atio

e Tabularũ confectio

f Deſcriptio huius generis

id genus ſignis, quæ in epiſtolis fieri ſolent, ſeriæ totius epiſtolæ literarum numero plus minus videbuntur reſpondere. Noſtræ ſententiæ nos dictiones paulò plures quinquaginta induximus, quòd eum numerũ ſatis eſſe exiſtimauimus, qui cum lineis, punctis, & alijs ſignis ſexagenariũ perficeret, tum cuiuſq; verbi vicena tãtum, vel vicena ſingula, vel bina & vicena ſynonyma vel paria verba, quod literarũ numerus in alphabeto ſatis eſſe videbitur componantur. Neq; enim vt aliâs dictũ eſt, multum in furtiuis ſcriptis circa orthographię modum laboramus: dum in hoc interdum peccãdi nobis licentiam permittimus: modò maius rerum diſcrimen euitemus: quam etiam merito excuſationem in ſynonymis expoſcimus, ſi proprietas & ratio latini ſermonis ſeruata nõ fuerit, quod ea res parum nobis debuit negotij faceſſere: tum quia id ipſum non facilè fuerat: tum etiam quia quærimus potius quomodo quid vtcunq; ſignificare poſsimus, quàm vt per propria verba rectè explicemus. Ea itaq; ſynonima vel paria verba in ordinem pro epiſtolę concinnitate diſpoſita in tabulas, rite præpoſitis à latere literarum alphabeti characterib. vt ſingulæ verbis paribus ſingulis adhærçant referentur. donec id in omnibus dictionibus abſoluatur, & tota epiſtola ſuis partibus perfecta ſit. Hoc facto prius religionis noſtræ ſignũ, vnde mos eſt ſcribendi initiũ ſumi mox principij notam, puncta, & alia nõ inoportuna id genus ſigna ſuis locis in epiſtola collocanda in vicenas pariter formas præpoſitis literis eadem ſimulatione variabimus, vt ne illa quidem ocioſa ſint, ſed literarũ

potestatem furtim mutuetur. Tabulæ itaq; eo ordine procedát, vt primùm religionis nostræ signa, mox principiorum notæ, tum simulatæ epistolæ verba, & inter hęc puncta, aliaq; id genus disponátur, earum exemplum absoluto capite prosequemur.[g] Sic confectis & ordine compositis tabulis scriptori in hunc modum vti conueniet, prima seriæ epistolę, seu schedulæ litera in primo indice, vbi crucis signum variabitur, quæsita, quæ in eius locum figura erit posita, pro ea simulato crucis signo primum epistolæ frõte suo loco collocabitur, mox in succedentis locum eadem potestas in sequenti tabula inuenta, cum apposito initij indice cõmutabitur, sic tertia in tertio tabularũ ordine litera, & quarta in quarto requiretur, & scripto collocabitur, donec in hũc modum tota epistola perscripta sit.[h] Verùm videndum est, ne duæ literæ in eadem columna requirantur, neuè aliqua tabella omittatur, quòd vt cõmodius euitari posit, proderit singulis primùm seriæ epistolæ literis, mox etiam tabulis sigillatim numerorum notas apponere.[i] Quod si serij scripti literę tabulis numerorũ erunt æquales, tabellarum numero repetito epistolæ literas æquari debere. Quod si tabulæ semel positę nõ erunt satis, & repeti erit necesse, alia epistola in alia charta reponatur, ne suspicio sit in verbis paribus in eadem charta positis.[k] Res vt liquidior fiat, exemplo comprobabitur. Quare nostri propositi verba sunt hæc.

HOSTIS IN ITINERE OBVIAM FACTVS EST, CVMQ. DIV PVGNATVM ESSET, TERGA DEDIT:

g Vsus.
h Cautio.
i 1. Casus
2. Casus.
k Exemplum

Epistola, quæ verba occultabit, hæc erit.

✝

Accepi literas tuas dilecte & charissime Pompeie Seuerine idibus Feb. per Tiburtium tabellarium tuum, Illico percepi voluntatem tuam equidem gratulabundus prudenter parui præbui ea ratione tuo nomine Lelio creditori tuo mille & quinque aureos ex emptione, Si quidpiam vacat exposcito & obtemperabo permotus suaui iucundaq; beneuolentia amicorum tuorum, iube sim certior de tuis rebus vt simul congratuler vel dolorem sentiam. Vale Datum Neapoli. 5. Febr. 1560.

Tuus fidelis Baptista Porta Neapolitanus.

Variatæ

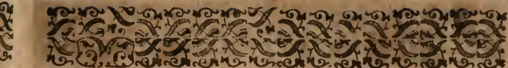

Variatæ tabellæ per numerum literarum.

a
b
c
d
e
f
g
h
i
l
m
n
o
p
q
r
s
t
u
x
y
z

a
b
c
d
e
f
g
h
i
l
m
n
o
p
q
r
s
t
u
x
y
z

a Recepi
b Aſpexi
c Percepi
d Habui
e Nactus ſum
f Cognoui
g Concepi
h Perſpexi
i Intellexi
l Sumpſi
m Aſſumpſi
n Percurri
o Suſcepi
p Reſumpſi
q Proſpexi
r Vidi
s Accepi
t Perlegi
u Legi
x Reſpexi
y Conſpexi
z Noui

4	5	6
a literam	a dulcis	a et
b epiſtolas	b honorate	b atq; etiam
c ſyngraphas	c amate	c perinde ac
d paginam	d ſuauis	d &
e paginas	e lepide	e idemq́;
f literulas	f humane	f ac etiam
g ſchædulam	g probe	g ac
h ſchædulas	h ſpectate	h atq;
i epiſtoliũ TVAM TVAS TVVM	i dilecte	i æque ac
l tabellam	l magnanime	l atq;
m ſcriptum	m iucunde	m que
n ſcriptum	n magnifice	n q;
o chyrographum	o ornate	o q́ue
p chartas	p honeſte	p q́;
q chartulam	q exculte	q q.
r chartam	r docte	r q́.
s epiſtolam	s prudens	s &
t literas	t prouide	t atq́;
u tabellulas	u ſincere	u & ſimul
x chartulas	x manſuete	x ſimul ac
y tabellas	y ingenioſe	y ac ſimul
z ſyngrapham	z optime	ż ſimul et

a Illu-

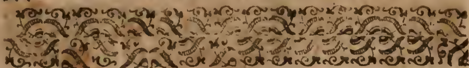
7	8	9
a Illuſtriſsime	a Fabrici	a Porta
b familiariſsime	b Vincenti	b Penna
c chariſsime.	c Baptiſta	c Caracciole
d ampliſsime	d Federice	d Seuere
e feliciſsime	e Iacobe	e Leone
f ſplendidiſsime	f Petre	f Carafa
g excellentiſsime	g Alfonſe	g Valla
h celeberrime	h Franciſce	h Belle
i clariſsime	i Antoni	i Seuerine
l munificentiſsime	l Cæſar	l Vrſe
m acutiſsime	m Hieronyme	m Benigne
n grauiſsime	n Pompeie	n Capua
o integerrime	o Domine	o Profecto
p benigniſsime	p Scipio	p Marate
q clementiſsime	q Nicolae	q Miline
r modeſtiſsime	r Carole	r Venuſine
s eruditiſsime	s Nute	s Vicine
t ſolertiſsime	t Alberte	t Venete
u morigeratiſsime	u Ioannes	u Poeta
x præſtantiſsime	x Alexander	x Senenſis
y gratiſsime	y Auguſtine	y Taruiſie
z amiciſsime	z Ptolomæe	z Mazzella

a pridie

10	11	12
a pridie calendas	a Iannuarij	a Sempronium
b calendis	b Februarij	b Tiberium
c octauo idus	c Martij	c Tullium
d ſexto idus	d Aprilis	d Lucium
e quinto idus	e Maij	e Liciſcam
f quarto idus	f Iunij	f Palemonem
g tertio idus	g Iulij	g Simeonem
h pridie nonas .	h Auguſti	h Ludouicum
i quarto calendas	i Feb.	i Trebatium
l ſexto calendas	l Octobris	l Petreum
m ſeptimo calēdas	m Nouembris	m Tyronem
n nono calendas	n Decembris	n Tiburtium
o octauo calendas	o Quintilis	o Theſeum
p decimo calendas	p Sextilis	p Artemidorum
q vndecimo cal.	q Septembris	q Haly
r duodecimo cal.	r Iul.	r Petronium
s decimo 5.cal.	s Ianu.	s Quirinum
t idibus	t Aug.	t Sextum
u tertio nonas	u Mart.	u Ioſephum
x quarto nonas	x Apri.	x Valerium
y decimo 3.calend.	y Mai.	y Franconium
z quinto calendas	z Iun.	z Pontanum

a tabel-

13	14	15
a tabellionem	a .	a ſubito
b libertinum	b :	b cito
c ſeruum	c :	c extemplo
d ſecretum	d :.	d ſtatim
e tabellarium	e ..	e illico
f clientem	f .:	f continuo
g hoſpitem	g ::	g confeſtim
h libertum	h ..	h mox
i manumiſſum	i ?	i eueſtigio
l amicum	l ;	l ocyſsimè
m vernam	m ,	m maturè
n contubernalem	n :	n prepoperè
o aſsiduum	o ?	o raptim
p delatorem	p ;	p citius
q nuncium	q :.	q citiſsimè
r fidelem	r ,	r velociter
s domeſticum	s ..	s feſtinè
t mancipium	t .:	t repentè
u miſſum	u .	u celeriter
x intimum	x ..	x preſto
y conſcium	y ..	y inopinatè
z beneuolum	z ::	z ex improuiſo

a maiuſculis hinc incipiendum

a vidi

16	17	18
a vidi	a rogatum	a certè
b inspexi	b voluntatem	b indubitanter
c intellexi	c conceptum	c nempe
d agnoui	d desiderium	d nimirum
e conspexi	e mentem	e medius fidius
f perspexi	f intentionem	f ædepol
g accepi	g dictum (tionem	g sanè
h hausi	h præcep- TVVM TVAM	h porrò
i excepi	i rogatum	i planè
l prouidi	l optatum	l profectò
m adnimaduerti	m cogitationem	m enimuerò
n noui	n affectionem	n quidem
o percepi	o propositum	o dubio procul
p penetraui	p intentum	p quippe
q perpendi	q postulatum	q verùm
r concepi	r animum	r indubitatè
s inueni	s deliberationem	s pol
t cognoui	t iussum	t me hercle
u consideraui	u consilium	u equidem
x didici	x petionem	x cæterum
y expendi	y præceptum	y perpol
z habui	z mandatum	z clarè

k

19	20	21
a cupidus	a prudenter	a obediui
b auidus	b vigilanter	b obtéperaui (daui
c optans	c ſedulo	c excutioni man-
d appetens	d prouidè	d ancillatus ſum,
e exoptans	e perfectè	e morigeratus ſum,
f gliſcens	f deliberatè	f rem peregi,
g concupiſcens	g ſingulariter	g rem geſsi.
h geſtiens	h alacriter	h egi rem
i gratulabundus	i hilariter	i obſecutus ſum,
l anhelans	l audacter	l obediui
m ardens	m integrè	m parui
n exardens	n amicè	n executus ſum,
o inflammatus	o amanter	o perfeci rem,
p incenſus	p facilè	p obediens fui,
q exardeſcens	q gratiosè	q prouidi mandato
r præcupiens	r attentè	r ſeruiui,
s attendens	s fideliter	s inſeruiui,
t gaudens	t excellenter	t obſequens fui,
u lætus	u optimè	u obſequétiſsimus
x cupidus	x gaudenter	x morem geſsi (fui,
y deſiderans	y principaliter	y parens fui, ti,
z lætabundus	z præcipuè	z obſequiũ præſti-

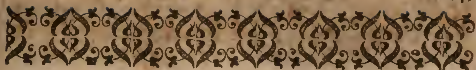
a ded

22	23	24
a dedi	a ea ratione	a te iubente
b adhibui	b ea cauſa	b tua cauſa
c ſubſtitui	c eam ob rem	c tuo nomine
d largitus ſum	d proinde	d tua gratia
e permiſi	e ſic	e iuſſu tuo
f præbui	f quapropter	f mandatu tuo
g obtuli	g ideo	g nutu tuo
h prætuli	h itaq;	h tuo obſequio
i attuli	i igitur	i tuis verbis
l abſolui	l quamobrem	l tuo iuſſu
m ſolui	m ea propter	m tua gratia.
n retribui	n ea de cauſa	n tuo conſilio
o conſignaui	o ob eam rem	o tuo mandatu
p obſignaui	p iccirco	p tua voluntate
q expoſui	q propterea	q tuo libitu
r contribui	r eam ob cauſam	r te monente
s elargirus ſum	s quas ob res	s te volente
t donaui	t quo circa	t tuo commodo
u porrexi	u qua re	u te mandanre
x conceſsi	x ex hoc	x tuis literis
y miſi	y harlc ob rem	y tui amore
z tribui	z inde	z te pra c piente

25	26	27
a Philippo	a fideli	a centum
b Vincentio	b amico	b duobus centũm
c Antonio	c ſodali	c ſepties mille
d Ioanni	d familiari	d quatercentum
e Fabio	e conſorti	e tercentum
f Flaminio	f collegæ	f bis centum
g Petro	g ſocio	g octies mille
h Franciſco	h contubernali	h bis mille
i Iacobo	i amabili	i ter mille
l Marcello	l beneuolo	l quatermille
m Mario	m protectori	m quinquies mille
n Octauio	n cuſtodi	n quinquies centũ
o Decio	o cõſeruatori	o duo milia
p Ferdinando	p domeſtico	p ſex milia
q Alphonſo	q participi	q ſeptem millia
r Mutio	r commenſali	r ſexies centum
s Simeoni	s coniuncto	s mille
t Lelio	t conſocio	t nouies mille
u Valerio	u creditori	u decies mille
x Aurelio	x tutori	vndecies mille
y Metello	y amicisſimo	y duodecies mille
z Seleuco	z intimo	z tredecies mille
		a decem

28	29	30
a decem	a denariolos	a ſupellectili
b duodeuiginti	b coronatos	b domo
c quadraginta	c rrgenteos denarios	c venditione
d quatuor	d vncias	d familia
è quinque	e argéteos nũmos	e cenſu
f nouem	f aureos nummos	f patrimonio
g ſeptem	g obolos	g prouentu
h ſex	h trientes	h reddicu
i duo	i nummos	i hereditate
l vnum	l ſextercia	l penſione
m vndecim	m talenta	m fraternis opibus
n duodecim	n nummulos	n redditibus
o quatuordecim	o aſſes	o re priuata
p quindecim	p ſextertios	p re paterna
q duodetriginta	q denarios	q re tua
r vndeuiginti	ṙ aureos denarios	r publico prouentu
s viginti	s aureos	s dotali pecunia
t octo	t carolenos	t emptione
u triginta	u minas	u legata pecunia
x quinquaginta	x libras	x erario
y ſeptuaginta	y florenos	y bonis tuis
z octuaginta	z numos argéteos	z trapezita

31	32	33
a ::	a aliud	a remanens est
b .	b nouum negotiũ	b remanet
c ,	c quicquam nouũ	c reliquum est
d ;	d aliqua res	d relinquitur
e :.	e aliquid	e restat
f ..	f quæpiam	f residet
g ·:	g quicquam	g residuum est
h :	h aliud negotium	h residens est
i ..	i alia res	i superest
l ?	l nonnihil	l est præterea
m)	m noua res	m vacat
n ::	n quæ res	n est insuper
o ,	o aliquid noui	o adiungitur
p ;'	p quid	p superat
q .	q quicquid	q adhuc extat
r :.	r aliquid nouum	r necessarium est
s .:	s quidpiam noui	s desit præterea
t :	t agendum aliud	t deest etiam
u ..	u quidpiam	u super extat
x ?	x negotiũ aliquod	x etiamnum deest
y ··	y aliquod negotiũ	y excedit
z)	z aliud officicium	z superadditur

a maiusculis incipiendum

SI

a iu-

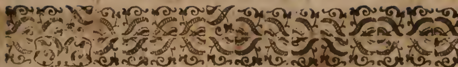

34	35	36
a iubeto	a obſequar	a laqueatus
b dicito	b parebo	b inductus
c impera	c inſeruiam	c coactus
d præcipito	d obtemperabo	d deuinctus
e quærito	e morem geram	e commotus
f imperato	f amicum præſtabo	f ductus
g iube	g obſequiū præſta-	g adductus
h dic	h rem faciam (bo	h conſtrictus
i quære	i rem exequar	i permotus
l pete	l perficiam	l illaqueatus
m petito	m ſatisfaciam	m irretitus
n oſtendito	n iuſſum exequar	n vinctus
o flagitato	o vſui ero	o aſtrictus
p expoſce	p ſatisfacere conab.	p deuinctus
q expoſcito	q obedire conabor	q conſtrictus
r poſtulato	r inſeruire conabor	r captus
s certiorem fac	s obtēperare cōab.	s motus
t fac vt intelligam	t obſequi conabor	t commotus
u rogato	u parere conabor	u ſubmiſſus
x ſcribe	v prouidebo	x nodatus
y roga	y amicum geram	y deſtrictus
z commonefacito	z ꝓuidere conabor	z coarctatus

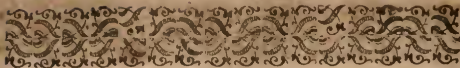

37	38	39
a vnica	a et	a oportuna
b ſingulari	b &	b amabili
c rara	c z	c ſolida
d inſigni	d &	d benigna
e magnifica	e nec minus	e nobili
f præſtanti	f æque ac	f perſpicua
g præcellenti	g perinde ac	g dilucida
h proba	h atque	h æqua
i excellenti	i atque	i recta
l ſincera	l atq.	l dulci
m recta	m necnon	m clara
n integra	n eademque	n generoſa
o præſigni	o perinde atque	o inſigni
p mirifica	p que	p conſpicua
q pura	q ac	q manifeſta
r facili	r atque	r eleganti
s pia	s veluti	s præſtanti
t modeſta	t ſimul &	t indubia
u ſuaui	u ſimul ac	u iucunda
x dulci	x & ſimul	x beneuola
y fida	y ac etiam	y dulciſsima
z ornata	z ſicut	z familiari

hu-

40	41	42
a humanitate	a tua	a iube
b probitate	b animi tui,	b facito
c bonitate	c morum tuorum,	c iubeto
d virtute	d maiorum tuorũ,	d placeat
e ſinceritate	e parentum tuorũ,	e iubeat
f vrbanitate	f germanorũ tuorũ,	f animo ſit
g beneuolentia	g generis tui,	g voluntas ſit
h comitate	h familię tuę, (rum,	h cordi ſit
i gratia	i propinquorũ tuo-	i commodum ſit
l caritate	l indolis tuæ,	l animo ſedeat
m pietate	m patruum tuorũ,	m efficito
n integritate	n amicorum tuorũ,	n perficito
o liberalitate	o cognatorũ tuorũ,	o patiatur animus
p ſocietate	p filiorum tuorum,	p conficito
q largitate	q filij tui,	q videatur
r magnanimitate	r matris tuæ,	r ferat animus
s æquitate	s affinium tuorum,	s finito
t lenitate	t patris tui,	t fac
u beneficentia	u pronepotũ tuorũ,	u ferat mens
x æquabilitate	x ſororis tuæ,	x tibi placeat
y modeſtia	y natorum tuorum,	y ferat cor
z facilitate	z herdum tuorum,	z ferat deſiderium

43	44	45
a conſcius	a pertinentibus	a coniunctim
b clarior	b filijs	b vna
c apertior	c negotijs	c tecum
d dilucidior	d conſilijs	d et ipſe
e admonitus	e arcanis	e iunctim
f commonefactus	f ſecretis	f amicè
g exploratus	g domeſticis	g nobiſcum
h ſcientior	h neceſſarijs	h ego etiam
i clarus	i agnatis	i ipſe etiam
l perſpicuus	l fratribus	l merito
m præclarus	m amicis	m ſimul
n non obſcurus	n familiaribus	n familiariter
o certus	o parentibus	o optimo iure
p non nouus	p genitoribus	p iure
q certior factus	q natis	q inuicem
r edoctus	r germanis	r ſimul quoque
s imbutus	s ſororibus	s ſimul vnà
t certior	t proximis	t ego quoque
u ſcientiſsimus	u rebus	u ipſe quoque
x clariſsimus	x liberis	x affatim
y certiſsimus	y cogitationibus	y legitimè
z notior	z conſocijs	z multum

DBTVIS

VT

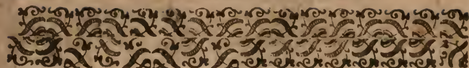
a gau-

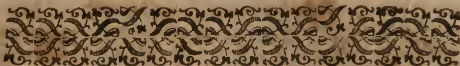
46	47	48
a gaudeam	a doleam	a ::
b gaudio afficiar	b dolore afficiar	b .
c læter	c mœream	c :
d exulter	d triſtitia afficiar	d ,
e congratuler	e triſter	e ;
f iucunder	f ſim in dolore	f ..
g lætitia afficiar	g ſim in triſtitia	g :.
h voluptate fruar	h contriſter	h .:
i voluptate afficiar	i ſim in mœrore	i ..
l gratuler	l mœrorem ſentiã	l)
m volutapte ꝑfuar	m mœrorem patiar	m ?
n ſolatio fruar	n triſtitiam ſentiam	n ::
o ſolatio perfruar	o affligar	o :.
p lætificer	p conturber	p :
q congaudeam	q afflicter	q ;
r ſolatio afficiar	r condoleam	r .:
s lætitia fruar	s dolorem ſentiam	s .
t lætitia perfruar	t perturber	t :.
u iubilem	u angar	u ,
x gaudio fruar	x doloribus afficiar	x ..
y iucũditate afficiar	y mœrore afficiar	y ?
z gaudio perfruar	z fleam	z)

a maiuſculis incipiendum

a viue

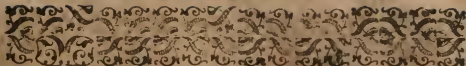
49	50	51
a viue felix.	a Exaratum	a Venetijs
b valeas	b Conſcrip.	b Catanæ
c bene valeas.	c Confectum	c Romæ
d ſoſpes ſis.	d Deſcriptum	d Mantuæ
e vale.	e Conſcriptum	e Corcyre
f cura valetudinē.	f Dat:	f Patauij
g diu vale.	g Perſcriptum	g Meſſanæ
h valetudinem cura	h Obſignatum	h Panhormi
i fœlix viue.	i Perſcriptæ	i Mediolani
l valetudini cōſule	l Scrip.	l Placentiæ
m Dij te ſoſpitent.	m Deſcrip.	m Papiæ
n inſerui valetudini	n Exar.	n Vercellis
o valetudini inſerui	o Perſcrip.	o Alexandriæ
p valeto	p Datæ	p Siracuſis
q indulge valetudi-	q Obſignatæ	q Leontij
r diu valeas. (ni.	r Scriptæ	r Caietæ
s diu valeto	s Exaratæ	s Senis
t incolumis ſis.	t Datum	t Neapoli
u bene vale.	u Deſcriptæ	u Salerni
x bene valeto.	x Obſign.	x Capuæ
y incolumis viue	y Confectæ	y Patauij
z multum valeas	z Inſcriptæ	z Aquileiæ

52	53	54
a 1	a Iannuarij	a 1559
b 2	b Februarij	b 1540
c 3	c Martij	c 1541
d 4	d Aprilis	d 1542
e 5	e Iunij	e 1543
f 6	f Maij	f 1544
g 7	g Iulij	g 1560
h 8	h Augusti	h 1546
i 9	i Septembris	i 1547
l 10	l Octobris	l 1568
m 11	m Nouembris	m 1549
n 12	n Decembris	n 1550
o 13	o Sextilis	o 1551
p 14	p Quintilis	p 1552
q 15	q Ianuar.	q 1553
r 16	r Februar.	r 1554
s 17	s Mart.	s 1555
t 18	t April.	t 1556
u 19	u Mai.	u 1557
x 20	x Iun.	x 1558
y 21	y Iul.	y 1559
z 22	z Aug.	z 1545

55

55		56	57
a		a socius	a Fabricius
b		b seruus	b Pantheus
c		c amicus	c Ioachimus
d		d fidelis	d Paulus
e		e conscius	e Baptista
f		f dilectus	f Scipio
g		g familiaris	g Bernardus
h		h famulus	h Cæsar
i		i verna	i Philippus
l		l amatus	l Ambrosius
m		m adamatus	m Nicolaus
n		n comes	n Pompeius
o		o intimus	o Albertus
p		p minister	p Petrus
q		q consors	q Hieronymus
r		r collega	r Domininus
s		s contubernalis	s Andreas
t		t consanguineus	t Antonius
u		u frater	u Claudius
x		x assecla	x Augstinus
y		y nepos	y Dionysius
		z procurator	z Franciscus
			a Carafa

58	59	60
a Carafa	a Panhormitanus	a
b Seuerinus	b Venetus	b
c Galeotus	c Germanus	c
d Porta	d Romanus	d
e Hercules	e Patauinus	e
f Danielis	f Veronenſis	f
g Sforza	g Cremonenſis	g
h Fracoſtarius	h Mantuanus	h
i Delphinus	i Neapolitanus	i
l Balena	l Genuenſis	l
m Aniſus	m Sueſſanus	m
n Triuignus	n Surrentinus	n
o Galeopſis	o Peruſinus	o
p Silenus	p Senenſis	p
q Sineſius	q Bergoma	q
r Valla	r Mediolanenſis	r
s Beroſius	s Vicentinus	s
t Peruſius	t Placentinus	t
u Dilectus	u Cordubenſis	u
x Pyronta	x Hiſpanus	x
y Valerius	y Calaber	y
z Burghetta	z Appulus	z

Caput XX.

Vt scriptum multiplici dolo perplexum fiat, vt & inuolucrum sub inuolucro lateat.

ANtequam huic materiæ extremam manum imponam, inuentum maxime vtile huc afferre non pigebit, a in quo scriptum huiusmodi fiet, vt non vna simplici, sed multiplici doli perplexitate inuoluatur, vt si primus cortex, quod minime credibile est detractus sit, multo maior mox de cætero labor supersit. Quis autem ne primum quidem inuolucrum detrahi recte posse non videat? dum id vtcunq; detectum est, adhuc maxime obscurum recte ne an perperam cortex primus sublatus sit, admonere non possit? Inuolucra ex arbitrio complura esse poterunt, quæ vt rectè ad occulte scriptum penetretur, tolli omnia necesse est, ea vel quæ à nobis tractata sunt, vel noua, vel hæc cum illis commixta simul esse poterunt. De earum ratione nihil à nobis dici necesse est, quod enim de singulis præceptum est, idem & de coniunctis sentire debemus. b De vsu verò nihil occurrit, quod dicam amplius, nisi quod in hac multiplicis inuolucri perplexitate considerandum est, qui dolus præponi, & qui postponi recto ordine debeat, aliqua enim primum, aliqua post collocari tum oportebit, tum etiam commodius erit. Res nullo pacto commodius, quàm exemplo indicabitur. c Sit igitur hoc, quod occultè scribendum sit.

a 1. Modus plane inexplicabilis rationis.

b Cautio.

c Exemplum

PVEL-

PVELLAM HODIE AMATAN DEFLORAVI.

[d] Hæc sententia si per aliquam verborum similitudinem velāda sit, quod in primo libro docuimus, tali ratione exprimetur. d 1. ratio de qua in cap. 17.

„Vrbem hodie variam depopulatus sum.

[e] Hanc rursus sententiam si per ordinem verborum certi Pliniani scripti velim occultare, in hunc modum prodibit oratio. e 2. ratio de qua supra.

„Apparauit mihi ante felicem arborem.

[f] Hoc ipsum tertio si alphabeto in quinque literas contracto obscurandum sit, hæ literæ apponētur. f 3. ratio de qua cap. 12.

aadbdbaa ddeccaeb cccabdca aacde bbabbbacb caacbacca addabda ddbacc.

[g] Eas quarto si clauis artificio velim occludere, has literas designabo. g 4. ratio de qua supra.

zntrsuyspoxpsutn tnsuoxnz qpsqn yoozxnnsrrtyunytpqusprztuqxzzsr.

[h] Quas si quinto verbis punctis & lineis literarum loco positis latere velim, hæc epistola concinnabitur. h 5. ratio de qua cap. 19.

Perlegi chartam tuam prudens & simul gratissime Nute Marate octauo calendas Apri. per Artemidorum domesticum tuum. Repente noui iussum tuum quidem attendens optime perfici rem concessi ea de causa te præcipiente Alfonso domestico tuo mille, & duo detriginta nummulos ex bonis tuis, si aliquid noui superadditur scribe & iussum exequar, vinctus pia atq; eleganti lenitate natorum tuorum, ferat mens sim non obscurus de tuis cogitationibus, vt ego quoque lætifi-

cer vel affliĉter, Diu valeto. Datæ Caietæ 22. April. 1557.

ꝺ tuus assecla Franciscus Burghetta Vicentinus ꞇ

16. ratio de qua cap. 18. Quæ si postremo ad apertas bracteas referenda sit in alium modum talis epistola fiet.

ꝼ

ꝺ Perfectus legitimusque fuit charissime Tamerlane tuus ordo scribendi. Nam prudens & doctus Simon multa laudauit, & grauissimè legit. Nunc te Marcus Ateus, & Octauius Strocaliendas aptiori laude prosequuntur per omnes artes, vt mihi Dorumus, qui domi est mihi, cum de tua humanitate ageret, retulit. Si penes te noui aliquid esse cupis, iussum tuum exequar, idemque attendens optime perfecteque perficiam rem. Cō cessum iam est eadem causa pro te præcium Pienio Tealfono, & Socrati domestico tuo, qui mihi ille, & duo alij petierunt. De tribus & quadraginta aureis nummis nihil scribam, cum nullos adhuc ex bonis, optimisque tuis amicis, vidimus qui aliquid noui de his dicerent. Si super his nil additur, scribemus etiam, vt iussum exequamur. Vincentius primaria quamuis, atque eleganti stili lenitate laudes natorum tuorum proferat, attamen quia pessimus, nec non obscurus autor est de tuis rebus, cogitabis quibus rationibus laudat, ne vt ego sic lætificentur inimici, vel affliĉtentur, Diu valebis tu, & omnes si quod dixi à te, & omnibus fuerint obseruatum Caius Emilius Tærentius 22 scripsit versus, Aprilius autem 21559. ꝺ Sed tuus Ascentius & secum Nicolaus Franciscus Burghū com-

cōbuſsit, & tali incendio Vincētiū ſupra narratū, interfecerũt, quicquid habuimus ſcripſimus. ¶ [k]Hic ordo componentis ſeruabitur, qui interpreti præpoſterus erit. Huiuſmodi nonnulla amicorum ſcripta cum maxima eorum admiratione interdũ ſum interpretatus, ita vt non defuerint, qui propterea me artem habere, qua malis ſpiritibus imperarem cenſuerint.

k Interpretandi huiuſmodi ſcriptaratio.

CAPVT XXI.

De clandeſtinis nuncijs.

NOn [a] minus quàm in animi ſenſis occultādis, diuerſis quoquè modis in mittendis recipiēdiſq; cautè nuncijs vetuſtas vſa eſt, quibus nec ad id rudior noſtra ætas etiam alios induxit: eos recenſere non pigebit, ne quid ſciens prætercam, quod de eo genere vſquam meminerim: ne cum occaſio poſtulauerit, aliorum nobis exempla ſuppetere poſsint. [b] Quare non inoportunū erit hanc materiam tres in præcipuè partes diſtribui, vt de literis primum, mox de tabellarijs, tertio de eorū itineribus loquamur. De literis ſermo erit, quemadmodum illæ occultari conſueuerint, & inſcribi demonſtremus, de tabellarijs verò rurſus, vt de homine habitum & figuram mentiente verba faciamus: de itineribus, vt interceptorum inſidiæ, quemadmodum interdum vitari poſsint doceamus, quarū rerū exempla, quæ nobis interlegēdū in veterum hiſtorijs licuit cognoſcere, hoc in loco diſtincta in mediū afferemus. [c] Primum itaq; occurrit Theophraſti ſentētia, in qua is admonet, inciſo

a 2 pars ſignificationis occultæ.

b Diuiſio.

c 1 de materia in qua.1 ratio.

viridis & adhuc virentis ligni cortice, & intus tantum euacuato, quãtũ literas capere poſsit, & poſtmodum alligato, illud iuſti temporis lapſu, natura cum literis occluſum remanere. In hunc modũ ille religioſis ex hominum induſtria præceptionibus, ligno incluſis admiratos populos trahi potuiſſe meminit. Sed hoc ex Theophraſto potiùs ad rei ſimilitudinem induxi, quàm vt ad præſens remedium ſacere poſſe admonerem. Diuturni ſiquidem temporis ad id ſucceſsione opus eſſet.[d] Poteſt hoc tamẽ recte in ſicco ligno, velut abiete quilibet in hunc modum non incommodè imitari, communi albo glutine rimis coaleſcentibus.[e] Poteſt & hoc in ouo perfici, vt illud delicatè acuta cultri cuſpide apertũ, mox appoſita chartula glutine ex oui albumine, ceruſſa & cera confecto occludatur.[f] Idem & in fracto marmore, vt partes coaleſcãt prodeſſe poterit.[g] Fiet & hoc in pomo, vt ſchædula intus reponatur, vt quo minus fieri poſsit hiatus appareat.[h] Huc ſpectat Acontij factum referre, qui in ſacro Dianæ templo pulcherrimo pomo inſcriptis verſibus legentem, & aſtantes, ante Cydippes puellæ pedes proiecto, & nemine id deprehendente eluſit, quamuis hoc ille ſupra pomi corticẽ effecerit, in pomo verba hæc erant inſcripta.

Iuro tibi ſacra per myſtica ſacra Dianæ
Me tibi venturam comitem ſponſamq; futuram.

Viſus eſt enim is legentem eo iureiurando cogere ſibi amicam, & coniugem fore.[i] Huic loco Polycrites fœminæ aſtus affinis eſt ea ſiquidem dum in Mileſiorum caſtris patrium & ſolemne feſtum ageretur, omnibus ſomno, vinoque oppreſsis, nacta

d 2. Ratio.
e 3. Ratio.
f 4. Ratio.
g 5. Ratio.
h Exemplũ ſeu ſecunda ratio huius ſpeciei.
i 6. Ratio Plutarch vir tute 1. ulter polyan ſtrateg lib 8.

nacta temporis oportunitatem, vt id fratribus nũciaret, sic perfecit. Diognetum Erythreorum ducem rogauit, vt sibi aliquam bellariorum partem liceret ad fratres transmittere, quo permittente, plumbeo libello in placentam coniecto mandauit ferenti, fratribus suo nomine diceret, vt eam ipsi soli comederent. quod cum ille retulisset, fratres aperta placenta, libellum, qui erat inclusus repererunt, & quod in ea scriptum erat exequuti sunt, armis per noctem hostes festo inebriatos & sine cura consopitos adorti, & voti compotes effecti. [k] Aliter Harpagus, qui (vt Herodotus ait) literas in exenterato lepore inclusas, simulato pastoris vena tu, ad Cyrum misit. [l] Idem etiam præstabunt indumentorum latebrę, vt suspicio euitetur, & in sinu, & pedum soleis furtim gestentur, in hoc propositum Ouidius sic in arte amandi, k 7. ratio. l 8. ratio

Conscia cum possit scriptas portare tabellas,
Quas tegat in tepido fascia lata sinu.
Cum possit solea chartas celare ligatas,
Et vincto blandas sub pede ferre notas.

[m] Campani vero dum aliqua Pœnis nunciare quę rerent, & vndique à Romanis, à quibus obsessi erant custodiæ agerentur, subornatum quendam virum pro transfuga miserunt, qui occultam baltheo epistolam habens, simulata fugiendi occasione ad Pœnos pertulit. [n] Alij verò aliter interioribus vaginarum inscriptis nuncios destinarunt, [o] & rem indetecto dolo indicarunt [p] Nec defuerunt, qui eam cautionem affixis characterum lineamentis in membris quæsiuerunt, vt Ouidius in hanc sententiam. m Frontin stratag. l. 13. n Amm. Marcel. lib. 18 simile exemplum refert. o 9. ratio. p 10. ratio de qua & supra

Caueat hoc custos, pro charta conscia, tergum
Præbeat, inq; suo corpore verba ferat.

q 11. Ratio de qua & supra li. 1. cap 4.

q Huc Istiæi factum pertinet, qui clandestinum nũcium ad Aristagoram missurus, serui caput derasit, & mox characterum stigmata impresit, domi retento donec capilli excrescerent, deinde misso, nulla re amplius significata, nisi vt Aristagoræ diceret, sibi rursus caput deradendum, pro nuncio vsus est. r Sunt & hac tempestate, qui tabellas aliquo esculento inuolutas, cani glutiendas præbẽt, vt ex eius postmodum interfecti visceribus nuncius exigatur, nec quicquam demum præteritur, quod eam cautionem facere posit. s Eadem hominis cura in tabellariis militis habitum & figuræ permutationem perquisiuit. t Huiusmodi itaque Harpagi factum occurrit: Is Herodoto autore Cyro occultum animi consilium proditurus, cũ hoc impeditis itineribus aliter non posset, fidissimo domestico, venatoris habitum mentito & leporem habenti, in quo exenterato tabellæ includebantur, in Persidem perferendas tradidit. u Huc vafrum Iosippi consilium spectat, cuius iussu internuncij custodum & excubantium manus neglecti, velleribus loca contecti præteribant, vt si quando conspici possent, canum similitudinẽ mentirentur, quod factitatum est, donec eam fraudem vigiles persenserunt, vallumque cinxerunt. x Nec satis hoc humanæ curiositati fuit, nisi etiam sibi de itineribus consuleret, ne nuncij in custodum & in interceptorum manus peruenirent. y Quare terrestri relicto itinere, suam etiã flumina viam præbuerunt, sed ne interim scriptum aquis posset

r 12. Ratio.

s II. De tabellariis.

t 1. Ratio.

u 2. Ratio.

x. III. De itineribus.

y 1. Ratio.

possset aboleri,(ȝ Frontino autore)ₐ plumbeis la- ȝ li. 3 ca. 13.
mellis inscriptis milites Saltellam amnem tranã- a Eiusdem
tes,ad brachia alligatis vsus est.ᵇ Lucullus verò,vt generis Exẽ-
idem Frontinus refert, vt Cyzicenis à Mithridate plum extat
obsessis,suum aduentum indicaret,impeditis ho- apud Dionẽ
stium præsidio faucibus,quæ modico ponte con- Cass.lib 46.
tinenti iungebantur,maritimũ iter quæsiuit: gre- b 2. ratio.
garius siquidẽ miles ad id destinatus,inflatis duo-
bus vtribus insidẽs,vbi literę includebantur,dua- ** Cõmissura.
bus regulis inclusis,simulata marinę beluę specie
per septem millia fluminis traiectum,duci aduen
tum nuntiauit. Sed ne id quidem satis esse visum
est. Verita enim hominis solertia,ne aut dolo,
aut casu aliquo nuncius intercipi posit, &
veritas sponte proderetur,aut res tormentis age-
retur, vt ea posit extorqueri,ᶜ viam etiá in aëre c 3. ratio.
quæsiuit,& sagittis interdum,nonnunquam aui-
bus tabellariorũ vicarijs vsa est,vt ea aduersus in-
terceptores per cœlũ securitatem præstaret :in eũ
modũ,vt Herodotus ait.ᵈ ab Artabazo & Timo-
xeno factum est.ᵉ quoties alter alteri quicquã vel- d 1. membrũ
let nunciare. Charta siquidem pedi sagittæ cõpli- e 1 ratio
cata,aptatis insuper pennis, ad constitutum locũ
cũ sagitta mittebatur.ᶠ Huc pertinet Cleonymi La f 2. ratio.
cædemoniorũ regis exemplum : Hic Trœzenem
vrbem obsidens, ad multas vrbis partes vndique
expeditos iaculatores dispositos mittere sagittas
iussit eis inscribens. *VENIO VT CIVITATEM
IN LIBERTATEM ASSERAM.* Vnde euenit,
vt appositis scalis conscendens exercitus mœ-
nia,ciuitatẽ euerteret, & diriperet.ᵍ Cæsar vero g 3 ratio
audiens Ciceronem à Gallis obsessum oppugna-

tionem ferre diutius non posse, militem misit, qui noctu epistolam iaculo alligatam supra murum emitteret, quod cum is fecilet repertam epistolam cum sagitta ad Ciceronem custodes attulerunt in ea hæc verba notabantur. *Caesar Ciceroni Fiduciam Optat Expecta Auxilium.* sic repente Cæsar venit, & intercisa oppugnatione hostes repulit.[b] Sed vt id per aues præstari posit, proderit columbas, hirundines, vel alias huiusmodi aues domesticas habere, hæ siquidem aliò, quoties necesse sit, translatæ suspensis collo literis, vel pedibus annexis internunciæ reuertũtur, & ad cognata deuolabũt,[c] his nuncijs cũ celeriter aliquid significãdũ erat interdũ vetustas vsa est.[k] Hircius consul, Frontino teste, ad Decimũ Brutũ, qui Murinę ab Antonio obsidebatur, colũbas diu tenebris inclusas, fameque affectas è propinquiori, quatenus poterat, mœnib. loco emittebat, illæ lucis & cibi auidæ altissimis ædificiorum partibus euolantes insidebant, easq; Brutus excipiebat, sicque de rebus gestis certior fiebat, quare disposito semper locis ijsdẽ cibo reuocacat eos. Hinc Plinius: Nil vallum & vigil obsidio, atq; retia amne prætenta profuere Antonio per cœlũ eunte nuncio.[d] Ea ratione vno, eodemq; die ex Olympia Æginæ Thaurosthenis victoria ipsius parenti nunciata est, quamuis alij per spectrum effectum asserant, alij etiam aliter Thaurosthenem cum proficisceretur columbã à pullis adhuc madidis, & inuolucribus abduxisse, eamque cum vicisset, pupura amictam remisisse, quæ summa cum festinatione ad pullos properãs eodẽ die è Pisa

b Mẽbrũ.
c columba
k Exemplum.
d Exẽplũ.

è Pisa in Æginam aduolauit, cuius rei Ælianus autor est. *m* Nec desunt, qui id hirundinibus quæsiuerunt, vt è nidis abductas pullis relictis ad domestica remitterent. *n* Asserunt etiam nonnulli trans mare ad ortum colũbas esse, quæ per medios hostes interclusa via nunciorum officio fungentes, dominorum literas sub alis breui tempore longissime deportent. Quod fortasse Iuuenalis sensit, cum diceret.

m 2 hirundines

n Columbæ orientales.

„tanquam è diuersis partibus orbis.
Anxia præcipiti venisset epistola penna

o Memoriæ etiam in vetustissimis historiarum monumentis proditum est, Ægyptium regem fuisse Mharihem nomine, qui cornicem mitem ac omnino cicurem educauerat, qua pterophori, & cursoris vice, quoties aliquid nunciandum erat vtebatur, ea siquidem ceu planè rationis compos epistolam gestãs quo opus erat transvolabat, callidè noscens, quò dirigendus impetus, vbi insidẽdum, & interdum quiescendũm foret. *p* Hæc humanum ingenium ad cauenda pericula sibi solertius quæsiuit: sed eadem ingenij calliditate, quasi suis semet telis confodiens irritatur. Oppugnante Christiano exercitu Ptolæmaidẽ, cum in hunc modum nunciam columbam obsessis Saladinus destinasset, hortatus vt firmo animo forent, sperata sui aduentus festinatione, ea à nostris intercepta est, contrario alligato nuncio dimissa, vnde euenit, vt desperato illi auxilio, nihil amplius expectarent, sui deditionem facerent, vt nullo modo in rebus humanis securitatem, sed fraudem esse posse existimarent. Hactenus huius volũ-

o 3 Cornix.

p Antistrategema.

minis materiam vtcunque pertractauimus, nonnulla, quæ ad eam rem pertinere videbantur, fortasse ex industria omisimus, alia ad hæc referri possunt, quæ si non prouectis satis erunt, postmodum fortasse plura dabimus, siquidem hæc nunc rudibus, & omnino imperitis scripsimus, nunc ad tertium volumen transeamus.

Finis libri secundi.

IOAN. BAPTISTAE PORTÆ NEAPOLITANI DE OCCVLTIS LITERARVM NOTIS.

LIBER TERTIVS.

Proemivm.

NVnc [a] ad alteram & difficilimam operis partem accingamur, de interprete instituendo, vt quod solum de toto opere videtur esse reliquum hoc volumine prosequamur. [b] Sed iam audio dicet aliquis: Vnde nouus hic Apollo, vel Oedipus, qui occulta animi sensa, & enodare ænigmata profiteatur emicuit? Diuini potius, quàm humani est ingenij hominis interna perscrutari, parumq; ferè inter Deum, hominemq; distaret, si occlusas animorum cogitationes intellectus assequeretur humanus. [c] Ingenuè fateor multa esse posse furtiua scripta, quæ se interpretaturum quẽquam polliceri, furorem ac delirium planè existimaré. [d] Quotus enim quisq; erit, q hoc innumeris penè dolis, àc infinita scribendi multitudine citra insaniã iactare audeat? vt si orthographię ratio obseruari non queat, latentẽ aliquo modo sensũ possit eruere? [e] huiusmodi erit, si quis præter scribendi normam dictiones ex arbitrio ad significandas literas confingat, vel res per diuersa vocabula significandas

a Transitio.

b Obiectio.

c Concessio.

d Ratio.

e Exemplum 1.

2.

signifi-

significauerit, quorũ nisi interpres ab autore fuisset admonitus, nullo modo sensus haberi potuisset, quam obscuritatem nonnullæ Ciceronis ad Atticum epistolæ habent: id genus erit etiam si vno charactere exprimantur, & alia complura, quę non nisi Deo opt max. interprete, qui se intimis animorum recessibus insinuat videntur indigere.

f Auctorum institutum.

f Quare ijs omissis, ea nos tãtum interpretari hoc volumine pollicemur, in quibus ratio literarum, & syllabarum contextus aliquo modo possit obseruari, quorum complura genera esse possunt, verùm nos ex ijs, quę crebrioris vsus, & pręcipua videbuntur, etiam solitis perplexa inuolucris prosequemur, tum ad latinam, tum ad vernaculam linguam, quo cõmodius fieri poterit accommodabimus, quorum ratione cognita, lector similitudine quadam ductus, reliquorum facilè possit cognitionem aucupari. Sed antequam eorum tractationem aggrediamur, qualis absolutus interpres esse debeat, & quæ eum primo scire deceat explicemus.

Capvt I.

Notarum interpretem qualem esse conueniat.

a Quænam in interprete huius generis scriptorum requirantur.

Poscit itaq; locus, a vt boni & absoluti interpretis conditiones doceamus, vt statim cognoscatur, qui earum omnino expers sit, ad hoc non facilè perferri, & proinde quò magis ijs erit innixus, eo dexterius & felicius in hac doctrina profecturus. b In primis itaque acutissimum eum natura esse expedit, vt si ingenij præstãtia multum in vniuersis disciplinis adferat adiumẽti, in hac pręcipuè arte

b Ingenij acumen.

arte suas vires natura posſit oſtẽtare, vt quod prouerbij loco vſurpatur, Quẽadmodũ aurũ igni probatur, ſic in mathematicis diſciplinis ingenium experiri, id aptius ad hanc diſciplinam transferri videatur. c Singulari pręterea quadam animi calliditate & ſolertia prædituum eſſe conuenit, & omnis prorſus negligentię expertem, vt vafrum animum per inimicas inſidias & fraudes poſsit circũagere, dolos perſcrutari, ijs obuiare, & omni demum ingenij vigilantia aduerſos à ſe conatus amouere. Ipſa ſiquidem diſciplina non modica ingenij præſtantia videtur indigere, quapropter verè liberi & perſpicacis ingenij hanc facultatẽ ſemper eſſe exiſtimaui, & eorum, qui ea delectantur, ſoleo præ cæteris acumen admirari, & verè ingeniosos appellare, vt ad omnes diſciplinas facilè idoneos eſſe exiſtimem. d Talem itaq; eum natura, eſſe conuenit, arte verò non minus inſtructum, & primum in multarum rerum, vtpote armorũ, negotiorum, & militaris præſertim ſcientiæ peritia verſatum, vt hoſtium inimicorumq; aſtus percallere, & euitare non incommodè poſsit. e Ad hęc accedet multarum linguarum peritia, earum præſertim, quæ magis in vſu eſſe ſolent, & quarum cũ gentibus commerciũ nobis eſſe poſſit, vt cuiuſuis id genus idiomatis ille ſcriptum poſsit interpretari. f Pręterea orthographiæ, literarum, ſyllabarũ. & contextus orationis nequaquam expertem eſſe conuenit, quod in primis ſolet eſſe neceſſarium, g In orthographia loquor de exquiſita, & abſoluta ſcribendi ratione, tametſi non adeo orthographiæ confidendum ſit, vt non debeat experiri, vtrum

c 2. *Solertia*

d 3. *Peritia multarum artium*

e 4. *Linguarum multarum cognitio.*

f 5. *Grammatices peritia.*

g *Correctio.*

vtrum illa sit omissa, quod ex industria posset euenire. At si multas exquisitè linguas percallere nimis arduum videretur, latinis saltem literis sit instructus, tum quod ea lingua vtcunque adeo hac tempestate communis est, vt ferè non minus vsitata, quàm omnibus vernacula sit, tum quod ea commodius ad cautionem admittitur. Sunt & alia fortasse, quorum non ignarum eum esse expediat pro rerum varietate, quæ possent euenire.

b c Intelligentia huius artis seu horum librorũ.

i j Cura & attentio animi

k Correctio.

l Ratio.

m 2. Ratio.

ᵇSed ad hæc postremo additur peculiaris nostri operis vsus, vt qua cura & diligentia is in scripti interpretatione esse debeat, & se quo pacto in opere moderetur, intelligat. ⁱCirca hęc mens & cura nequaquã oscitantis quæritur, vt obiter scripti dolus expendatur, sed maxima attentio, summaque diligentia, vt animus ab omni cura, & cogitatione vacuus, omnibus postpositis in ea solum re indaganda elaboret, vt omnem conatum constituat: ᵏnon tamen si res intensiorem aliquando curam, & tempus exposcit, continuanda attentio, & in ea mens nimis anxiè torquẽda. ˡNimia enim diligentia, & diuturnus mentis labor stuporem ingerit, vt minus postea ad hæc ingenium habile sit, & nihil proficiat. ᵐMorbos præterea maxime conciliat: & maior sæpenumero ex mentis conatis ægritudo, quàm ex corporis laboribus solet prouenire vt mihi, si quando in perplexiores notas incidebam, interpretanti sæpe contigit: cui toto ferè die in his consumpto, vix septima vel octaua hora præteriisse videbatur, vt vesperam non nisi per tenebras, & luminis abscessum cognoscerem, vnde interdum in longa mẽtis attentione,

quasi

quaſi apoplexia correptus ſtupidus & immobilis, vti Diogenes fixis oculis Solem contemplans, videbar permanere: quare labor erit in aliud tempus differendus, vt res ſucceſsiuis horis cõmodè pro negotij opportunitate peragatur. n Verùm in his doli ſpecies attendẽda. Niſi etenim ea cognoſcatur, fruſtra de cætero labor inſumitur, cum ignorato occultationis artificio, nullo modo rei occultæ velamentum poſsit auferri, ſumpto à Medicis exemplo, à quibus niſi morbi cauſa primum perſpecta ſit, ægro corpori fruſtra ſubuenitur. o Vnde nobis etiam de doli ſpecie cognoſcenda, legitimas viſum eſt ſuis in locis hoc volumine obſeruationes tradere, ex quibus proprios agnoſcẽdi cuiuſque doli modos interpres aucupetur: neq; id contemnendum aliquo pacto duximus, in quo maiorem difficultatis partẽ poſitam eſſe perſpeximus. p Cognita itaq; velamẽti ſpecie, omni animi moderatione & conatu elaborabit, vt abſtruſus omninò ſenſus referetur, nec prius quieſcat, quin verò è latebris dolo eruto, inimicos conatus irritauerit vt de eo in poſterum ſibi tuto conſultum eſſe perſentiat. Locus poſtulabat, vt aliquot literarum diſcrimina ſuccederent: Sed quoniam inſtant nonnulla adhuc de interprete dicenda, ea primum proſequamur.

n Doli ſpecies primo omnium inueſtiganda.

o Obſeruationes eã ad rem pertinentes.

p Abſtruſi ſenſus inueſtigatio.

Cap.

Capvt II.

Quæ nouiſſe interpretem conueniat, antequam ad ſcripti interpretationem accedat.

FVrtiui ſcripti interpretandi regulas tradituro, operæpretium videtur à rudimentis, quæ ad id aditum pręſtant, & multum conferre videntur, non tamen omninò neceſſaria auſpicari, vt nihil, quod ad optimi interpretis inſtitutionem ſpectare poſsit, omiſſum eſſe videatur. a Primum itaque proficiet idiomatis ſcripti notitiam habere. Diuerſis enim modis omnes loquuntur, & ſcriptū contexunt, eadem res etenim apud Hiſpanos, Germanos, Italos, & alios pro locorū lōginquitate, aliter atque aliter vocitatur, vt illos hi, hos illi non intelligant, vnde non ipſa modo locutio longe alia eſt, verùm ſæpe etiam ſcribendi ratio multum varia. Diuersè enim Germani, Itali, & Hiſpani ſcribunt, quemadmodum loquuntur, & pronunciant, quibus enim diuerſus eſt ſermo, pronunciatio pariter & ſcriptura neceſſe eſt ſit diuerſa. Nam ſi Ethruſci, Hiſpani, vel Germani verba pronunciant, nos qui Neapolitani ſumus audita reddere velimus, quantum bone Deus diſcriminis inter noſtram & eorū prolationem eſſe videbitur, vt etiam ſępiſsime vix magno cum labore aliena verba pronunciemus, neſcio quo patrij ſermonis ſpiritu difficultatem ingerente, ita vt ſuus cuiq; ſermo à natura largitus eſſe videatur. Dalmatæ V ante L ſyllabā inchoante, vt Vlasdilavs vnico ſpiritu pronunciant, q̄ à nobis niſi abſoluta idiomatis conditio habeatur neq; proferri rectè, neq; ſcribi poterit. Germani can-

a Idiomatis inueſtigatio.

eandem literam V geminant. Hispani verò in dictionum calce sæpissime S pronunciant, vt ferè eorum verbum non reperias, quin eâ litera occurrat. Appuli ita pronunciant, vt multorum verborũ initio SC loco I prænotent, si .n. IOANNEM proferre velint, proinde proferũt, ac si SCIOANNEM scriberent, & pro IRE SCIRE: Neq; solum exteræ nationes, vtpote quas magna loginquitas disterminat, sed vicinæ & agnatæ sermone, prolatione, & scriptura inter se differunt, sic sua cuiquẽ populo locutio, suusque struendarum syllabarũ ordo & compositio est. Nam vt de cognatis & affinibus vocabulis loquamur, quod Itali, quemadmodum Latini AVD. dicunt, Florentini ODI, AV in O conuerso pronunciant; Veneti vero V in L commutato: sic & de alijs innumeris. Suntq; dictiones & nomina familiaria apud multos ex parte diuersa & corrupta. Siculi IACOBVM diminutiuè IACOPELLVM, IOSEPHVM SEPPEM, & HYERONIMVM MOMMVM dicunt, & apud alias gentes huiusmodi mille talia, quæ non sine obscœnitate vero obliterato sermone proferuntur. fitque sæpenumero vt in vno vocabulo, quod apud diuersas nationes cõmunẽ sit, diuersus sonus pro gentium varietate reperiatur. Hæc noster Pontanus notat, nos vt ostenderemus pro rationũ, & populorum diuersitatibus locutiones etiã variari, ipsamq; literarum potestatem & ordinem aliter, atq; aliter se habere hæc apposuimus. Neq; solum id in diuersis nationibus & populis fieri mos est, sed etiam apud eosdem in diuersis ætatibus & temporibus successiuè non

soni modo, & scripturæ, sed etiam vocabula permutantur, quare nisi etiã interpres cognito idiomate vti tum in loquendo, tum in scribendo possit, nequaquam scripti poterit sensum elicere, eo enim ignorato facilimè scripti interpretatione frustrabitur. *b* Maximè præterea profuturum censeo si eius, qui scripserit, non solum de moribus, sed etiam de nomine cognitio habeatur: nam si sagax, ingenio pollens, & in hac versatus disciplina sit, paulo altius ad interpretationem exordiendum, mentis acies erigenda, & subtiliori via, vt mos est, occulti scripti sensus indagandus: at contra si rudis ingenij, & hebetis fuerit, contemptis orthographiæ præceptis leuiori animo, & mente remissiori procedendum, vnde si hominis disciplinam mores, verba, nomina, & loquẽdi formulas illi peculiares, occultandiq; sensus modum omnẽ, etiã scribendi ingenium interpres agnoscat, non parũ profuturum puto. Sæpè enim fieri solet, vt ingeniosi alicuius scriptum segnis & oscitantis existimatum interpretantis conatum facilè frustretur: quemadmodũ & ex aduerso, si ingeniosi & subtilis illud putemus, quod ab homine socordi, & rudi perfectum sit. Quare non parum expediet scribẽtis ingeniũ cognosci, vt facilius eruditus, an inconditus scripti sensus sit intelligatur. *c* Si de eius nomine cognitio habeatur, suo loco requirẽdum, si habebitur, ex eius notis characteribus facilius de reliquo scripto notitiam venabitur. *d* Ad hæc tractatæ rei & cognitio accedit, quam & haberè multũ intererit, eamque poterit tũ ex scribẽtis, tũ eius ad quẽ scribitur negotijs, vel vtriusq;

b 2 cognitio morum scriptoris.

c 3. cognitio nominis scriptoris,

d 4. Rei de qua scribitur notitia.

com-

commercio nancisci. ᵉRatio est, quod cognita materia, facilimè cõmunia verba, quæ ad eam ré spectant interpres poterit conijcere, quod pro vnoquoque eorũ locorum verbo ex characterũ numero, similitudine, & dissimilitudine in suis locis obseruatá, non multo cum labore cognoscetur: fietque interdum, vt vna agnita syllaba, ne dicam verbo, de cætero parum negotij futurum sit. Nam totius inde scripti ex earum literarum proditione in alijs verbis dolus detegetur. ᶠ Exempli causa si de bello res agitur, literarum numerus eius verbi, vel aliorum ad eandem rem facientium quæretur, quod si eiusmodi verbũ haberi possit, in quo eadem litera geminetur, commodius id esse poterit, obseruato repetitę literæ ordine, vt res certior interpretationis non frustratę securitatem pręstet quæ geminatio si plurimũ literarum fuerit, eo magis proderit. Verum literarum numerus in latino scripto circa casuum flexum variandus est; In vnaquaque materia plura erunt verba communia, quæ eam quasi necessario consequuntur vt in amore. AMOR, COR, IGNIS, FLAMMA, VRI, VISA, MORS: MISERATIO, & SAEVITIA, locũ habent &, in bello MILES, DVX, IMPERATOR, CASTRA, ARMA, PVGNARE, & huiusmodi reliqua. Huc accedent & rerum deflexa vocabula, & horum vnum cognitum verbum nõ multo cum labore multorum postmodum verborum, & totius denique scripti notitiam referre poterit, eoque modo præter tabularum rationem, vocalium & consonantium discretionem, & alia interpretatio laboré adimere poterit. ᵍ Non

ᵉ ratio.

ᶠ Exemplũ.

ᵍ 5. Ipsius autographi inspectio! scripturæ; solers & emendata.

parum insuper expediet, nuncium autoris, vel periti notarij manu perscriptum esse : nam si vel interceptus perperam transcriptus , vel ab aliquo, qui notandi rationem ignorauerit profectus sit, facilè fiet, vt turbato scripto omnis interpretãdi via obstruatur, siquidẽ si characteres omissi sint, vel transpositi, vel cõmutati, puncta pręterea non ritè disposita, vel cõmutata, vel relicta verborũ interualla, vel eorum partes, interpositis spacijs discretæ, vel alio quouis modo, dolus permutatus , interpretem is nõ parum perturbabit, vt interdum facilè decipiat. Vt igitur rem paucis colligam, idiomatis scribentis, & eius ad quem scribitur, & materiæ de qua agitur notitiã, & emẽdatam scripturam ad interpretationem non parum posse adiuuare dicimus, licet ea, vt dictum est, non sint omnino necessaria, sed ad commodũm maximè cõferre. Sunt & alia, quæ etiam interpretem præstaret agnoscere, q̃ ne sermo prolixior sit omittimus.

Capvt. III.

Distincta literarum nomina, quibus sæpenumero suis oportunè locis vti debemus.

PRimum itaque literarum discrimina statuemus, & noua quædam ijs indita nomina declarabimus, quibus sæpe in scriptis perscrutandis vtentur, cum enim noua essent, quæ scribenda erant, nouis etiam vocabulis appellanda esse visa [illegible] obiter percurremus, nam de h[illegible]lius disputare, alterius esset facultatis & tem-

& temporis, ne de furtiuis literarum notis interpretandis pręcepta tradens, grammaticam videar profiteri. De literis tractaturi: [a] Literam compositæ vocis partem minimam vocabimus, vt A, B, C. Nec me aliquis incuset, si literę vocabulo interdum pro [b] elemento abutar, cum illud apud vetustissimos rei grammaticæ scriptores vsitatum videam, & indifferenter positum: Vnde dari mihi volo, vt literam & elementum, cum sæpe in dicendo res significanda occurrat, vtroque modo dicere liceat. Vt itaque, vnde digressus sum redeã: [c] Literæ, quibus in scribendo vtimur sunt vna & viginti. A B C D E F G H I L M N O P Q R S T V X Z. Sed H potius aspirationis nota est, quàm litera. Reijcimus K à prioribus & nostris iamdudum relegatum, nam vt Diomedes ait, vti superuacua vtimur, & in scribendis tantum Kalendis vetustissimos latinos vsos comperio, eam Saulius magister primus romanis literis adiecit, vt in sono duarum literarum H & Q discretionem faceret. Quod si nonnullorum sententiæ fides habenda est, nullus apud nos vsus esse debet: cũ in latinis dictionibus omnino careamus. Quod si eam gręcorum verborum vsus interdum admittit eam satius est græcis literis annotari. Q. nonnulli eximunt numero literarum, eaq; de causa vtendum censent, quod sequens V ostendat, ante aliã vocalem in eadem syllaba positam. Græcum quoq; Y è nostris expungimus cũ satis sit notarijs eius sonũ expleri per I, sonus enim vtriq; characteri communis est. X & Z ideo ponimus, q̃ apud latinos illud, hoc apud vulgares frequentioris vsus esse solet, nos q̃a

[a] Litera quid.

[b] Elemẽtum

[c] Numerus literarum.

H.

K.

Q.

Y.

de vtroque sermone verba facimus, eorum duximus meminisse debere. Sed his, cæterisq; grammaticorum controuersijs, si quę sunt reiectis, quia videntur ad suscepti operis propositum parum pertinere ad explicandam nostrarum literarum partitionem veniamus. Literarum itaque numerum primùm in consonantes & vocales diuidimus: [d] Vocales quinque sunt, A, E, I, O, V, quę sic dicuntur, quod plenam, absolutamque vocem habeant: reliquæ vero omnes consonantes, ita dictæ quod cum vocalibus sonent, ac per se nequeant voces proferre. Has rursus omnes excepta Z in semiuocales & mutas diuidemus: [e] Semiuocales sunt septem FLMNRSX, hæ omnes à vocali incipiunt, & in se terminantur, sed vt plerisq; latinorum placuit. F muta potius, quam semiuocalis est: id nostra parum referre iudico. [f] Mutę autem, quæ à se incipientes in vocales terminantur, sunt septem, BCDGPQT, & dicuntur mutæ, quod exiguam vocem habeant, mutorum sonum videantur imitari. [g] E semiuocalibus liquidæ sunt quatuor LMNR. sed de his hactenus. Nunc autẽ ad rem redeamus. [h] Consonantum aliquæ geminantur, aliquæ simplices ponuntur. Quæ in syllabarum nexu sibi succedere possunt, hæ sunt, BCD FGLMNPRST & Z, sed vltima in vulgari sermone geminatur. Quæ sibi non succedunt H Q X sunt. [i] Rursus consonantium aliquæ in finibus, aliquæ verò in initiis & medijs. Finales hæ BCDL MNRSTX esse cum vocalibus, reliquæ reliquis locis constitui possunt [k] Aliam præterea consonantum diuisionem assignando, in duas partes

d vocales.
e Semiuocales.
f Mutæ.
g 1. consonantium diuisio quo ad enunciationem in Liquidas & duplices.
h 2 qua ad copulationem consonantes quædam inter se iungi possunt: quædam non possunt.
i 3 quo ad collocationẽ in dictionib. Nam quadã consonantes ponuntur in dictionum initio, medio, fine.
k 4 quo ad usum: Consonantes sunt aut minus sine magis frequentes, aut minus sive magis rara

diuidemus, Videlicet in frequentes & raras; harũ tamen aliquę magis & minus frequẽtes, sic magis & minus rarę sunt. Frequẽtes, nominamus, quod freqẽtius, raras verò q; parcius in scriptis soleant euenire. Frequentes sunt CFMN, frequentiores LRST, raræ DGHP, rarissimæ BQXZ. Sed ne me aliquis dictis carpat, quod rarissimas eas vocauerim, quæ crebrius aliquo in scripto interueniunt, vel exaduerso. *l* Literas frequentiores & rariores esse dicam, vel sui natura, vel aliunde. Ex sui natura cum plerunque vel raro in scripto soleant occurrere Extrinsecus verò cum aliquis continetur sermo in epistola, vtpote de AMORE, vbi AFFECTIO, VAH, HEV, & ijs similia repeti oportet. Etenim si id euenit, non ex hoc F & H frequentissimas esse colligitur. Sermo enim in epistola contentus aliquando frequentissimas rarissimas, & rarissimas frequentissimas faciet. D rara esse solet & interdum sæpe in scripto repetitur, vt in

l Freqnẽr & rarũ est aut natura aut ex euentu

Diues Druse dabis domibus donaria diuum.

Quemadmodum T in vulgatis Versibus.

O Tite, tute tati tibi tanta tiranne tulisti.

Et tuba terribili tonitru taratantara trusit.

Sed quoniam satis elementorum tractationi fortasse tribuimus, nunc reliqua, quæ ad commodè interpretandum spectant prosequamur.

Capvt IIII.

Simplex commutatæ figuræ modus quomodo deprehendatur.

DVplex occultandi ſcripti genus eſſe proximo volumine indicauimus, alterum quod adhibita diligentia, & certa ratione poteſt interpretari: alterum quod Apolline ſolum ænigmatum autore, ne dicam Deo opt. max. interprete videtur indigere. Quare hac parte intermiſſa, illam proſequamur. Rationem autem, quę in tranſponendis characteribus conſiſtit, non eſſet inoportunum prætermittere, tum quia ijs, qui ſe ex alicuius operis præceptionibus in aliis ſcripturæ inuolucris exercuerint, facilior videtur, quàm vt demonſtratione opus ſit: tum etiam quia in libera hominum tranſponendi ſcripti voluntate minimè certa ratio tradi poſſet.[a] Verũ ne rẽ omnino intactã relinquamus, id ſolũ admonuiſſe ſatis erit vt primũ experiatur, an eo dolo charta cõtecta ſit. Characterum itaque cõtextus per omnem ordinem requiratur, modo in tertijs, modo in quartis quibusq; literis, vel alio ordine, modo à dextro in ſiniſtrum, modo à ſiniſtro in dextrum, modo in ſecunda linea, modo in tertia & quarta, vel aliter, modo in verſuum initio, modo in fine (quemadmodum alio* volumine ſuo loco ſignificatum eſt) donec vnius tantum verbi notitia eruatur, quod vbi feliciter tentatum videbitur, pari ratione & ordine ſeruato, ſi eiuſmodi ſolus ſit, in cæterum procedi poterit.[b] Hæc ad eam fraudem detegendam talis occulti ſcripti ſatis eſſe videntur. Proximum eſt vt de

a. Quo modo ſimplex literarũ tranſpoſitio deprehendatur.

** lib. 2. ca. 2.*

b. Quomodo ſimplex figurarum ſeu notarum modus deprehendatur de quo in lib. 2. cap. 5. & 6.

de agnoſcenda ſimplici permutati characteris occultatione modos præbeamus. Notarum itaque numerus, ſeries, ſeu contextus, ſcripti partes diſcretæ, & characteres in fine collocati indicia præbebunt. *c* Characteres itaque diuerſi primum diſtinctè numerabuntur, eos nō plures viginti vno, vel ad ſummum duobus & viginti eſſe oportet, nā ſi plures ſint dolus erit obſcurior, & adiectitios & ocioſos eſſe cognoſcemus, minor numerus diffiniri nō poteſt, ſiquidem notarius obſcuritatis cauſa facilè in ſcripto poteſt paucioribus vti literis. Iis prætermiſsis, quas rariores & minus crebras eſſe diximus, *d* tum literarum contextum obſeruabimus, quæ pauciores characterum formæ quinarium non excedentes, crebrius interueniāt, ita vt nulla ſit dictio, in qua vnus ex illis character non incidat. *e* Scripti præterea diſcretio huius generis etiam poterit admonere, dum ſcripti partes diſiunguntur, vbi rectè ne, an perperā illæ diſcretæ ſint, finalium literarum numerus indicabit, quas proximo capite recenſuimus, nam ſi eiuſmodi literæ ſcriptum terminantes plures erunt, quàm dictum eſt, argumentum alterius immixtæ fraudis habebimus. *f* Verùm quia charecteres pauciores eſſe poſſe diximus, operæpretium eſt videre, ſi numerus diminutus ſit, quænam literæ ademptæ ſint, ratio itaque hæc eſt. Si literæ vna & viginti ſint (vt à maiori numero fiat detractio) Y fuiſſe ſublatam agnoſcemus. ſi viginti X, ſi vndeuiginti Z, ſi duodeuiginti Q ſi decem & ſeptem B, ſi ſexdecim G, ſic & de reliquis ſeruato literarū ordine, quas vel minus, vel magis raras apellauimus, vt altera alte-

c 1 Characterum dinumeratio.

d 2. Vocalium inueſtigatio.

e 3. Scripti diſcretio.

f 4. Siquidem numerus literarum ſit diminutus literas reiectas deprehendemus.

ri succedat. g Verùm ne quis interdum frustra re tentata me in hoc fortasse vanum appellet, hoc quemlibet admonitum volo, me de re tam implicata, præsertim autorem, qui neminem habuerim quē sequi potuerim, præceptiones eas tradidisse, quę & plerunq; sic soleāt euenire, & sic natura esse demonstrentur: vnde res ex coniecturis ducenda fuit: alioquin non inficior fieri, vt interdum res aliter, quàm eæ præceptiones admonent posfit euenire. Verùm in nihilo vanum deprehendi, diuini potius quàm humani esset ingenij. Hoc nolui prętermissum, rem de cætero plerunq; sic se habere benignus lector intelligat.

g Commonitio.

Capvt V.

Consonantes quot modis in simplici permutati characteris scripto à vocalibus dignoscantur.

Qvemadmodum igitur pueris, vt legere discant elementa primum dignosci oportet, mox syllabas connecti, deinde verba colligi: pari ordinis ratione interpretem procedere necesse est. Quare oportunum erit à præmisfis; hoc est à consonantium, & vocalium inuestigatione ad earum potestatem indagandam pertrāsire, vt vbinam eas inquiri oporteat ostendam. At quia contexta & par vtriusq; inuestigandi ratio est, altero enim cognito statim alterum innotescit: ideo earum inter se discrimen primùm visum est hoc capite comprehendere. a Accurata itaque debemus diligentia circa hæc consistere, vt recte scrutari & secernere discamus, omnem enim de hac re præceptio-

a Commendatio huius inuestigationis.

ceptionē ſuper his conſtituimus, totaq; noſtra hic innititur cognitio, vt ſi in his initio hallucinamur ſtatim in ipſo limine cogamur deficere, tum poſtmodum errore excreſcente, vt de implicata interpretandi ratione omnino deſperandum, vel in ea maximè elaborandū ſit, error enim, qui initio fit, deterior, q̄ qui in progreſſu eſſe ſolet, diligētius ergo interpres rem initio perpendat. Sed earum diſtinguendi rationes plures ſunt. Nemini itaq; dubiū eſt * literarum ex notis vocaliū & conſonantium conſtare: ſicq; conſonantes vocalibus inniti, vt literarū nexus aliter effici nō poſsit. Nam ſicut membra abſq; neruis nequeunt adſiſtere: pari modo ſine vocalibus conſonantes conſtare non poſſunt. Vocales enim ſpiritus vim obtinent, & conſonantibus ſonum impertiunt. Cum ergo ita ſocientur, ſi alteras nouerimus, alteras etiam ſtatim cognoſci oportebit [b] Prima igitur ratio eſt, vt toto orationis ambitu, literæ, quæ frequentiſsimæ occurrant videantur, quæ ſi numero quinq; ſint obſeruemus, & ſic frequētes erunt, vt nulla dictio ſit, in qua magis, vel minus crebro pro literarum numero reponantur, eiuſmodi notas vocales eſſe cognoſcemus. Cæterum poſitionis ordo erit, vt vel ſyllabam præcedant, vel primam literam ſequantur, vel ſecundæ ſuccedant, vel tertiæ, rariſsime & ferè nunquam quartæ, vt ſit in *Frichtonivs* & *Abxtrvsvs*, quod ſi ſermo vulgaris, & Italicus erit, nouiſsimos dictionum characteres, præſertim in ſoluta oratione, vocales eſſe admonebimur. [a] Poſſumus & alia ratione eas literas venari: nempe ſi ea quæſiuerimus elementa quæ rariſſimè in ſcripto reponuntur, quas vix tertio, vel

* literas.

b 1. Ratio.

a 2. Ratio.

quarto quoque versu repetitas offendemus, eas consonantes has Q X Z esse cognoscemus, eæ enim quoties obuiauerint, vocalium sequelam nũciabunt: Hoc etiam plerunque H præstabit, quo fiet, vt ex harum ductu, illarum sequelam nanciscamur, vel è conuerso. d Tertius modus erit, vt disiunctos & singulares characteres obseruemus, qui dictionem constituant, eos enim vocales has A E I O esse necesse est, quæ quatuor erunt, vt fit in latino sermone in A'I*OVE PRINCIPIVM*, in E'P*ATRIA EXTORREM*, in I S*EQVERE ITALIAM*, & in O'V*TINAM*. e Quartus erit, vt aduertamus an eędẽ characterũ formę dictiones vel inchoẽt vel terminẽt, eas .n. proculdubio vocales esse dicemus: nunquam .n. fit, vt dictio à geminis ijsdẽ consonantibus inchoetur, vel in easdem geminatas desinat: vt fit in *VVLTVS*, & *IIDEM*, & *IVDICII*, & *EOO* & huiusmodi aliis. f Quod verò in dictione *VVLTIS* vtramque VV vocalem appellamus, velim lector intelligat (vt sæpius dictum est) à nobis huius disciplinæ causa orthographiã contemni. Neque enim, quamuis alio ea litera fungatur munere, curamus propterea nomen permutare. Sed hinc germanicum idioma, & barbara alia excludi censemus, in quibus fit interdum, vt eædẽ consonantes dictionis initium faciant & finem. g Ad hęc quinta ratio accedit, vt si in media dictione geminatas literas coniungi videbimus, inde præcedentem, & subsequentem characterẽ vocales esse colligamus, quod ferè nunquam decipiet, vt fit in *ACCOMMODO*, & *OCCVRRO*: h Infirmatur aliquando regula sequente H, L, & R, vt fit in

d 3. Ratio.

e 4. Ratio.

f Excusatio.

g 5 Ratio.

h Exceptio.

in BACCHVS, & AGGLVTINO, & ATTRITVS, sed hoc rarò euenit. [i] Poterunt tamen geminati & simul positi characteres vocales esse, quod ex præcedentibus, vel subsequentibus non erit difficilè deprehendi, vt fit in CONIICIO & DEESSE, & si literas vtrinq; positas consonantes esse deprehendemus. [k] Hoc tamen nouissime præstabit inter duas similes characterum formas dissimilem vnam inspicere, fit etenim plerunq;, vt similes vtrinq; positæ, vocales sint, vt in MISERERE. [l] Licet interdum etiam character dissimilis interpositus vocalis sit, vt IVIMVS. Frustratur tamen etiamnũ regula, fitq; vt tres characteres consonantes sint, vt in INITE, hoc tamen rarius euenit. Vnde regula minimè contemnenda est: tametsi incidat, vt aliquando locum nòn habeat. Nullæ enim ferè de re aliqua præceptiones afferri possunt, quæ interdum non frustrentur: neq; generalia per particularia debent infirmari. Sufficit nanq; vt multo frequentius præstent, quàm decipiant: quod etiam de cætero sentiendum est.

i 2. Exceptio.
k 6. Ratio.
l Exceptio. 1.
2.

CAPVT VI.

Quot modis distinctas consonantium potestates venari possimus.

[a] CONstituto duplici literarum discrimine, & vocalibus à consonantib. discretis, sequitur vt distinctas earũ potestates aucupemur. [b] Sed id ipsũ primùm in consonantibus quæremus: [c] tum quia consonans plerunq; vocali præponi solet, quod quasi

a Transitio.
b Methodus
c Ratio.

quasi natura videtur præcedere: tum quia ex vna consonante alterius & consonantis & vocalis notitiam vt plurimum, eius natura edocente, aucupamur: quod ex vocalibus cõsequi nõ possumus. Quemadmodum enim aliquam consonanté certa vocalis necessario sequitur, & posito consonantium numero poterit vnaquæque diffiniri: obseruatus enim earum literarum ordo in syllaba, non parũ adiuuabit: non fiet pari modo, vt vocalis certa, consonantum, quæ præcedunt, vel subsequuntur nobis posit notitiam distinguere. Vt igitur ad institutum accedamus, plures ad hanc rem poterunt præceptiones adiuuare. [d] Primùm itaq; characterum figuras obseruari conueniet, quæ frequentiores, quæque minus frequentes in scripto apponantur non ignorare, singularum repetitam positionem numero indicante. Tum admisso literarum ordine, quemadmodum magis vel minus crebro solent plerunque ex sui natura scripto interuenire, singulæ figuræ distinguentur, de quibus licet superius facta sit mentio, non grauabor tamen eas literas iuxta seriem rursus apponere. Ordo igitur se habet huiusmodi. STRLMNCFP GHDBQZX, quarum vnaquæque quanto præcedit, tanto frequentior est. [e] Non inficior tamen secus posse euenire: eaque de causa plures rationes afferuntur: vt si vna regula frustretur, aliæ non decipiant, & aliæ alias substentent. Quare omnes, si erit necesse tentari conueniet. [f] Huius rei fidem faciunt typographi, qui singulorum elementorum typos pro cuiusq; vsu graduatim magis & minus frequenti, plures & pauciores habent:

d 1 præceptũ.

e Exceptio.

f Exemplũ.

bent: quod eorum elementorum vsus magis & minus crebro soleat interuenire. Huiusmodi preceptiones remotiores sunt, quàm vt certa literarū cognitio haberi posit, nūc ad magis propinquiores proximum est accedere. *g* Succedit itaque ex consonantium numero tum in initijs, & finibus verborum, tum in ijs medijs, quæ vnaquæque sit cognoscendi modus. Sed vt hoc in initijs primum exigatur, hæc erit obseruatio. *h* Dictionis principio, vt summum quatuor consonantes cohærebunt, vt accidit in PHTHISI, PHTHONGO, SPHRAGRIDE & similibus, minor numerus non perscribitur, nam tres, duæ, & vna tantum potest vocalem precedere. Si quatuor itaq; vocalē antecedant, plerumq; fit, vt duplicem, id est secundum & quartum locum index aspirationis sortiatur. *i* Nam & illa interdum posita semel, alibi collocatur, vt fit in SPRAGRIDE. Ea enim interueniente, literarum numerus augetur, cum scripturæ nihil præter sonum, quasi furtim præbeat. *k* Sed crebrius dictionum principijs tres consonantes solent cohærere: quarum vt cuiusque potestatem venemur, hic modus obseruabitur. Earum primam ex his vnam esse necesse est CPST. Harum enim consonantium natura duas alias subsequi permittit: quarum altera si erit aspiratio, vel prius, vel posterius apponitur, vt in CHLAMIS, PHRASIS, * THORNVS, & * PHTOLOMAEVS euenit. At S nullā patitur aspirationē statim subsequi vt in SPHAERA. Quod si in eo numero nulla fuerit aspiratio: tum primam S esse

g 1. preceptū generale.

h 1. Regula.

i Exceptio.

k 2. Regula.

* Thronus.

* Phrenitis.

necesse

necesse est. Hæc enim semiuocalis patitur mutam primum, deinde liquidam subsequi. Ex multis ve-
4. rò vnam ex his euenire necesse est, B C G, vt
5. *Sclopvs*, & *Strages*, verũ de B & G latinũ exemplum non habetur ex præcipuis duabus li-
6. quidis, vt L vel R, vt *Scribo*, *Strabo* & id genus reliqua. E consonantibus verò hę solę CPTR statim recipiunt aspirationem. Ratio est, quod cęterarum natura asperitatem non ferat. l Quod si duas consonantes verborum initia admiserit, ex his singulas primas esse oportet BCDFGPRST; secundas verò LHR, sed earum nexus talis erit. B potest L & R admittere, vt *Blasivs* & *Brachivm*. C omnes simul, vt *Clarvs*, *Chrisis* & *Credo*, D solum R accipiet, vt *Draco*. FL & R, vt *Flvmen*, *Frango*. Easdem G assumet, vt *Glisco* & *Gratia*. P omnes vt *Plvs Phtisis*, & *Probvs*. R tantum H excipiet, vt *Rhenvs*. T H & R accipiet, vt *Thais*, & * *Traso*. S verò soli aliæ plerunque consonantes supponuntur, vt T C F & P, vt *Statva*, *Scipio*, *Sphinx*. De F latinũ exemplũ afferri nullum potest, sed eo sic vernaculi vtũtur. Solent illæ interdum & aliter cõnecti, vt B cũ D quẽadmodũ est *Bdellivm*, & C cum T vt *Ctesias*, M cum N, vt *Mnestheus*. G cũ N vt *Gnarvs*, C cum N vt *Cnevs*, sed huiusmodi verborum nexus & si qui sunt id genus alij rarius * indicunt. m De simplici consonante conuenit dicere omnes posse vocalem statim præcedere. G latinus sermo V, quæ præit vocali non patitur subsequi, quare *Vido*, *Verinvs*, *Valterivs*, pro *Gvido Gverivs*

l 3. Regula.

* Tribunus.

* incidunt

m 4. Regula.

GVERINVS, & GVALTERIVS dicitur, quod in patrio sermone non seruatur. G apud latinos aspirationem non recipit, sed apud vulgares non excludit. D aspirationem nunquam patitur subsequi. De consonantib. dictiones inchoantib. satis, nunc de alijs quæ in medijs solent occurrere. In media dictione possunt quatuor simul esse consonantes: quod euenit, vel aspiratione, vel liquida, vt fit in ERICHTONIVS & AVSTRVSVS. Si verò ternę fuerint, quod crebrius euenit primas aut has S & M semiuocales esse oportet, aut omnes mutas. Quod si M fuerit tum H sequi necesse est: si S eas, quas necessario succedere superius diximus. Idem & de mutis etiam dicendū est: sed hoc erit si eas consonantes syllaba simul coire patiatur: alioquin illæ erunt, quæ coniūgi non possunt, quemadmodum B C, & ex aduerso consonantes, quę intra dictionē in syllaba coeunt eas esse cognoscimus, quæ possunt & initio syllabam conficere. Prima igitur geminatarum consonantium cognitio se offert, omnes esse poterunt exceptis his H Q X & Z, sed hæc postrema in materno sermone geminatur. Verùm si geminatas alia consonans consequetur, illam vel alteram ex duobus liquidis L & R, vel aspirationem esse oportet, vt fit in AGGLVTINO. AGGREGO, & BACCHVS. Terminare verò dictiones tres consonantes possunt RBS, & OPS, vt VRBS, & STIRPS, sed has tātū dictiones esse cōperimus. Crebrius duæ vt ST, NT, SN, & RS quemadmodum fit in EST, AMANT, AMANS, & ARS, raro in P S, B S, N X, vt STIRPS, SCOBS

III præceptum.
I. Regula.
2. Regula
3. Regula.
IV præceptum
I. Regula
2. Regula.

cognatæ ſunt vt vix poſsint diffiniri vtra crebrior
ſoleat interuenire. Idem & de binis aliis O & A re
cte affirmabitur: quod obſeruatis ſingulis in libris
dictionibus ediſcitur. *b* licet interdum res aliter *b Exceptio:*
contingat. Nos enim de eo quod frequentius eſt,
non quod & aliter interdum fit, loquimur. *c* Hoc *c 2. Modus:*
primum indicio habito, alia deinde obſeruari o-
portebit, vt ſi duæ ſimiles vocales inchoent, & ter
minent, vtramque I I eſſe cognoſcamus, vt plu-
ralitatem pronominis, quod eſt Is innuat. *d* Quod *d 3. Modus:*
ſi verbi initio eædem figuræ ſint appoſitæ, am-
bas vel I, vel V eſſe cēſebimus, vt eſt in *VVLTVS*,
& *IDEM*, cuius rei certitudinem ſuccedentium
mox characterum poterit obſeruatio confirma-
re. Duplex enim O O ſolum in dictione *OO-
NAE* (inſulæ in Septentrionali oceano poſitæ) *e 4. Modus*
reperitur. *e* Eiuſdem raritatis erit verbum inueni- *seu regula.*
re, quod à triplici vocali initium ſumet, hoc enim
neſcio an in aliquo vocabulo, quàm in eo, quod
eſt *VVVLA* reperitur. *f* Hanc præterea vocalem *f 5. Modus.*
eſſe cognoſces, ſi eam rariorem vniuerſo ſcripto *g Reiectio a-*
literam ſequi conſpexeris, quàm Q eſſe admone- *liquorum;*
ri poſſumus, illi enim ſemper ſolet ſuccedere. *g* Plu
res ad hæc coniecturæ afferri poſſunt, ſed eas præ-
termittere tā parui refert, quàm cōuenit breuitatē
ſequi. Neq; enim interpretanti obſeruare omnia,
quæ de his dicta ſunt erit neceſſarium. Siquidē ni
mis moleſtū foret ad hęc cuncta experiri: vt ſatius
eſſet in ambiguitate remanere, quàm in tāto labo-
re tam anxiè torqueri. Ex paucis enim huiuſmodi
obſeruationibus, facilè fiet, vt nōnullę cognitę lite
ræ, cęterarum nobis (quemadmodum alibi dictū

est) sine regulis cognitionem trahant. Quare omnis labor circa initia versabitur. b Verùm nec adeo vni regulæ ad literæ cognitionem fidendum est, vt non debeamus experiri, an ex alijs eius certitudo confirmetur: alioquin parum fuisset profuturum multas ad id præceptiones tradere: nisi visum esset commodius vnam alterius nixu substentari, & vnius certitudinem debere alterius experiméto confirmari.

b Cautio.

Capvt VIII.

Quomodo traditis regulis vti conueniat, tum de eo exemplum.

NVnc quemadmodum ijs regulis vti cōueniat, operę prætium est indicare. a Quod nō modo superfluum non videtur, verùm etiam maximè vtile, imo verò interdùm maximè necessarium. Parum enim esset, quempiam præcepta artis, & instrumenta habere nisi eorum etiá vsum percalleat. Neque dubium est eum, qui alicuius rei futurus est artifex, si alium artificem operantem videat, multo facilius ea, quę didicit oculorũ sensu, quàm ante auditu, & mentis agitatione percep turũ: cum certior rerum notitia ex oculis, quàm aliũdè haberi posit. Nam & certiora sunt ea, quæ per praxim, quàm quæ per præcepta, & canones tantum ediscuntur. Sed vt ad propositum accedamus. b Primum ex regulis, quas tradidimus, ecquid huius generis an alterius obscure scriptum sit, diligenter interpres obseruabit. Quod vbi cognitum sit, ad hoc genus pertinere, elementa

a Vtilitas huius capitis.

b Exemplum seu potius ὑποτύπωσις praeceptorum atque regularum.

menta primum singula distinguet, & suam cuiq; characteri potestatem suppositis veris literarum formis substituet. Quod rectè ne an perperam effectũ sit, experimẽtum indicabit. Aut* etiam in eadẽ potestate integros & perfectos verborũ sensus characteres explebũt, aũt imperfectos corruptos & nihil prorsus significantes reddent. Quod si ea cura minus dexterè videbitur cessisse, iudicium in artis locum succedet, res coniecturis agenda, & in ijs est multum elaborandum, tentabitur an in paucis modo his, modo illis, nunc permutata potestate, nunc restituta res possit videri voto cedere. Si adhuc res animo non responderit, quærẽtur verba, in quibus vel nulli sint ijdem characteres, vel paucissimi, vt aliorum mox experimentum fiat, donec possit videri, an ex ijs aliqui opinioni conueniant. Si ne hoc quidem proderit, dictiones tum paucissimis cõflatæ literis eligentur, vti quas vel vna solum perficiat, vel duæ, tresue, aut ad summum quatuor. Siquidẽ quæ huiusmodi sunt, inter paucas numerãtur, & minor proinde labor erit ad certitudinem non multum vagari. Cuius rei gratia nos tabulas confecimus,* vt quoties opus sit, ea de causa quilibet ad eas possit recurrere. Sic enim facile erit verba, si qua huiusmodi scripto reponantur intelligi, vnde characteribus primum aliquot cognitis, non difficile quis poterit aliorum mox notitiam consequi. Sed si ex aduerso prima fronte iudicium videbitur voto cessisse, vt non obscuro argumento sciri possit, ecquid veras notarũ potestates fuerit venatus, ex antecedentibus vel consequentibus certitudi-

* enim.

* lib. 4.

nem nanciſcetur, nam ſi laborem euentus minimè ſit fruſtratus, hoc integer, & cōgruus verborū ſenſus indicabit, ipſa verò cognitorum characterum iunctura, reliquorum ſubinde poterit paulatim notitiam ingerere. Qua in re minime labor fugiendus eſt, ſed res tamdiu tentanda, modo vt diximus literarum poteſtate permutata, modo reſtituta, donec quod clauſum ſe ſponte paulatim aperiat. Verùm ad hæc non parum afferet luminis, ſi eorum, quæ circa rem ſunt, quæque prius ab interprete ſciri diximus præſtare, cognitio acceſſerit. Initio igitur antequàm ad ſcriptum veniatur, nonnulla ex coniecturis nanciſci licebit: Veluti quia de manu militis, ab exploratoribus epiſtola eſt intercepta, de re bellica inde tractatum eſſe arguetur, vnde veriſimile eſt Belli nomen non eſſe prætermiſſum & exinde quatuor eius verbi literas, ſiue ex quinque, ſiue ſex, ſiue pluribus ea dictio conflata ſit, non deeſſe, ſi idioma latinum eſſe cognoſcetur: nam ſi vernaculum illud ſit proprij verbi literas perquiri oportet. Atqui ad hoc ſcripti prius rationem haberi eſt neceſſe. Nam ſi illud ad hoc genus pertinebit, verbum illud ſi erit, facilime poterit obuiare, ſi verò alijs dolis inuolutum ſit, maior ad inueniendum erit labor, & rem aliter, atque aliter pro ſcripti genere tentare oportebit. Sed vt dicta facilius intelligantur, exemplum adijciam.

Nam vt in declarationibus efficaciſsimum eſt: ita in diſciplinis ad dicendum aptiſsimum videtur: quod ſic præcepta quaſi experimento comprobentur. Multa enim inſtantia indicio, vel ſtatim ſe

pe decernuntur, quàm vel difficile est ante casum à magistro diffiniri, ne dum à discentibus percipi. Id obscurè igitur scriptum erit.

ƷƆᗡƱ ꓘΛλΠΘꓘ ꓕƆΣƱΛꓘ ФƆ
ᗡƱΛᗡ ΘOOƧΛλΠꓘΠꓕΠ
ΛƱ ΠꓕΠƱΛ ꓶΛꓶꓶΛꓘ ΛλΠΘ
ФƆλΠΛ λλΓ ꓶΛꓶꓶΠOΛƧΘꓕ·λƆ
VƆƧƱΠƱΛƧ ΣΛꓘΠλΠƱ,ΛΣΣΛ
λλƷƆƷλꓶΘΓΠƱλƧ ꓘƧꓕᗡ,ΛƱ
ꓶΛꓶꓶΠ VΠꓕΠᗡ ΛƧΠƱ

Primum itaque variati characteres, quod non plures viginti conspiciuntur, crebrior præterea quinque characterũ repetitio, quæ vocalium prębet indiciũ: finales etiam literæ, quæ præscriptum numerum non excedunt: distincta tum partium series, & cætera demum, quæ ad huiusmodi scriptum spectant: simplex permutati characteris genus esse non ambiguis admonet coniecturis. Idioma verò latinũ esse, ex finalium literarum numero deprehenditur. Quia verò magnates ab epistolis in arduis præsertim negotijs notarios scripturę peritissimos habent, sperandũ est proinde orthographiæ rationẽ minimè fuisse prætermissam. Ceterũ antequam ad elementorum notitiam veni-

tur, tentari poteſt ex ipſa materia an aliquod recte ſcripti verbum poſsit intelligi, vt ea ratione aliqua inde literarum notitia deueniat. Quoniam itaque (vt dictum eſt) conijci poteſt de bello agi, quod epiſtola vel belli tempore, vel à milite intercepta ſit, vel alia id ratione cognoſcatur, proinde nõ erit admodum difficilè perquirenti aliquo ſcripti loco eius verbi ſex literas inuenire, prodente hoc præſertim geminatæ literæ, quæ oportuno loco collocantur indicio eoque modo ex ipſa materia priusquàm ex ſcripto trium primo figurarum, quaſi certam notitiam deprehendi. Nam de ijs nondum prima fronte ſatis poterit conſtare, niſi ex conſequentium poſitione certius notitia confirmatur. His itaque in vniuerſum cognitis ſupereſt rem ipſam proprius attingere, vt ſingulo rũ elementorũ poteſtas dignoſcatur. Vocales igitur primum in mediis dictionibus, & interdum in earũ finibus quæſiturus (latinus.n.ſermo in terminationib. poteſt decipere) has figuras quia creberrimæ repetuntur, ⊃Λ ∫⌈ ⌊ ⊕x vocales eſſe conijciet. Huc accedit, quod rationibus eædem raris characteribus, quoties occurrũt videntur adhærere. Nec obſtat, licet interdum etiam illis nõnullæ conſonantes proximè poſsint ſociari, nam de eo potius iudicandum eſt, quod frequentius euenit, quàm quod rarius. Hoc etiam præſtat, quod proximè generatos characteres ex vtroque latere cernuntur aſsiſtere. Sunt & alia, ſi qua ad rẽ ſpectant, quarũm illę inditijs prodantur, vnde colligi licet, eas non niſi vocales eſſe: cum per omnes ſimul regulas de illis opinio confirmetur. Voca-

libus in hunc modum à consonantibus discretis, proximum est sua singulis munera assignare. Sed vt hoc in consonantibus primum (vt dictum est,) oportunius exigatur, duplici ratione perfici potest repetitione, & plurium coniunctione, tum in extremis verborũ partibus, tùm etiam in ijs medijs, si repetitionem sequimur, hoc modo quálemcunque earum distinctionem nanciscemur.

Φ	⅃	V	Σ	ʒ	O	⅄	ᗡ	ꓘ	⅂	Δ	⅃	Ω	Z	Γ
B	C	D	F	G	H	L	M	N	P	Q	R	S	T	X

Posset tamen etiam edocente regula, aliter atque aliter singulorum potestas diffiniri. Quamuis ne satis quidem tutum sit illis fidem habere. Solet enim sæpe decipere, quemadmodum & hoc loco indicabitur. Verũ ne hoc ignoretur, quonã pacto aliter possit potestas variari, earum repetitio obseruabitur, quæq; tóties indifferenter repetentur, vna pro alia sumi poterit. Potiorẽ tñ semper maioris, quàm minoris frequentiæ, nisi aliter experimentum demonstret, rationem haberi conueniet q; nobis tradendi exempli gratia, alioquin quatenus magis placet, regulæ fides habenda est. Ad huius distributionis exemplar interpres posset suam etiam aliter variare, sed eam distinctionem si vlterius progredimur, posteriorib. regulis in aliquib. videbimus infirmari. Exinde itaq; experimẽtum inituro oportunũ erit primũ ad faciliores obseruationes recurrere, vt si per eas satis possit proficere, maiorẽ laborem effugiat. Quoniam itaq; dictio est, quæ quatuor literis conflatur, quarum

tres,

tres, quæ in fine collocantur, consonantes sunt, cũ eiusmodi vnam tantùm dictionem, quæ Vrbs est agnoscamus (nam *Stirps* etsi totidem habet in fine consonantes, sex tamẽ constat literis) eam esse oportebit, quemadmodũ in tabulis apud dictiones totidem literarum est videre, vnde non modo trium consonantium, quæ in fine sunt, notitia elicitur, ɿ ⌽ ʊ, sed etiam vocalis ⅄ quæ illas pręcedit. Huc accedit, quod ex his literis prima in nona dictione consonans præit, quæ siquidẽ omniũ rarissima est, Q videtur fungi potestate, quod magis verisimile est adueniẽte in dictione aliarum eiusdem verbi literarũ notitia, quod vocales sint, ex quo licet affirmare, characterem, qui quinto loco ponitur, in dictione, in qua Belli nomen ponitur, V potestatem habere, vnde etiam concludere licet, vltimum, qui hunc sequitur, non alium, esse, quàm M. De prima consonante, mox per aliam geminatam in quinta dictione iudicium confirmatur, quod alioquin dubium esse posset, an L potestate fungeretur, nam certum est vocalem ibi non esse. De alia mox consonanti, B iudicium confirmatur verbo, quo *Belli* nomen notatum coniecimus, in quo etiam de L notam talem ɿ vidimus. Quod verò dictio est, quæ tribus literis conflatur, quarum postrema scripto rarissima, cum semel tantum incidat succedit vocali, quam hucusq; V esse deprehendimus, dubius esse non debet nouissimam X esse, nam quæ inter rarissimas est, aut H, aut Q, aut X, aut Z esse existimatur, atqui Q primum & Z e numero eximuntur, quia nunquam in fine verbi collocantur. H

præterea

præterea non eſſe ex literarum ordine deprehendimus, ea enim poteſtas in fine dictionis apud latinos in verbo tantum VAH reperitur, quarũ media A eſt, non V: Vnde ſupereſt dicere, non aliam eſſe, quàm X, & primam vel D, vel L, vel N, vt vna ex dictionibus tribus ſit DVX, LVX, NVX: Sed quia vel cognitum eſt de re bellica agi, vel magis conſentaneum de re magni momenti, quàm parui, credibilius erit de *DVCE* ibi, quàm de *NVCE*, vel *LVCE* mentionem factam eſſe. Vnde hactenus colligi licet harum literarum veram notitiam, quarum poteſtatem ſuppoſitis noſtris literarum formis indicabimus.

ᒣ ⅄ Λ I ꓘ △ ƨ ᗡ ✱ ⅃
B D E L M Q R S V X

Ex his & huiuſmodi alijs cõiecturis, habita etiam de cætero, vt commodius fieri poterit conſonantium notitia, & aduocatis ad hoc præſertim tabulis, cum opus erit, mox ad vocalium diſtinctionẽ tranſitus fiet. Nec quicquam referet, non omnibus adhuc conſonantibus cognitis ad vocales deuenire. Ex ijs enim aliarum poterit cõſonantium elici coniectura, quemadmodum ex conſonantibus etiam vocales cognoſci poſſe ſuperius demõſtratũ eſt. Vocales itaq; in hoc ſcripto duplici modo nanciſci licet, repetitione, quod omnibus conuenit, & quod rariſsimam figuram, quæ adhuc Q videtur fungi poteſtate, character ſequitur. Sed de V ſatis vidimus factam fidem, non minus etiam de E poſſet videri conſtitiſſe,

ſed

sed eas cum alijs prosequemur, vt etiã de illis opinio certior habeatur. Hæc igitur nota ʌ quia omnium creberrima est, quod decies octies repetitur I, vel E potest videri, sic & ∫⌉ quia vna minus vice scriptum ingreditur, vtriusq; nõ minus videtur sibi potestatem vendicare: vtraque enim potestas plus minus solet frequenter occurrere, & modo hæc, modo illa (vt dictum est) crebrius interuenire. Mox quia ɔ sexies conspicitur, A potestaté representat, postremo quod ☉ & ⁎ quinquies tantũ recensentur. O & V, quæ omnium rarissimæ esse solent, potestatem indicant. Hoc singulorum characterum arguit repetitio, nouissimus verò quia rarissimam figuram sequitur, quam adhuc Q esse deprehendimus, etiamnum de eo quod dictũ est, fidem magis auget, quo certius videri potest in verbo, vbi de *Bello* fit mentio, dictionem *Bellum* positam non *Bellis*. Vnde etiam de M. litera certior notitia elicitur, quæ & tali figura ꓘ designatur, & E vocalis, quæ per eum characterem demonstratur, & in V potestate etiam alibi errorem non esse, & in ea dictione, quæ septimo loco ab vltima locatur, ex eadem vocali initio & calce verbi posita. Mediam geminatam C esse colligemus, quæ nisi de S nobis constaret, pro ea etiã posset haberi. Ex eadem vocali in dictione duarũ literarũ, quæ sexto loco ab initio ponitur, & quarto à fine reperitur, alteram figuram T necessario esse conijcimus, nam neque S, neque X esse ex superioribus licet existimare. Eiusdem præterea vocalis ex cognitarum consonantium indicio secunda se scripti dictio manifestabit, vt

Mediam

MEDIAM proculdubio ibi notatam eſſe intelligatur. Quod vt certius videri poſsit, dictio, quæ nono ordine collocatur, accedente priorum literarum notitia, tutiorem fidem facit, vt verbum ſit, quod cauſam reddit *QVIA*. Sed de his vocalibus aliũdè etiam poterit conſtare, vt opinio certius cõfirmetur. In ſeptima præterea dictione ex cognitis characteribus facile erit aſſerere, ſecundũ characterem, qui ſolus ſupereſt, vt verbum intelligatur, non aliam, quàm N poteſtatẽ habere, vt dictio perfecta ſit *INITE*. Et ex huius inde conſonantis notitia in verbo tertio loco poſito primam vocalem, nihil pręter O eſſe venari licebit, vt *NOCTEM* dictionem perficiat, quę vocalis nouiſsima primũ in ipſo ſcripti limite prima literam de qua ibi tantum reſtat dubitare P eſſe, mox quarto loco etiam primam, nõ aliam, quàm H eſſe, manifeſtabit. Huius rei opinionem verbum tertio loco poſitum, quo *HODIE* ſignificatur ſignificabit. Quid tertiodecimo loco ſcriptum ſit, eadem ratione facillimũ erit affirmare. Nã vt integer verbi ſẽſus ſit, primus character nõ aliã quàm F poteſt habere poteſtatẽ, vt *FORTITER* verbũ innuat, cuius opinionis penultimum verbum fidem faciet, quo finis ſignificatur. Supereſt demum ex toto ſcripto eius tantũ characteris O poteſtatem venari, qui in quinta dictione geminatus, non alterius poteſtatis iudiciũ præbet, quàm G, vt *AGGREDIMINI* verbum ſignificetur, quod in alio verbo *BELLIGERANDO* confirmatur, vbi neque alia functione poteſt ſenſum perficere: Ex his omnibus coniecturis ſingulis characteribus licet ſua munera ad exemplũ ſubſcribere, illudque ob oculos ponere, vt inter-

pretando ad eius iudicium recurratur, sic res statim non infeliciter cedet: & se totum occultè scriptum reserabit. Experimento liquet laboris summam, vel in vnius tantum characteris notitia versari, nam ex vno cognito, plurium inde facilè trahitur cognitio, & mox ex pluribus facillimum est occultas omnium potestates eruere, siquidem aliæ ex alijs cognoscuntur, nec minus aliarum notitia ex alijs dependet, quàm in cathena anuli, in qua mutuò connectuntur; vt si anulum quis permoueat, reliqui statim proximi moueantur, quare ad huiusmodi exéplar reliqua id genus scripta conuenit interpretari. Vnum verò illud restat dicere, quæ de hoc scripti genere obseruationes traditæ sunt, eas etiam ad sequentia in assignandis characterum potestatibus debere accommodari.

Capvt IX.

Quomodo continuati scripti partes dirimantur.

SEquitur vt à simplici scripto ad continuatum trãseamus: vt ordo secũdi libri seruetur: de quo vt in proximo factum est, quemadmodum primum eius partes dirimantur tradi debere ratione oportunum videtur. Nam de eo cognoscendo nihil est quod dicam. Ipsi enim oculi satis hoc per se indicabunt: vt non alio magistro opus sit: nempe si scriptum nusquam, vel nullis interuallis, vel incisis membris, periodis, alijsque lineolis, sed tantum versibus seiungatur: quod si quando euenit, hoc scripti genus proculdubio esse censebitur, res clarior est, quàm vt vel exemplo videatur indigere. Sed iam quot, quibusq; modis

dolus hia auferri posſit, & ſcriptum detegi ſupereſt indicare.a Prima ratio videtur, vt aliquæ ex his dictiones *IN*, *ET*, *VT*, *CVM*, *QVIA*, *QVONIAM*, & huiuſmodi aliæ, quæ frequentius ſolent in ſcriptum ingredi, in ſimili plurium characterum coniunctione per totum ſcriptum diſperſæ requirantur. Eæ inuentæ & diligentius obſeruatæ, vt integrę includantur, quatenus ſimiles ſunt, tranſuerſis lineolis ab aliis partibus ſeponentur: hoc præſtabit, vt non modo eas tantum partes diſiungamus, verùm etiam vt deſignemus proximarum dictionum confinia eadem enim ratione, & præcedentis finis verbi, & ſubſequentis initia decernetur. bNeq; hoc tantum in huiuſmodi dictionibus, quas pauciores abſoluunt literæ, verùm etiam in aliis quę ex pluribus cōſtant, conueniet obſeruare. c Ad hoc etiā faciet ſi duplicatā cōſonantem ex vno latere vocalis, ex altero cōſonans comitetur: quare ad hoc proximis regulis, quibus vocales à conſonantibus dignoſcūtur vti oportebit, ſi illud itaq; ſic erit, inter ſimiles, quæ geminantur diuidētem lineam interponi conueniet. Si tamē hoc etiā deciperet, ſuccedente liquida, vt fit in *AGGLVTINO*, & *AGGREGO*, ſed hoc parcius ſolet euenire, & ſi quando fit, conſonans ex ſequenti latere comitatur, nam & ſi præcedenti adhæret, (regula namque decipiet) ad cautionem proderit aliarum regularum acceſſio. Nā quod pluribus modis nihil diſsidentibus confirmatur, etiamſi vna repugnet, ratum habendū eſt. Hęc ratio vſum præſtabit in aſsignandis tantū dictionum principiis & finibus d Præterea ſi quatuor: quinq; ſex, vel ſeptē ſimul

a 1 Ratio hic ſeu regula.

b ampliatio.

c 2 Regula.

d 3. regula.

simul consonantes sint, certum erit inter eas esse verborum discrimina, nam nõ potest dictio in plures, quàm in tres consonantes desinere. Vnde si
1. septem cohæreant consonantes (quod rarissimũ erit) in tertium cadet discretio. Nam à quatuor potest inchoari, sed hoc rarissime fit, vt in *Vrbs*
2. *Phthisis*. si sex numerus dimidiabitur, vt est
Exceptio. *Vrbs Strabonis*, licet etiam posset partitio in secundam cadere, vt in verbo *Amarent*
3. *Phthisim*: sed si quinque fuerint, primum ver-
4. bum prima, secunda, vel tertia terminabitur: si quatuor nihil potest diffiniri, nam à totidem incipi dictionem demonstratum est. Sed verisimilius erit, verborum inter eas nexum esse, quod eiusmodi verbum vix alterum aut tertium erit in-
4. Regula. uenire, alioquin vel prima, vel secunda illud terminabitur. In plurium vocalium coniectione, tã difficilè est partium terminationem dare, vt nullo penè modo iudicium satis possit constitui, siquidem I vel V, quæ consonantium sibi potestatem vsurpant, crebrius repetitæ multis cum vocalibus connecti possunt, ita vt earum sequela, vel vigesi-
1. mam posset transilire. Verùm sicubi tam numerosa vocalium coniunctio obuiauerit, præstabit, vt earum occursum, post primam statim vel alteram ad summum tertiam cognoscamus: quàmuis hoc
2. modo non satis possit earum potestas diffiniri. Ex similium verò vocalium continuatione dictionũ initia & fines tuto licebit deprehẽdere: vt si eiusmodi quatuor conspiciantur in secundam cadet partitio, vt frequentius fit in I, vt *Ivdicii Iidem*, parcius in O, vt *Eoo Oonae* insulæ, in

A posset

A posset etiã occurrere, sed exemplũ de terminatione non suppetit. E non plures duab. esse possunt, V non plures quatuor, vna semper dictionem terminante, quare minime posset recte decerni, an in paucioribus partis discrimen debeat constitui, nam in Vvvla tres sunt in initio vocales, sed eiusmodi non est aliud verbum inuenire. *g. Reg. Si res hoc modo nõ succedat, quid praeterea faciendũ* g Hæc sunt, quæ ad partium segregationem occurrunt posse obseruari quæ si ad id aut parũ, aut nihil ex notarij. vafritia præstarint huic difficultati poterit esse adiumento: primum duas tantũ, mox tres, inde quatuor, demum plures characteres ab initio accipere, perinde ac si totidem literarum verbum futurum sit, & iuxta proximas regulas suam singulis potestatem tribuere, donec res sæpius tentata, fœliciter respondeat, vt integer verbi sensus maneat: sic & postmodũ de cætero fiat. *h 6. Regula.* h Vel si hoc ad id non satis videtur esse præsidio, vel frustra laboratũ sit, id proximæ rationes poterunt prestare, quàmuis quoquomodo ad eas recurrere postmodum fuisset necessarium: nam hæc ad partium tantum discrimen faciunt. i Ad *i Tabularum promissio.* hoc scripti genus si per tempus licuisset, earum volumen tabularum cum alijs, quæ sum in quarto libro editurus, quod adhuc est in manibus inchoatum, illud si posthæc potero paulisper animum ab instantibus rerum impedimentis auocare, propediem absolutum emittam.

o

Capvt X.

Quomodo continuatum ſcritum poſſit interpretari exemplum.

EXpoſcit locus vt, quod in ſuperiori ſcriptĩ genere præſtitimus circa interpretādi modum, hic etiam ſeruemus. Sed quia nonnulla de cura & diligentia, quæ in omni forma ſcripti ab interprete habenda eſt, proximo capite diffuſius pertractantur, nunc ea relinquemus, reſtat tantum enodandi id genus ſcripti exemplum tradere. Nā ea, quæ ibi dicta ſunt, ad hæc etiam referuntur. a Exemplum itaq; quod proponitur tale eſt.

a Exemplũ quod & ſupra.

ƷΛS⅄ΠƱΘD⅄ LƱ TƆLΘKΠ⅄
ΘS⅄DΠLƱΛSℲΠƱ⅄STDDƱS
ΘƱΘΦ⅄KΠΛDƱΛD⅄SΠ⅄ LƱƱ
ƆƱΔ⅄Ɔ ƱD⅄ƷΛS V⅄ΛSΛ⅄Π⅄
ΠƷ ȘΘΛƱΛSΛΘΔ ⅄ΘΛΘOΛL⅄Θ
D⅄LƱΣÇDL⅄D LΠƱƆ .

Paſsim itaque ſcriptum oculis percurrenti, primum characteres, qui proximi ſunt initio D ⅄ L Ʊ proxime finem reponuntur, cenſendum eſt illos dictionem perficere. Quare oportunum erit

erit lineolas in ambarũ partiũ terminis, quatenus ſimiles ſunt deſignare, vt ea verba integra ab aliis ſequeſtrentur, ſimulac præcedẽtibus fines, & ſubſequentibus initia tribuantur. Quia verò hæ duæ conſonantes ʅʃʅʃ ex ſuperioribus regulis obſeruatæ geminari conſpiciuntur, & nulla ex præcedẽti latere vocalis comitatur: credere par eſt, in ijs mediis verborum eſſe confinia, quapropter linea oportebit interſecari. Quia rurſus ſex conſonantes ꝫ ⅂ ᗡ ᗡ ꝫ ⊖ nulla interpoſita vocali ſe inuicem ſequuntur, & ex iis duæ geminatæ ſunt, neceſſario vtrimque conijcitur inter eas verborum diuiſionem fieri, & mediam ſectionem inter vtranque geminatam cadere. Diuiſis in hunc modum, quatenus licuit, per peculiares regulas ſcripti partibus & lineis interpoſitis, ſupereſt proximas regulas ad eius interpretationem iuxta eum modum accommodare, nam quantum ad hũc locum res ſpectare videbatur præſtitimus, de cætero mox ad ea quę dicta ſunt lectorem remittimus. Aptata igitur ſua ſingulis characteribus poteſtate, ſic arcanum ſcriptum reſerabitur.

PERDITASVNTBONAMINDARVSINT
ERIITVRBSSTRATAHVMIESTESVRI
VNTTOTQVOTSVPERFVEREVIVIPRE
TEREA QVAEAGENDASVNTCON
SVLITO.

Verùm ne cui ſuperuacaneus hic partes dirimendi labor videatur: quod ex ſuperiorib. characterũ poteſtatem nanciſci liceat: admonendum volo,

hac ratione multo melius & facilius, quàm aliter hoc scripti exemplum enodari.

Capvt. XI.

Quomodo perperam scripti partes liceat deprehendere, & interpretari.

SVccedit tertius obscuri scripti modus, vbi preter characteris permutationem, non aliud ad difficultatem, quàm male aßignata verborũ confinia accedunt: vt series eorum, quæ tractata sunt in secundo volumine seruetur: cuius tũ deprehendedi, tũ interpretandi rationes locus exposcit indicari: verùm de vtroque pauca dicenda subueniunt. [a] Hoc itaque scripti genus literarum quæ verba solent inchoare, & terminare, de quibus huius voluminis initio dictum est, indicio prodi satis erit. [b] Interpretando verò modus seruabitur, vt aßignati primum fines, ac si non essent negligantur. [c] Vnde commodum erit epistolam omißis ijs spacijs continuatam transcribere, atque verba perinde atque in proximo scripto continuata poßint interpretari. Quare exemplũ afferre aliquod minime videtur oportunum.

a 1. Regula.
b 2. Regula.
c Compendiũ

Capvt. XII.

Qua ratione scriptum ociosis characteribus inuolutum, deprehendatur, & illi ab alijs dignoscantur.

[a] SEquitur vt agnoscendi scriptum ociosis characteribus inuolutum, & eos characteres dignoscendi, modos præbeamus. [b] Indicium itaq; pri-

a 1. Inuestigatio num huius generis scriptura sit.
b 1. Regula.

primum finalium literarum numerus dabit: nam si plures illæ sint, quam exiguntur, ociosos prima fronte tot ibi characteres esse argui posset, quot eum numerum excesserint.c Sed huic regulæ non *c Infirmitas huius regulæ* satis est fidendum. Posset enim numerus non excedere, illis in dictionum finibus adiectis: & posset pluribus superare, quàm verborum terminationes terminarent.d Posset ad huiusmodi conie- *d 2. Regula.* cturam quoquomodo accedere, si consonantes & vocales mutuum inter se nexum non seruabunt, vt nimium distent, & longius separentur. e Sed hæc difficillima erit obseruatio. f Tutior ta- *e Difficultas huius regulæ* men & facilior ratio erit, vt figurarum discrimina *f 3. Regula.* obseruētur, nam si illæ plures viginti, vel duabus & viginti cōspicientur, numeri excessus hoc scrip- *g II. Inuestigatio potestatis notarum.* ti genus esse indicabit. g Cæterum quibus modis id genus notæ dignoscantur superest nunc videre. h Obseruabitur ergo primum, an aliqui similes *h 1 Regula.* characteres, se mutuo sociantes in scripto iterentur, quod fieri solet in verbis communibus, quæ sæpius repetuntur, vti ET, VT, IN, AD, CVM, NAM, QVIA, QVONIAM, & huiusmodi aliis. Nam si obuiauerint, obseruabitur an intra eorū numerum aliqui medij inserantur, quod si erit interiectos proculdubio vti ociosos & vanos designari, & excludi oportebit. i Potest etiam dici, vt *i 2. Regula.* hæc adiectio etiam extra numerū similium characterum obseruetur, vel ante vel post. Nam licet interdum deciperet adiectione, & commutatione literarum, quæ fit in verbis analogis, & etymologicis. Potest autem initio adiectione decipere, vt est in dictionibus OS & HOS, ARS

& MARS

3. & MARS. Commutatione vt fit in verbis
4. DOS & MOS, quæ similia sunt. In fine autem adiectione, vt ESSIT ad ESSE, & commutatione vt AMAREM & AMARES, quod prouenit ex casuum inflectione. k Potior tamen frequentioris vsus, quàm rarioris habenda est ratio: siquidem credibilius est verba repetita ex illis esse, quorum natura est, vt crebrius repetantur: cuiusmodi sunt quæ supra memorauimus: quàm ex eorũ numero, quæ minus crebro solent incidere: cuiusmodi sunt hæc, quę possunt initio & fine adiectione decipere. l Quare nec minus hæc obseruatio poterit vsum pręstare, nã sicubi interdũ eius causa lapsum sit, ex alijs regulis poterit facilè error emendari. m Verùm tutior ratio est, vt medijs dictionib. Nam
1 vtrunq; & hoc modo posset euenire, vt fieret ad-
2. iectio causa numeri, vt fit in AMARENT & ad id
3. quod est AMARET, & aliter in MONS & FRONS, ad id quod est MOS & FONS: & cõmutatio causa analogiæ, vt fit in FRONDIS, & FRONTIS. n Alia ratio est, vt vocales obseruentur. Hoc verò fiet, si qui magis repetuntur characteres dignoscantur, eos verisimilius est vocales esse, quarum natura est, vt frequentius scriptũ ineant. o Iis in hunc modum à cæteris discretis, supererit ex consonantiũ geminatione ociosos characteres venari, nam qui geminatas præcedant consonantes cũ vocales nõ sint, proculdubio erit affirmare ociosos esse. p Potest idẽ dici de iis etiã, qui sequuntur, sed ratio deciperet in liquidis L & R, quarum notitia si elici poterit, nihil erit amplius, quod dubium faciat. q Ad hoc etiam conferet, si obseruatis characteribus,

k Correctio.
l Vtilitas huius regulæ.
m 3. Regula.
n 4. Regula.
o 5. Regula.
p 6. Regula.
q 7. Regula.

qui magis frequentes obuiabunt, reliqui, qui mi nimè primum de numero literarum eximentur. Nam licet regula possit decipere, vt pro ijs ociosis consonantes minus frequentes tollantur, tum ex aliarum consonantium & vocalium notitia, in interpretando facilè per coniecturam error corrigetur. Ἀνα-τησις.

CAPVT XIII.

De hoc scripti genere interpretando exemplum.

SEd vt hæc facilius intelligantur, adhuc exemplum afferam vt superiorem ordinem sequamur, ne quid ad materiæ obscuritatem luminis deesse videatur. Exemplum erit quod in eodem loco superiori volumine adduximus.

Hic si characterum terminationes sequimur, decipiemur: quod ex consequentibus regulis, & experimento licebit videre: siquidem vnum tantum ociosum deprehendemus. Nam verbum, quod in hac desinat, vix vnquam est in vsu: & huiusmodi vix alterum, aut tertium reperitur: & proinde numerus minime liqueret. Quia verò consonātiū, & vocaliū nexū obseruare perdifficile est, eam coniecturam omitto. Quare superest tertius argumētū ex numero figurarum deprehendere. Ex his igitur quod duodetriginta numerentur, liquido apparet, octo vel decē ociosas esse. Sed credibilius est octo esse. Duarum enim literarum Y & Z rarissimus est vsus. In hunc modum hoc scripti genus per coniecturas licet cognoscere. Porro dignoscēdi eiusmodi characteres habebitur coniectura primum, quod in sexta dictione, quæ eadem videtur cum ea quæ est quarta ab vltima post similes hęc figura E, & ante alterā diuersa huiusmodi H. Vnde existimare par est vtramque ociosam esse. Octauo præterea loco charactéres sunt aliquot dictioni duodecimæ à prima, & tertiæ ab vltima similes iuxta quarum primam talis character est initio A prope alteram rursus initio diuersus in hunc modum X, & apud tertiam huiusmodi alius S: Vnde colligi potest eos vanos & superfluos esse: nisi verba eadē non essent, nec idem etymon, sed dissimilitudine, quæ est cum reliquis, in calce primæ dictionis nihil potest affirmari propter casuū inflexionē, quę variatur. Ex vocaliū insuper obseruatione conijcitur in septima dictione, characterem qui sequitur primū & aliū, qui penultimus est, quod neuter

neuter vocalis esse videatur, ociosos esse, siquidem ambo geminatam sequuntur consonantem, quæ est vocaliũ natura, alioquin penultima figura potest videri esse liquida, characteres sunt F & I. In quarta etiam dictione, quod proxime geminatã consonantem vtrinq; figuræ apparẽt, quod vocales non videntur, iudicare planè est, primam, quæ hæc est B superfluam esse, nam altera creditur esse liquida. Ex alijs coniecturis colligi par est, has omnes figuras in toto scripto ociosas esse. EHA XSFIB. Ijs de medio sublatis, scriptum perinde ac si character esset tantum permutatus interpretabitur.

CAPVT XIIII.

Quomodo reliquis occultandi dolis huiusmodi scripti sit occurrendum.

VT * dixit diximus solent magnatum scribæ compendiosum scriptum sic accõmodare, vt perpaucæ toto scripto videantur, & verba quéadmodum in vna significatione, sic in alijs eædem figuræ diuersis potestatibus functæ, sibi pariter respõdeant, huiusmodi dolis sic erit occurendum. a Si pauci videbuntur vniuerso scripto characteres, eis frequentissimarum consonantium & vocalium potestates ascribantur, quibusuè in scribendo minus carere possumus. b Præterea si ambiguus erit sensus, literæ quę hanc ambiguitatem parere possunt sunt I & E, A & O, B Q, P F, D C, & huiusmodi reliquæ, quas plerunque rarius & crebrius solere sylla-

* lib. 2. cap. 6.

a 1 Regula.

b 2. Regula.

ſyllabis & dictionibus interuenire, ſuperius memorauimus, harum enim altera alterius vice fungi poteſt, vt infra patebit exemplum. Scriptum ſit tale.

Λ ʊ △ ↑ Λ ʔ ⊓ K ↑ D ↑ Λ ʔ K Λ D

Nos ſi ſubſtitutis characteribus priorum poteſtas aſsignabitur, dicet *ET QVERIMVS VERMES*, at ſi Λ i, ʊ S, ʔ n, ⊓ e, D t K c, poteſtas aſſignetur, dicet IS *QVI NECAT VINCIT*, & multum diuerſa prodibit oratio, ſic & multæ poterunt eiſdem characteribus accommodari ſen-
e 3. Regula. tentiæ.[e] Poterit autem vera cognoſci, vbi nullus literarum incongruus ordo, vel inordinata
d Reiectio. verborum compoſitio conſpicietur.[d] Multi ſunt quoque doli, vt ſuperius recenſuimus, quos omittimus, cum facilius quàm ſcribi poſſit ab huius diſciplinæ parum exercitatis poſsint interpretari.
Nunc ad alia tranſeamus.

Cap.

CAPVA XV.

De orbiculari simplici scripto, & rationes quibus deprehendi possit.

EXpositis rationibus quibus permutatus character cum reliquis fraudibus, quæ inde possent emanare, quasi cum tota familia tolleretur, proximum est, vt eorum, quæ in secundo volumine tractata sunt, seriem prosequamur, idem in scripto, quod orbiculare dicitur, quia ad Rotam componitur præstare: quapropter quemadmodum superioris generis sunt formæ primum de simplici, vnde & reliqua emanant; dicendum videtur.[a] Sed scripti primum quomodo deprehendantur rationes & coniecturæ, oportunum erit iudicare.[b] Primam itaque coniecturam dabit plurium similium characterum se inuicem sequentium concursus, tum principio, tum in fine, tum in medijs dictionibus, quod orthographia non patitur, nam neque à geminatis consonantibus inchoari, nec in easdem geminatas cadere, nec plures duabus medias habere verbum aliquod contingit, porrò trium vocalium initium in verbo tantum VVVLA reperitur. Cæterum inchoari, mediari, & finiri etiam à duabus tantum euenit.* Alioquin plurium concursum ex rotę reuolutione, & exinde potestate permutata prouenire consentaneum est existimare.[c] Huius rei pariter argumentū dabit plurima modo in vno versu figurarū repetitio, modo earūdē rarissimus occursus, vt

a Methodus generis huius scripti deprehendendi.

b 1. Regula.

** Idem.*

c 2. Regula.

vix interdum ad tertium vel ad quartum versum semel repetantur. [d] Solet * enim ad coniecturam accedere finalium characterũ numerus si plures sint, quàm ratio permittat, quæ omnia nusquam in alio scripti genere solent euenire.

d 3. Regula.
* autem

Capvt XVI.

Quomodo hoc scripti genus interpretetur.

a 1. Methodus interpretandi huius huius generis scripta.
b Difficultas

HViusmodi[a] coniecturis scripti genus assecuti, sequitur characterum potestatẽ aucupemur. [b] Porrò hoc scribẽdi genus, quia multo difficilius, quàm superius videtur, multo etiam cautiorem, & sagaciorem interpretem exposcit. Nihil enim hîc, ex his, quæ vbi obseruari expediebat poterit adiuuare: sed longè aliæ quæruntur rationes, & multum diuersa est via interpretandi. Non enim hîc prius vocales & consonantes ex repetitione proderit discernere: non ex consonantium geminatione comitantium vocalium notitiam confirmare, vel liquidarum sequelam deprehendere: non ex initijs & finibus, & verborum interpositionibus consonantes & vocales dignoscere: non ex frequentia & raritate: non denique ex alio argumento, quod in superiori scripti genere poterát adiuuare, singularem licebit hic characterum notitiam venari: sed alias coniecturas, aliaque argumenta ad id quæri conueniet. Nam licet (quod non fit) characterum potestas semel hoc modo acquiri posset: nec dum tamen res satis esset adiumento

mento in tã crebra muneris permutatione, vt vix vel in longa epiſtola eadem alias poteſtas reſtituatur. *c* Primum ergo diuerſorum characterum, qui in epiſtola ſunt, haberi numerum oportet, vt inde quantitatis noſtrarum literarum notitia eruatur. *d* Nam licet hæc coniectura poſſet fruſtrari: quia tñ rarò aliter prouenit, nullo modo eſt negligenda. Quemadmodum enim character vnus plures poteſtates repræſentat; ita fit pariter vt totidem characteres, non plures, quàm vnius literæ poteſtatẽ abſoluant: eoq; modo plurium functionum exceſſus, quæ modo vni characteri tribuũtur, mox plurium characterum diuerſitate, vno tantũ fungente munere penſatur. Nec repugnat, quod ſignificantes interdum notæ ſignificatarum literarũm numerum excedant, vel ex aduerſo, vtpote ſi vna figura trium literarum, quæ initio ſunt, poteſtatem habeat, quemadmodum fieret in *DEFICIO*, & mox earum quælibet D E F vnius, vel duorum tantum characterum figuris ſignaretur, & aliter vt ſi vnus character duas habeat poteſtates, vt eſſet in primis literis verbi *DEBEO*, quarũm quælibet tribus characteribus notaretur, ſiquidem in alterutris numerus diminutus, alias in alijs characterib. adimpletur. Vnde eſt colligere, ſic ferè ſemper euenire, vt mutua pẽſatione noſtrarum literarum numerus characterum quantitati reſpõdeat. *e* Ad hoc itaque ſcripti genus, vnus primum modus afferri poteſt, cuius tamen nixu, tota interpretandi ratio ſubſtẽtatur. *f* Initio igitur partes quæri, & ſeligi oportet; quas peculiari aliqua re magis conueniat notari, vtpote ſi vel plures ibi characteres

c 1. Regula.

d ἀπαντήσεις.

e 2. Regula.

f. Caſus ſeu pars.

in ipsis medijs concurrant: vel terminent præcedentia, & inchoent, proxima: vel certè tertio, aut quarto loco, aut aliter, modo non nimium distét, aut in alias dictiones transeant repetátur: nam sic difficilor esset verbi coniectura: super quo tota interpretandi moles innitetur: vnde si initio peccatur, in toto etiam progressu errorem sequi necesse est, vt vix vllo pacto ab eo inde liceat extricari. g Quare verbum ad hoc facilitate aptum quærendum est: in quo inueniendo tanto cautiorem, & sagaciorem esse conuenit, quanto si in eo peccatur maior inde labor potest prouenire. Eiusmodi erit, si iuxta alphabeti seriem tot statim proximæ literæ succedant. Simile seruabitur in spacijs, vt si similes distabunt, mediarum literarum numerus consideretur, & verbum quæratur, in quo literæ sint, quæ pari ordinis interuallo in alphabeto disponãtur: ac similes in scripto procedũt: Et tot ibi mediȩ numerẽtur, quot hîc dissimiles videbũtur. Ea quo plurib. cõstabũt literis, eo maiorẽ vtilitatem importabunt. Nam prima fronte plurium inde similium poterit haberi notitia. h Verùm eius modi si plura fuerint, poterit ex consequentibus iudicari, quod ex illis potissimum scriptum sit, hoc characterum ordo & numerus præstabunt. i Sed vt res clarior fiat, de singulis subijciã exẽpla. k Primum itaq; plurium similium initio occursus erit, vt fiet in tribus literis verborum *Deficio*, *& Stvdivm*, nam vtrobique literæ iuxta alphabeti ordinem se statim sequuntur. Verum ne interutrumque ambiguitas sit, numerus & ordo similium controuersiam dirimet intra ipsas

g 3. Regula.

h 4. Regula.

i Exempla.

k 2. particularis casus.

verò dictiones, vt *ONOPHRIVS*, & *FASTVS*, 3.
in fine vt *DAMNO*, & *PASTV*.[l] Distabunt verò l 3 partis seu casus.
similes vt fieret in dictione *LENO*, & in verbo *AVIDVS*, ibi enim primum L tantum distat ab N, & rursus N ab O ordinis elementorum ratione, quantum similes inter se distarent, & hic tantum interest A & D, quantum inter similes in dictione *LENO*, vna E media collocatur, & rursus in dictione *AVIDVS*, duæ literæ V & I, inter easdem conspicientur.[m] De similibus, quæ verba præcedentia terminent, & proxima inchoent figuris, exemplum erit in verbis *ARS TVA*, vbi quod quatuor literæ, quæ primam A sequuntur, alphabeti ordine sibi mutuo succedunt, in tali scripto similibus illæ characteribus notabuntur. Hæc sunt, quæ pro totius interpretationis fundamento primum constitui oportet, vt super eo tota interpretandi moles construatur.[n] Initio itaque, siue quæ assimilantur figuræ simul concurrant, siue intermissis spacijs distent, cognito ex his, quæ dicta sunt, vno, aut altero verbo sua singulis characteribus literarũ potestas supernotabitur:[o] & quoties mox illi characteres rursus obuiauerint, obseruabitur: tum superiorum notitia alphabeti series, quasi ducto filo ex ea litera sumpto initio, eousq; protrahetur, quousq; alia similis reperta sit, quæq; litera in illam cadet, eius illi potestas assignabitur.[p] Eo tamẽ vsq; alphabeti processus progredietur, donec ad nouissimũ elementũ peruentum sit, tum in numerando rursus à primo initium fiet, & idem postmodum res vna similes tum initio vel fine verborum, tum in

m 4 partis seu casus.
n 5. Regulas
o 6. Regulas
p 1. Cautela

Capvt X.

Quomodo continuatum ſcritum poſſit interpretari exemplum.

EXpoſcit locus vt, quod in ſuperiori ſcriptĩ genere præſtitimus circa interpretādi modum, hic etiam ſeruemus. Sed quia nonnulla de cura & diligentia, quæ in omni forma ſcripti ab interprete habenda eſt, proximo capite diffuſius pertractantur, nunc ea relinquemus, reſtat tantum enodandi id genus ſcripti exemplum tradere. Nā ea, quæ ibi dicta ſunt, ad hæc etiam referuntur. a Exemplum itaq; quod proponitur tale eſt.

a *Exemplū quod & ſupra.*

[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]

Paſsim itaque ſcriptum oculis percurrenti, primum characteres, qui proximi ſunt initio [illegible] proxime finem reponuntur, cenſendum eſt illos dictionem perficere. Quare oportunum erit

erit lineolas in ambarũ partiũ terminis, quatenus ſimiles ſunt deſignare, vt ea verba integra ab aliĩs ſequeſtrentur, ſimulac præcedẽtibus fines, & ſubſequentibus initia tribuantur. Quia verò hæ duæ conſonantes ʅ ʃ ʅ ex ſuperioribus regulis obſeruatæ geminari conſpiciuntur, & nulla ex præcedẽti latere vocalis comitatur: credere par eſt, in ijs mediis verbòrum eſſe confinia, quapropter linea oportebit interſecari. Quia rurſus ſex conſonantes ƨ ⅂ ᗡ ᗡ ƨ -ơ- nulla interpoſita vocali ſe inuicem ſequuntur, & ex iis duæ geminatæ ſunt, neceſſario vtrimque conijcitur inter eas verbòrum diuiſionem fieri, & mediam ſectionem inter vtranque geminatam cadère. Diuiſis in hunc modum, quatenus licuit, per peculiares regulas ſcripti partibus & lineis interpoſitis, ſupereſt proximas regulas ad eius interpretationem iuxta eum modum accommodare, nam quantum ad hũc locum res ſpectare videbatur præſtitimus, de cætero mox ad ea quę dicta ſunt lectorem remittimus. Aptata igitur ſua ſingulis characteribus poteſtate, ſic arcanum ſcriptum reſerabitur.

PERDITASVNTBONAMINDARVSINT
ERIITVRBSSTRATAHVMIESTESVRI
VNTTOTQVOTSVPEREVEREVIVIPRE
TEREA QVAEAGENDASVNTCON
SVLITO.

Verùm ne cui ſuperuacaneus hic partes dirimendi labor videatur: quod ex ſuperiorib. characterũ poteſtatem nanciſci liceat: admonendum volo, Commonitio. * admonitio.

hac ratione multo melius & facilius, quàm aliter hoc ſcripti exemplum enodari.

Capvt. XI.

Quomodo perperam ſcripti partes liceat deprehendere, & interpretari.

SVccedit tertius obſcuri ſcripti modus, vbi pręter characterís permutationem, non aliud ad difficultatem, quàm male aſsignata verborū confinia accedunt: vt ſeries eorum, quæ tractata ſunt in ſecundo volumine ſeruetur: cuius tū deprehendēdi, tū interpretandi rationes locus expoſcit indicari: verùm de vtroque pauca dicenda ſubueniunt. [a] Hoc itaque ſcripti genus literarum quæ verba ſolent inchoare, & terminare, de quibus huius voluminis initio dictum eſt, indicio prodi ſatis erit. [b] Interpretando verò modus ſeruabitur, vt aſſignati primum fines, ac ſi non eſſent negligantur. [c] Vnde commodum erit epiſtolam omiſsis ijs ſpacijs continuatam tranſcribere, atque verba perinde atque in proximo ſcripto continuata poſſint interpretari. Quare exemplū afferre aliquod minime videtur oportunum.

[a] 1. Regula.
[b] 2. Regula. ☞
[c] Compendiū

Capvt. XII.

Qua ratione ſcriptum ocioſis characteribus inuolutum deprehendatur, & illi ab alijs dignoſcantur.

[a] SEquitur vt agnoſcendi ſcriptum ocioſis characteribus inuolutum, & eos characteres dignoſcendi, modos præbeamus. [b] indicium itaq; pri-

[a] 1. Inueſtigatio num huius generis ſcriptura ſit.
[b] 1. Regula.

primum finalium literarum numerus dabit: nam si plures illæ sint, quam exiguntur, ociosos prima fronte tot ibi characteres esse argui posset, quot eum numerum excesserint.[c] Sed huic regulæ non satis est fidendum. Posset enim numerus non excedere, illis in dictionum finibus adiectis: & posset pluribus superare, quàm verborum terminationes terminarent.[d] Posset ad huiusmodi coniecturam quoquomodo accedere, si consonantes & vocales mutuum inter se nexum non seruabunt, vt nimium distent, & longius separentur. [e] Sed hæc difficillima erit obseruatio.[f] Tutior tamen & facilior ratio erit, vt figurarum discrimina obseruētur, nam si illæ plures viginti, vel duabus & viginti cōspicientur, numeri excessus hoc scripti genus esse indicabit.[g] Cæterum quibus modis id genus notæ dignoscantur superest nunc videre.[h] Obseruabitur ergo primum, an aliqui similes characteres, se mutuo sociantes in scripto iterentur, quod fieri solet in verbis communibus, quæ sæpius repetuntur, vti *ET*, *VT*, *IN*, *AD*, *CVM*, *NAM*, *QVIA*, *QVONIAM*, & huiusmodi aliis. Nam si obuiauerint, obseruabitur an intra eorū numerum aliqui medij inserantur, quod si erit interiectos proculdubio vti ociosos & vanos designari, & excludi oportebit.[i] Potest etiam dici, vt hæc adiectio etiam extra numerū similium characterum obseruetur, vel ante vel post. Nam licet interdum deciperet adiectione, & commutatione literarum, quæ fit in verbis analogis, & etymologicis. Potest autem initio adiectione decipere, vt est in dictionibus OS & HOS, ARS & MARS

c Infirmitas huius regulæ

d 2. Regula.

e Difficultas huius regulæ

f 3. Regula.

g II. Inuestigatio potestatis notarum.

h 1 Regula.

i 2. Regula.

1.

2.

i. & MARS. Commutatione vt fit in verbis
4. DOS & MOS, quæ similia sunt. In fine autem adiectione, vt ESSIT ad ESSE, & commutatione vt AMAREM & AMARES, quod prouenit
k Correctio. ex casuum inflectione, k Potior tamen frequentioris vsus, quàm rarioris habenda est ratio: siquidem credibilius est verba repetita ex illis esse, quorum natura est, vt crebrius repetantur: cuiusmodi sunt quæ supra memorauimus: quàm ex eorũ numero, quæ minus crebro solent incidere: cuiusmodi
l Vtilitas huius regulæ sunt hæc, quę possunt initio & fine adiectione decipere. l Quare nec minus hæc obseruatio poterit vsum prçstare, nã sicubi interdũ eius causa lapsum sit, ex alijs regulis poterit facilè error emendari.
m 3. Regula. m Verùm tutior ratio est, vt medijs dictionib. Nam
1 vtrunq; & hoc modo posset euenire, vt fieret ad-
2. iectio causa numeri, vt fit in AMARENT & ad id
3. q, est AMARET, & aliter in MONS & FRONS, ad
n 4. Regula. id quod est MOS & FONS: & cõmutatio causa analogiæ, vt fit in FRONDIS, & FRONTIS. n Alia ratio est, vt vocales obseruentur. Hoc verò fiet, si qui magis repetuntur characteres dignoscantur,
o 5. Regula. eos verisimilius est vocales esse, quarum natura est, vt frequentius scriptũ ineant. o Is in hunc modum à cæteris discretis, supererit ex consonantiũ geminatione ociosos characteres venari, nam qui geminatas præcedant consonantes cũ vocales nõ
p 6. Regula. sint, proculdubio erit affirmare ociosos esse. p Potest idẽ dici de iis etiã, qui sequuntur, sed ratio deci
q 7. Regula peret in liquidis L & R, quarum notitia si elici poterit, nihil erit amplius, quod dubium faciat. q Ad hoc etiam conferet, si obseruatis characteribus,

quũ

qui magis frequentes obuiabunt, reliqui, qui minimè primum de numero literarum eximentur. r Nam licet regula posſit decipere, vt pro iis ocioſis conſonantes minus frequentes tollantur, tum ex aliarum conſonantium & vocalium notitia, in interpretando facilè per coniecturam error corrigetur.

r ʼΑνα- τησις.

CAPVT XIII.

De hoc ſcripti genere interpretando exemplum.

SEd vt hæc facilius intelligantur, adhuc exemplum afferam vt ſuperiorem ordinem ſequamur, ne quid ad materiæ obſcuritatem luminis deeſſe videatur. Exemplum erit quod in eodem loco ſuperiori volumine adduximus.

ƷƆDƱ ꓘΛΛΠOꓘ ꓕƆΣƱΛꓘ ΦƆ
DƱΛD ΘOOSΛΛΠꓘΠꓕΠ
ΛƱ ΠꓕΠƱΛ ⅂ΛꓕꓕꓘΛ ΛꓘꓕΠΘ
ΦƆΛΠΛ ΛΛ⅂ ⅂ΛꓕꓕΠOΛSΘꓕΛƆ
VƆSƱΠƱΛS ΣΛꓘΠΛΠƱ,ΛΣΣΛ
ΛΛƷƆƷΛꓕΘΓΠƱΛS ΛSΓD,ΛƱ
⅂ΛꓕꓕΠ VΠꓕΠD ΛSΠƱ

neuter vocalis esse videatur, ociosos esse, siquidem ambo geminatam sequuntur consonantem, quæ est vocaliũ natura, alioquin penultima figura potest videri esse liquida, characteres sunt F & I. In quarta etiam dictione, quod proxime geminatã consonantem vtrinq; figuræ apparẽt, quod vocales non videntur, iudicare planè est, primam, quæ hæc est B superfluam esse, nam altera creditur esse liquida. Ex alijs coniecturis colligi par est, has omnes figuras in toto scripto ociosas esse. EHA XSFIB. Iis de medio sublatis, scriptum perinde ac si character esset tantum permutatus interpretabitur.

CAPVT XIIII.

Quomodo reliquis occultandi dolis huiusmodi scripti sit occurrendum.

VT * diximus solent magnatum scribæ compendiosum scriptum sic accõmodare, vt perpaucæ toto scripto videantur, & verba queadmodum in vna significatione, sic in alijs eædem figuræ diuersis potestatibus functæ, sibi pariter respõdeant, huiusmodi dolis sic erit occurendum.[a] Si pauci videbuntur vniuerso scripto characteres, eis frequentissimarum consonantium & vocalium potestates ascribantur, quibusuè in scribendo minus carere possumus.[b] Præterea si ambiguus erit sensus, literæ quę hanc ambiguitatem parere possunt sunt I & E, A & O, B Q, P F, D C, & huiusmodi reliquæ, quas plerunque rarius & crebrius solere

* lib. 2. cap. 6.

a 1 Regula.

b 2. Regula.

sylla-

ſyllabis & dictionibus interuenire, ſuperius memorauimus, harum enim altera alterius vice fungi poteſt, vt infra patebit exemplum. Scriptum ſit tale.

Λ ʊ △ ⅄ Λ ʔ ∏ Ʞ ⅄ ᗡ ⅄ Λ ʔ Ʞ Λ ᗡ

Nos ſi ſubſtitutis characteribus priorum poteſtas aſsignabitur, dicet *ET QVERIMVS VERMES*, at ſi Λ i, ʊ S, ʔ n, ∏ e, ᗡ t Ʞ c, poteſtas aſſignetur, dicet IS *QVI NECAT VINCIT*, & multum diuerſa prodibit oratio, ſic & multæ poterunt eiſdem characteribus accommodari ſententiæ.[e] Poterit autem vera cognoſci, vbi nullus literarum incongruus ordo, vel inordinata verborum compoſitio conſpicietur.[d] Multi ſunt quoque doli, vt ſuperius recenſuimus, quos omittimus, cum facilius quàm ſcribi poſſit ab huius diſciplinæ parum exercitatis poſsint interpretari.

Nunc ad alia tranſeamus.

e 3. Regula.

d Reiectio.

Cap.

CAPVT XV.

De orbiculari simplici scripto, & rationes quibus deprehendi posit.

EXpositis rationibus quibus permutatus character cum reliquis fraudibus, quæ inde possent emanare, quasi cum tota familia tolleretur, proximum est, vt eorum, quæ in secundo volumine tractata sunt, seriem prosequamur, idem in scripto, quod orbiculare dicitur, quia ad Rotam componitur præstare: quapropter quemadmodum superioris generis sunt formæ primum de simplici, vnde & reliqua emanant; dicendum videtur.[a] Sed scripti primum quomodo deprehendantur rationes & coniecturæ, oportunum erit iudicare.[b] Primam itaque coniecturam dabit plurium similium characterum se inuicem sequentium concursus, tum principio, tum in fine, tum in medijs dictionibus, quod orthographia non patitur, nam neque à geminatis consonãtibus inchoari, nec in easdem geminatas cadere, nec plures duabus medias habere verbum aliquod contingit, porrò trium vocalium initium in verbo tãtum VVVLA reperitur. Cæterum inchoari, mediari, & finiri etiam à duabus tantum euenit.* Alioquin plurium concursum ex rotę reuolutione, & exinde potestate permutata prouenire consentaneum est existimare.[c] Huius rei pariter argumentũ dabit plurima modo in vno versu figurarũ repetitio, modo earũdẽ rarissimus occursus, vt

a 1. Methodus generis huius scripti deprehendendi.

b 1. Regula.

* Idem.

c 2. Regula.

vix

vix interdum ad tertium vel ad quartum verſum ſemel repetantur. [d] Solet * enim ad coniecturam accedere finalium characterũ numerus ſi plures ſint, quàm ratio permittat, quæ omnia nuſquam in alio ſcripti genere ſolent euenire.

d 3. Regula.
** autem*

Capvt XVI.

Quomodo hoc ſcripti genus interpretetur.

a 1. Methodus interpretandi huius huius generis ſcripta.
b Difficultas

Hviuſmodi [a] coniecturis ſcripti genus aſſecuti, ſequitur characterum poteſtatẽ aucupemur. [b] Porrò hoc ſcribẽdi genus, quia multo difficilius, quàm ſuperius videtur, multo etiam cautiorem, & ſagaciorem interpretem expoſcit. Nihil enim hîc, ex his, quæ vbi obſeruari expediebat poterit adiuuare: ſed longè aliæ quæruntur rationes, & multum diuerſa eſt via interpretandi. Non enim hîc prius vocales & conſonantes ex repetitione proderit diſcernere: non ex conſonantium geminatione comitantium vocalium notitiam confirmare, vel liquidarum ſequelam deprehendere: non ex initijs & finibus, & verborum interpoſitionibus conſonantes & vocales dignoſcere: non ex frequentia & raritate: non denique ex alio argumento, quod in ſuperiori ſcripti genere poterát adiuuare, ſingularem licebit hic characterum notitiam venari: ſed alias coniecturas, aliaque argumenta ad id quæri conueniet. Nam licet (quod non fit) characterum poteſtas ſemel hoc modo acquiri poſſet: nec dum tamen res ſatis eſſet adiumento

mento in tã crebra muneris permutatione, vt vix vel in longa epiſtola eadem alias poteſtas reſtituatur. c Primum ergo diuerſorum characterum, qui in epiſtola ſunt, haberi numerum oportet, vt inde quantitatis noſtrarum literarum notitia eruatur. d Nam licet hæc coniectura poſſet fruſtrari: quia tñ rarò aliter prouenit, nullo modo eſt negligenda. Quemadmodum enim character vnus plures poteſtates repræſentat; ita fit pariter vt totidem characteres, non plures, quàm vnius literæ poteſtatẽ abſoluant: eoq; modo plurium functionum exceſſus, quæ modo vni characteri tribuũtur, mox plurium characterum diuerſitate, vno tantũ fungente munere penſatur. Nec repugnat, quod ſignificantes interdum notæ ſignificatarum literarum numerum excedant, vel ex aduerſo, vtpote ſi vna figura trium literarum, quæ initio ſunt, poteſtatem habeat, quemadmodum fieret in *DEFICIO*, & mox earum quælibet D E F vnius, vel duorum tantum characterum figuris ſignaretur, & aliter vt ſi vnus character duas habeat poteſtates, vt eſſet in primis literis verbi *DEBEO*, quarũm quælibet tribus characteribus notaretur, ſiquidem in alterutris numerus diminutus, alias in alijs characterib. adimpletur. Vnde eſt colligere, ſic ferè ſemper euenire, vt mutua pẽſatione noſtrarum literarum numerus characterum quantitati reſpõdeat. e Ad hoc itaque ſcripti genus, vnus primum modus afferri poteſt, cuius tamen nixu, tota interpretandi ratio ſubſtẽtatur. f Initio igitur partes quęri, & ſeligi oportet; quas peculiari aliqua re magis conueniat notari, vtpote ſi vel plures ibi characteres

c 1. Regula.

d ἀπάντι-σις.

e 2. Regula.

f Caſus ſeu pars.

in ipsis medijs concurrant: vel terminent præcedentia, & inchoent, proxima: vel certè tertio, aut quarto loco, aut aliter, modo non nimium distét, aut in alias dictiones transeant repetatur: nam sic difficilor esset verbi coniectura: super quo tota interpretandi moles innitetur: vnde si initio peccatur, in toto etiam progressu errorem sequi necesse est, vt vix vllo pacto ab eo inde liceat extricari. gQuare verbum ad hoc facilitate aptum quærendum est: in quo inueniendo tanto cautiorem, & sagaciorem esse conuenit, quanto si in eo peccatur maior inde labor potest prouenire. Eiusmodi erit, si iuxta alphabeti seriem tot statim proximæ literæ succedant. Simile seruabitur in spacijs, vt si similes distabunt, mediarum literarum numerus consideretur, & verbum quæratur, in quo literæ sint, quæ pari ordinis interuallo in alphabeto disponātur: ac similes in scripto procedũt: Et tot ibi mediæ numerẽtur, quot hic dissimiles videbũtur. Ea quo plurib. cõstabũt literis, eo maiorẽ vtilitatem importabunt. Nam prima fronte plurium inde similium poterit haberi notitia. h Verùm eiusmodi si plura fuerint, poterit ex consequentibus iudicari, quod ex illis potissimum scriptum sit, hoc characterum ordo & numerus præstabunt. i Sed vt res clarior fiat, de singulis subijciã exẽplã. k Primum itaq; plurium similium initio occursus erit, vt fiet in tribus literis verborum *Deficio*, & *Studium*, nam vtrobique literæ iuxta alphabeti ordinem se statim sequuntur. Verum ne interutrumque ambiguitas sit, numerus & ordo similium controuersiam dirimet intra ipsas vero

g 3. Regula.

h 4. Regula.

i Exempla.

k 1. partus Ita casus.

verò dictiones, vt ONOPHRIVS, & FASTVS, i in fine vt DAMNO, & PASTV. l Distabunt verò similes vt fieret in dictione LENO, & in verbo AVIDVS, ibi enim primum L tantum distat ab N, & rursus N ab O ordinis elementorum ratione, quantum similes inter se distarent, & hic tantum interest A & D, quantum inter similes in dictione LENO, vna E media collocatur, & rursus in dictione AVIDVS, duæ literæ V & I, inter easdem conspicientur. m De similibus, quæ verba præcedentia terminent, & proxima inchoent figuris, exemplum erit in verbis ARS TVA, vbi quod quatuor literæ, quæ primam A sequuntur, alphabeti ordine sibi mutuo succedunt, in tali scripto similibus illæ characteribus notabuntur. Hæc sunt, quæ pro totius interpretationis fundamento primum constitui oportet, vt super eo tota interpretandi moles construatur. n Initio itaque, siue quæ assimilantur figuræ simul concurrant, siue intermissis spacijs distent, cognito ex his, quæ dicta sunt, vno, aut altero verbo sua singulis characteribus literarũ potestas supernotabitur: o & quoties mox illi characteres rursus obuiauerint, obseruabitur: tum superiorum notitia alphabeti series, quasi ducto filo ex ea litera sumpto initio, eousq; protrahetur, quousq; alia similis reperta sit, quæq; litera in illam cadet, eius illi potestas assignabitur. p Eo tamẽ vsq; alphabeti processus progredietur, donec ad nouissimũ elementũ peruentum sit, tum in numerando rursus à primo initium fiet, & idem postmodum res vna similes tum initio vel fine verborum, tum in

i 3. l 3 partis seu casus. m 4 partis seu casus. n 5. Regula. o 6. Regula. p 1. Cautela.

agendum, donec totum, quod erit clausum referetur. Ad hęc alia ratio accedit, q̃a raro euenit in scripto, pręsertim paulo diffusiori, vt non idem verbũ repetatur, obseruetur an aliquod huiusmodi cognitum sit, vel integrum, vel ex parte. Hoc autem primum sciri poterit ex similium coniectura. Vtpote si totidem in illa dictione similes & idẽ interuallum, mox recto verborum nexu confirmati, y Verùm prætermissum nolo, hæc, quæ dicta sunt nõ ad aliam, quàm ad simplicẽ Rotę compositionem pertinere. z Circa hæc in tali genere scripti erit interpreti diligenter attendendum, & non parum accuratè elaborandum, nam si aut initio aut in progressu calculum deuiauerit, necesse est errorem sequi, perinde ac si labirinthum ingressus fili ductum, quo regredi possit, vnde factus est aditus amiserit, ita vt quo alterius procedet, eo perplexioribus vijs implicetur, vt desperare propius sit, quàm tot circumflexos aliquo modo posse nodos explicare.

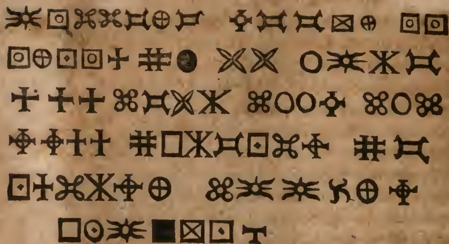
x 1 Regula. y 1 Commonitio. z 1 Commonitio.

CAPVT. XVII.

De simplici orbiculari scripto interpretando exemplum.

SEd vt clarius, quæ de hoc genere scripti dicta sunt, agnoscãtur, ac simul vt ordinem hactenus seruatum prosequamur, exemplum subijciam. Illud igitur tale sit:

P

Primum itaque, vt, quæ in obſeruationibus dicta ſunt, ſuo ordine experiamur, viginti diuerſos in epiſtola characteres agnoſcimus, vnde conijcimus è numero noſtrarum literarum aut X aut Z fuiſſe ſublatum. Initio igitur quia tertium verbum cæteris inſignius occurrit, in quo tres primũ ſimiles ſtatim ſequuntur figuræ, & mox quarta duob. interiectis ſpacijs illud videtur eligendum. Si per coniecturas verbum quærendũ eſt, quod ad hos characteres, ſeruata trium literarũ analogia, quæ ſeſe ſtatim initio ſequuntur, & mox alterius, quæ tertio ab vltima earum loco ponitur, accommodari poſsit, non aliud illis notatum videbitur quã DEFICIVNT, DEFICIANT, vel DEFICIENT & STVDEBVNT, vel STVDEBANT, literarũ numero characteribus non repugnante. Ex quibus alterutrum verum deprehenſuri, ex conſequentibus primum verbũ ſcriptũ agnoſcimus. In altero enim non ſequitur literarum nexus. Quod vt palam fiat non grauabor indicare. Nã ſi à quarta illius

illius litera D, retrogradus literarum ordo ad aliã similem producatur, quæ est in fine verbi Z, vel X potestas in illam cadet. Sed ex prima clarius patet error, quàm vt demõstrari opus sit. Siquidem nulla dictio est, quæ ea litera terminetur. De altera verò dici potest etiamnum in calculis erratum esse. Nam verba, quæ in eam literam cadant, rarissima sunt, & ea proinde parcissimi vsus. Vnde credibilius est alterum verbum esse, quàm illud, cuius indicio ducti in rem rarissimam incidimus. Superest in eo verbo tertius character ab vltimo, V ne sit an A potestatem habeat videre, quod ex figura licet agnoscere. Siquidem ductus ad similes proximas, quæ initio sextæ dictionis sunt, illegitimum literarum nexum, vt L, M, N, sibi statim succedant, vt verbum sequi non posset. Idem dicendum erit, si ea litera, de qua ambigitur E futura sit, vt *DEFICIENT* verbum sit. Siquidem P Q R sese statim sequuntur, quod syllabarum nexus non patitur. Ex his ergo coniecturis licet citrà controuersiam concludere: non aliud ibi verbum notari, quàm *DEFICIVNT*. Cognitis in hunc modum pluribus characterum formis, restabit quasi iactis fundamentis omnem interpretandi ędificationem superstruere. Hic igitur modus seruabitur. Initio quia primis figuris huiusmodi per totum scriptum aliæ duæ similes occurrunt, quarum altera secunda primæ dictionis est, altera prima penultimæ, vnde diuerso tramite ad eas procedendum est: ad vnam ipsius perduci primum deinde ad alteram progredi oportet, vt ante ad dextrã, mox ad sinistram tam scripti, quã literarũ

Aut quoad primam penultimæ dictionis fallitur auctor, dum oculum non promouit: aut ego hunc locum mente non capere fateor.

ordinem flectamus. Ab ea itaq; figura, quæ quarta est ab vltima cogniti verbi, literarum alpbabeti ordo ad similem ducatur, quę est in penultima, ab ea litera sumpto initio, quæ fuerit assignata, M potestas in eam cadet, quare illa supernotabitur. Hoc cognito charactere eodem facto reditu, vnde ante digressio tacta est, & iterum facto initio ab assignata literæ potestate, quia ad alteram conuersus alphabeti ordo perductus, illam O habere potestatem indicat, ea supernotabitur. Succedit his proxime character, cui I potestas tradita est, ad primam sibi similem, quæ dictionem, quæ præcedit proximam terminat, ducto filo alphabeti ordine retrogrado, cuius* E potestatem indicabit & pari ratione seruata, mox alia huic similis quæ nouissimæ primæ dictionis adhæret, V sibi potestatem vindicabit. Eundem ordinem sequuti, quintum characterem dictionis quæ decima collocatur, quod illi assimilatur, cui C potestas assignatur R, & mox quartum penultimæ I esse deprehendimus. Eadem ratione tres figuras, quę sextę dictionis initio ponuntur H I L, & quę nono *loco vltimæ sunt D E, & quę tertio ab vltimo totidem R & T, & quæ demum penultimi ordinis nouissima est, E fungi munere videbimus. Quę figura quia superius, & multarum proinde literarū notitiam parit, eam fœcundam ex merito nuncupamus. In eum medium* per penultimam eius verbi figuram, similium, quæ sequuntur poterit officiū agnosci, vt primam quintæ dictionis à postrema T, mox aliam quartæ E vim habere cognoscemus. Vltima quia nullius nobis notitiam detegit, quod

* eius.

* nona* dictionis aut nona loco vltimo.

* modum.

quod illi similis nulla sit, à nobis sterilis appellatur. Explorata in hunc hunc modum multarum literarum potestate aliarum dictionum cogniti aliquot characteres conspicientur, aliorũ verò non. Post hæc igitur priorem ordinem æmulabimur, vt eam dictionem eligamus, cui plures nobis figuræ conspicuæ factæ sint, vt inde faciliorem verbi coniecturá assequamur: eiusmodi verbũ erit, quod sexto loco ponitur, cuius trium, qui initio sunt characterũ notitia habetur: si coniecturá sequimur, nullum aliud verbum ad eius literas, quàm vnum, cuius etymon ab hilaritate prouenit, seruato literarum numero accommodari posse conspicietur. Verum casuum inflexio circa penultimam literam ambiguitatem faciet, quæ ex quinque vocalibus potissimum debet cõferi, quod ex consequentibus licebit deprehendi. * Primo A non esse arguimus, quod in duas, quæ quartam ibi dictionem absoluunt, LM potestas caderet, quod est absurdum. Idem de E & O dicitur, siquidem inde easdem P Q, vel B C esse sequeretur. Ex his superesset tantum de V, & I dubitare. Quia satis non videtur constare. Siquidem quod vtrinque proueniret, stare potest, vel verbum esse HI, vel TV. Sed hoc nihil obstabit, quo minus ad reliqua transitus fiat, nam eius figuræ raritas, quæ ambiguitatem parit, minus in reliquum impediet. Initium ergo progressus à noua* figura, quæ tergeminam sequitur, & A retinet potestatem, fiet, ex ea primum colligo superiori ratione seruata, illi similem, quæ initio statim sequentis verbi collocatur E vim habere,

* deprehendere.

* nona

mox

mox alias duas proximæ dictionis I & M, & deinde mediam vltimæ V. Idem præstabit & alia figura, cui R munus assignatur. Eius enim beneficio, primum decimi ordinis, quartam O, deinde vltimam proximæ T, postmodum conuerso ordine præcedentis vltimam M, & secundæ dictionis tertiam & quartam OP, & vltimam primi verbi, & eam quæ tertia est ab illa M & I cognoscimus habere potestatem. Restat tantum vltima, nam quæ præcedimus in ambiguo relinquimus. Eius itaque indicio tertiam dictionis, quæ quinta est ab vltima M, & vltimæ primam I, demum quintæ dictionis tertiam retrogrado ordine, rursus I esse deprehendimus. Hactenus duarum dictionum beneficio multorum characterum notitiam habemus: proximum est huic ad aliud verbum venire: quod vt integrum cognoscatur, vnius tantum literæ, quę media est, potestas desideratur. Eam ex coniectura supplere licebit. Non enim alia, quàm A potest restitui, vt verbum integrum sit Iam. Noua huius characteris notitia quatuor similiũ munera detegimus, primum enim nouissimum O, mox duorum, quæ à tergo sunt S & T, & quintæ dictionis primum E vim habere comprehendimus. Hinc digressis proximum nobis videtur ad dictionem, quæ tergo inhæret, deuenire, cuius ad integram notitiam vnius tantum literæ desit potestas, quæ nouissima est, illi non alia quàm O potest suppleri, vt *Esto* verbum sit, huius figuræ beneficio C tantum literæ notitiam colligimus, quæ secundi verbi initio collocatur.

*Instant

*Instant præterea duæ dictiones, in quarũ vtraq; vna tantum litera superest, vt cognoscatur. Sed quoniam hæc, quæ dicta sunt, satis esse videntur vt reliquum interpretetur, & imponendus finis esset, nisi ambiguitas trium characterum restaret, proinde ne quid desit ijs, quæ dicta sunt, propius videtur verbum capere, cuius indicio illorum notitia haberi posſit, illud erit, quod quinto loco ponitur, integro enim verbo cognito ex structura facilè erit cognoscere, vtrum eorum potius iudicandum sit. Hactenus enim vtrumque stare posset, vt HI pronomen ad præcedens verbum referatur, & TV ad illud, quod est ab eo quarto loco positum. Ea itaque litera, quæ verbo illi deſit, quia non aliam vim, quàm N habere videri potest, vt ENIM aduerbium sit: tollitur ambiguitas ex eius literæ, quæ quintam sequitur in sexta dictione, & duarũ quæ dictionẽ absoluũt, vt ibi HILARIS nomen sit, hic verò pronomen TV. In hunc modum maiori scripti parte explicata, restat finem imponere, in reliquum enim idẽ modus seruabitur, res enim satis perspicua est, vt vel à quouis posſit intelligi. * Restant.

CAPVT. XVIII.

Quomodo continuati orbicularis scripti partes discernantur.

SEquitur vt de huius generis continuato scripto quemadmodum partes secernantur nonnihil afferamus.[a] Nam coniecturas tradere *De hoc genere l 2 c. 0. a 1. Regula resectio.*

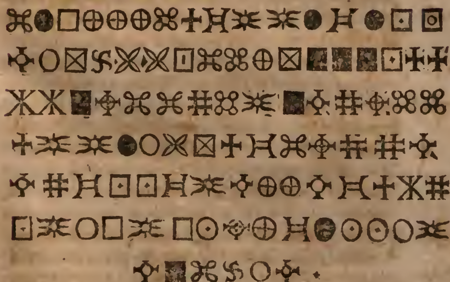
quibus illud cognoscatur non opus est, satis enim
b lib. 2. c. 6. & hoc l. c. 9 ipse oculorum sensus, vt [b] superius in simili forma scripti dictum est, poterit indubitatum argumétum dare. In hoc, ad ea, quæ ibi dicta sunt, lectorem remittere satis commodum videri posset, nisi propria nonnulla quæ ad hanc rem spectant prætermittere non videretur opportunum. Hoc
c 2. Regula. itaque primum admonebo vt quemadmodum
d cautio. ibi factum est, pari ordine [d] procedatur, nempe vt similes inter se partes obseruentur: habita tamen analogiæ ratione in permutatis characteribus,
e 3. Regula. quibus idem videbitur significari. [e] Hoc etiam si-
1. milium figurarum, quæ sese statim sequantur obseruatio præstabit: præsertim si plures duabus illę sint, siquidem discretio aut ante primá cadet aut post illam aut post alteram, aut post tertiam, parcissimè aliter euenit. Idem etiá, si non plures dua-
2. bus illæ sint dici poterit. Vnde arguetur, aut inter eas partium esse discrimen, aut in prima verbi initium esse, aut illud in nouissimam cadere. Si verò
3. plures tribus sint, primum mediam verborum discretionem fieri necessario colligetur. Mox præcedentem primam verbum terminare erit ma-
f imbecillitas huius regulæ gis consentaneum. [f] Eiusmodi coniecturas aliter tractari* non licet. Nam rectè* diffiniri nullo modo possunt, proderunt tamen, licet luminis omni-
* tractare. no claritatem secum nó afferant: illam certè post
* accurate. modum eorum beneficio náciscemur. [g] Siquidem
g Examen seu adminiculum cú ad experimentú ventú sit, si error admissus erit nexus literarum cum stare non possit erit indicio.
h Cautio [h] Verùm nolo prætermissum: sicubi in paucioribus dubitabitur, de quib. statim diffiniri nó possit,

ut minori cum labore veritas eruatur, ad regulas semper, quę magis catholicæ videbuntur, ut parcius fallant debere recurri.

CAPVT XIX.

De continuato orbiculari scripto interpretando exemplum.

NVnc autem quomodo orbiculare continuatum scriptum interpretetur, exemplum tradere videtur oportunum. Difficillimis enim in rebus nulli aut labori, aut diligentiæ parcere semper consentaneum existimaui. Exemplum sit tale.

Primo tres sibi similes, qui videntur characteres etiam paulo post sequętibus verbis implicari,

aliundeaſportantur.[d] Vnde initio diſcrimen inter vtráq; ex eorũ effectu colligere eſt:[e] quod prima, & ſi paucioribus figuris, quàm antea implicatur: nulla tamen earum munere vacabit: nec verbum aliquod pluribus, quàm expoſcat ratio notabitur. Sed earum figurarum exceſſus rariori repetitione penſabitur.[f] Verùm ſi aliquo modo illas ocioſas licet appellare, non alia ratione ſic dicētur, quàm ex numero: quòd plures in Rota ſint, quàm vſus expoſcat: licet immeritò ſic appellandæ ſint, cum id nominis in alias alterius generis potius cadat, quæ deſides ſunt.[g] Vnde falli non dedecet dicere eos, qui aliter ſentiunt; qui id genus figuras primi modi ocioſas, & vacuas appellarint. Sed de nomine ſatis. Primum igitur de prima ſpecie, quémadmodum illa deprehendatur, mox vt interpretetur coniecturas afferemus.[h] Figurarum ergo numerus ſi legitimum exceſſerit, hunc modum ſatis explorabit. Quot enim vicenarium numerum tranſilierint, vel binarium & vicenarium vt ſummum: tot ibi ſuperfluos eſſe colligetur.[i] Verùm vt alterum genus ab altero internoſcatur: hoc obſeruatio ſimilium partium præſtabit. Nam analogia in ſpacijs ſeruabitur: vt quatenus poſsit obſeruari, interualli ſimilitudo ſit, huius formæ ſcriptum eſſe deprehendetur.[k] Poſſet idem etiam de numero characterum dici, niſi interdum caſuum inflexio deciperet, non oberit tamen experiri an illo etiã hoc agnoſci poſsit. Nam ſi caſuũ inflexione numerus variabitur, id ex cõſequentib. deprehẽdi poterit.[l] Deprehẽſa ſcripti forma ad interpretationem ſuperiorũ regularũ vſus acceſſerit. Perinde

d Diſcrimen. e 1. De primo genere de quo & lib. 2. cap. 10.

f Ocioſa quo ſenſu primi generis ſuper. muneraria nota dici poſ ſint.

g Error aliorum.

h 1. Regula.

i 2. Regula.

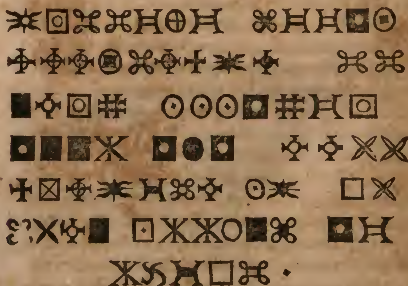
k 3. Regula.

l 4. Regula.

inde etiam eſt triginta vel quadraginta characteribus notari, ac ſi non pluribus, quàm oportunis ſcriptum eſſet, ſic eadem ſeruatur characterum analogia. [m] Id tamen inter vtrunq; modũ erit diſcriminis: vt quot ſupra vigenarium numerũ characteres excreuerint, tot retrogrado ordine diſtabit ab eo vera characteris poteſtas, in quo vti diximus debita ceciderit literæ poteſtas, idq́; in dictionibus paulo diſtantibus in proximis autem idem erit vſus, quem ante memorauimus. [n] Sed hoc huius exempli experimento clarius liquebit.

m Diſcrimen huius à priori genere.

n Exemplum quod ſupra.

Ex duodetriginta characteribus, qui dato ſcripto videntur, octo cōijcimus eſſe deſides. Prima dictio vti diximus *Hostivm* dicit, T character in tertia ab hac dictione M dabit poteſtatē, ſi hinc octo literas in noſtro alphabeto ante præterimus C dabit

dabit, quæ vera erit characteris poteſtas. Vltimus character primæ dictionis M, in ſecundo verbo ſine literarum prætermiſsione ex proximitate O & P dabit. Res quia per ſe clara eſt, longioribus indulſimus* verbis.[b] Poſſet tamen ne fraus detegetur numerus non excedere, vt eædē figuræ, quarũ eſt vſus alias vacarent: ſed hoc in vtriuſque ſcribentis & amici damnum verti poſſet vt ne ille qui dē, ſi nauus data opera non eſſet, intelligeret, quid ſcriptum ſit. Quare qui hoc ſcripti genere vtuntur ne committant, vt quod vtriuſque plurimi intereſt, amicus non intelligat hunc aſtum prætermittunt.

* parcimus.

b Aſtutiæ eiusdāque & ipſa quoque adlibari potuit reiectio ſeu improbatio.

CAPVT XXI.

Quomodo alter orbicularis compoſitionis modus ocioſis characteribus inuolutus deprehendatur & interpretetur.

RESTAT huic affinis alter modus: in quo ſuperfluus literarum numerus ocioſus eſt: quod nullo literarum munere fungitur: ſed dictionibus interpoſitus literarum & ſyllabarum nexum conturbat. Quarè de illo quemadmodum eiuſmodi figurarum numerus cognoſcatur verba faciemus mox quinam illi ſint, videbimus.[a] Primum itaq; eius rei characterum numerus coniecturam dabit. Nam quot legitimo numero ſupercreuerint, tot ibi ſuperfluos eſſe arguetur. Hactenus poterit genus tantum deprehendi: verùm ſupereſt videre

a 1. Regula.

videre quid ſit, quod hanc à ſuperiori ſpecie diſcriminet.[b] Hoc ſimilium partium obſeruatio indicabit, ſi aliqua illarum analogiam in interuallis non ſeruauerit.[c] Præſtabit tamẽ in ea accurata vti diligentia, ne aliud verbum in eius locum ſumatur, & ſimilitudo decipiat, vel alius inflexionis caſus ſit, vnde poſſet prouenire analogiæ ſimilium diſcrimen.[d] Proderit ad hoc etiam duarũ vel trium figurarum ſimilium, ſicubi fuerint, quæ ſibi ſtatim & aliarum poſtmodum, quæ ſpacijs relictis ſuccedant nexum expendere. Ex priorum enim ſimilium concurſu, quæ in verbi initio fit, & aliarum ſequela in eodem verbo ſpacijs intermiſsis, ſiue plures duabus primę ſint, ſiue plures adhibito accurati iudicij examine deprehendi poterit, vt ille ſequi & ſtare poſsit. Alibi enim vno tanto intermiſſo ſpacio, vel duobus poterit ſimilis ſuccedere, alibi verò fortaſſe non, quod in primis & nouiſsimis verborum characteribus facilius agnoſcetur. Sic & de pluribus, quod rem ipſam expendenti palam fiet. Sicubi igitur vel quia ſpacia plura, vel quia pauciora ſint, non videbitur recte ſcriptum ſuccedere, ocioſos ibi characteres citra ambiguũ interiectos eſſe colligetur.[e] Sed huius rei difficilior eſt obſeruatio. Nam rariſsimè euenit, vt quot vis relictis ſpacijs alicuius verbi nexus ſequi non poſſet & ſupponetur certæ dictionis vel eorum characterum certa cognitio. Eius rei regulas tradere nimis laborioſum videtur, nam verba non pauciora magno oporteret volumine colligere. Atqui hæc ipſa poterunt melius vrgente caſu acri interpretis iudicio decerni, quàm ante illum diffiniri, & ſatis explicari.

b 2. Regula.

c Cautio.

d 3. Regula.

e Difficultas huius regulæ.

plicari hæc quib.in verbis huiusmodi characteres reponantur indicabunt. f Cæterum vt illi dignosci posſint, supereſt videre. Primus ergo modus hic ſeruabitur, vt ſi quod verbum ex ſimilium analogia cognouerimus, in quo characterem vnum vel plures deſides videamur deprehendiſſe: & alibi verbum ſit, quod noniſsimo loco ſimilem illis habeat figuram: ex ijs, quæ ſuſpicionem habebunt ſingulis alphabeti ſeries ad eam vſq; perducatur. Quod ſi in illam poteſtas cadet, quæ verbum non poſsit terminare, cuiuſmodi ſunt B, F, G, H, P, Q, Z, eam, vt dictum eſt abſque dubio vti fruſtratoriã a ſcripto repellemus. Hoc etiam liquebit ſi idem alphabeti ordo ad alias duas pluresque ſimiles initio verbi poſitas extendatur, in quas literarum poteſtas inciderit, quarum nexus ſtatim ſequi non poſsit, vt puta B C, F G, P QR, & ſimiles. g Hoc tamen fiet, ſi non alius præter eorum numerum, quem deprehendimus poſtea medius interponatur, nam ſic facile fieret, vt etiam interiectis huiuſmodi characteribus in illis nexus ſequeretur, veluti ſi nullus eiuſmodi character eſſet interpoſitus, licet hoc ex illis ſolum poſſet prouenire, hoc eorum numero reddente, inde colligi licebit, hunc etiam characterum numerum, qui intra illud ſpacium includuntur, habita tamen interualli ratione, intra maius enim ſpaciũ plures figuras interiectas eſſe propius erit credere, vt ſi duarũ ſimilium figurarũ occurſus in proximo verbo ea ratione P & Q poteſtatem ſuſciperet, quæ verbi initio ſtare nullo modo poſsint, quia duæ, quæ præcedunt, proxime N & O cõnectuntur de illis primum

f 4. Regula.

g Exceptio.

primum ſi iudicium. Quare ad interualli primum diſtantiam earum numerus extimabitur. Quod ſi etiamnum de earum numero dubitetur, aliarum ſimilium ſequela poterit ambiguitatem tollere, vnde partes ad hoc oportunas præſtabit elegiſſe, in quibus propter ſimilium analogiam non difficile ſit verba interpretari.

Capvt XXII.

Proximi ſcripti interpretandi exemplum.

Potuiſſem exemplum prætermittere: vt hic modus ad ſuperiorum formam deberet accõmodari: ne toties illud inculcarem: quod minus videri potuiſſet neceſſarium: niſi illud rei difficultas quæſiuiſſet: illud tamen hoc erit.

Et characterum itaque diuersorum numero, qui septē & viginti recensentur: septem prima fronte solum huiusmodi interiectos esse scriptum indicat. Deprehendendi verò illos modus primus erit quòd ex similium, & aliorum analogia, quam cū prima dictione parem sexta retinet, idem verbum vtrobique positum conijcitur, siquidem tres primæ figuræ, quæ præcedunt in vtraque parte dissimiles sunt, & mox quę sequuntur similes. Vnum verò analogiæ discrimen est, quod figura, quę inter eas est, vtrobiq; inseritur: in primo verbo post primam similē colocatur, q̄ hęc est I, in altera ante tertiā V. Vnde illas consentaneum est ociosas esse, & dictiōes perturbare. & proinde ex toto scripto repelli debere, & in marginali loco seruari donec ex illis, quæ consequuntur, certo licebit agnosci desides illas fuisse. Idē obseruatur in alijs tribus partib. quarta, decima, & vndeuigesima, vbi omnes ex tribus constare literis videntur, & eādem analogiæ habere rationē: dolum tamen esse in duabus vltimis, quod in decima ante similes talis figura S ponitur, in vltima verò inter eas alia conspicitur H: Vnde par est credere in illis dolum latere quominus idem verbum ter repetitum esse videatur. Quare oportunum erit, illas, vt antea factum est excludere. Eadem ratione arguetur verbum octauo loco positum, cum eo quod quintodecimo collocatur idem esse, quod non alia re vtrumque differre videatur quam horum Characterum interpellatione Λ C. Quare cum illis paria geri conueniet Restaret si septem sint huiusmodi characteres vnū tātum agnoscere cuius no

titiam, si per analogiam venerari non possumus, deprehendere. Si per coniecturas igitur |verbum licebit eligere, quod analogia assentiente (de quibus facta est mentio) primæ & sextæ pari posit accommodari, *QVAESTVS* vtrobiq; scriptū esse par erit affirmare. Vnde quod* nouissima primi verbi figura eadem est cum prima sextæ di-ctionis, si ducta alphabeti serie ad eam similem potestas protrahetur R in illam non Q potestas incidet, quæ litera, quia præcedit proxime in alphaheto eam, quæ prima est in verbo *QVESTVS*: colligi inde poterit eam, quæ superest vt cognoscatur, intra illud spacium mediam collocari, eamque pari ratione par erit existimare esse, quæ in tertia dictione primam figuram sequitur DR. Sublatis in hunc modum ociosis characteribus, qui scripti interpretationem impediebant, cætera ad superiorum regularum* per scriptum dissoluentur.

* quoniam.

* præ.

Finis Libri Tertii

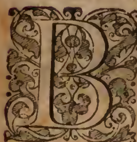

IOAN-

IOAN. BAPTISTAE PORTÆ NEAPOLITANI DE OCCVLTIS LITERARVM NOTIS.

LIBER QVARTVS.

PROEMIVM.

BEne.[a] habet, difficilimam operis partem abſoluimus: & obſcuras tum deprehendēdi, tū interpretandi notas videmur modos ſatis tradidiſſe: nunc id ſolū videtur reſtare, vt labor minor ſit illis, qui in hac diſciplina nondū ſatis profecerunt: nempe tabularum vſum & canones exponere. Quod vbi peractum erit, nil relinquitur amplius, quo minus huius operis titulo planè ſatis feciſſe videamur, ſi priores libri ſatis probe ſuo officio functi ſunt, & beneuolos lectorū animos hactenus promeruerūt.[b] Harum tabularum vſus ad interpretandum non parū affert adiumenti. Siquidem dictiones, in quibus vocalium & conſanantiū variatur poſitio quæſiuimus. Vnde non modo in ſimplici characterum permutatione inueniendi verba, quæ ad ſcriptum accommodentur: verùm etiam in Rotæ reuolutione habendæ ſimilium analogiæ, vt quęrendis in verbis difficultas adimatur: quorū nō facilè alioquin ſubeſſet recordatio.[c] Vbi pſtare cōati ſumus, vt pauca

[a] Tranſitio.

[b] Tabulatū ſequentium vtilitas.

[c] Diligentia authoris.

ca huiuſmodi verba videantur prætermiſſa, & ea quorũ meminimus recto eſſent ordine diſpoſita. Neq;.n. diffiteor aliqua potuiſſe prætermitti, quæ memoriæ non obuenerant. Sed neq; in omnium recordatione fuit mihi admodum elaborandum, id nanq; nimis moleſtum fuiſſet, alioquin parum neceſſariũ, cui rei deeſſe noluimus, ne quid lectori relictum videretur, quod ad præſentis operis vtilitatem & facilitatem ſpectare potuiſſet.

Ratio vſus tabularum ſimplicis permutationis.

a in l.3. c. 8.
b Cauſa ob ꝗ quam ab au-ctore confe-cta sunt ſe-quentes. tabula.

DIctum[a] eſt ſuo loco in interpretando vtile eſſe verba primum ſeligere, quę ex paucioribus literis conſtarent, qund illa inter rara numerentur: cuiuſmodi ſunt, quæ non pluribus, quàm quatuor literis conflantur, paucioribus tamen vel vna abſoluuntur: vt interpretandi initium à facilioribus ſumeretur. Nam & verba proſequi, quę plures habent literas, & mihi multo prolixius, & moleſtius fuiſſet, & interpreti fortaſſe parum vtile in iudicando.[b] Difficile enim admodum fuiſſet ex multiplici verborum numero proprium verbum accommodare. Quod ſi quis ex ſimiliũ occaſione hoc exiſtimet neceſſarium, poterit ad harum exemplum ſuas tabulas conficere Nam ſi in proximis mox tabulis eiusmodi verba recenſebimus, hoc præſtabitur ſimiliũ analogiæ cauſa: alioquin labor prope immenſus futurus fuiſſet dictiones omnes annumerare, & proinde oportunius lectorem ad dictionariũ remittere.[c] Primũ itaq; à ſingularitatis numero inchoabimus, mox ad pluralitatẽ ordine procedetur.[d] Harũ tabularũ vſus &

Me:hodus.

d Cui nam inſeruire poſ-ſunt.

vſus & dictionũ occurſus nõ minus ꝓderit literarũ aliquot poteſtatẽ ignoráti quã eascognoſcẽti.[e]Nõ diffiteor tamen, conſonantiũ à vocalibus paratã habere diſcretionem,& priorum aliquàm literarum notitiam,pręſtare.Nam hoc modo in pauciòribus eſſet ambiguitas, & proinde minus oporteret vagari, & conſequẽtium opinio pręſentium notitia magis firmaretur,vt certius iudicium videri * poſſet.[f]Earum igitur vſus duplex erit modus, alter quem ſectabitur, qui conſonãtium & vocalium cognitionem diſtinxerit, vel aliquam verbi figuram cognouerit:alter,quẽ ſectabitur, qui nullam harum qualemcunque notitiam haberet, ſed à facilitate conuenit inchoari. [g]Si à conſonantibus igitur vocales diſcretæ ſint, & reſtet ſolam diſtinctam ſingulis characteribus poteſtatem aſsignare: verba ea quærentur, quæ ſeruata locorum analogia vocales & conſonantes retineant[h] vt ſi in verbo quatuor literarum prima & quarta figura cõſonãtes ſint,& duę mediæ vocales,dictio eſſe poſsit DEVS, in qua conſonantes & vocales ſecundum eandẽ analogiam cõcurrunt.[i] In hac tamen proportione nõ ita facilè poteſt verbi certitudo diffiniri,quòd eiuſmodi plures poſsint conſonantes & vocales variari, quemadmodũ in tabulis videbitur.[k]Quare in ſimili analogia, vt minus laboris ſit,aliquot characterum ſingularum paratàm habere notitiam oporteret. Nam quo rarior aut frequentior ea locorum proportio erit, per quæ vocales & conſonantes diſponantur,eo certior,vel incertior erit quæſiti verbi cõiectura. Vnde ſi vocalium,& conſonantium poſitio ſatis erit,

e Correctio.

* ferri.

f Vſus. 1. 2.

g De. 1. vſu regula. 1

h Exemplum

i Imbecillitas huiuſmodi.

k Adiumentum ſeu reg. 2

vt eiusmodi analogia & ratio in vno tãtum verbo reperiatur dubitandi omnis occasio tolletur, cum eius rationis proprietas vni tantum verbo conueniat.

l Exemplũ. l Huiusmodi erit, si in dictione quatuor literarum prima vocalis sit, quia in eum modum vna tantum dictio reperitur Vrbs, dubitatio vlterius non procedet. Quoties itaque eiusmodi verbum in scripto occurret: præstabit illud eligi, ex quo certior consonantium & vocalium etiam primo intuitu cognitio haberi poßit.

m 3. Regula. m Quòd si nulla vocalium & consonantium discretio procedet, poterit nihilominus fieri coniectura, licet sic illæ disponantur, vt in eum modum plura verba sint, & proinde minor fuisset futura certitudo. Hoc fiet ex similium coniectura.

n Exemplũ. n Veluti si in quatuor vnius dictionis literis prima & quarta eædem figuræ sint, rursus secunda & tertia similes, vt prouenit in esse, ecce, svvs, & huiusmodi alijs dictionibus quę insigniores, & quarum numerus quinarium vel senarium non excederet. Tũ enim ad dirimendam earum controuersiam frequentium & minus frequentium literarum ratio vsum suppeditabit.

o Cur auctor latina & Italica Verba tãtũ digessit. o Nos in his tabulis latini, & vulgaci sermonis itali dictiones tantum reposuimus, Nã idem in cæteris linguis præstare & prolixitate nimis molestum fuisset, & parum necessarium. Quod si occasio postulauerit, vt idem fiat in hispano, vel gallico aliouè sermone ad horum exemplar quiuis eius idiomatis verba poterit inuenire, eaque in tabulis disponere.

TA-

TABVLA PRIMA

Ex solis vocalibus constituta

à	è	i	o	u

ex consonantibus non reperitur.

TABVLA SECVNDA

Ex duabus literis Constituta.

Transpositio prima

prima & secunda vocalis.

ea	ij
ei	„io
eo	

Transpositio secunda ex cōsonātib. nō reperit.

Transpositio tertia.

Prima vocalis, secunda consonans.

		id	oh	vt
ab	en	„il	os	
ac	es	in		
ad	et	is		
ah	ex	it		
„al				
an				
at				

Transpositio quarta

prima consonan, secunda vocalis.

da	de	„li	do	„fui
„fa	„fe	ni	„lo	tu
„la	„le	si	„so	
„ma	me			
„sa	ne			
	re			
	se			
	te			

TABVLA TERTIA

Ex tribus literis conſtiuuta

Tranſpoſitio prima

trium vocalium

alo	eia	,,iua	oua	,vai
aue	eoo	iui	,,oue	via
aui	eua		ouo	vie
auo	eue			,voi
				vua
				vue

Trans. ſec. ex trib. cons, n rep.

Tranſpoſitio tertia

Prima & ſec. voc. tertia cons.

ais	eam	iam	vah
ait	eas	ijs	vim
aut	eat	ius	vir
	eis		vis
	eos		vix
	eum		pos
			vox

Trans. quarta conuerſa præc.
pr. & ſec, cons. tertio vocalis,

,,frà	,,die	,,chi	pro
ſta	,,tre		ſto
,,tra	ſpe		

Trans. quinta
prima voc, ſec & tert, conſon,

abs	eſt
ars	
arx	
aſt	

Trans. ſexta, con. præ.

pri-

			prima, & ſec. conſ. tertia voc.	
„dai	„bei	cio	noe	cui
„fai	beo	dij	„poi	duo
„gai	dea	dio		fui
„hai	dee	fio		„hai
„lai	dei	„mia		hui
„mai	deo	„mie		hic
„rai	„lei	„mio		qua
„ſai	mea	pia		quæ
	meæ	pie		qui
	mei	pij		quo
	meo	pio		ſua
	„neo	„ria		ſuæ
	„rea	„rie		ſui
	„ree	„rij		ſuo
	rei	„rio		tua
	„ſei	„ſia		tuæ
	zea	„ſij		tui
		„zia		tuo
		„zie		
		„zij		
		„zio		

Trans. ſeptima
pr. & tert vocalis. ſec. cons.

„aco	edi	ibi	„oca	vna
acu	edo	ibo	„oda	vni
ago	egi	ida	odi	vno
ala	ego	ima	„odo	
alæ	eme	„ime	ora	
„ali	emi	imo	oro	
alo	emo	ira	„oſa	

TABVLA QVARTA.

EX QVATVOR LITERIS CONSTITVTA.

Tranſpoſitio prima

Quatuor vocalium.

		veie
		veio
	ioue	viua
auia	ioui	viue
	iuuo	viui
		viuo
		viuea

Tranſ.ſec. cõ.pr. q̃tuor cõs. nõ repe-(ritur.

Tranſ.tert.

Tres primæ voc.quarta cons.

aiax	eius	oues	viam
auem	euam	ouis	vias
aues		ouum	viis
auis			vuam
			vuas
			vuis

Trans.quar.c.p.tres pr.. cons. quarta

Trans. quinta. (voc. non reperitur

Duæ primæ voc.ter.& quar. cons.

præ	fleo	„cria	fluo
„ſtai	„ſtea	ſcio	„greue
		„ſtia	greui

Tranſ.ſep.

Prima voc.reliquæ conſonantes

„baia	„beue	„cioè	boue	„gnaui
„baie	„deue	dici	boui	queo
„baio	„deui	diua	coua	quia
caio	leua	diuæ	„couo	
caua	leuo	diui	„doue	
caue	meio	diuo		

caui

caui	„ neue	„ giua
cauo	neui	„ giui
„ daua	ſebi	niuę
dauo		„ piua
„ faua		
faue		
faui		
„ haüe		
laua		
malo		
nauè		
naui		
nauo		
raia		
raie		

Tranſp.nona.

Pr.& vlt.voc.reliquæ conſonantes.

abba	ecce	igni	offa	vlmo
abde	ægra	illa	olla	vlta
abdo	ægre	ille	ollæ	vrbe
adde	ægri	illi	olli	vrbi
addo	ægro	illò	„ ondra	„ vrla
agna	„ elle	immò	„ onde	„ vrli
agnæ	„ ello	indi	„ opra	„ vrlo
agni	„ enſe	ipſa	orba	vrna
agno	erga	ipſe	orbe	vrnę
agri	„ erge	ipſi	orbi	vrſa
agro	ergo	iſta	orbo	vrſæ
alba	erra	iſte	orca	vrſi
albi	„ erri	iſti	orci	vrſo
albo	„ erro		orco	vſſa
alga	„ erta		„ orma	vſta
				„ alla

„ alla
„ alle
„ alli
„ allo
alma
almæ
almi
almo
alta
alte
alti
alto
ambo
anna
anne
anno
ante
anſa
„ apre
apri
apro
arca
arcæ
arci
„ arco
arcu
argo
„ arma
„ armi
armo
„ arpa
arra

eſca
„ eſce
„ eſci
„ eſco
„ eſſa
„ eſſe
„ eſsi
eſto

„ orme
„ orna
„ orni
orno
„ orſa

orſa
orta
ortæ
orta
oſſa
„ oſſe
oſsi
„ oſſo
„ orte
orto

Transf. decima.c.p.
Pr.& vlt.conf.reliquæ voc.

haud
laus
deis

beas
bees
beat
beet
deam
deas
deos
deum
deus
meam
meas
meis
meos
meus
reor

dijs
fiat
fiet

boas

duas
duos
fuam
fuas
fuis
fuos
fuus

Transpofitio vndecima
pr.fec.& quar.voc.ter.conf.

„ aita
audi
aula
aulæ
aura
aufa
aufo

iano
ioci
ioco
iuba
iulo
iuno
iure
iure

vaca
vaco
„ vada
vade
vadi
vado
vaga
vagæ
vagi
vago
vale
vana

vana
vanæ
vani
vano
vase
„ veda
„ vede
„ vedi
„ vedo
vela
„ vele
veli
velo
vena
venæ
veni
vera
veræ
veri
vero
veto
vici
vidi
„ vile
vili
vina
vini
vino
viri
viro
viru
visa

viſo
viſu
vita
vitę
viti
vito
voca
voco
voca
vole
„voli
volo

Tranſ. vndec. c. p.
Prima, ſec. & quar. conſ. ter. voc.

clam
cras
flas
flat
ſtas
ſtat
fles
ſpes
ſtet
flos

Tranſ. decima tertia
Prim, ter. & quar. voc. ſec. conſ.

abeo
abij
acui
acuo
adeò
alia
alij
alio
apio
aqua
egeo
egui
æque
equi
equo
eruo
exeo
exui
idea
ideo
ineo
obeo
obij
ocio
ocia
ocij
odio
olea
olei
oleo

aquæ
area
areæ
areo
arui
aruo
asia

Transp.decimaquarta, c.p.
Prim. ter. quar. conf. sec. vocali.

dans	dent	hinc	fons	hunc
dant	mens		mons	tunc
hanc			post	
mars				
pars				

Trans. decimaquinta.
Prima & ter. voc. secundæ cons.

abel	edas	ibam.	opes	vras
abis	edes	ibas		vres
acus	edet	ibat		vris
alam	edax	ibis		
alas	epar	ibit		
ales		idem		
alis		iram		
alat		irim		
alet		iras		
amem		item		
amen		itis		
ames				
amet				
amer				
amor				
amas				

amat
ames
apes
aras
ares

Transp. deci. sex. & vltima cō. præ. Prima & tert. cons. secundæ voc. Quia multas in se retinent tráspositiones facilioris intelligétiæ gratia, in plures partiemur.

Consonantes & vocales, similes

papa	bibi	momo
rara		toto
		cocó.

Vocales similes solum

,,bara	bene	bibi	bolo	fuco
,,cada	,,bere	bini	bono	luco
cama	deme	cibi	colo	lusu
casa	fece	diti	cono	luxu
dama	fede	fidi	dolo	
,,darà	,,fele	fili	domo	
data	serè	fini	dono	
faba	geme	,, lidi	foco	
fama	,,lece	misi	foro	
fata	lene	nisi	homo	
gaza	,,mele	ridi	,,lodo	
lata	nece	risi	loro	
laua	,,pece	tibi	loto	
laxa	pene	vidi	modo	
maga	,,pere		moto	
mala	pete		nodo	
nata	,,rese		nolo	
				tela

pala	rete	noto
,, para	ſæpe	,,poco
rapa	ſere	polo
rara	tedæ	pomo
rata	telæ	pono
,, ſala	teme	poro
ſana	tene	roco
ſata		rodo
,,.tana		rogo
		roto
		,,ſodo
		ſono
		tono

Conſonantes ſimiles.c.p.

pape	ceci	bibo	coce	bubo
rara	ceco	dido	nono	rare
rari	. dedi		tota	ruri
raro			toti	ţuta
			toto	tute
				tuti
				tuto

diſsimiles omnes.

baſe	cela	bima	bona	,.buco
baſi	cæli	,,cima	coce	cubo
cado	cælo	,. crime	,, coda	cudo
cane	cæno	cito	,, core	curo
cano	cœpi	,, dica	,, cori	duco
,, capi	cæra	,, dice	,, coſa	dumo
,, capo	demi	dici	,, coſi	fuco
cara	dena	dico	cote	fugo
carę	fera	dira	coxa	fumo
cari	heri	diræ	doli	fune

caro	hero	diri	domi	fure
cato	„meco	fico	domo	furo
dabo	„mela	fida	„doue	fuſe
„dame	„melo	. fide	„doſa	fuſi
date	„meni	fila	„dota	gula
fagi	„meno	„file	dote	humi
fago	nemo	fimo	„foce	humo
fame	nero	fine	„fora	luca
„fcte	„pela	fina	„goda	luce
„fati	„peli	„fino	„gode	ludi
labe	„pelo	libo	„gola	ludo
lati	„reca	lima	hora	„lume
lato	„reco	limæ	horæ	„lumi
laxe	remi	limo	loca	luna
laxi	remo	nido	loci	lupa
magi	„teco	nolo	„loda	lupo
mago	„tede	nito	„lode	mali
mali	„tela	pica	„lodi	mulo
malo	teli	pico	lora	mura
„mani	telo	pila	lota	mure
„mano	„temi	pino	mola	muri
naſi		pira	molæ	muta
naſo		rigo	mora	mute
nato		rima	mori	muto
pace		rimæ	„noce	nubo
paci		„rimo	„noci	nuto
pali		„riſa	„node	pura
palo		„riſe	nodi	puræ
„paue		„rido	nola	puri
„pate		ſimæ	noli	puro
pa.i		ſimo	„noma	puta
„pato		ſine	„nome	puto
				rado

rado
rami
ranę
rapa
rape
raræ
rari
raro
ſale
ſali
ſalo
ſanè
ſani
ſano
tace
„ taci
tale
tali

„ nomi
nota
notę
noti
noto

„ poca
poli
poma
pomi
rode
roma
roſa
roſæ
„ reſe
rota
rotæ
„ ſoda
ſola
ſola

rubi
rubo
rube
ruga
ſuda
ſude
ſudi
„ ſudo
tuba
tubę
tubo

sole
„soma
„some
sona
zona

Ratio vsus tabularum continuati scripti, in quo characterum figura permutantur.

a Quid in animo habuerit auctor. ERat [a] in animo ad hanc rem sex literarum, quæ varijs modis transponi possent, in tabulis nexum proponere: quod is numerus potissimus videbatur. Nam plures literas eodem modo colligere, nimis molestum erat, vt solum hoc opus vel in magnum volumen excresceret: pauciores verò parũ fœcundũ. Verũ hoc etiã visum est satis laboriosum, & parum necessarium: nam ad similium figurarum rationem multis modis poterat subsequi characterum nexus, vnde labor futurus fuisset parum vtilis inter tot literarum combinationes, quę secundum similium analogiam in spacijs pari modo de vera indicare procederent. Quare consilium hoc satius prætermittendum duxi, quã rem nimis molestam aggredi, alioquin parum vtilem. *b Seq. tab. ratio.* [b] In cuius* **Eius* igitur.* rei loco binarum dictionum tabulas proponimus vbi modo ex duarum similiũ figurarum positione altera subsequentis initio ponitur nemo inter trium sequelam diuisio vel post primã, vel post secundã cadit. Idẽ seruabitur & in quatuor similiũ cõcursu, vt modo post primã modo post secũdã incidat partitio. Eas tabulas ritè & suo ordine distinximus, vt facille cuiq; obuiã fiat, quæ quoque loco verborum partitio quærenda sit

da ſit, vt lector facilius intelligat. Ad hoc viſum eſt eadem ratione tabulas eorum verborum adijcere his quæ inſigniora viderentur, quod plures ſimiles, & varias figuras plurib. in locis, modo bis modo ter remaneat: quarũ aliæ ſtatim ſuccedunt, liæ verò interpoſitis alijs procedunt: Quæ omnia & ſi cui minus vtilia poterunt videri: quod vel rem ſic ſubſequi neceſſarium non ſit, & ſæpius aliter contingat: & inter plura eodem modo ſe habentia indicatu difficilimum ſit, quod potiſſimum debeat eligi: quia tamen ea obſeruatio ad rem pertinere viſa eſt, prætermittendam non duxi. Nam ea, quæ hoc modo incerta ſe habent, conſequentium regularum iudicio poterunt confirmari, vt inter plura tollatur ambiguitas.

Vocales ſolæ, quæ principio vnius, & fine alterius dictionis eſſe poſſunt.

anima	atque
ille	etiam
dei	iouis
ego	omnis
tu	vides

Conſonantes ſolæ, quæ in fine vnius & principio alterius eſſe poſſunt.

hoc	caput	nos	ſapientes
illud	dabit	et	tenet
ah	habet		
nil	licet		
num	manus		
non	negat		

accredo
affleo
affleo
afflictus
affluo
affrico

approprio
apprimè
approbus
attribuo
,,ebbro
ecclesiia

oppelco
opploro
opprimo
opprobrium

Si septem consonates & apud
tertiam ceciderit diuisio,

vrbs phtisis
stirps phthongus

Si sex consonantes & apud secundam
ceciderit diuisio.

amant phthisim
habent phthongum

si in medio

vrbs strabonis
stirps structuræ

Si quinq; consonantes & apud primam

et phthisis
nec phthongus
amant strabones
diligunt structuras

Si apud tertiam,

vrbs studij
stirps brachij

Duplices consonantes cum duplicibus vocalib
sequentibus.

alluuio alluuies annus. sic & simil. dict. reperiri
poterunt,

Ratio vsus tabularum orbicularis scripti, & earum usus* *supra p...is*

EX poscit ratio, vt idem in orbiculari scripto,
quo in simplici characterum permutatione ex

quamur

equamur:vt tabulas tradituri,in quibus ſimiles figuræ huius ſcripti modo plures, modo pauciores varijs modis diſponentur,earum nunc vſum indicemus: ne hocad ſolam mentis agitationem quis facturus facilius in errorem incidat. Nam & difficile fuiſſet,eas dictiones memoria cōplecti: & lubricum in experimento labi. In quibus tabulis legitimū ordinē ſecuti ſumus:vt primum duarū literarū verba, mox triū & inde quatuor poneremus. Rurſus quemadmodum in illis variæ ſimiles collocentur,pleniſsimam rationē traderemus,vt rem expendenti clarius liquebit.His adiecimus pluriū literarū verba,in quibus figuræ ternę ſimiles initio medio & fine ſimul concurrūt.Adiunximus præterea binarum dictionum nexum, in quo figuræ, quæ priores dictiones terminant, quæq; mox ſequentes inchoant aſsimilantur, vel eædem ſunt, earum dictionum vſus in eo genere ſcripti adiumentum dabit, ad ea ſolum verba inueniendum, In quibus,vt in ſuo loco proximo volumine dictū eſt,reliqua omnis interpretatio firmabitur, & innitetur. Earum igitur vſus occaſio quoties obuenerit,habebit interpres quo recurrat,vt facilior ſibi aditus pateat ad interpetandum,vbi tabularum ſectiones interpreti, quo loco quæq; dictio quærenda ſit,præfixo titulo indicabunt.

TAB. PRIMA

Dictionvm Dvarvm Similivm Literarvm.

ab de hi il tu

TAB.

TAB. SECVNDA
DICTIONVM TRIVM LITERARVM.

Transpositio prima
prima & sec. similis

abi	„ del	hic	tuæ
dea	dem	hij	tui
dei	des	his	tuo
deo	det	tua	tum

Transp. sec.
sec. & ter. similis

ede	„ ahi	„ chi?
odæ	nil	

Transp. tert.
prima & vltima similis

„ che	iam	„ mio	per	pur
„ gai	meo	par	pyr	seu

Transpo. quint. non reperitur, alię vsui es-(se non possunt.

TAB. TERTIA
QVATVOR LITERARVM.

Transpositiones. 1. 2. 3. 4. omittimus, quia inutiles.

Transp. 5. prima & sec. similis, reliquæ dissimiles.

abbas	abeo	dedi	demi	deos	hiat
abde	deam	deis	demo	„ deue	tuam
abdo	deas	dele	dena	„ deui	tuae
				deus	tuba
					tube
					tute
					tuum
					tuis
					tu-

tuus

Tranſp.ſexta c.p.

ter.& quar.ſimilis ceteræ diſsimiles

abde	„ ſede	ſede	actu	nutu
adde	ſide	„ ſode	cætu	ortu
„ arde	inde	„ ſude	fætu	potu
aude	rade	vade	fotu	ritu
„ cade	ride	„ vede	ictu	ſitu
cede	rode	vide	motu	
vide	rude	vnde	natu	

Tranſp.ſeptima omittitur.

Tranſp.8.p.diſsim.reliquæ diſsimiles.

aſtu
eſtu

Tranſp nona prima & vlt.ſimiles reliquæ diſsimiles.

apud	feci	leuo	pons	vlla
baſe	fili	libo	quot	vlta
bene	fimi	lido	ſtyx	vnca
„ bere	fixi	limo	vada	vnda
beue	foci	lino	vaga	vola
bibe	funi	ludo	vana	vrna
bile	furi	lugo	veda	vrſa
bimæ	„ lago	lupo	vela	vrta
binæ	lato	olor	vena	vſta.
bonæ	lauo	oſor	vera	
bouæ	laxo	pars	viſa	
fagi	lego	plus	vita	

Tranſp.decima

2.&3.ſimilis,reliquæ diſsimiles.

dabo	tabe	idem	file	vili
faba	tabo	ideo	fili	vile
fabæ	adeo	bili	filo	

fabi

fabi idæa fila nilo

Tranſ.vndecima,non reperitur.

Tranſp decima ter. prima tertia & quarta ſimilis.

ritu

Trāſp. quartadec. c.p.omittitur

Tranſp.quintadec.pr.&3.ſimilis reliquæ diſsimiles.

arca	lanæ	peræ	reti	ſiue
arcæ	lena	peru	rite	viam
arco	lene	pori	riti	vias
„ bada	leni	poro	rota	vnar
coes	leno	pyra	rotæ	vras
coet	lino	pyre	roto	vrat
„ crea	luna	pyro	ruta	vrar
erga	meos	pura	rute	vnar
„ erge	nepa	puræ	ſæua	vras.
ergo	„ para	puri	ſæuæ	
hali	pari	puro	ſæui	
halo	paro	rate	ſæuo	
luna	„ pera	rete		

Tranſp.ſextadec.vlt.c.p. ſec.& quar.ſimilis reliquę diſsimile

hanc	diem	aper	vrat	cu
acie	fiam	epar	vret	cuna
acre	piam	aret	vrit	cu
ecce	pium	erat	auia	dura
agni	viam	erit	aula	„ du
agri	ambo	orat	aura	fuga
„ ogni	immò	oret	auſa	fun
„ fura	iuba	luna	muſa	pur
fuſa	iura	multa	muta	puta
				gula

amor ſtatuæ
is tua
et vxor
lex zabulonis

Vna ſimilis in fine, alterius principio dictionis tres.

hic deficit
cur ſtudes

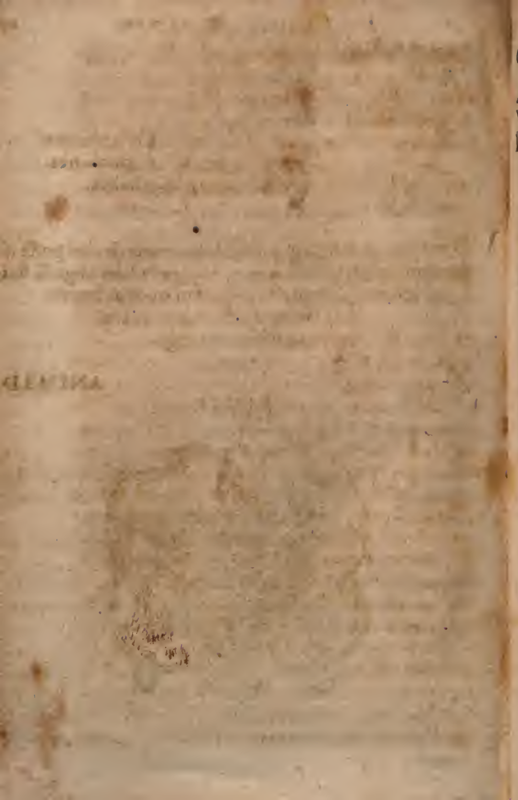
etiam ſi addes, nouas habes.

Hæc ſunt, quæ hoc tempore de hac materia dici poſſe videantur, atq; huiuſmodi in re prodenda ſatis auguſtè ſcripſiſſe viſi ſumus. Omnes enim, quos adhuc videre contigerit ſcriptores quàm anguſtiſsimè tetigerunt.

ANIMAD-

FINIS.

ANIMADVERSIONES VIRI CVIVSDAM BONARVM literarum artiumq; amantissimi, ad libros Portæ de occultis seu furtiuis literarum notis, obiter inter perlegendum annotatæ.

Commonitio de titulo.

N animo habebamus amice lector, penitus eo de titulo quem Porta de furtiuis literarum notis, vulgò Ziferis posuerat, tacere: nisi & non ingratum tibi futurum existimassemus & ad sequētes à nobis confectas tabellas idipsum quoque vsui fuisset. Eius namque alia nobis quàm quæ typographo placuit mutatio. Quamuis enim cumini sectores non simus: facileque agnouerimus, doctissimis à viris ponendæ suæ inscriptionis occasionem sumpsisse Portam: (*nempe Agell noct. Att. 17. cap. 9 & Polydor. Virg. de inuent. rerum lib. 9. cap.* 8.) quia tamen re ipsa de qua agitur, & quæ plenius multò pertractatur hisce in libris longè sit angustior, ne ipse quidē Porta re diligentius perpensa, negauerit. Neque enim de literarum notis tantum agitur occultis furtiuisque: sed & alijs perquam multis de signis, modisque, quibus animi nostri sensa rectè alijs possimus significare, quam quæ Portæ pols'nt epigraphe comprehendendi. Et nostri quoque Typo-

A.

graphi titulus primus eadem prorsus in re impin git. Alter autem quamuis sat capax sit, non nisi lõga tamen circumscriptione id ipsum assequitur. Cryptologiæ vero nomen, quod apud Trithemiũ quodam in loco inuenimus, sat breue, quidẽ est, sed orationi literisq; tantum inseruit. At eo quem nos pręponendum iudicamus, titulo nil breuius: nec quicquam vniuersis hisce in libris explicatur, ni nos fallat opinio, quod non contineatur nomi ne τῆς κρυπτομηνυτικῆς. Quamobrẽ arti huic si Portæ cæterisq; eruditis probabitur, hæc posthac per nos integra erit, breuissima propriaq; nũcupatio.

Ad pagin. 1.

Verba vsu valere vt nummos, nullamq; vim aliam habere quàm vt animi sẽsa ex pacto cõuento aliis significent. si non alio, hoc certè argumẽto discere debuissent qui contra sentiunt: quòd vnũ idemq; verbũ pro vtetium libitu interdum quidem hanc, interdum verò rem aliam denotat. Exemplo sit Notariorum appellatio, quæ ijs olim competiit tantum, qui notis charracteribusq; certis dictitata quæuis celeri manu potuerunt scribendo assequi: hodierna vero die longè alio fungẽtibus munere tribuitur. Sed cum alii ante nos ea de re diligenter eruditèq; monuerint: vt actum agamus nil est necesse. Ideoq; authores tantum aliquot laudare visum est. Iac. Cuiac. obseruat. 3. cap. 3. & 12. cap. vlt. Iacob. Rænard. de auctorit. prud. cap. 2. Pollet. hist. fo. Ro. 5. cap. 12. Bern. walth. miscellã. 2. cap. 12. &c.

Ad pagin. 6.

Valerij Probi libello de literis antiquis addantur

virorũ doctiſsimorũ eius generis pleniora multò ſcripta hæc Huberti Goltzii Theſaur. antiquit. Aldi Manutij explanat. de vet. notis libris ipſius de òrthographia ſubiũctæ paſsimq; Barn.Briſſou. in lib. formular.

Ad pagin.eandem.

Id quod de notarum auctoribus affert Porta, ex Iſidori Etimol.lib.1.cap.11. deſumpſit. Vbi diſtinctè admodũ Iſidorus loquitur. Ita vt veterũ hac de re in ſpecië pugnãtia loca fortaſſe inde ſint conciliãda. Si hoc vnicum tantũ animaduerterimus.quod Perſanij Pilargiri nomẽ meritò de mẽdo ſuſpectũ eſt habendũ. Et vt cognomẽ quidẽ Phylargiri habuiſſe nõ dubitamus. ita Perſennius ne an Percennius nominatus ſit,&quiſnã fuerit ἐπιεικτίον donec olim fortaſſe & alios quoq; in melioris notæ ſcriptores hac de re mentionem facientes, inciderimus.

Ad pagina.7.

Quò verior patris Medicorũ de artiũ longitudine, vitæq; breuitate eſt querimonia: eò quoque mihi laus maior videtur eorũ,qui & huius artis producendæ & illius breui cõpendio addiſcẽdæ omnis generis excogitauere ſtratagemata. In quib.vtiq; habenda & ea ratio,quæ veterib.a Græcis,hominib.certè accutiſsimis diligentiſsimisq;orta,ad latinos poſtea quoq;tralata eſt:libros auctorũ notis quibuſdã ita conſignandi, vt primo mox intuitu virtutes,vitia,aliaq;notatu obſeruatuq; digna apparerẽt lectorib.Cuius generis & eæ quoq; fuêre qb Platonis diſcipuli,cęteriq; ſcriptorũ ipſi9 lectores olim libros eiuſdẽ inſigniuêre.Quarũ extat q-

dem apud Diogenem Laërtium in vita ipsius, sic sat manifesta explicatio: sed cũ libri vulgares nec exprimant omnes: nec interpres mentẽ auctoris sit assecutus: ex quo tamen Porta hunc in locũ nõnulla transtulit: rẽ non ingratã ipsi lectoribus que nos facturos credidimus: si locũ eum vti explẽdũ interpretandumq; ex alijs didicimus *(nimirũ ex Aristoph. eiusdem scholiaste. Sophocle. Triclinio. Isidoro etimol. 1. cap. 10. Hortiboni notis Laërt, Fr. Sixto Senense biblioth. sanct. lib. 3. &c.)* animaduersionibus hisce nostris insereremus. Hunc igitur id in modum faciendum iudicamus.

Quoniam autẽ (inquit Laërtius) & notæ quædam libris ipsius Platonis adscriptæ sunt: de eisdẽ quoque nonnihil dicamus.

χ Chi apponitur elocutioni figurisque indicandis atque adeò vniuersim consuetæ Platoni vsitatæque loquendi formæ *(est enim τοῦ χαρακτῆρος litera prima.)*

> Diple ad indicanda dogmata placitaque Platonis *(διπλῆ scilicet γραμμή: ad discrimen paragraphi: cuius apud veteres vnica fuit transuersa lineola.)*

⁘χ Chi vtrinque punctis notatum ad selectiores quasque sententias verborumq; ornatus.

⁘> Diple punctis vtrinque insignita, ad quorundam emendationes.

÷ Obelus (hoc est veru) punctis vtrinque notatus, ad superflua quæque iugulanda.

Ͻ. Antisigma (Sicilicum latini vocarint) vtrinq; puncto valiatum, scripturæ ad vsus duplices & tralationes.

↓ Ceraunus (hoc est fulmen) ad philosophiæ institutionem.

Aste-

⋇ Asteriscus (hoc est stellula (quam sic veteres: nos hodie* ita notamus) ad dogmatum conuenientiam.

— Obelus ad improbationem, &c.
Aristarchi asteriscobolus, quem auctor affert ex Isidoro, hoc modo pingendus videtur ⋇ —

Quod autem Chrisani mendosam retinet scripturam: eam nos doctiss. ex Hortiboni notis in Χρήσιμον ἢ χρηστὸν mutandam didicimus. Quamobrē & nota maiuscula quidem hæc erit ☧ minuscula verò ⚹ Duæ nimirum primæ τοῦ χρησίμου ἤγουν χρηστοῦ literę. A quo postremo & χρηστομαθειῶν nominis origo. Cuiusmodi fuit ea Grammatica Procli, ex qua confectas ἐκλογὰς patriarchę Photij, Andreæ. Schott. Friderici Silburgij, virorum de literis quàm optimè meritorum, beneficio nuper editas habemus.

Cæterum, vt & id quoque obiter moneamus eo in Fr. Sixti exēplari quod nos habemus, quædam quoque mendæ hęrere videntur eo in loco li. 3 vbi hac itidem de re pertractat. Id quod tamen accipiendum non videtur de scriptura Diauoli. Factum namque id veterum quorūdam more: qui aut u aut hac nota u. loco b quàm sæpissime vsi sunt. Quemadmodum in Callimachi editione veteri, pandectis, alijsq; scriptoribus quàm plurimis videre est.

Eccilifeos quidem erratum typographicum est cū postea in explicatione rectè scribatur ecclisis.

τοῦ ψιλοῦ ὑπογεγραμμένου omissam ὑπογεγραμμένον eodem refero.

Literæ autē h in ypogrāmeno omissio mori ru-

crimen autem quo distant a veteribus, quarũ nõnullas refert Boëthius nõ sat diligenter tamen depictas omnes à typographo, vt teneamus, non puto inutile, veteres namq; notæ musicę & phthongos quas nos hodie voces nuncupamus, absq; vllarum lineolarum seu cancellorũ adiectione, aut claue vllo, itemq; modum, genusq; cantilenæ denotabant. Hodiernæ vero diuersum penitus quiddam, tempus nimirum tantummodo, nec id semper solę, sed plerumque non nisi aliorum signorũ adiumẽto indicant. Hodiernæ tamen multò sunt pauciores quam veteres: quarum numerus tandẽ ad 510 extreuit. Vti ab Alypio, quem tamẽ integrũ non habemus, præ cæteris plenissimẽ diligentissimèque fuerunt descriptæ.

Ad pag. eandem.

De litera Thau philosophantes legito Io. Drus. Ebraic. quæst. pag. 14. & Ioan. Gorop. hieroglyph. 16. pag. 250 &c.

Ad pag. 35. cap. 9.

Vt studiosi literarum linguæ Germanicæ imperiti, præter ea quæ alios apud auctores extant literarum hierogliphicarum, alia quoque habeant exempla: ex Hen. Gualt. Riffij comment. Vitruuianis sequentia quatuor, quę apud latinos auctores me vidisse non memini, exscribere latinaque lingua explicare visum est. Eorum igitur primum hoc sese habet modo.

En quomodo veteres per literas hierogliphicas, celebre illud ab alijs quoque vſurpatum reddidêre dictum: quo CONCORDIA (ea caduceo, ſeu anguibus circa caduceum plicatis ligatisque indicata) quidem RES PARVAS (formicis ſignificatas) CRESCERE (proportione namq; ſic ſat magnas factas vides:) DISCORDIA (quam altera quidem in patera ignis, in altera verò aqua defuſa denotat) verò MAGNAS (elephantis duobus diſcordię quoq; in ſignum diſcerptis ſignificatas) DILLABI (quomodo enim conſiſtere viuereque poſsint, hoc modo diſcerpti) admonemur.

Atque hoc quidem primum eſt quod diximus Exemplum ſequitur II.

Cuius

Cuius hæc eſt interpretatio. *IMPERII* (en aquilam auium regem) *TENACISSIMVM VINCVLVM* (id anchora funiſq́; eiuſdem, & vinculum ſeu πίον vt Græci nuncupant oſtendit) *MILITARIS* (miles ſat aperto huic rei indicio) *PRVDENTIA* (Anguē namq; prudentiæ notam eſſe omnes nouimus Aut certè vt ego malim, Imperij tenaciſsimum vinculum fortitudo & prudentia.

Tertium exemplum eſt id quod ſequitur, hocq́; explicandum modo.

DIVI (oculo id indicatur; Vti monet Pierius) IVLII (eum namq; eam per stellam crinitam quę post obitum ipsius apparuit, significatum superstitione ethnica, nimiaq; eius temporis adulatione vulgò creditū dictumq; ex historijs nouimus) VICTORIARVM (palmam victoriæ signū esse vt multis moneamus non est opus) ET SPOLIORVM (ea depicta vides) COPIOSISSIMVM (en copiæ cornu vtrinque appositi significationē) TROPAEVM (Id quod sat manifesta pictura expressum est.

Quartum denique exemplum à Riffio allatum hoc est.

Die

Dis (oculis duobus significatis) *MANIBVS* (bicipitium vim eam habere monet Pierius) Mors (fusi Parcarum fili abrupti significatio propria) Vitae (simpuuio aqua, qua sine viui non potest, pleno subindicatæ) *CONTRARIA* (telũ namq; telo contraria ratione collocatum vides) *ET VELOCISSIMA* (eisdem telis id notatum puto) *CVNCTA* (rerum hic apparet vniuersitatis vulgo apud veteres vsitata effigies) *CALCAT SVPPEDITAT* (id enim innuit calceamenti solea) *RAPIT* (vncus non aliæ rei significandæ) *CONSVMIT* (ignis nimirum instar) *DISSOLVIT* (ita enim nodi aliaque solent cultro) *MELLITE* (apis indicio) *MVTVO SRICTIM ET ARDENTER AMANTES* (faces duæ arctissimè colligatæ ardẽtesq; hanc in rem quid possint monitu nõ est opus) *DVOS* (id duobus cupressi ramis vt & obitu fortasse signifi-

cari

cati puto) CONIVNXIT HIC (arcæ id vt præstet propriũ, siue malimus dicere, cõtinet hic) EXTINCTOS. Quã sagittæ interpretationem puto.

Ad pag. 37.

Quod de Cimeris tradit Porta quos *Timbres* Galli, Germani Weregier vocãt, quibus exornãtur cassides ijs in decursib. quę hastiludia vulgo dicũtur, vnde post quoq; res ad familiarũ insignia tralata, antiquissimæ videtur originis. Si nãq; rectè memini, Proteus Rex Ægipti antiquissim⁹ inde à Poëtis omnes aliarũ rerum in formas mutatus fingitur: quòd & speciei apud suos augustioris reddendæ causa, & hostibus terribilioris, modo hanc, modo verò rem illam effigiemuè capiti imposuerit. Et de more propemodum cõsimili Gallorum veterum in militiam proficiscẽtium Diod. Siculus testatur. Idemque de signiferis Romanis extat apud Vegetium.

Ad pag. eandem.

Quod de clypeis refert auctor, id Herodotus Carum perhibet inuentum. Cęterum vt & alia quoque nonnulla addamus exempla: Anubim canem gestasse, Macedonem verò lupum, scribit Diod. Sicul. lib. 1. Aristomenem autem Messeniorum regẽ, aquilam alis passis Pausan. Et Vale. Flacc. Argonaut 6. versu 53. & sequentibus. Persę phalangem vniuersam fulminis effigiem: vt & Persen ipsum duos præterea dracones auratos, qui linguis inter sese obuersis gemmam mediam momorderint. Id autem quod de phalange tota scribit, vsurpatum postea quoq; testantur auctores per singulas cohortes ab Romanis, rei bellicæ peritissimis, egregijsq; disciplinæ militaris cultoribus. Vnde & cę-

teris

teris in causis incrementi ipsorum hæc quoq; nõ fuit minima: vt & nostra ætate eiusdem neglectio apud eos qui bella gerere conantur decrementi euersionisq;, me quidem iudice. Sed hæc ὡς ἐν παρόδῳ. De Rom. hac in re more legatur Stewich. super Veget. de re milit. lib. 1. cap. 23. & lib. 2. cap. 2. & Onuph. Paninu. Cæsarib. & Io. Pier. Hieroglyph. apud quem vt & in notitia Imp. Rom. multa extant viuaq; exempla.

Ad pag eandem.

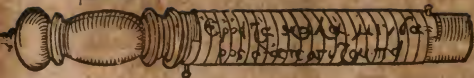
Exemplum Pompeij ad annulos pertinet signatorios: quem tamen Sullæ more tria gestasse tropæa scribit Dio Cass. lib. 42. Vt & C. Iulium Cæs. Venerẽ armatam lib. 43. & 51. Augustum sphingem primò, post verò, vt & sequentes Imperatores omnes imaginem suam, Galbam quoque canem è nauis prora prospectantem.

Ad pag. 44.

Bedæ locus quem auctor allegat, in lib. ipsius de natura rerum cap. 1. extat. Eademq; de re explicat quoq; Io. Pier. Valer. hieroglyph. lib. 37 pag 268. & Cæl. Rhodig. lect. antiq. 12. cap. 43. & Lil. Girald. dial. 2. & Math. Host. eruditissimo in bello de emendat. numerat cap. 8. Ad pag 51.

Scytala cuiusmodi fuerit, præter Agellium ab auctore quoque allegatum ex recentioribus explicat Io. Mercer. opin. lib. 1. cap. 12. & Cardan. de varietate rerum lib. 12. & Io. Lonicer. super Pindar. olymp. od. 6. pag. 132. Vbi tamẽ in quibusdam magnopere errat. & Georg. Pictor. philolog. 2. cap. 11. & Brechtelus de arte bombardica: ex quo etiam sequentis delineationis occasionem desum-

pſimus.

Vnde autem Trithemius ſua habeat de Archimede qui conſimili ratione vſus ſit, mihi incognitum fateor. Idē fortaſſe & doctiſs. Glauburgio accidit, qui locum non annotauit. Ac ſanè ni me fallat cōiectura memoria lapſum Trithemium iudico: qui id quod paulò aliter de Spartanis annotatū legit, Archimedi ea ratione tribuit. Ad pag. 56.

Caligas auctor hoc in loco nominare videtur, vt vulgo ſolent, quæ fœmoralia potius ſunt dicenda. Caligæ namq; nil aliud ſunt quā calceamenta militaria. Vt iā ante monuerunt Barn. Briſſou. ſol. antiq. 2. ca. 5. I. Druſ. miſcell. cent. 1. ca. 69. Iſac. Caſaub. ſuper Theophr. charact. pag. 68. Videantur & act. Apoſt. ca. 12. verſ. 8. & Grego. Turon. lib 6. num. 31.

Ad pag. 122.

In exemplo huius paginæ aut arena mihi hæret, aut ita ſcribendum eſt.

Iapox ... fl. .... m. ſ. . i. o . . q.... m . . a.t...t.....u.. . oo. ab.
et......e.. e..l c.... e..... l. . o. e o . m.... r.... n ... r. a x... o...
b. i. . q... i. . c.. g..hm .. o ..p.. q.a..b .. d. oa .a.. ſ. u.. l.n..o.
tc.. b. e... a.. r.q.p......r. d.e.. d. ri. . ſ..t... d... m.e. d o..q..
x . . . z.... u. . ſ.. u... i. l ...... ō.... e... b a .... p.. ſt.. c o .. x ..l
..n..g.. h fl. . .g.... h. . m.....q . . a . . d. t. . g.. i. . . o. . et.

Atq; huc vſq; & ſeq. quoq; pag. exemplum deducendum ſiquidem huic conuenire debeat: aut verò & vitia præcedentis emendanda, & intra pauciora comprehendi dicendum.

TABV-

TABVLÆ SVMMAM EORVM QVÆ in præcedentibus libris tractantur continentes.

CRYPTOMENYTICE à Porta duabus explicatur partibus.

- 1. protheoria quæ ostitit in his tribus
  - 1 Literarum occultarum seu furtiuarum definitione l.1.cap 1, Vb. duas affert, puta
    - 1 Attributi.
    - 2. Ipsarum literarum occultarum.
  - 2. Fine quo literarũ hoc genere vtimur Est autem duplex.
    - 1. Occultatio rerum quarundam Cuiusmodi sunt
      - 1 Sacræ. De quibus exemplo sunt lit. hieroglyph. li.1.ca.2.& 9.
      - 2 Ad scientias occultas pertinentes.
      - 3 Graues aliæ Cuiusmodi sunt
        - 1 Obsidiones.
          - 1 Vrbium.
          - 2. Arcium.
          - &c.
        - 2. Pontificiorum comitiorum suffragia
        - 3. Magnarum domo absentium.
    - 2 Scribendi compendium lib 1 cap. 1. & 3. Sunt aũt eã ad rẽ vsi veteres
      - 1. Notis peculiaribus li.1. c 3 & 13. Idq; aut in
        - 1. Senatu.
        - 2. Scholis.
        - 3 Conuiuiis
        - 4 Libris auctorum legendis.
        - 5 Iuris formulis.
        - 6. Astrologia
        - 7 Chimicis.
        - 8 Musicis.
        - 9. Arte militari.
      - 2. Sigillis seu primis dictionum literis.
  - 3. Vtilitate, necessitateq; de qua lib.1.cap.4.
- 2. Tractatione ipsa de qua in sequent. Tabul.

In tractatione huius artis agitur partim de

- 1. Significatione occulta Ad quã instituendã perpendenda sunt ea
  - 1. Quibus fit li. 1. cap. 5. vbi rursus perpendenda hæc duo
    - 1. Signorũ quibus Interdum hanc in rem vtimur diuersitas Sunt enim signa quędam
      - 1. Vocalia. Cuius generis sunt
        - 1. Schemata li ca. 5. puta
          - 1. Metaphora
          - Metonymia
          - 3. Antonomasia
          - 4. Allegoria.
          - . AEnigma.
          - 6 Amphibolia
        - 2. Linguarum
          - 1. ξενότης seu peregrinitas
          - .Confusio.
        - 3. Verborum picturarũque permistio
        - 4. Linguarũ innouatio, seu vt Germani vocant lingua erythroceltica.
        - 5 Syllabarum
          - 1. Trãspositio.
          - 2. Interpositio
          - 3. Paragoge.
      - 2. Semiuocalia Cuiusmodi sunt
        - 1. Campanæ.
        - 2 Lyræ.
        - 3. Buccinæ.
        - 4 Tormenta bellica.
        - 5. Ictus parietum, &c.
      - 3. Muta Eaque aut
        - 1. Adspectabilia. Rerum aut
          - 1. Animatarum. A.
          - 2 Inanimatarum B.
        - 2. In adspectabilia, quæ cerni non possunt nisi arte adhibita. De quibus lib. 1. cap. 15. C.
    - 2. Significandi discrimen D.
  - 2. per quę fit. E.
- 2. Enodatione seu interpretatione significationis occultæ. De qua locis quibusdam lib. 2. & integro. 3. & 4.

A

In signis ad spectabilib. rerum animaduersio, aut... gestis corporis humani

i Solius eiusdéq; partium puta.

1 Capitis 2 Colli 3 Humerorum

1 Positus. 2 Nutus 3 Vultus. 4 partium certarum habitus puta.

1 Oculorum. 2 Superciliorũ. 3 Frontis. 4 Genarum. 5 Narium. 6 Labiorum.

4. Manuũ l.1.c.7 vbi hi modi

1 Gestus ijdẽ qb. exprimuntur & numeri

1 Latini 2 Græci — Hãcdactilogiã nũcupãt.

2 Contactus earum partium, quarũ nomina ab ea incipiunt litera, quã exprimere volumus.

3 Iniunctio digitorum in liquidũ quiddã, veluti que aliud agẽdo perscriptis ijs quas volumus literis.

2. Alijs quoq; adhibitis rebus de quo l.b.1 c 8

B

Signis ad spectaculum hanc... rum manimatarum, Fiunt aut

1 Pictura.

1 Literarum hieroglyphicarum. de quib. lib. 1.c.2. &c.
2 Armorum, vnde orta sunt familiarum insignia.
3 Qua exornantur
1 Parietes.
2 Peristromata.
3 Lacunaria
4 Fores.
5 Clypei.
6 Equitũ capita in hastiludijs.
4 Vexillorum.
5 Aedificiorum.
6 Operum reliquorũ

2 Noctu. Ignẽ nimirum de quo lib.1 c.10. idque aut

1 Ex composito
2 Ex improuiso quotiescunque postularit necessitas Et literis alphabeti distributis aut

1 Bifariam
2 Trifariam
3 Quadrifariam, &c.

3 Interdiu: puta. Puluere Fumo.

4 Noctu item sed luminibus. Idque literis distributis aut

1 Quadrifariam.
2 Bifariam.

Vide In sequenti pagina continuationem huius tabulæ

- 5. Manuum gestu: de quo supra.
- 6. Sculptura.
  - 1. Anulorũ signatoriorum.
  - 2 Numisma tum, &c.
- 7. Scriptura cuius intricatio nascitur aut ex
  - 1. Scribendi modo cuius generis sunt.
    - 1 Scytala laconica li. 1. cap. 13. & ca. 14.
    - 2. Tabulæ post scriptionem ceratę.
    - 3. Caput nuncij stigmatis inustum. &c.
  - 2. Literarum perplexitate F.

F Literarum perplexitas est aut

- Veteribus vsitata de qua lib. 1. cap. 3. & 13. eaque aut
  - Ἀντιστοιχίωσις: posita nimirum loco eius literæ ordine ipsam consequente
    - 1. Quarta.
    - 2 Secũda &c.
  - Notę. Eæque aut
    - 1 Sigla ab Iureconsultis propriè dicta lib. 1. c. 13.
    - 2 Notæ propriè dictæ à Iureconsultis de quib. lac. Cuiac. obseru 12 cap. vlt. & Ioan. Trithem. polygr. l. 6.
- 2. A recentiorib excogitata de qua sub literis D.G.H.I.

C In signis

C In signis mutis inadspectabilibus hoc notandū est discrimē, à medijs ijs desumptum quo lectione ipsorū consequimur quòd quædā ita scribuntur vt legi nō possint, nisi.

- 1. Atra nocte. Id quod fit per aquam stillatitiam, 1. Nitedularū 2. Ligni salicis aqua putrefacti
- 2. Affrictione aut conspersione pulueris aut pollinis cuiuspiā. Idque aut in
  - 1. Cute corporis humani φ genus dermaticon nūcupant.
  - 2. Charta
  - Fitque aut
    - 1. Aceto.
    - 2. Vrina.
    - 3 Adipe.
    - 4 Sepo.
    - 5. Pinguedine.
    - 6. Gummi.
- 3. Igne adhibito Id quod fit aut
  - 1 Humenti succo
    - 1. Mali Citrij aut medici.
    - 2. Cæpè
    - 3. succi alterius pomi (vt puto) acris.
    - 4. Cerasorum.
    - 5. Cyclamini.
    - 6. Fructuum aliorum.
  - 2. Sale Ammoniaco.
- 4 Cōbusta papyro. Id φ fit aut per
  - 1 Gummi.
  - 2. Salem quemuis.
  - 3. Calcem.
- 5. charta immersa in
  - 1. Aquam puram certo modo paratā
  - 2. Vinum certo modo paratum.
  - Scribitur autem aut
    - 1 Aqua aluminosa
    - 2 Calcanti humore stillaticio
    - Genus hoc hyphasmaticon, aut vt alij hyphalmaticon vocant.
- 6. Aqua hydrargyri affusa.
- 7. Charta certo modo detersa.
- 8. Lumine interposito.
  - 1. Siderum
  - 2. Candelæ
- 9. Derasa papyro
- 10. Ouo vel tosto vel cocto.

D: Discrimen significandi eorum quib fit occulta significatio desumitur, aut ab

- 1. Literarum mutato
  - 1. Ordine, fitque aut
    - 1. Transpositione.
    - 2 Interpositione.
    - 3. Paragoge.
  - 2. Figura.
  - 3. Potestate
- Interpretationis facilitate aut difficultate Sunt enim modi quidam
  - 1. Faciliores qui nimirum fiunt aut
  - 2. Difficiliores de quibus vide literam G.
  - 3. Summe difficiles qui fiunt aut per
    - 1. collocationis diuersitate puta aut
      - 1. Literarum
        - 1. Transpositione l.2.c.2. Fit autē per lineas aut
          - 1. Alternas
          - 2 Quaternas modo, modo verò alternas & modo à fronte, modo à tergo.
        - 2. Interpositione. Ea que aut
          - 1. Simpliciore de qua l.2.c 2 & 14.
          - 2. Artificiosiore l 2 ca.3 Id quod fit aut
            - 1. Paulò simplicius,
            - 2. p ἀκροςίχιδα
            - 3 Ita vt singulæ quæ veram sententiam perficiunt.
              - 1. literæ occupēt dictionū
                - 1. Initium.
                - 2 Medium.
                - 3. Finem.
              - Syllabæ etiā occupēt eadē diuersa extrema
      - 2. Dictionum
        - παχινσημία p versus quos vocāt recurrētes.
        - 2. Αντιςοχιώσει
    - 2. Notis vulgaribus de quib l.2.c.14.
  - 4. Planè inexplicabiles omniq; doli suspicione carētes de quibus litera H
    - Clauem Ique aut per
      - 1. Literas li. 2 cap.15.
      - 2. Numeros.
    - Tabellam peculiarem de qua lib. 2.cap.16.

G Modi

G Modi difficiliores rursum fiunt aut ratione

- 1. Simplici.
  - 1. Omnino de qua
    - Conficienda lib. 2. cap. 5.
    - Enodanda lib 3. cap. 4.
  - 2. Paulò intricatiore redditaper
    - Dictionum.
      - Cōtinuationē seu cōfiniorum cōfusione: de qua
        - Conficienda l. 2. c. 6.
        - Enodanda li. 3. cap. 9.
      - 2. Distinctionē peruersam: de qua
        - Conficienda li. 2 cap. 9.
        - Enodanda lib. 3. cap. 11.
    - Literarū
      - 3. Otiosarū adiectionē: de qua
        - Conficienda lib. 2. cap 9.
        - Enodanda lib. 3. ca. 12.
      - 4. Superfluarum detractionem.
    - 5. Breuitatem verborum aut sententiarum.
    - 6 Regularum Grammaticarum neglectionem.
    - 7. Earum figurarum quibus literæ ex quarum vsus crebrior est significantur, multiplicationem.
    - 8. Dictionum.
      - Monosyllabarum euitationem
      - 9 Eorundem euitatam repetitionem.
      - 10. Intercisionem notarumque interpositionem.
    - 11. Sigla seu literas singulas integrarum dictionum loco positas.
    - 12. Dictionum decurtationem, &c.
- Intricatiore de qua tabula quę hancim meditatè sequitur.

Ratio intricatiorum modorū difficiliorū fit aut per

- Rotulas seu orbiculos de quibus li. 2. ca 7 Fitque rursum literarū ordine aut 2 Quadratū cācellatu notisq; totidem quot & literis l 2. cap. 11.
  - 1. Recto idq; visu ratione aut
    - 1. Simplici recte. Idq; collocatis characteribus ignotis in rotula
      - 1. Mobili de qua
        - Conficienda lib. 2. cap. 7.
        - Enodanda lib. 3. capit. 15.
      - 2. Immobili.
    - 2 Inusitatione id quod fit aut
      - Scripto continuato seu confusis dictionum confinijs de cuius
        - Confectione lib. 2. cap. 10.
        - Enodatione lib. 3. cap. 18.
      - 2 Otiosorum characterum adiectione. Idque vel
        - 1. Intra rotulam de cuius enodatione lib. 3. cap 20.
        - 2. Extra rotulam: de cuius enod. l. 3. c. 21.
      - 3 Rotula
        - Pro mota per spacia
          - 1. Singula vt hactenus in ijs quos descripsit modis factum.
          - 2 Complura, puta bina, terna, &c.
        - Circumacta in
          - Dextram, vt hactenus factum.
          - Vel sinistrā.
  - 2 Peruerso
- 3. Orthogonia seu quadrāguli ratione q̄ conficitur aut
  - 1 Absque tabellæ applicatione. Idque literis nō pluribus quam
    - quinq; 1 2 c 2
    - 2. Quatuor.
    - 3 Tribus.
  - 2. Per tabellæ peculiaris applicationem.
- 4. Quadratum aliud quod fit aut
  - Notis compluribus de cuius methodo l. 2. cap. 23.
  - Non nisi vnius tantum notæ delineatione.
- 5. Tabulas gradib. formatas.
- 6 Literarum rariorum interpositionem.
- 7. Ἀντιστοιχήσεων prioribus solertiorem.
- 8 Puncta.

H Modi plane inexplicabiles omnique doli suspicione carentes fiunt aut modis

- I. Singulis: puta aut
  - 1 Similitudine rerum aut
    - 1. Abditarum aut ex scientiis artibusq; grauioribus desumptarum: de quo lib 2.cap.17.
    - Familiarium, necessariarum, & alioquin faciliorum
  - 2 Dictionibus integris significatis vnica tantum
    - 1 Litera.
    - 2 Nota seu signo vel charactere.
  - 3 Consimilium rerum commemoratione.
  - 4. Verbis aliis certo ex scriptore hanc in rem certo modo depromptis.
  - 5. Per bracteam perforatam lib.2.cap.18.
  - 6. Per chartam
    - 1. Pellucidam reddiam
      - 1. Oleo
      - 2 Cera.
    - 2. Stilo compunctam.
    - 3. Circino dimetitis spatiis conuenienter inscriptam.
  - 7. Singulis literis per singulas alias hanc ad rem aptas dictiones certo modo expressis lib.2.cap. 9
- Compluribus variè inter sese iunctis & permistis. lib.2.capit.20.

Ea per quæ significatio occulta triplicis sũt generis puta.

- 1. Materies in qua huiusmodi occulta tantum scripta lib. 2 c. 1. Cuius generis sunt
  - 1. Viridis incisus cortex, &c.
  - 2. Sicci exscisio: & post literas in foramen inditas, eius ipsius per agglutinatam tessellã furtius facta expletio atq; contectio.
  - 3 Ouum
  - 4. Marmor
  - 5. Pomum: Inq; eo aut
    - 1 Schedula inclusa
    - 2 Literis ipsis incisis.
  - 6. Placenta
  - 7. Lepus exenteratus.
  - 8 Indumentorum latebræ cuiusmodi sunt
    - 1. Fasciæ quibus veteres sinum collectũ astringebant.
    - 2 Calceamenta.
    - 3. Baltheus.
  - 9. Vaginarum interiora.
  - 10 Cutis humana lib. 1 c 15.
  - 11. Stigmata in nuncij capite impressa.
  - 12. Canis viscera.
- 2. Tabellarius per quem transmittuntur. Habitu nimirum mutato in
  - 1 Venatoris.
  - 2 Animantis cuiuspiã.
  - 3. Mendici &c.
- 3. Iter per quod fit transmissio. Cuiusmodi est
  - Mare aut flumina. Idq; aut per
    - 1 Vrinatores, laminis plumbeis literarũ loco brachiis circumligatis.
    - 2. Milites aut alios quosuis super vtribus colligatis per mare aut flumina deuectos.
  - Aer. Idq; rursum aut per
    - Sagittas idque aut
      - Charta circa pedes telorum ligata.
      - Literis
        - In telum ipsum inscriptis
        - Ad telum alligatis.
    - Aues quæ ire redireq; solent. Cuiusmodi sũt
      - 1. Columbæ.
      - 2 Hirundines.
      - 3. Cornices.

FINIS TABVLARUM.

INDEX

INDEX.

Literæ,

Rota

FINIS.

